

TŪCIDIDS

PELOPONĒSIEŠU KARŠ

NO GRIEĶU VALODAS PĀRCĒLIS

FR. GARAIŠ

OTRĀ DAĻA

RĪGĀ / 1932

AR KULTŪRAS FONDA PĀBALSTU IZDEVIS PĀRCĒLĒJS

Tūcidids

Peloponēsiešu karš

No grieķu valodas pārcēlis

Fr. Garais

Otra daļa

Rīgā, 1932.

Ar Kultūras Fonda pabalstu izdevis pārcēlētājs

Valterā un Rapas
akc. sab. grāmatu spiestuve
Rīgā, Brīvības ielā 129/133.

Piektā grāmata.

Nākošās vasaras sākumā notecēja uz vienu gadu noslēgtais 422 līgums, kuŗam bija vēl nozīme tikai pa Pītōjas svētku laiku ¹⁾). Pamieram pastāvot atēnieši bija dēliešiem pavēlējuši atstāt salu, neturēdami viņus kādas vecas vainas dēļ par pietiekoši šķīstiem, lai joprojām paliktu dievam svētīti. Ar šo rīkojumu — domāja atēnieši — viņiem bija vēl jāpapildina šķīstīšana, par kuŗu es jau agrāk esmu stāstījis, t. i. ka viņi izraka un aizveda projām miroņu šķirstus, ar ko savu pienākumu šķītās pildījuši ²⁾). Dēlieši tad apmetās Atramītijas novadā, Āzijā, ko Farnaks ³⁾ viņiem bija par dzīves vietu ierādījis un kur viņi iekārtojās, kā kuŗš vēlējās.

2. Kleōns bij atēniešiem ierunājis uzsākt kaŗagājienu pret Trāķijas piekrasti, un pamieram notekot viņš devās uz turieni ar 30 kuģiem, līdzī ņemdams 1200 atēniešu hoplītus un 300 jātniekus, bet no sabiedrotiem lielākus spēkus. Vispirms viņš pietājās Sciōnē, kas vēl arvienu tika aplenkta, pastiprināja savu hoplītu skaitu ar pilsētu aplencošā kaŗaspēka daļām un nobrauca tad uz Kōfas ostu, netālu no Torones. Dabūjis te no pārbēdzējiem zināt, ka Brasida Toronē nav un tur esošais garnizons nav spējīgs viņam pretī stāties, viņš ar cietzemes spēkiem devās pret šo pilsētu, bet 10 kuģiem lika braukt apkārt uz ostu. Viņš nu nonāk vispirms pie riņķa vaļņa, ko Brasids bija licis ap priekšpilsētu celt, lai pēdejo savienotu ar pašu pilsētu, un tā kā bez tam viņš bija nojaucis daļu no vecā vaļņa, tad visa šī vieta bija pārvērsta par vienu vienīgu, sakarā stāvošu pilsētu.

3. Pie šī vaļņa steigšus pienāca lacedaimoņu pavēlnieks Paitelīds ar pilsētā esošo garnizonu un mēģināja pret atēniešu uzbrukumu aizstāvēties. Bet tā kā viņa stāvoklis bija grūts un arī minētie atēniešu kuģi brauca uz ostu, tad viņš baidījās, ka kuģi neaizsteidzās viņam priekšā un neieņem neapsargāto pilsētu, pie kam viņš pats vaļņa ieņemšanas gadījumā tiktu ie-

slēgts; tādēļ viņš atstāja valni un ātriem soļiem devās uz pilsētu. Bet pa tām starpām atēniešu jūraskareivji bija jau Toroni ieņēmuši un arī viņu kājnieku spēki, lacedaimoņiem uz pēdām sekodami, ar pirmo joni ieņem pilsētu, ielauzdamies tanī pa vecā vaļņa nojaukto daļu. Peloponēsiešus un toroniešus viņi pa daļai tūliņ nogalināja cīņā, pa daļai saņēma gūstā, to starpā arī pašu Pasitelīdu.

Brasids gan bija Toronei palīgā steidzies, bet kad ceļā būdams izdzirdēja par pilsētas ieņemšanu, tad atgriezās atpakaļ; viņš atradās apmēram 40 stādijas *) tālu, tā kā nepaspēja laikā pienākt un pilsētas ieņemšanu aizkavēt. Kleōns un atēnieši uzcēla pēc tam divi uzvaras zīmes, vienu pie ostas, otru pie vaļņa, un pārdeva verdzībā toroniešu sievas un bērņus, bet viņus pašus, tāpat arī peloponēsiešus un visus citus pilsētā esošos chalcidiešus, pavisam līdz 700 vīru, nosūtīja uz Atēnām, no kurienes vēlāk, uz noslēgtā mierlīguma pamata, peloponēsieši atgriezās savā dzimtenē, bet pārejos aizveda olintieši, apmainīdami tos vīru pret vīru *). — Ap to pašu laiku boiōtieši ieņēma, pateicoties nodevībai, atēniešu robežu cietoksni Panaktu. — Kleōns, atstājis Toronē garnizonu, devās tagad ar floti jūrā un brauca Atonam apkārt, lai vērstos pret Amfipoli.

4. Ap to pašu laiku Faiaks, Erasīstrata dēls, izbrauca ar divi kuģiem jūrā, jo atēnieši sūtīja viņu līdz ar diviem amata biedriem kā sūtni uz Itāliju un Sicīliju. Leontīnieši, proti, bija pēc miera noslēgšanas un atēniešu aiziešanas no Sicīlijas daudz jaunu pilsoņu uzņēmuši un tauta gribēja zemi no jauna dalīt. Bet kad bagatie to nomanīja, viņi sauca sirakūziešus palīgā un izdzina tautas partiju no pilsētas. Tās piederīgie tad izklīda katrs savu malu, bet bagatie vienojās ar sirakūziešiem, atstāja savu pilsētu tukšu un neapdzīvotu un apmetās Sirakūzās, iegūdami te pilsoņu tiesības. Vēlāk tomēr daži no viņiem, nebūdami mierā ar šejienas apstākļiem, atstāja atkal Sirakūzas un ieņēma Fōkajas — kādu leontīniešu pilsētas iecirkni ar šādu nosaukumu, tāpat arī Bricinniju cietoksni Leontīnu novadā. Viņiem tagad pievienojās lielākais vairums iepriekš padzītās tautas partijas, un atbalstīdamies uz šīm apcietinātām pozīcijām, karoja ar sirakūziešiem. To nu dabūja atēnieši zināt un sūta uz turieni Faiaku, gribēdami izmēģināt, vai nevarētu saviem turienes sabiedrotiem, un ja vien iespējams, arī

pārejiem sicīliešiem ierunāt — kopīgi uzsākt kaņagājienu pret sirakūziešiem, kas cenšās pēc virskundzības; tā viņi cerēja izglābt leontīniešu tautas partiju. Tur nonācis, Faiaks dabūja savā pusē kamarīniešus un akragantiešus, bet tā kā Ģelā sastapa pretestību, tad pie pārejiem vairs negriezās, nojauzdams, ka nespēs tiem neko ierunāt. Viņš nu gāja caur siķeliešu zemi atpakaļ uz Katani, gaŗām ejot iegriezās arī Bricinnijās, iedrošināja iedzīvotājus un devās tad mājup.

5. Uz Sicīliju ceļā būdams un arī no turienes atgriezdamies, Faiaks veda ar dažām Itālijas pilsētām sarunas par draudrības noslēgšanu ar atēniešiem, bez tam viņš sastapa arī lokriešu kolonistus, kas no Mesēnes bij izdzīti. Jo kad sicīlieši bija savā starpā izlīguši, starp mesēniešiem izcēlās iekšēji nemieri un viena partija sauca lokriešus palīgā; pēdejie arī nosūtīja uz turieni kolonistus, un tā Mesēne bija vienu laiku lokriešiem draudzīga. Šos kolonistus nu sastapa Faiaks, bet nedarija tiem neko ļaunu, tādēļ ka ar lokriešiem bija panācis vienošanos zīmējoties uz līguma noslēgšanu ar atēniešiem. Lokrieši, proti, bija vienīgi no sabiedrotiem, kas pēc sicīliešu izlīgšanas nebija ar atēniešiem vienojušies, un arī tagad viņi nebūtu to darījuši, ja viņus nenospiestu karš ar ģponiešiem un medmiešiem, kas bija viņu izsūtītie kolonisti un kaimiņi.

6. Kad Kleōns, pret Amfipoli vērzdamies, bij ar savu floti no Torones aizbraucis, viņš apmetās Ēonā un izdarīja no šejienes uzbrukumu andriešu kolonijai Stageirai, kuŗu tomēr nevarēja ieņemt; Galēpsu turpretī, tasiešu koloniju, viņš ieņēma ar joni. Pie Perdika viņš nosūtīja sūtņus, uzaicinādams to, saskaņā ar sabiedrības līgumu, ierasties ar kaņaspēku; citus viņš sūtīja uz Trāķiju pie odomantu ķēniņa Pollēsa, lai tie salīgtu par maksu un atvestu viņam trāķiešu kaņavīrus iespējami lielā skaitā; pats viņš palika pa tām starpām mierīgi gaidot Ēonā.

Savukārt Brasīds, dabūjis to zināt, ieņēma viņam pretī pozīciju pie Cerdilija. Šī argīliešiem piederošā vieta atrodās uz kāda uzkalna viņpus upes⁶⁾, netālu no Amfipoles, un no šejienes visa apkārtnē bija pārredzama, tā kā Kleōns ar savu kaņaspēku nevarēja nepamanīts atstāt nometni. Brasīds lūk sagaidīja, ka Kleōns tiešām to darīs un šā neievērojamiem spēkiem lielu vērību nepiegriezdam dosies pret Amfipoli ar patlaban viņa rīcībā esošo kaņaspēku. Bez tam Brasīds rūpējās arī par

savu spēku pastiprināšanu, saukdams sev palīgā 1500 algotus trākiešus un visus kara dienestam derīgos ēdōniešus — šķēpnešus un jātniekus; arī no mirciniešiem un chalcidiešiem viņš dabūja 1000 šķēpnešus, neatkarīgi no tiem, kas jau atradās Amfipolē. Pavisam viņam sanāca ap 2000 smagi bruņoto, turklāt vēl ap 300 hellēņu jātnieku. No šī skaita paša Brasida rīcībā bija kādi 1500 vīru, ar kuriem viņš ieņēma pozīciju pie Cerdilija, kamēr pārējie stāvēja Amfipolē zem Klearīda pavēlniecības.

7. Kādu laiku Kleōns gan mierīgi gaidīja, bet pēc tam bija spiests darīt to, ko Brasids vēlējās. Viņa karavīri, proti, ļaunojās par vileināšanos un bezdarbību un savā starpā sprieda, ar kādu neprasmī un glēvību Kleōns vedīšot karu, salīdzinot ar pretinieka izveicību un drosmi; bez tam viņi jau no paša sākuma bija ne labprāt viņa vadībā šurpu nākuši. Nomanījīs šādas runas un nevēlēdamies, ka viņi uz vietas bez darba sēdēdami zaudē pacietību, viņš ņēma savu karaspēku un veda to uz priekšu. Un te nu viņš rīkojās tāpat kā pie Pilas, kur laime viņam bija smaidījusi, kālab viņš šķitās ļoti gudrs esam. Viņš nemaz neiedomājās, ka kāds nāks viņam uz kauju pretī, bet sacīja, ka ejot uz priekšu, lai apskatītu tikai apkārtni, un karaspēka lielāko daļu viņš vēl gaidīja nevis tamdēļ, lai ar drošu pārsvaru paturētu virsroku, ja būtu piespiests cīnīties, bet lai ieņemtu pilsētu ar aplenkšanu. Tā nu viņš nāca un lika savam karaspēkam ieņemt pozīciju uz kāda jau no dabas stipra uzkalna Amfipoles priekšā, bet pats gāja apskatīt Strīmonas ezera vietu un pilsētas apkārtni. Viņš domāja arī, ka katru brīdi, kad vien vēlās, varēs bez kaujas atkal aiziet; jo uz vaļņiem neviens nerādījās un neviens neiznāca arī pa vārtiem, kas visi palika slēgti. Tādēļ viņš šķitās kļūdu nodarījis, atnākdams bez vaļņu grāvējiem, ar kuriem būtu varējis bez apsardzības palikušo pilsētu ieņemt.

8. Savukārt Brasids, pamanījis atēniešu virzību, tūlī atstāja Cerdiliju, nonāca lejā un iegāja Amfipolē. No pilsētas viņš tomēr neizgāja un atēniešiem pretī nenostājās, baidīdamies sava karaspēka dēļ, jo noturēja to par vājāku, nevis skaita ziņā (te pastāvēja apmēram līdzsvars), bet gan zīmējoties uz vērtīgumu (no atēniešiem, proti, karagājienā piedalījās tikai paši pilsoņi un no lēmniešiem un imbriešiem labākās daļas); tādēļ viņš gribēja izdarīt uzbrukumu ar viltību. Jo ja viņš pretinie-

kiem rādītu sava kaŗaspēka mazo skaitu un trūcīgo bruņojumu, tad pēc viņa domām uzvara būtu viņam grūtāki panākama nekā tad, ja tie iepriekš neko no tā neredzētu un nezturētos pret viņu ar pamatotu nicināšanu. Tā tad viņš izvēlējās 150 hoplītus, pārejos piešķirdams Klearīdam, un gatavojās piepeši uzbrukt atēniešiem, pirms tie atkal aiziet; viņš nedomāja, ka viņam vēl otrreiz būs tāda izdevība sastapt viņus vienus pašus, pēc tam, kad tiem būs palīga spēki pienākuši. Viņš tad sapulcināja visus savus kaŗavīrus, gribēdams tos iedrošināt un savu nodomu zināmu darīt, un uzrunāja viņus apmēram šādi:

9. „Peloponēsiešu vīri! Jūs zināt, no kādas zemes mēs esam nākuši, un ka viņas brīvību esam vienmēr ar savu drosmi aizstāvējuši; zināt arī, ka jums kā dōriešiem būs drīz jācīnās ar jōniešiem, kuŗus esat paraduši kaujās uzvarēt. Ar šo Iso atgādīnājumu lai nu pietiek, bet tagad es gribu jums rādīt, kādā veidā esmu nodomājis uzbrukumu izdarīt, lai neviens neuzskatītu par kļūdu, ja ejam cīņā tik mazā skaitā un ne ar visiem spēkiem, un netaptu tamdēļ mazdūšīgs. Man, ziniēt, liekās, ka ienaidnieki vērtušies pret šo pilsētu, mūs nicinādami un nesagaidīdami, ka kāds nāks viņiem uz kauju pretim; un tagad viņi bez noteiktas kārtības un uzmanības aplūko apkārtni. Bet kas tamlīdzīgas pretinieku kļūdas vislabāki redz un savus paša spēkus vēŗ ņemdams izdara uzbrukumu, nevis atklātā kaujas līnijā pretim nostājoties, bet skatoties uz pašreizejo priekšrocību, tas gan gūs visvairāk panākumu. Un šādas kaŗa viltības sagādā visskaitstāko slavu, jo ar tām var ienaidnieku visvairāk maldināt un draugiem vislielāko labumu nest.

Kamēr nu viņi savā bezrūpībā un paļāvībā jūtās vēl droši un kā man rādās, drīzāk domā nepamanīti aiziet nekā palikt; kamēr viņi vēl padevušies nolaidībai un pirms paspēj apdomāties, — es ar saviem ļaudim gribu viņus, ja vien iespējams, pārsteigt un skriešus uzbrukt viņu kaŗaspēka centram, bet vēlāk tu, Klearīd, kad redzi mani jau uzbrūkam un viņus, kā sagaidams, apjukušus, atveŗ piepeši vārtus, izej no pilsētas ar saviem ļaudim [līdz ar amfipoliešiem un pārejiem sabiedrotiem⁷⁾], dodies skriešus uzbrukumā un staidies pēc iespējas ātrāk uzsākt cīņu. Tādā kārtā mums ir visvairāk cerības sacelt viņu starpā bailes un apjukumu, jo vēlāk uzbrūkošā nodaļa ir ienaidniekiem vairāk bīstama nekā tā, ar kuŗu tie jau cīnās. Tā nu tu izrādies

par drošsirdīgu vīru, kā tev kā spartietim pienākās, bet jūs, cīņas biedri, sekojiet ar drosmi un apdomājiet, ka pie labas kara vešanas pieder trīs lietas: apņēmība, godjūtība un paklausība vadoņiem. Apdomājiet arī, ka šīnī dienā izšķirsies, vai jūs kā drošsirdīgi vīri iegūsiet brīvību līdz ar godu saukties par lacedaimoņu sabiedrotiem, vai arī atēniešu kalpības negodu (pieņemot, ka viss norisināsies priekš jums vislabākā kārtā un jūs netiksiet verdzībā pārdoti vai uz nāvi notiesāti); pie tam jums būs vēl grūtākā kalpībā jādzīvo nekā līdz šim, bet pārejiem helēņiem jūs būsiet kavēklis brīvības iegūšanā. Tā nu jūs neizrādaties par glēviem, jo redzat, par cik svarīgām lietām ejiet cīņā; es atkal no savas puses gribu rādīt, ka esmu spējīgs nevien citus skubināt, bet arī pats pielikt roku pie darba."

10. Pēc šiem vārdiem Brasids nevien pats gatavojās uz izbrukumu, bet nostādīja arī pārejos karavīrus, Klearīda vadībā, pie tā sauc. Trāķijas vārtiem, lai viņi, kā norunāts, izietu no pilsētas un uzbruktu ienaidniekiem. Tā kā viņa aiziešana no Cerdilija bija gluži atklāti notikusi un bij arī redzams, ka pilsētā, kuŗu no ārienes varēja pārredzēt⁸⁾, viņš nesa dieviem ziedus pie Atēnas tempļa, izpildīdams parastās ceremonijas, tad Kleōnam tika ziņots (jo viņš bija pašulaik uz izskati aizgājis), ka pilsētā redzams viss ienaidnieku karaspēks, un pa vārtu apakšu var saredzēt daudz cilvēku un zirgu kājas; it kā būtu izbrukums sagaidams. Saņēmis šādu vēsti, Kleōns pienāca klāt un pārliecinājās paša acīm, un tā kā nevēlējās ielaisties izšķirošā cīņā pirms palīga spēku pienākšanas un domāja arī, ka atkāpties ir vēl laiks, tad viņš pavēlēja dot atkāpšanās signālu, lika karaspēkam iet uz kreisā spārna pusi, kā tas arī vienīgi bij iespējams, lai dotos uz Ēonu. Bet tā kā atkāpšanās šķita viņam pārāk lēni notiekam, tad viņš lika labajam spārnam ņemt citu virzienu, atstādams ienaidniekiem pretī atklāto labo flangu⁹⁾. Tā viņš veda savu karaspēku atpakaļ.

Novērodams tik izdevīgu gadījumu un redzēdams atēniešu karaspēka kustības, Brasids saka tagad uz saviem ļaudīm un arī pārejiem: „Tie cilvēki negrib ar mums cīņā ielaisties, tas redzams no viņu šķēpu un viņu galvu kustībām¹⁰⁾”; kur nu tas notiekās, tur uzbrukumam nemēdz pretoties. Tā tad atveriet norādītos vārtus, un ar drošu paļāvību iziesim jo ātrāk no pilsētas, lai izdarītu uzbrukumu.“ Viņš tad izgāja pa palisādu un pa

toreizejā garā vaļņa vārtiem¹¹⁾), skriešus devās uz priekšu pa taisno ceļu, kur tagad uz stiprākā punkta šinī apvidū atrodās uzvaras zīme, un uzbruka atēniešiem, kas bij izbijušies gan pašu nekārtības gan viņa drosmes dēļ; pie tam viņš vērtās pret viņu kaŗaspēka centru un piespieda to bēgt. Tai pašā laikā, kā bija norunāts, iznāca no pilsētas arī Klearīds pa Trāķijas vārtiem un uzbruka atēniešu kaŗaspēkam.

Tā nu notikās, ka negaidītā un no divām pusēm piepeši izdarītā uzbrukuma dēļ atēnieši zaudēja noteikto kārtību; viņu kreisais spārns, kas stāvēja pret Ēonu un bij arī jau uz priekšu pagājis, tika tūlī atšķelts un bēga projām. Tam jau atkāpjoties, Brasīds vērsās pret labo spārnu, bet tiek ievainots, un kad viņš krīt, atēnieši to nemana, bet viņam tuvumā stāvošie paceļ viņu un aiznes projām. Atēniešu labais spārns turējās vairāk pretī, lai gan Kleōns, kā jau no sākuma bija nodomājis atkāpties, tūlī metās bēgt; viņu tomēr panāca un nogalināja kāds mirciniešu šķēpnis. Viņa hoplīti sapulcējās turpat uz uzkalna, divi vai trīs reizes atsīta Klearīda uzbrukumu un nepiekāpās agrāk, pirms mirciniešu un chalcidiešu jātnieki un šķēpneši viņus no visām pusēm neieslēdza un šķēpus mezdami nepiespieda bēgt. Tā nu viss atēniešu kaŗapulks bija sakauts un ar lielām grūtībām un pa daudziem ceļiem bēga pār kalniem; kas nebija tūlī cīņā krituši, vai arī kuŗus nenogalināja chalcidiešu jātnieki un šķēpneši, tie izglābās un nonāca Ēonā.

Kas Brasīdu bija pacēluši un no cīņas lauka aiznesuši, ienesa viņu vēl dzīvu pilsētā; viņš gan vēl dzirdēja, ka viņa kaŗaspēks guvis uzvaru, bet drīz pēc tam nomira. Pārejais kaŗaspēks, atgriezies kopā ar Klearīdu no vajāšanas, noņēma kritušajiem ieročus un uzcēla uzvaras zīmi.

11. Pēc tam sabiedrotie pilnā skaitā un ar ieročiem rokās izvadīja Brasīdu uz pēdejo dusu un apglabāja viņu no valsts puses pilsētas laukuma priekšā, kuŗš tagad noder kā tirgus vieta; un no tā laika amfipolieši, iežogojuši viņa kapa vietu, nes viņam ziedus kā hērojam, ir ievēduši viņam par godu sacensības un gadkārtīgus upuŗa svētkus, pieraksta viņam arī savas pilsētas nodibināšanu. Hagnona celtās celtis turpretī viņi nojauca un iznīcināja arī visu citu, kas vien kaut kā varēja atgādināt, ka viņš ir bijis pilsētas dibinātājs; jo Brasīdu viņi uzskatīja par savu glābēju un vēlējās arī pašreizejos apstākļos,

aiz bailēm no atēniešiem, cieši turēties pie sabiedrības ar lacedaimoņiem; bez tam viņi ticēja, ka ievērojot viņu naidu pret atēniešiem, Hagnona godināšana nebūs viņiem vairs tik nodēģa un arī viņam pašam nedarīs prieku.

Kritušos viņi izdeva atēniešiem, kuņiem bija krituši ap 600, bet viņu pretiniekiem tikai 7, tādēļ ka kauja bija notikusi nevis abām pusēm ieņemot līdzīgu kaujas līniju, bet lielai nejaušībai iestājoties un ar pretinieku, kas jau iepriekš bij uztraukts un bailīgs¹²). Uzlasījuši kritušos, atēnieši aizbrauca mājās, bet Klearīds ar savejiem piegriezās Amfipoles pārvaldes jautājumiem.

12. Ap to pašu laiku, pret vasaras beigām, lacedaimoņi Ramfijs, Autocharīds un Epicidīds veda uz Trāķijas piekrasti palīga spēkus, sastāvošus no 900 hoplītiem, un kad viņi pienāca Hēraklejā, trachīniešu zemē, tad ieveda te dažus pārgrozījumus, ja vietejā dzīvē viņiem kaut kas likās nepareizs esot. Kamēr viņi te vēl uzturējās, notika augšā minētā kauja, un tā beidzās vasara.

13. Ziemai sākoties Ramfijs ar saviem biedriem gāja pa Tesaliju tālāk un nonāca līdz Pīerijai, bet tā kā tesāļi gājienu traucēja un arī Brasida, kam viņi savu kaŗaspēku gribēja pievest, nebija vairs starp dzīvajiem, tad viņi atgriezās mājās. Viņi domāja, ka tagad, kad atēnieši piedzīvojuši neveiksmi un aizgājuši projām, nav vairs īstais brīdis un šie neesot arī tie vīri, lai dzīvē ievestu kaut ko no Brasida plāniem. Galvenā kārtā tomēr viņi atgriezās atpakaļ zinādami, ka viņiem no dzimtenes aizejot lacedaimoņi domāja vairāk par mieru.

14. Tūliņ pēc kaujas pie Amfipoles un Ramfija pārnākšanas no Tesalijas atgadījās, ka ne viena ne otra no abām pretējām pusēm negribēja vairs kaŗa darbiem nodoties, bet gan piegriezās domām par mieru, — atēnieši tamdēļ, ka pie Dēlija un neilgi pēc tam atkal pie Amfipoles bija smagu neveiksmi piedzīvojuši un viņiem trūka tās drošās paļāvības uz savu spēku, ar kādu viņi agrāk bij izlīgumu atraidījuši, pastāvošā laimē cerēdami virsroku paturēt. Bez tam viņi baidījās arī, ka sabiedrotie, no viņu neveiksmēm drosmi smeldamies, neatkrīt vēl lielākā mērā, un tā viņi tagad nožēloja, ka pēc Pilas notikumiem nebij izlīguši, kad tas tik labi bij iespējams. Lacedaimoņiem atkal kaŗa gaita ņēma pavisam negaidītu virzienu, jo viņi

bija cerējuši nedaudz gados salaust atēniešu varu, ja tik nopostītu viņu zemi; bet tagad viņus bija piemeklējusi uz salas notikusi nelaime, kāda Spartai vēl nekad nebij atgadījusies, turklāt no Pilās un Citērām viņu zeme tika postīta un aplaupīta; ari heilōti bēga pie pretiniekiem un viņiem vienmēr bija jābaidās, ka mājās palikušie, paļaudamies uz aizbēdzēju palīdzību un izlietodami izdevīgos apstākļus, nesaceļ kaut kādas jukas, kā tas jau agrāk bija noticies¹³). Klāt nāca vēl, ka ari 30-gadīgais miera līgums ar argosiešiem tuvojās beigām, un jaunu līgumu argosieši negribēja slēgt, ja viņiem neatdod Cinosūrijas apgabalu (vest nu kaŗu reizē pret argosiešiem un atēniešiem likās neiespējama lieta). Ari par dažām Peloponēsas pilsētām lacedaimoņiem bij aizdomas, ka tās pievienosies argosiešiem, kas patiesībā ari notika.

15. Šādām pārdomām nodevās viena kā otra puse un abām likās derīgi noslēgt mieru. Sevišķi to vēlējās lacedaimoņi, kas ilgojās atdabūt savus uz salas sagūstītos pilsoņus, jo to starpā esošie spartieši piederēja pie augstākās šķiras un bija viņiem vienlīdz radniecīgi¹⁴). Tādēļ lacedaimoņi ari bija tūliņ pēc to sagūstīšanas sarunas sākuši, bet atēnieši savā kaŗa laimē nebija vēl gribējuši noslēgt mieru ar taisnīgiem nosacījumiem. Bet pēc viņu neveiksmes pie Dēlija lacedaimoņi tūliņ domāja, ka tie jau drīzāk piekāpsies, un noslēdza viengadīgo pamieru, kas saturēja ari nosacījumu par sarunām miera noslēgšanai uz ilgāku laiku.

16. Kad nu atēnieši bij ari pie Amfipoles neveiksmi cietuši un starp dzīvajiem neatradās vairs ne Kleōna ne Brasida, kuŗi vienā kā otrā pusē visvairāk pretojās mieram (Brasids tamdēļ, ka kaŗā viņam smaidīja laime un kaŗš atnesa viņam godu, bet Kleōns aiz tam, ka mieram iestājoties viņa nejdzīgā rīcība nāktu jo drīzāk gaismā un apmelošana atrastu mazāk dzirdīgas ausis), — tagad gan Spartā gan Atēnās varēja miera labā daudz vairāk darīt divi vīri, kas visvairāk mieru vēlējās, t. i. no vienas puses lacedaimoņu ķēniņš Pleistoanakts Pausanija dēls, bet no otras Nīcijs Nīcērata d., kam tanī laikā bija vislabākie panākumi kaŗa laukā. Viņš lūk, kam vēl nekāda nelaime nebij atgadījusies un kas ļoti tika cienīts, gribēja ari savu laimi nosargāt un nevien pats no pūlēm un grūtumiem atsvabināties, bet ari pārejos pilsoņus atsvabināt; viņš vēlējās

nākotnei uzglabāt slavu, ka visu savu mūžu nav valstij nekādu nelaimi nodarījis, un to — viņš domāja — var tikai drošos laikos sasniegt un ja pēc iespējas mazāk iet laimes maiņām pretim, — bet drošību dod tikai miers. Pleistonaktam turpretī bija jācieš no savu ienaidnieku apmelošanām zīmējoties uz atgriešanos no trimdas, jo kad valsts piedzīvoja kādu nelaimi, tie nemitējās vienmēr atgādināt lacedaimoņiem, ka tas notiekot viņa nelikumīgās atgriešanās dēļ. Viņi proti apvainoja to, ka tas ar savu brāli Aristokli esot ierunājuši virspriesterienei Delfos, ilgu laiku dot lacedaimoņiem, kad tie nāca kā svētku sūtņi, šādu orākula sludinājumu: Zeva dēla un pusdieva ceru¹⁵) lai viņi vedot atpakaļ no svešas zemes uz savejo, citādi vajadzēsot ar sudraba lemesnicu art¹⁶); un tā viņš beidzot panācis, ka 19. gadā lacedaimoņi pārveduši viņu atpakaļ no Likaja uz Spartu ar tādām pašām koņu dejām un upura svētkiem, ar kādiem Lacedaimonas dibinātāji iecēluši pirmos ķēniņus. (No dzimtenes izraidīts viņa šķietami uzpirktās atkāpšanās dēļ no Atikas, Pleistoanakts uzturējās Likajā¹⁷), apdzīvodams te aiz bailēm no lacedaimoņiem kādu namu, kas pa pusei atradās uz Zeva tempļa zemes¹⁸).

17. Pleistoanaktam šī apmelošana bija ļoti nepatīkama un viņš ticēja, ka mieram iestājoties, kad nekāda nelaieme vairs nav sagaidama un bez tam atgriezīsies lacedaimoņu gūstekņi, arī viņš pats būs ienaidniekiem nepieejams, kamēr kara laikā ievērojamiem vīriem nelaiemes gadījumos vienmēr un neizbēgami jācieš no apmelošanas, — un tā viņš dedzīgi rūpējās par mieru¹⁹).

Tā nu šo ziemu, pavasarim jau tuvojoties, tika uzsāktas sarunas, pie kam lacedaimoņi draudēja ar jaunu bruņošanu, likdami sabiedrotām pilsētām celt nocietinājumus, ar ko viņi gribēja panākt, lai atēnieši jo drīzāk piekāptos. Sarunām notiekot, abas puses cēla daudz prasības, tomēr vienojās tādā ziņā, ka miers slēdzams ar nosacījumu, ka vieni un otri atdod cīņā ieņemtās vietas. Atēnieši lai paturot Nīsaju; bet kad tie pieprasīja Platajas atdošanu, tēbieši paskaidroja, ka šo pilsētu šie neesot ar varu vai pateicoties nodevībai ieņēmuši, bet labprātīgi vienojoties ar iedzīvotājiem, tāpat kā atēnieši teicās Nīsaju ieguvuši. Pēc tam lacedaimoņi sasauca savus sabiedrotos, un tā kā šie balsoja mieram par labu, izņemot boiōtiešus, korin-

tiešus, ēlejiešus un megariešus, kuŗi nebija mierā ar sarunu gaitu, — tad viņi noslēdza līgumu un apliecināja to atēniešu priekšā ar upuriem un zvērestiem, tāpat kā atēnieši lacedaimoņu priekšā. Līgums nu skanēja šādi:

18. „Atēnieši un lacedaimoņi un pēdejo sabiedrotie ir noslēguši mieru ar sekošiem noteikumiem, un atsevišķās pilsētas to ir apliecinājušas ar zvērestiem.

Zīmējoties uz kopīgām svētnicām, tad ikviens, kas vēlās, lai nes ziedus, vaicā dievam un nāk kā sūtnis netraucēti pa cietzemi un pa jūru, pēc tēvu tēvu paraduma. Apollōna svētnica un templis Delfos un tāpat paši Delfi patur savu neatkarību un savus likumus nodokļu un tiesas ziņā, iedzīvotājiem pašiem pārvaldot sevi un savu zemi pēc tēvu tēvu paraduma.

Miers starp atēniešiem un atēniešu sabiedrotiem un lacedaimoņiem un lacedaimoņu sabiedrotiem pastāvēs 50 gadus, bez viltus un bez bailēm, uz cietzemes un uz jūras. Ieročus nedrīkst lietot ļaunā nolūkā nedz lacedaimoņi un viņu sabiedrotie pret atēniešiem un to sabiedrotiem, nedz atēnieši un viņu sabiedrotie pret lacedaimoņiem un to sabiedrotiem, nekādā ziņā un nekādā veidā. Bet ja viņiem ceļās kādas domu starpības, tad jāiet tiesas ceļš un savstarpīgā vienošanās jāapliecina ar zvērestiem.

Lacedaimoņi un viņu sabiedrotie atdod atēniešiem Amfipoli²⁰). Visās pilsētās, ko lacedaimoņi atdod atēniešiem, iedzīvotājiem ir tiesība aiziet, uz kuriem tie vēlās, savu mantu līdzī ņemot; šīs pilsētas patur savu neatkarību, maksādamas tikai Aristeida noteiktos meslus²¹). Pēc galīga miera noslēgšanas atēnieši un to sabiedrotie nedrīkst viņas, ja tās meslus maksā, ļaunā nolūkā apkarot. Šīs pilsētas ir šādas: Argīla, Stageira, Akanta, Stōla, Olinta, Spartōla. Viņas nav sabiedrotas ne ar vienu — ne ar lacedaimoņiem ne ar atēniešiem; bet ja atēnieši var šīm pilsētām ierunāt, tad viņiem ir brīv ar pašu pilsētu piekrišanu tās pievienot atēniešu savienībai. Mēciberneiši, sanieši un singieši lai apdzīvo atkal savas pilsētas ar tām pašām tiesībām kā olintieši un akantieši²²).

Lacedaimoņi un viņu sabiedrotie atdod atēniešiem arī Panaktu. Atēnieši savukārt atdod lacedaimoņiem Korifāsiju, Cītēras, Metoni, Pteleju un Atalanti, atlaiž brīvā arī visus lacedaimoņus, kas atrodās apcietinājumā pie atēniešiem vai citā kādā

vietā atēniešu zemē. Viņi atbrīvo arī Sciōnē aplenktos peloponēsiešus un visus citus tur esošos peloponēsiešu sabiedrotos, līdz ar tiem, kurus Brasīds tur nosūtījis; tāpat visus lacedaimoņu sabiedrotos, kas atrodās apcietinājumā Atēnās vai citā kādā vietā atēniešu zemē. Līdzīgā kārtā lacedaimoņi un to sabiedrotie atļauj brīvā sagūstītos atēniešus un to sabiedrotos. Bet kas attiecās uz sciōniešu, toroniešu, sermiliešu un citām pilsētām, kurās atēnieši jau ieņēmuši, tad atēniešiem ir tiesība pēc patikas lemt par minētām un citām pilsētām.

Atēnieši dod zvērestu lacedaimoņiem un to sabiedrotiem pa atsevišķām pilsētām. Abas puses dod katrā vietā pieņemto vissvinīgāko zvērestu, 17 vīri no katras pilsētas. Zvērests skanēs šādi: „Šo mieru un šos līgumus es ievērošu pēc tiesas un taisnības.“ Tāpat arī lacedaimoņi un to sabiedrotie dod zvērestu atēniešiem, un abas puses atjauno zvērestu katru gadu. Piemiņas stabi jāceļ Olimpijā, Pītōjā, uz Istma, Atēnās uz akropoles un Lacedaimonā Apollōna templī Amiklās²³). Bet ja kaut kurā no abām pusēm būtu kaut ko piemirsusi norunāt, tad zvērestu nepārkāpjot abām pusēm ir tiesība taisnīgu sarunu ceļā ievest pārgrozījumus, kā viņi, atēnieši un lacedaimoņi, savā starpā vienosies.

19. Miera līgums stājās spēkā efora Pleistolā valdīšanas laikā, Artemīsija mēneša trešās daļas 4. dienā, bet Atēnās archonta Alkaja valdīšanas laikā, medību mēneša trešās daļas 6. dienā²⁴). Zvērestus deva un ziedus nesa no lacedaimoņu puses sekošie: Pleistoanakts, Āgīds, Pleistols, Damaģēts, Chionīds, Metaģēns, Akants, Dāīts, Ischagors, Filocharīds, Zeiksīds, Antips, Tellīds, Alcināds, Empedijs, Mēnāss, Lāfils; bet no atēniešu puses šādi: Lampons, Istmionīks, Nīcijs, Lachēts, Eitidēms, Proklis, Pītodōrs, Hagnons, Mirtīls, Trasīklis, Teagēns, Aristokrāts, Iōlcījs, Tīmokrāts, Leōns, Lamachs, Dēmostens²⁵).

20. Šis līgums tika noslēgts ziemas beigās un pavasarim jau tuvojoties, tūliņ pēc pilsētas Dionīsa svētkiem²⁶), kad dažas dienas nerēķinot bija pagājuši taisni desmit gadu no šī kara sākuma. Rēķināsim pēc patiesiem laika nodalījumiem un uzticēsīsimies mazāk, ja agrākos notikumus apzīmē, uzskaitot atsevišķās vietās vai nu archontu vai citu kādu augstu amata personu vārdus. Tas nav precīzi, jo notikumi ir atgadījušies vai nu viņu valdīšanas sākumā vai vidū vai citādi kā. Bet ja mēs skai-

tīsim pēc vasarām un ziemām, kā tas noticis šo darbu rakstot, tad atradīsim, katram no abiem laikiem pa pusei sastādot gadu, ka šis pirmais kaŗš ir turpinājies desmit vasaras un tik pat daudz ziemas.

21. Tā kā ar lozi tika izšķirts, ka lacedaimoņiem kā pirmajiem jāatdod, ko tie kaŗā ieguvuši, tad viņi arī tūliņ atlaida gūstekņus un nosūtīja uz Trākijas piekrasti Ischagoru, Mēnāsu un Filocharīdu, pavēlējami Klearīdam atdot Amfipoli atēniešiem, un uzaicinādami sabiedrotos pieņemt uz viņiem attiecīgos miera līguma noteikumus. Bet tie to negribēja, uzskatīdami noteikumus par neizdevīgiem, un arī Klearīds, iztapdams chalcidiešiem, neatdeva Amfipoli, aizbildinādams, ka pret viņu gribu neesot iespējams pilsētu atdot. Viņš tomēr kopā ar sabiedroto sūtņiem steidzīgi aizceļoja uz Lacedaimonu, lai aizstāvētos, ja Ischagors un tā pavadoņi apsūdzētu viņu nepklusībā; bez tam viņš gribēja arī pielūkot, vai nevarētu līgumu kaut kā grozīt, — bet kad redzēja, ka tas jau stājies spēkā, tad lacedaimoņu uzdevumā tūliņ ceļoja atpakaļ, saņēmis pavēli pilsētu labāk atdot, bet ja tas nebūtu iespējams, tad ar visiem tur esošiem peloponēsiešiem no tās aiziet.

22. Tā kā sabiedrotie vēl atradās turpat Lacedaimonā, tad tos no viņiem, kas līgumu nebija pieņēmuši, lacedaimoņi uzaicināja tam pievienoties. Bet tie šo prasību atraidīja aiz tā paša iemesla kā pirmoreiz un liedzās miera līgumam pievienoties, ja nepanāk taisnīgākus noteikumus. Tā kā viņi nu nepaklausīja, tad lacedaimoņi tos atlaida, bet paši noslēdza sabiedrību ar atēniešiem. Viņi lūk domāja, ka citādi nevien argosieši bet arī parejie peloponēsieši nebūt nepaliks mierā, bet ja vien iespējams, pāries pie atēniešiem; jo kad Ampelīds un Lichass bija pie argosiešiem kā sūtņi nonākuši, tie nebija gribējuši miera līgumu atjaunot, pieņemdami, ka lacedaimoņi bez atēniešiem nav viņiem bīstami. Kad nu pienāca atēniešu sūtņi, tad pēc iepriekšējām sarunām abas puses vienojās un noslēdza šādu sabiedrības līgumu, kuŗu apliecināja ar zvērestiem:

23. „Ar sekošiem noteikumiem atēnieši un lacedaimoņi būs sabiedroti 50 gadus. Ja kādi ienaidnieki iebrūk lacedaimoņu zemē un nodara lacedaimoņiem zaudējumus, tad atēniešiem jāspīdz lacedaimoņiem katra un pēc iespējas stiprāka palīdzība, cik tas viņu spēkos stāv. Bet ja uzbrucēji ir zemi nopostījuši

un atkal aizgājuši, tad lacedaimoņi un atēnieši uzskata viņu valsti par ienaidnieku un kopīgi to pārmāca, un abas valstis kopā noslēdz arī mieru. Visu to pēc tiesas un taisnības, ar uzcītību un bez viltus. Un ja kādi ienaidnieki iebrūk atēniešu zemē un nodara atēniešiem zaudējumus, tad lacedaimoņiem jāsniedz atēniešiem katra un pēc iespējas stiprāka palīdzība, cik tas viņu spēkos stāv. Bet ja uzbrucēji ir zemi nopostījuši un atkal aizgājuši, tad atēnieši un lacedaimoņi uzskata viņu valsti par ienaidnieku un kopīgi to pārmāca, un abas valstis kopā noslēdz arī mieru. Visu to pēc tiesas un taisnības, ar uzcītību un bez viltus. Bet ja vergi saceltos²⁶⁾, tad atēniešiem jāsniedz lacedaimoņiem katra iespējama palīdzība un ar visiem spēkiem. Apzvērēs šos noteikumus no abām pusēm tie paši, kas arī pirmo līgumu apzvērējuši. Zvērests katru gadu jāatjauno, pie kam lacedaimoņi nāk uz Atēnām uz Dionīsa svētkiem, bet atēnieši iet uz Lacedaimonu uz Hiacinta svētkiem²⁷⁾. Katra puse uzstāda piemiņas stabu, vienu Lacedaimonā blakus Apollōna statujai Amiklās²⁸⁾, otru Atēnās uz akropoles blakus Atēnai²⁹⁾. Bet ja lacedaimoņi un atēnieši atrod par derīgu šiem līguma noteikumiem kaut ko pievienot vai atņemt, lai tas būtu kas būdams, tad abām pusēm ir tiesība to darīt, zvērestu nepārkāpjot.“

24. Zvērestu deva no lacedaimoņu puses sekošie: Pleistoonakts, Āgīds, Pleistols, Damaģēts, Chionīds, Metagēns, Akants, Dāīts, Ischagors, Filocharīds, Zeiksīds, Antips, Alcinads, Telīds, Empedijs, Mēnāss, Lāfils; bet no atēniešiem Lampons, Istmionīks, Lachēts, Nicijs, Eitidēms, Proklis, Pītodōrs, Hag-nons, Mirtils, Trasiklis, Teagēns, Aristokrāts, Iōlcījs, Tīmokrāts, Leōns, Lamachs, Dēmostenis.

Šo sabiedrību noslēdza neilgi pēc mīralīguma, un atēnieši tagad izdeva lacedaimoņiem uz salas sagūstītos karavīrus; tas notika tad, kad sākās vienpadsmitā gada vasara. Līdz ar to ir attēlots pirmais kaņš, kuņš bez pārtraukuma turpinājās šos desmit gadus.

421 25. Pēc miera līguma un sabiedrības noslēgšanas starp lacedaimoņiem un atēniešiem, kas notika desmitgadīgam kaņam izbeidzoties, kad Pleistols bija efors Lacedaimonā un Alkajs archonts Atēnās, — valdīja gan miers starp tiem, kas tam bija piekrituši, bet korintieši un dažas peloponēsiešu pilsētas mēģināja noslēgtu līgumu satricināt, un drīz gadījās vēl cita nesa-

prašanās starp Lacedaimonu un viņas sabiedrotiem. Bet ari atēniešiem ar laiku cēlās aizdomas pret lacedaimoņiem, kuŗi nepildīja dažus līguma noteikumus. Sešus gadus un desmit mēnešus viņi gan vēl atturējās no iebrukumiem vieni otru zemē, bet aplinkus un zem nedroša miera segas nodarīja viens otram vislielākos zaudējumus, pie kam vēlāk bij ari spiesti atsacīties no desmitgadīgā kara beigās noslēgtā līguma un no jauna atklāti uzsākt cīņu.

26. Ari to ir tas pats Tūcidids, Atēnu pilsonis, pēc kārtas aprakstījis, kā viss notikās pa vasarām un ziemām, līdz lacedaimoņi un viņu sabiedrotie atēniešu virskundzību izbeidza, ieņemdami gaŗos vaļņus un Peiraju. Līdz šim laika sprīdim kaŗš bija turpinājies veselus 27 gadus. Ja nu kāds neturētu par piemērotu, vidū iekrītošo pamiera laiku ari pieskaitīt kaŗam, tad šāds uzskats nebūtu pareizs. Jo ja mēs pielūkosim, kā paši fakti šo laiku raksturo, tad redzēsim, ka nav pareizi atzīt to par miera laiku, — netika taču viss, ko līgums rakstīja priekšā, nedz izdots nedz saņemts; pie tam nāca vēl klāt mantiniešu un epidauriešu kaŗš un ari citi pārkāpumi vienā kā otrā pusē; sabiedrotie Trāķijas piekrastē izturējās pret atēniešiem ne mazāk naidīgi kā agrāk, un boiōtieši bija noslēguši pamiera līgumu ar 10 dienu iepriekšēju atsacīšanos. Tā nu laikmetus aprēķinot un desmitgadīgo pirmo kaŗu pievienojot sekojošam nemiera pilnam pamieram un nākošam kaŗam, mēs atradīsim, ar nedaudz dienām starpības, augšā minētos gadus. Kas turās pie orākulu sludinājumiem, tiem vienīgi šis fakts ir patiesi atgadījies, jo es atminos no kaŗa sākuma līdz pat viņa beigām vienmēr no daudziem dzirdējis, ka tam vajagot trīsreiz deviņus gadus turpināties.

Es pats esmu visu kaŗa laiku pārdzīvojis, biju pareizai izpratnei noderīgā vecumā un esmu nopietnu vērību piegriezis, lai varētu par viņu kaut ko drošu izzināt; man ir ari atgadījies, ka pēc mana kaŗagājiena uz Amfipoli man divdesmit gadi bija jādzīvo ārpus dzimtenes, un tā es varēju abu pretejo pusu tuvumā — manas trimdas dēļ ari peloponēsiešu tuvumā — pilnā mierā notikumu gaitu novērot.

Tagad es nu gribu stāstīt par nevienprātību, kāda iestājās pēc pirmajiem desmit gadiem, par noslēgtā miera izbeigšanos un sekojošiem kaŗa darbiem.

27. Kad bija noslēgts 50-gadīgais miers un vēlāk arī minētā sabiedrība, tad peloponēsiešu sūtņi, kas tamdēļ bij ataicināti uz Lacedaimonu, no šejienes atkal aizceļoja. Citi nu atgriezās mājās, bet korintieši devās papriekšu uz Argosu un ieteica dažiem augstākiem amata vīriem šādu plānu: Tā kā lacedaimoņi noslēguši mieru un sabiedrību ar saviem iepriekšējiem nīkņākiem ienaidniekiem (atēniešiem) nevis labā nolūkā, bet lai kalpinātu Peloponēsu, tad argosiešu pienākums esot lūkoties uz to, ka Peloponēsas brīvība tiktu nosargāta, un tādēļ vajagot nolemt, ka ikviena hellēņu valsts, kurai ir sava satversme un taisna un bezpartejīga tiesa, var noslēgt ar argosiešiem savstarpīgas aizsardzības līgumu. Vispirms tad nu vajagot iecelt dažus vīrus ar neaprobežotām pilnvarām, ar tautu turpretī nenākoties attiecīgās sarunas vest, lai nenāktu zinami to vārdi, kas nebūtu varējuši tautu pārliecināt. Korintieši apgalvoja arī, ka aiz naida pret lacedaimoņiem daudzi šai sabiedrībai pievienošoties. Šādu padomu devuši, viņi atgriezās mājās.

28. Argosiešu amata vīri viņiem paklausīja un ziņoja valdībai un tautas sapulcei par viņu priekšlikumiem. Argosieši tos pieņēma, ieceldami arī 12 vīrus, ar kuriem varēja sabiedrības līgumu slēgt visi hellēņi, kas vien vēlējās, izņemot atēniešus un lacedaimoņus, kuri drīkstēja sabiedrībai pievienoties vienīgi ar argosiešu tautas sapulces ziņu. Visam tam argosieši piekrita jo vairāk tamdēļ, ka sagaidīja karu ar lacedaimoņiem (ar tiem noslēgtais miera līgums tuvojās beigām), bet bez tam viņi cerēja arī iegūt virskundzību par Peloponēsu. Ap to laiku lacedaimoņu labā slava bija stipri cietusi un viņu neveiksmju dēļ tos sāka jau nicināt; argosieši turpretī bija visādā ziņā sasnieguši ļoti lielu labklājību, tādēļ ka nebija piedalījušies karā pret atēniešiem un neitralitāti ievērodami bija varējuši saņemt visus ar to saistītos labumus. Tā nu argosieši bij ar mieru uzņemt savā savienībā visus hellēņus, kas to vēlējās.

29. Kā pirmie viņiem pievienojās, baidīdamies no lacedaimoņiem, mantinieši ar saviem pavalstniekiem. Kamēr vēl turpinājās karš ar atēniešiem, mantinieši bij ieņēmuši kādu daļu Arkadijas un domāja tagad, ka lacedaimoņi, kam patlaban bija brīvas rokas, neļaus viņiem to paturēt. Tā tad viņi ar prieku pievienojās argosiešiem, vērodami, ka tā ir liela valsts, kas no seniem laikiem dzīvojusi naidā ar lacedaimoņiem un tāpat kā

viņi paši ir demokrātiski pārvaldīta. Kad nu Mantineja bij atkritusi no peloponēsiešu savienības, arī pārējā Peloponēsā sāka spriest, ka vajagot darīt tāpat, jo valdīja pārlicība, ka mantiņieši ir atkrituši, zinādami kaut ko vairāk. Bez tam peloponēsieši bija pret lacedaimoņiem saniknoti starp citiem iemesliem arī tamdēļ, ka sabiedrības līgumā ar atēniešiem bija nosacījums, ka abām valstīm — lacedaimoņiem un atēniešiem — ir tiesība, nepārkāpjot zvērestu, pēc patikas līguma saturu papildināt vai arī samazināt. Šis nosacījums sacēla Peloponēsā lielu uztraukumu un modināja aizdomas, vai lacedaimoņi nevēlās kopā ar atēniešiem attiecīgās valstis iekarot; bijis taču pienākums noteikt, ka pargrozījumu ievēšanai vajadzīga v i s u s a b i e d r o t o piekrišana. Tā nu peloponēsieši pa lielākai daļai baidījās un vēlējās arī savukārt noslēgt ar argosiešiem sabiedrības līgumu.

30. Kad lacedaimoņi dabūja zināt, ka pa Peloponēsu iet šādas baumas, ka korintieši tās ir ierosinājuši un arī paši nodomājuši slēgt ar argosiešiem sabiedrību, viņi nosūtīja uz Korintu sūtņus, lai to novērstu, pie kam pārmeta korintiešiem, ka tie pie visa tā esot vainīgi, un ja tie no šiem atkritīšot un palikšot par argosiešu sabiedrotiem, tad pārkāpšot zvērestus. Jau ar to vien viņi nodarot netaisnību, ka nepievienojoties miera līgumam ar atēniešiem, jo pastāvot taču noteikums, ka sabiedroto lielākās daļas lēmums ir saistošs visiem, izņemot vienīgi gadījumu, ja no dievu vai hēroju puses ceļās kāds šķērslis. Pie korintiešiem pašureiz bija nonākuši visi pārējie sabiedrotie, kas arī nebija miera līgumam piekrituši (tos viņi bija jau iepriekš ataicinājuši), un to klātbūtnē viņi tagad deva atbildi lacedaimoņiem, pie kam tomēr acīs neteica, kāda iemesla dēļ patiesībā jutās apvainoti, t. i. ka lacedaimoņi nebija no atēniešiem atprasījuši un viņiem atdevuši ne Solliju³⁰⁾ ne Anaktoriju; viņi nerunāja arī par citām lietām, kur pēc viņu domām tiem nodarīta pārestība³¹⁾, bet aizbildinājās ar to, ka negribot savus sabiedrotos Trāķijas piekrastē atstāt vienus pašus. Jo ar tiem šie esot atsevišķus līgumus slēguši un apzvērējuši, gan toreiz, kad tie kopā ar poteidajiešiem atkrita no Atēnām, gan arī vēlāk. Miera līgumam ar atēniešiem šie nu nepievienojoties tamdēļ, ka negribot pārkāpt sabiedrotiem dotos zvērestus; jo kad dievus piesaukdami šie esot uzticību zvērējuši, tad sabie-

drotos pametot viņu liktenim šie laustu zvērestu. Pastāvot taču noteikums: „ja no dievu vai hēroju puses neceļās kāds šķērslis,“ bet te nu esot šķērslis no dievu puses. Tikdaudz viņi sacīja par agrākajiem līgumiem un zvērestiem, bet kas attiecās uz sabiedrību ar argosiešiem, tad šie apspriedīšoties ar saviem draugiem un darīšot, kas pienākās. Pēc šādas atbildes lacedaimoņu sūtņi atgriezās mājās. Korintā pašulaik atradās arī argosiešu sūtņi, kas uzaicināja korintiešus nekavēties, bet iestāties savienībā; pēdejie tomēr lika viņiem ierasties vēlāk sasaukamā tautas sapulcē.

31. Tūlīn pēc tam pienāca arī ēlejiešu sūtņi un noslēdza vispirms sabiedrību ar korintiešiem, bet no šejienes devās uz Argosu un iestājās argosiešu savienībā, kā jau iepriekš, mājās būdami, bija norunājuši. Ēlejieši lūk bija sanaidojušies ar lacedaimoņiem Leprejas dēļ. Reizi bij izcēlies kaŗš starp leprejiešiem un dažām Arkadijas pilsētām, un leprejieši sauca sev palīgā ēlejiešus, piesolidāmi tiem pusi savas zemes. Ēlejieši palīdzēja kaŗu izbeigt, bet zemi atstāja pašu leprejiešu lietošanā, uzlikdami tiem vienu talantu ²⁹⁾ lielas nodevas Olimpijas Zeva svētnīcai par labu. Līdz atiešu kaŗa laikiem leprejieši nodevas arī maksāja, bet pēc tam, aizbildinādamies ar kaŗu, no tam atsacījās. Kad nu ēlejieši gribēja viņus ar varu piespiest, tie griezās pie lacedaimoņiem. Lietu nodeva izšķirt lacedaimoņiem, bet ēlejiešiem cēlās aizdomas, ka spriedums nebūs bezpartejīgs; tādēļ viņi no šķīrējtiesas atsacījās un nopostīja leprejiešu zemi. Lacedaimoņi tomēr nosprieda, ka leprejieši patur savu neatkarību un ēlejieši rīkojušies nepareizi, un tā kā šie no šķīrējtiesas bij atsacījušies, tad viņi nosūtīja uz Lepreju garnizonu, sastāvošu no smagi bruņotiem kaŗavīriem. Bet ēlejieši skatījās uz lietu tā, it kā lacedaimoņi būtu pārņēmuši savās rokās no šiem atkritušu pilsētu, pie kam atsaucās uz līguma noteikumu ³⁰⁾, ka atiešu kaŗam beidzoties ikviens patur to, kas kaŗam sākoties viņam piederējis. Tā nu viņi jutās apvainoti, atkrita no lacedaimoņu savienības un griezās pie argosiešiem, pie kam viņu sūtņi, kā mājās norunāts, noslēdza ar tiem sabiedrības līgumu. Drīz pēc viņiem arī korintieši un Trāķijas piekrastes chalcidieši palika par argosiešu sabiedrotiem. Boiōtieši un megarieši turpretī izturējās mierīgi: viņi gribēja vēl noskatīties un domāja arī, ka vi-

niem ar savu oligarchisko iekārtu argosiešu demokrātija ir mazāk noderīga nekā lacedaimoņu valsts forma.

32. Ap to pašu laiku šinī vasarā sciōnieši bija piespiesti padoties saviem aplencējiem, t. i. atēniešiem, pie kam pēdejie lika pieaugušos vīriešus nogalināt un sievas un bērņus pārdot verdzībā, bet zemi atdeva lietošanā platajiešiem.³⁴). Viņi lika arī dēliešiem nākt atpakaļ uz Dēlu, jo kaujās piedzīvotās neveiksmes gāja viņiem pie sirds, un bez tam arī dievs Delfos bija šādu padomu devis. Toreiz sākās arī karš starp fōķiešiem un lokriešiem.

Korintieši un argosieši, kas bija jau sabiedrojušies, gāja tagad uz Tegeju, lai pamudinātu to uz atkrišanu no lacedaimoņiem. Viņi zināja, ka tai pieder liels apgabals, un ja tas pievienotos viņiem, tad pēc viņu domām šo rokās būšot visa Peloponēsa. Bet kad tegejieši atbildēja, ka šie nekādu lacedaimoņiem naidīgu rīcību neuzsāksot, tad korintiešu varas kāre drusku aprima, lai gan līdz šim viņi bija ļoti cītīgi šādā virzienā darbojušies; viņi sāka pat baidīties, ka neviens cits viņiem vairs nepievienosies. Neskatoties uz to, viņi tomēr gāja pie boiōtiešiem un lūdza tos palikt par šo un argosiešu sabiedrotiem un vispāri rīkoties kopīgi. Zīmējoties uz pamieru ar desmit dienu iepriekšēju atsacīšanos, kādu atēnieši un boiōtieši bija savā starpā noslēguši drusku vēlāk pēc 50-gadīgā miera iestāšanās, korintieši pieprasīja, lai boiōtieši nāk viņiem līdzī uz Atēnām un izgādā arī viņiem tādu pašu līgumu; bet ja atēnieši tam nepiekrīstu, tad no pamiera lai atsakoties un uz priekšu bez šo ziņas nekādu līgumu vairs neslēdzot. Uz šādu korintiešu pieprasījumu boiōtieši atbildēja, lai jautājumā par sabiedrību ar argosiešiem dodot viņiem vēl laiku apdomāties, bet uz Atēnām kopā ar korintiešiem viņi gāja. Pamieru ar desmit dienu iepriekšēju atsacīšanos viņi tomēr nevarēja izgādāt, jo atēnieši atbildēja, ka korintiešiem miera līgums jau esot, ja tik viņi atzīst sevi par lacedaimoņu sabiedrotiem. Neskatoties uz šādu atbildi, boiōtieši tomēr no pamiera neatsacījās, lai gan korintieši to prasīja un arī pārmeta, ka šiem taču bijusi tāda noruna. Starp korintiešiem un atēniešiem arī turpmāk pastāvēja pamiers, lai gan tas nebija ar līgumu nodrošināts.

33. Tanī pašā vasarā lacedaimoņi devās ar visu savu karaspēku, ķēniņa Pleistoanakta Pausanija dēla vadībā, uz

parrasiešu zemi Arkadijā. Parrasieši bija mantiniešu pavalstnieki, bet tā kā no tiem bij atkrituši, tad sauca sev lacedaimoņus palīgā. Pēdejie bez tam bija nodomājuši, ja vien iespējams, nojaukt Cipselu cietoksni, ko mantinieši bija cēlušī un ar garnizonu apgādājuši; tas atradās parrasiešu zemē pretī Sciritīdas novadam Lakōnijā. Lacedaimoņi tad nu postīja parrasiešu zemi, bet mantinieši uzticēja savas dzimtās pilsētas apsardzību argosiešiem, lai paši tad sargātu savu pavalstnieku zemi. Viņi tomēr nespēja aizstāvēt ne Cipselu cietoksni, ne parrasiešu pilsētas, kālab devās atpakaļ mājās. Tā lacedaimoņi izgādāja parrasiešiem neatkarību, un kad bija nojaukuši arī cietoksni, tad atgriezās dzimtenē.

34. Tanī pašā vasarā, kad kopā ar Brasidu aizgājušie karavīri bija no Trāķijas atkal pārnākuši (pēc miera noslēgšanas viņus bij atvedis Klearīds), lacedaimoņi nolēma, ka heilōti, kas cīnījušies Brasida vadībā, iegūst brīvību un var nomesties uz dzīvi, kur vien vēlās; drusku vēlāk, būdami jau naidā ar ēlejiešiem, viņi pārcēla tos kopā ar jaunpilsoņiem³⁶) uz Lepreju, t. i. robežapgabalu starp Lakōniju³⁷ (Mesēniju) un Ēlidu. Toreiz viņi atņēma arī pilsoņu tiesības tiem spartiešiem, kas uz salas bija padevušies gūstā un atdevuši ieročus, lai gan daži no tiem bija jau amatus ieņēmuši. Lacedaimoņi lūk baidījās, ka tie, paturot pilsoņu tiesības, nesaceļ kādas jukas, iedomādamies, ka minētā gadījuma dēļ tos varētu uzskatīt par mazvērtīgiem. Pilsoņu tiesības viņi nu zaudēja tādā ziņā, ka nedrīkstēja nei amatus ieņemt, nei kaut ko pirkt vai pārdot. Kādu laiku vēlāk viņiem tomēr šīs tiesības atkal atdeva.³⁸)

35. Tanī pašā vasarā dījieši ieņēma uz Atona nogales esošo Tisu, ar atēniešiem sabiedrotu pilsētu³⁹). — Visu šo vasaru pastāvēja netraucēta satiksme starp atēniešiem un peloponēsiešiem, lai gan jau tūliņ pēc miera noslēgšanas atēniešiem un lacedaimoņiem cēlās savstarpīgas aizdomas, tādēļ ka viņi neatdeva viens otram pilsētas, ko karā bij ieņēmuši. Lacedaimoņiem pēc lozes vajadzēja sākt ar Amfipoles atdošanu, bet viņi neatdeva nedz šo pilsētu, nedz citas vietas, un neieteica arī nei sabiedrotiem Trāķijas piekrastē, nei boiōtiešiem un korintiešiem pievienoties miera līgumam, lai gan allaž runāja, ka gribot tos kopā ar atēniešiem piespiest, ja tie nebūšot ar mieru līgumam pievienoties. Viņi noteica arī zinamus terminus — rakstiski

tomēr nesaistīdamies, — pēc kuŗiem abas puses uzskatīšot par ienaidniekiem visus tos, kas līgumu nepieņemšot. Atēnieši redzēja, ka patiesībā nekas no tā nenotiek un sāka šaubīties, vai lacedaimoņiem maz ir kādi labi nodomi; tādēļ viņi nevien neatdeva Pilu, lai gan lacedaimoņi to prasīja, bet nožēloja arī, ka atdevuši salā saņemtus gūstekņus. Viņi paturēja arī pārejās pilsētas, nogaidīdami, līdz otra puse sāks pildīt miera noteikumus.

Lacedaimoņi savukārt apgalvoja, ka esot visu darījuši, kas viņu spēkos stāv; šie esot atdevuši atēniešiem gūstekņus, esot no Trāķijas piekrastes atsaukuši savus kaŗavīrus un darījuši arī visu citu, ko spējuši. Amfipoli tomēr šie nepārvaldot tādā mērā, ka varētu to atdot; boiōtiešus un korintiešus šie vēl mēģināšot pamudināt pievienoties miera līgumam, atdabūšot Panaktu ⁴⁰) un izgādāšot arī visu Boiōtijā esošo atēniešu gūstekņu atdošanu. Bet kas attiecās uz Pilu, tad to lai viņiem atdodot; pretejā gadījumā vismaz lai aizvedot projām mesēniešus un heilōtus, tāpat kā šie aizveduši savus kaŗavīrus no Trāķijas piekrastes; atēnieši taču paši varot minēto vietu apsargāt, ja to vēlās. Pēc daudzkārtīgām un ilgām sarunām, kas šinī vasarā notika, lacedaimoņiem beidzot izdevās atēniešiem ierunāt, lai atsauc no Pilas mesēniešus un visus citus, t. i. heilōtus un vispāri pārbēdzējus no Lakōnijas. Šiem cilvēkiem atēnieši tad ierādīja par dzīves vietu Kranijus Cefallēnijā. — Tā nu šinī vasarā valdīja miers un starp abām pusēm pastāvēja satiksme.

36. Nākošā ziemā — kad nebija vairs to eforu, kā laikā miers tika noslēgts, bet valsts vara piederēja citiem ⁴¹), starp kuŗiem bij arī daži miera pretinieki, — Lacedaimonā nonāca sabiedroto sūtņi, un te ieradās arī atēnieši, boiōtieši un korintieši. Viņi tad sprieda un runāja daudz, bet nekā nevarēja vienoties. Kad pēc tam citi bij aizgājuši, tad efori Kleobūls un Ksenars, kuŗi visvairāk vēlējās miera līguma atcelšanu, uzsāka ar boiōtiešiem un korintiešiem atsevišķas sarunas un uzaicināja tos būt pēc iespējas pilnīgi vienprātīgiem; boiōtieši lai mēģinot vispirms paši palikt par argosiešu sabiedrotiem un tad kopā ar argosiešiem lai apvienojoties ar lacedaimoņiem. Tā boiōtieši visdrīzāk varēšot izvairīties no piespiestas pievienošanās atiskajam miera līgumam, jo atēniešu naida un atceltā līguma vietā lacedaimoņi izvēlēšoties argosiešu draudzību un sabiedrību. Efori zināja

Joti labi, ka lacedaimoņi vienmēr vēlējās, lai starp Argosu un viņiem pieklājīgā veidā ⁴²⁾ nodibinātos draudzīgas attiecības, jo lacedaimoņi bija pārliecināti, ka šādā gadījumā karš ārpus Peloponēsas nebūs viņiem tik smagi sajūtams. Zīmējoties uz Panaktu viņi lūdza, lai boiōtieši to atdod lacedaimoņiem, jo šie to apmainīšot, ja vien iespējams, pret Pilu, un tad jo vieglāki varēšot uzsākt karu ar atēniešiem.

37. Saņēmuši no Ksenara un Kleobūla un viņu draugiem Lacedaimonā šādas instrukcijas, boiōtiešu un korintiešu sūtņi aizceļoja, lai darītu tās zinamas savas valsts iestādēm. Ceļā uz mājām viņus sagaidīja divi argosieši — augstākās iestādes locekļi, kuŗi stājās ar tiem sarunās, vai boiōtieši varbūt nevēlētos ar viņiem tāpat apvienoties kā korintieši, ēlejieši un mantinieši; ja tas notiktu, tad pēc šo domām, vienprātībai valdot, nebūtu grūti sākt karu vai arī slēgt līgumus gan ar lacedaimoņiem, ja tas būtu vēlams, gan ar kaut kuŗu citu. Boiōtiešu sūtņiem priekšlikums patika, jo laimīgā kārtā no viņiem lūdza to pašu, ko draugi Lacedaimonā bij ieteikuši. Kad argosieši redzēja, ka viņu priekšlikumu pieņem, viņi aizgāja, solīdamies sūtīt pie boiōtiešiem sūtņus. Mājās pārnākuši, boiōtieši ziņoja boiōtarchiem ⁴³⁾, kas viņiem bija sacīts Lacedaimonā un ko bija dzirdējuši no argosiešiem, ar kuŗiem bija tikušies. Ari boiōtarchiem priekšlikums patika un viņi piekrita tam jo vairāk tamdēļ, ka no divām pusēm gadījās tik labi, ka viņu draugi Lacedaimonā lūdza to pašu, par ko rūpējās arī argosieši. Neilgi pēc tam ieradās argosiešu sūtņi, uzaicinādami pieņemt priekšlikumu, un boiōtarchi bij arī mierā, apsīdamies no savas puses sūtīt uz Argosu delegātus sabiedrības noslēgšanai, pēc kam sūtņus atlaida.

38. Pa to laiku boiōtarchi un korintieši, megarieši un sūtņi no Trāķijas piekrastes nolēma saistīties vispirms savā starpā ar zvērestu, ka katrā gadījumā sniegs tam palīdzību, kam tā būs vajadzīga, un neuzsāks arī karu un neslēgs mieru bez iepriekšējas kopīgas vienošanās; tikai pēc tam boiōtieši un megarieši (kuŗiem bija tas pats nolūks), drīkstēja slēgt līgumu ar argosiešiem. Bet pirms zvēresti tika doti, boiōtarchi ziņoja par to boiōtiešu padomes četrām nodaļām ⁴⁴⁾, kuŗām pieder galīga noteikšana, pie kam lika priekšā dot zvērestus tām pilsētām, kas ar boiōtiešiem grib noslēgt sabiedrību. Bet boiōtiešu padomes lo-

cekļi priekšlikumu nepieņēma, baidīdamies nodarīt nepatīkšanas lacedaimoņiem, ja noslēdz sabiedrību ar korintiešiem, kas no pēdejiem atkrituši. Boiōtarchi lūk nebija viņiem neko teikuši par lacedaimoņu vēlēšanos, t. i. ka efori Kleobūls un Ksenars līdz ar saviem draugiem dod padomu noslēgt vispirms sabiedrību ar argosiešiem un korintiešiem un pēc tam kopā ar tiem slēgt līgumu ar lacedaimoņiem; viņi bija domājuši, ka padome ari bez šāda ziņojuma nolems tikai to, ko viņi savā starpā būs noprieduši un ieteikuši galīgai pieņemšanai. Šādam šķērslim gadoties, korintieši un Trāķijas sūtņi aizceļoja bez kaut kāda panākuma, bet boiōtarchi, kas sākumā bija nodomājuši pēc priekšlikuma pieņemšanas nokārtot ari jautājumu par sabiedrības slēgšanu ar argosiešiem, tagad nekādu priekšlikumu, zīmējoties uz argosiešiem, padomei vairs neiesniedza un nesūtīja ari sūtņus uz Argosu, kā bija solījušies, jo visā šai lietā valdīja zinama nevērība un kūtrība.

39. Tanī pašā ziemā olintieši uzbruka un ieņēma Mēci-bernu, kur atradās atēniešu garnizons.

Starp atēniešiem un lacedaimoņiem vēl arvienu notika sarunas par nocietinātām vietām, ko tie viens otram bij atņēmuši. Lacedaimoņi cerēja atdabūt Pilu, ja atēnieši saņemtu no boiōtiešiem Panaktu; tādēļ viņi nosūtīja pie boiōtiešiem sūtņus un lūdza atdot viņiem Panaktu un izdot atēniešu gūstekņus. Bet boiōtieši atbildēja, ka neko neizdošot, ja lacedaimoņi nenoslēgs ar viņiem atsevišķu sabiedrību, tāpat kā ar atēniešiem. Lacedaimoņi gan zināja, ka nodarīs atēniešiem pārestību, ņemot vērā līguma noteikumu, ka viena puse nedrīkst bez otras ziņas ne ar vienu līgumu slēgt nei karu sākt⁴⁰); viņi tomēr gribēja Panaktu dabūt savās rokās, lai apmainītu to pret Pilu, un tā kā bez tam pārejie pilsoņi, kas centās atcelt miera līgumu, nopietni rūpējās par apvienošanos ar boiōtiešiem, — tad viņi ari noslēdza ar šiem sabiedrību, kad ziema jau beidzās un tuvojās pavasaris. Panakta tad tika tūliņ līdz pamatiem nojaukta. Līdz ar to beidzās 11. kara gads.

40. Nākošā vasarā, pavasarim patlaban sākoties, kad sūtņi⁴²⁰ nenāca, ko boiōtieši bija solījušies sūtīt; kad tapa ari zinama Panaktas nojaukšana un atsevišķas sabiedrības noslēgšana starp boiōtiešiem un lacedaimoņiem, — argosieši sāka baidīties, ka nepaliek vieni paši un visi sabiedrotie nepāriet pie lacedaimo-

ņiem. Viņi proti domāja, ka lacedaimoņi ierunājuši boiōtiešiem nojaukt Panaktu un pievienoties līgumam ar atēniešiem, un ka pēdejie visu to zina; tā nu viņi neturēja vairs par iespējamu noslēgt pat sabiedrību ar atēniešiem, kamēr agrāk, starp abām valstīm vienprātībai valdot, viņi bija cerējuši, ka neatjauņojot miera līgumu ar lacedaimoņiem, katrā ziņā varēs tapt par atēniešu sabiedrotiem. Aiz šādām rūpēm un arī bailēm, ka viņiem reizē neizceļās karš ar lacedaimoņiem un tegejiešiem⁴⁷⁾, boiōtiešiem un atēniešiem, argosieši, kas agrāk nebija pieņēmuši lacedaimoņu miera piedāvājumu, savā augstprātībā cerdami iegūt virskundzību par Peloponēsu, tagad steidzīgi sūtīja uz Spartu sūtņus, par tādiem izvēlēdamies Eistrofu un Aisonu, kuņus uzskatīja par lacedaimoņu labākiem draugiem. Viņi bija pārliecināti, ka pašreizejos apstākļos ir vislabākais, par katru cenu noslēgt ar lacedaimoņiem līgumu, lai tad varētu mierā dzīvot.

41. Nonākuši Lacedaimonā, minētie sūtņi veda sarunas, ar kādiem noteikumiem varētu noslēgt līgumu. Vispirms argosieši pieprasīja, lai pilnvaro kādu valsti vai privātpersonu, kas ar šķīrējtiesneša spriedumu izlīdzinātu pastāvīgo strīdu par Cinosūrijas novadu. (Tas ir robežapgabals starp abām valstīm, ar Tirejas un Antēnes pilsētām, un atrodās lacedaimoņu lietošanā). Bet lacedaimoņi neļāva nemaz par to runāt un paskaidroja, ka ir ar mieru noslēgt līgumu, ja argosieši to vēlēš, tikai ar iepriekšējiem noteikumiem. Vēlāk tomēr sūtņiem izdevās panākt, ka lacedaimoņi piekāpās šādā ziņā. Šimbrīžam noslēgšot mieru uz 50 gadiem, bet abas puses paturot sev tiesību, tādā laikā, kad ne Lacedaimonā ne Argosā nav ne sērgas ne kara, izaicināt pretejo pusi uz cīņū, lai tad ieročiem rokās izšķirtu jautājumu par minēto apgabalu, kā tas jau reizi noticies, pie kam katra puse pierakstījusi sev uzvaru⁴⁸⁾; vajāt tomēr nedrīkstēšot tālāk par Argosas un Lacedaimonas robežām. Lacedaimoņi sākusmā gan uzskatīja šādu priekšlikumu par aplamu, bet tā kā katrā ziņā vēlējās ar Argosu dzīvot mierā, tad pieņēma prasījumu un noslēdza rakstītu līgumu. Bet pirms tas stājās spēkā, viņi lika sūtņiem atgriesties mājās un celt to priekšā tautas sapulcei, un ja tā ir mierā, tad nākt uz Hiacinta svētkiem, lai līgumu apliecinātu ar zvērestu. Sūtņi tad aizceļoja.

42. Tanī pašā laikā, kad argosieši veda šīs sarunas, lacedaimoņu sūtņiem Andromēdam, Faidimam un Antimenīdam vajadzēja saņemt no boiōtiešiem un atdot atēniešiem Panaktu un kara gūstekņus, bet viņi atrod, ka Panaktu jau paši boiōtieši nopostījuši, tādēļ ka starp atēniešiem un boiōtiešiem, kā pēdejie sacīja, šīs apdzīvotās vietas dēļ jau no seniem laikiem pastāvēt zvēresti, ka ne vieni ne otri nedrīkstot to vieni paši apdzīvot, bet tikai kopīgi lietot (apganīt); atēniešu gūstekņus turpretī Andromēds ar saviem pavadoņiem saņēma no boiōtiešiem, noveda uz Atēnām un atdeva. Par Panaktu viņi sacīja, ka tā esot nojaukta, jo viņi domāja, ka tas nozīmējot to pašu ko atdošana, tādēļ ka tagad neviens atēniešu ienaidnieks nevarot vairs tur dzīvot. Bet atēnieši par šādu runu ļoti sirdijās, pārliecināti, ka ar Panaktas nojaukšanu lacedaimoņi viņiem nodarījuši pārestību, jo šo vietu tiem vajadzējis atdot labā kārtībā; bez tam viņi dabūja arī zināt, ka ar boiōtiešiem tie noslēguši atsevišķu sabiedrības līgumu, kamēr agrāk bija solījušies, ka kopā ar atēniešiem piespiedīšot pieņemt miera līgumu visus tos, kas tam nepiekrita. Viņi apskatīja arī visus citus vēl nepildītos līguma noteikumus un uzskatīja sevi par pieviltiem, kālab atlaida sūtņus ar ļoti nelaiپnu atbildi.

43. Šo nevienprātību, kas valdīja starp lacedaimoņiem un atēniešiem, tūliņ centās izmantot kāda arī Atēnās pastāvoša partija, kas miera līgumu vēlējās laust. Pie tās starp citiem piederēja arī Alcibiāds Kleinija dēls, ko katrā citā pilsētā tanī laikā būtu uzskatījuši vēl par jaunu, bet Atēnās viņu turēja lielā cienā viņa dižciltīgā dzimuma dēļ⁴⁰). Viņš gan patiesi domāja, ka ir derīgāki apvienoties ar argosiešiem, bet mieram viņš pretojās arī aiz apvainota pašlepnuma un godkāribas, tādēļ ka miera sarunas lacedaimoņi bija veduši ar Nicija un Lachēta starpniecību, viņu tā jaunības dēļ nobīdīdami pie malas. Bez tam viņi nebija tam tādu ievēribu parādījuši, kādu tas varēja sagaidīt konsulāro attiecību dēļ, kas agrākos laikos starp viņiem bija pastāvējušas. Viņa vectēvs gan bija no godakonsula amata atsacījies, bet viņš šīs attiecības bija gribējis atjaunot, parādīdams lielu uzmanību uz salas saņemtiem gūstekņiem. Tā nu viņš uzskatīja sevi visādā ziņā par nobīdītu pie malas un jau no paša sākuma bija miera līgumam pretojies, aizrādīdams, ka lacedaimoņiem nedrīkstot uzticēties, jo tie vēloties mieru tikai tamdēļ, lai pēc tā

noslēgšanas padarītu argosiešus nekaitīgus un tad no jauna uzbruktu atēniešiem, kad pēdejie palikuši vieni paši, — un kad tagad izcēlās augšā minētās nesaskaņas, viņš tūlīņ sūtīja uz Argosu cilvēkus sava paša vārdā, uzaicinādams argosiešus pēc iespējas ātrāki nākt uz Atēnām kopā ar mantiniešiem un ēlejiešiem un mēģināt noslēgt savienību, jo tagad esot īstais brīdis un šis pats visiem spēkiem tos atbalstīšot.

44. Kad argosieši to dzirdēja un dabūja arī zināt, ka sabiedrība ar boiōtiešiem noslēgta bez atēniešu piekrišanas un pēdejo attiecības ar lacedaimoņiem ir stipri vēsas, viņi vairs nelikās daudz zinot par saviem sūtņiem Lacedaimonā, kas tur atradās miera līguma dēļ, bet vairāk vērības piegriezta atēniešiem, kuŗu valsts jau no seniem laikiem izturējusies pret šiem draudzīgi un tāpat kā šie paši esot demokrātiski pārvaldīta; tai piederot arī lieli jūrasspēki un tā nāksot šiem palīgā, ja izceltos kāds kaŗš. Tā tad viņi bez kavēšanās nosūtīja pie atēniešiem sūtņus, lai noslēgtu sabiedrību, un tiem līdzī gāja arī ēlejiešu un mantiniešu sūtņi. Bet drīzi vien pienāca arī lacedaimoņu sūtņi, proti Filocharīds, Leōns un Endijs, ar kuŗiem atēnieši likās labi satiekam. Lacedaimoņi lūk baidījās, ka atēnieši savā sašutumā nenoslēdz sabiedrību ar argosiešiem, bet neatkarīgi no tam viņi gribēja pieprasīt Pilas atdošanu, Panaktas vietā, un arī attaisnoties sava līguma dēļ ar boiōtiešiem, ko taču neesot slēguši, lai kaitētu atēniešiem.

45. Kad nu sūtņi padomes priekšā runāja par šīm lietām un arī paskaidroja, ka esot pilnvaroti panākt vienošanos par visiem strīdus jautājumiem, Alcibiāds baidījās, ka viņi arī tautas sapulcē nerunā tāpat un neiegūst tās piekrišanu, tā kā sabiedrība ar argosiešiem varētu tikt atmesta. Tādēļ viņš izlieto pret viņiem šādu viltību. Viņš ierunā lacedaimoņiem, tautas sapulcē neteikt, ka viņi ir ar pilnvarām nākuši, šādā gadījumā svēti apsolīdamies izgādāt Pilas atdošanu; šis pats atēniešiem to ieteikšot, tāpat kā tagad tam pretojoties, un arī pārejos jautājumos panāksot izlīgšanu. Viņa patiesais nolūks bija atsvešināt sūtņus no Nīcija un tautā sacelt pret tiem neuzticību, it kā tiem nekāda patiesīga nolūka nebūtu un tie nekad nerunā vienu un to pašu; šādā ceļā viņš gribēja panākt sabiedrības noslēgšanu ar argosiešiem, ēlejiešiem un mantiniešiem. Un tā arī notika. Jo kad sūtņi uzstājās tautas sapulcē un par pilnvarām jautāti

vairs neteica to, ko bija teikuši padomē, atēnieši sašuta, paklausīja Alcibiādam, kas tagad sacēla vēl lielāku brēku pret lacedaimoņiem nekā agrāk, un bij ar mieru tūlī pielaiest sapulcē argosiešus un to biedrus, lai noslēgtu ar viņiem sabiedrību. Bet pirms paspēja kādu galīgu lēmumu pieņemt, notika zemestrīce, un tautas sapulce tika atlikta.

46. Nākošā dienā tautas sapulcē uzstājās Nīcijs, un lai gan viņš, tāpat kā paši lacedaimoņi, pilnvaru noliegšanas ziņā bija maldināts, viņš tomēr izteicās, ka ir labāki palikt draudzībā ar lacedaimoņiem. Sarunas ar argosiešiem vajagot atlikt un iepriekš sūtīt pie lacedaimoņiem sūtņus, lai izzinātu viņu patiesās domas. Ja karu vēl atliek, — tā viņš teica, — tad atēniešiem tas nāk tikai par godu, bet lacedaimoņiem par negodu. Jo atēniešu stāvoklis esot labs un tādēļ būtu ļoti vēlams laimīgo situāciju pēc iespējas ilgāki nosargāt, bet lacedaimoņiem viņu nelabvēlīgos apstākļos esot tīrais ieguvums, ja tik ātrāki rodās izdevība atkal ķerties pie ieročiem. Un tiešām, viņam arī izdevās ierunāt, sūtīt pie lacedaimoņiem sūtņus, kurū starpā bij arī viņš pats, un likt tiem priekšā: Ja viņiem ir patiesīgi nodomi, tad Panaktu lai atdod tā, kā pienākās; lai atdod arī Amfipoli un atsakās no sabiedrības ar boiōtiešiem, ja pēdejie negrib pievienoties miera līgumam, — jo līgumā taču ir sacīts, ka neviena puse nedrīkst bez otras ziņas slēgt kaut kādu sabiedrību. Bez tam vēl vajadzēja aizrādīt: Ja arī atēnieši būtu gribējuši nepareizi rīkoties, tad viņi būtu jau argosiešus par sabiedrotiem ieguvuši, jo tie jau atrodās Atēnās taisni šinī nolūkā. Ari citas savas prasības viņi uzdeva Nīcijam un pārejiem sūtņiem aizstāvēt lacedaimoņu priekšā.

Kad tie nonāca Lacedaimonā un savu uzdevumu pildīdami beigās sacīja, ka arī atēnieši noslēgs sabiedrību ar argosiešiem un to draugiem, ja lacedaimoņi neatsacīsies no sabiedrības ar boiōtiešiem, kas miera līgumam negrib pievienoties, — tad lacedaimoņi pēc efora Ksenara un tā partijas ierosinājuma atbildēja, ka sabiedrības līgumu ar boiōtiešiem šie neatcelšot. Saskaņā ar Nīcija lūgumu viņi tomēr atjaunoja miera zvērestu, jo Nīcijs baidījās atgriesties mājās bez kaut kāda panākuma, lai nezaudētu tautas labvēlību. Tas tomēr notika, tādēļ ka viņu uzskatīja par īsto vainīgo miera noslēgšanā ar lacedaimoņiem. Tiklīdz viņš pārnāca un atēnieši dzirdēja, ka Lacedaimonā it

nekas nav izdarīts, viņi stīpri sašuta, un tā kā bija pārliecināti, ka viņiem nodarīta pārestība, tad uzdeva Alcibiādam pieaicināt argosiešu un to sabiedroto sūtņus, kas atradās Atēnās, un noslēdza ar tiem sekošu līgumu:

47. „Sabiedrības līgumu uz simtu gadu ir noslēguši atēnieši ar argosiešiem, mantiniešiem un ēlejiešiem, katra no abām pusēm par sevi un par sabiedrotiem, par kuriem tā valda, — bez viltus un bez bailēm, uz sauszemes un uz jūras.

Ar ieročiem rokā un ļaunā nolūkā nedrīkst uzstāties, nekādā ziņā un veidā, nedz argosieši, ēlejieši un mantinieši un viņu sabiedrotie pret atēniešiem un tiem sabiedrotiem, par kuriem atēnieši valda, nedz atēnieši un tie sabiedrotie, par kuriem atēnieši valda, pret argosiešiem, ēlejiešiem un mantiniešiem un viņu sabiedrotiem.

Ar šādiem noteikumiem atēnieši slēdz simtgadīgo sabiedrību ar argosiešiem, mantiniešiem un ēlejiešiem.

Kad ienaidnieki iebrūk atēniešu zemē, tad argosiešiem, mantiniešiem un ēlejiešiem jāsūta uz Atēnām palīga spēki, kādā mērā atēnieši tos pieprasīs, — jo lielākā daudzumā un pēc labākās iespējas. Bet kad iebrucēji ir zemi nopostījuši un atkal aizgājuši, tad argosieši, mantinieši, ēlejieši un atēnieši uzskatīs viņu valsti par ienaidnieku un visas minētās valstis to sodīs, pie kam neviena no viņām nedrīkst ar naidīgo valsti mieru slēgt, ja visas kopā tam nepiekrīt.

Bet ja ienaidnieki iebrūk argosiešu, mantiniešu vai ēlejiešu zemē, tad arī atēniešiem jāsūta palīga spēki uz Argosu, Mantiņu un Ēlidu, kādā mērā šīs valstis tos pieprasīs, — jo lielākā daudzumā un pēc labākās iespējas. Bet kad iebrucēji ir zemi nopostījuši un atkal aizgājuši, tad atēnieši, argosieši, mantinieši un ēlejieši uzskatīs viņu valsti par ienaidnieku un visas minētās valstis to sodīs, pie kam neviena no viņām nedrīkst ar naidīgo valsti mieru slēgt, ja visas kopā tam nepiekrīt.

Neviena valsts nedrīkst nevienam atļaut ar ieročiem rokā un kaŗa nolūkā iet caur savu zemi, vai arī to sabiedroto novadiem, par kuriem katra valda, nedz arī pa jūru, izņemot gadījumu, ja visas valstis kopā — atēnieši, argosieši, mantinieši un ēlejieši — šādu gājienu ar savu lēmumu atļauj.

Valsts, kas palīga spēkus sūta, dod tiem arī uzturu trīsdesmit dienu laikā, skaitot no tā brīža, kad tie ieiet tās valsts ro-

bežās, kas palīdzību pieprasījusi; un tāpat arī, palīga spēkiem atpakaļ ejot. Bet ja tos gribētu izlietot ilgāku laiku, tad valsts, kas tos pieprasījusi, dod arī uzturu — katram hoplītam, viegli bruņotam un strēlniekam trīs aiģīniešu obolus dienā, bet katram jātniekam vienu aiģīniešu drachmu⁵⁰⁾.

Valsts, kas palīga spēkus pieprasījusi, uzņemas arī viņu vadību, ja kaŗu ved viņas pašas zemē. Bet ja sabiedrotie nolēmuši uzsākt kaut kādu kopīgu kaŗagājieni, tad vadībā piedalās viņi visi vienādā mērā.

Kas attiecās uz līguma zvērestiem, tad atēnieši zvērēs par sevi un saviem sabiedrotiem, bet argosieši, mantinieši un ēlejieši zvērēs atsevišķi, katra valsts par sevi.

Katra sabiedrotā valsts zvērēs vissvinīgāko pēc vietejā paraduma zvērestu, nesot pie tam pilnīgus ziedus⁵¹⁾. Zvērests skanēs tā: „Es palikšu pie šī sabiedrības līguma saskaņā ar tā noteikumiem, patiesīgi, uzticīgi un bez viltus, un nepārkāpšu to nekādā ziņā un veidā.“ Zvērestu dos: Atēnās padome un pilsētas augstākās iestādes, bet zvērestu pieņems prītani; Argosā padome, astoņdesmitie un artini⁵²⁾, bet zvērestu pieņems astoņdesmitie; Mantinejā tautas priekšnieki, padome un pārējās augstākās iestādes, bet zvērestu pieņems svētnicu priekšnieki un kaŗa vadoņi; Ēlidā tautas priekšnieki un sešisimtie, bet zvērestu pieņems tautas priekšnieki un likuma sargi. Zvēresta atjaunošanas dēļ atēniešiem jāiet uz Ēlidu, Mantineju un Argosu, trīsdesmit dienas priekš Olimpijas svētkiem⁵³⁾, bet argosiešiem, ēlejiešiem un mantiniešiem jāiet uz Atēnām desmit dienas priekš lielajiem panatēnājiem⁵⁴⁾.

Miera un sabiedrības līgumu atēnieši uzrakstīs uz akmens staba savā pilsētā⁵⁵⁾, argosieši Apollōna templī uz tirgus laukuma, mantinieši Zeva templī uz sava tirgus laukuma, un arī Olimpijā uz kopīga rēķina uzstādīs vara stabu, nākamo Olimpijas svētku laikā.

Bet ja sabiedrotās valstis atzītu par derīgu, šiem noteikumiem pievienot klāt kādu jaunu, tad to var darīt, ja visas valstis kopīgi apspriedzamās pieņem attiecīgu lēmumu.“

48. Tā tika noslēgts šis miera un sabiedrības līgums, tomēr ne lacedaimoņi ne atēnieši neatsacījās tamdēļ no viņu starpā noslēgtā līguma. Bet korintieši, lai gan bija sabiedrībā ar argosiešiem, jaunajā līgumā nepiedalījās, — viņi jau arī ie-

priekš nebija līdzī zvērējuši, kad ēlejieši, argosieši un mantinieši noslēdza savā starpā aizstāvības un uzbrukuma līgumu, aizrādīdami, ka pietiekot ar vispirms noslēgto aizstāvības līgumu⁵⁶), pēc kuŗa gan jāsniedz savstarpīga palīdzība, bet uzbrukumā nav jāpiedalās. Tā korintieši attālinājās no saviem sabiedrotiem un savās domās tuvinājās atkal lacedaimoņiem.

420
jūlijā

49. Olimpijas svētkos, kas šinī vasarā notika, pirmo goda balvu pankratija cīņā⁵⁷) ieguva arkadietis Androstens, bet lacedaimoņus ēlejieši nepielaida svētnicā⁵⁸), tā kā tie nevarēja ne ziedus nest ne sacensībās piedalīties. Tie lūk nebija samaksājuši soda naudu, ko ēlejieši pēc Olimpijas tiesībām tiem bija piesprieduši, apgalvodami, ka Olimpijas svētā miera laikā tie esot uzbrukuši viņu cietoksnim Firkā un viņiem piederošā Leprejā novietojuši no hoplītiem sastāvošu garnizonu. Soda nauda bija 2000 mīnu liela, divas mīnas par katru hoplītu, kā likums nosaka. Bet lacedaimoņi aizrādīja ar sūtņu starpniecību, ka soda nauda piespriesta nepareizi, jo kad šie nosūtījuši hoplītus, svētais miers vēl nebijis Lacedaimonā pieteikts. Ēlejieši atbildēja, ka pie šiem svētais miers jau bijis spēkā (pie sevis viņi to liek vispirms izsludināt), un kamēr šie paši izturējušies klusi un svētā miera laikā neko ļaunu neesot sagaidījuši, viņi, lacedaimoņi, esot šiem slepenībā pārestību nodarījuši. Lacedaimoņi savukārt sacīja: Ja ēlejieši bijuši tais domās, ka viņiem ir pārestība nodarīta, tad taču nebijis vairs vajadzīgs pieteikt Lacedaimonā svēto mieru; viņi tomēr esot to darījuši, tādēļ ka tā nav domājuši, un pēc tam šie neesot tiem nekādā vietā vairs uzbrukuši. Ēlejieši tomēr palika pie savām domām un sacīja, šie nevarot pārliecināties, ka lacedaimoņi nebūtu netaisnību nodarījuši; bet ja tie gribētu atdot Lepreju, tad šie esot ar mieru atlaist viņiem savu daļu soda naudas un samaksāt arī viņu vietā to daļu, kas pienākās dievam⁵⁹).

50. Bet kad lacedaimoņi tam nepiekrita, viņi cēla atkal šādu prasību: Lepreju tie varot arī neatdot, ja to nevēloties; bet ja tie katrā ziņā gribot svētkos piedalīties, tad lai nākot pie Olimpijas Zevas altāra un visu hellēņu priekšā lai zvērot, ka soda naudu vēlāk patiesi samaksās. Lacedaimoņi tomēr nebij arī tā ar mieru, un tad viņus no svētkiem izslēdza, t. i. no ziedu nešanas un sacensībām, pie kam ziedus viņi nesa savā dzimtenē, kamēr pārējie hellēņi, izņemot leprejiešus, piedalījās svētkos ar

saviem sūtņiem. Ēlejieši nu baidījās, ka lacedaimoņi nelieto varu, lai tiem atļautu ziedus nest; tādēļ viņi apbruņoja savus jaunākos kareivjus un lika tiem ieņemt sargu posteņus. Viņiem pienāca arī palīga spēki no Argosas un Mantinejas, 1000 vīru no katras pilsētas, tāpat arī atēniešu jātnieki, kas pa svētku laiku uzturējās Harpinā⁹⁰). Neskatoties uz visu to, svētku dalībnieki tomēr bija lielās bailēs, vai tik lacedaimoņi nenāks ar ieročiem rokā, sevišķi pēc tam, kad lacedaimonis Lichass, Arce-silāja dēls, bija sacensību laukumā no kārtībniekiem dabūjis si-tienus, proti šāda iemesla dēļ. Viņa divjūgs bij uzvaru guvis, bet hērolds izsauca kā uzvarētāju boiōtiešu valsts divjūgu, tādēļ ka Lichasam neesot bijis tiesības sacensībā piedalīties. Viņš tad uznāca uz sacensības laukuma un vainagoja savu ratu vadītāju, gribēdams ar to rādīt, ka rati pieder viņam. Pēc augstāk minētā atgadījuma visi bailojās vēl vairāk un sagaidīja kaut ko notiekam. Lacedaimoņi tomēr izturējās mierīgi un svinības pagāja bez traucējumiem. Bet pēc Olimpijas svētkiem argosieši un viņu sabiedrotie nāca uz Korintu un uzaicināja pievienoties viņu savienībai. Pašulaik te atradās arī lacedaimoņu sūtņi, un lai gan notika lielas sarunas, galu galā nekas neiznāca, jo iestājās zemestrīce un sapulcējušies izšķīrās, katram aizejot uz savu dzimteni. Līdz ar to beidzās vasara.

51. Nākošā ziemā notika kauja starp hēraklejiešiem, trachīniešu novadā, no vienas puses un ainiāņiem, dolopiem, mēlijiešiem un dažām tesaju ciltim no otras puses. Šīs kaimiņu ciltis izturējās pret pilsētu naidīgi, tādēļ ka nocietinājumu celšana šinī vietā apdraudēja vienīgi viņu novadus. Jau no paša sākuma viņi bija pilsētas nodibināšanai pretojušies, nodarīdami tai zaudējumus, kur vien varēja, un tagad viņi kaujā uzvarēja hēraklejiešus. Te krita lacedaimonis Ksenars, Knīdija dēls, kas bija pilsētas priekšnieks, un dabūja galu arī citi iedzīvotāji. Zieme-tad gāja uz beigām un līdz ar to beidzās 12. kara gads.

52. Nākošās vasaras sākumā boiōtieši pārņēma savā ziņā⁴¹⁹ Hērakleju, kas pēc kaujas bija ļoti novājināta; pie tam viņi aizsūtīja projām pilsētas priekšnieku, lacedaimoni Hēgesipīdu, tādēļ ka tas savu amatu labi nepildot. Patiesībā viņi ieņēma pilsētu aiz bailēm, ka to neieņem atēnieši, ņemot vērā lacedaimoņu apdraudēto stāvokli Peloponēsā. Lacedaimoņi, zinams, ņēma viņiem to ļaunā.

53. Tanī pašā vasarā atēniešu stratēģis Alcibiāds, Kleinija dēls, argosiešu un to sabiedroto atbalstīts, nonāca Peloponēsā ar nelielu skaitu atēniešu hoplītu un strēlnieku. Te viņam pievienojās vietejie sabiedrotie, un pēc tam viņš ar savu kaŗaspēku gāja caur Peloponēsu, nokārtodams ar sabiedrības līgumu sakarā stāvošos jautājumus. Starp citu viņš ierunāja patriešiem, pagarināt savus vaļņus līdz pat jūŗai, un ari pats bija nodomājis celt nocietinājumu pie Riona Achajā. Bet korintieši, siciōnieši un ari citi, kam jaunais nocietinājums varēja kaitēt, piesteidzās klāt un aizkavēja tā celšanu.

54. Tanī pašā vasarā izcēlās kaŗš starp epidauriešiem un argosiešiem, šķietami upuŗa dāvanu dēļ pītiskajam Apollōnam, kādas epidauriešiem vajadzēja dot par ganību lietošanu, ko tie tomēr nedarija; svētnicas pārvaldīšana proti atradās argosiešu rokās ⁶¹). Bet ari bez šī iemesla Alcibiādam un argosiešiem likās derīgi, ja vien iespējams, ieņemt Epidauru, — pirmkārt, lai piespiestu Korintu izturēties mierīgi; bez tam atēniešiem, no Aigīnas palīgā nākot, būšot Isāks ceļš nekā braucot apkārt ap Scillaja zemesragu ⁶²). Tā nu argosieši gatavojās uz iebrukumu Epidaurā, ko gribēja izdarīt paši uz savu roku, — lai piedzītu upuŗa dāvanas.

54. Ap to pašu laiku devās ari lacedaimoņi ar visiem saviem spēkiem pret Leiktrām, kas atrodās viņu robežas tuvumā, Likaja virzienā ⁶³). Viņu pavēlnieks bija ķēniņš Āgīds, Archidāma dēls; neviens tomēr nezināja, uz kurieni gājiens dodās, pat ne tās pilsētas, kas tanī piedalījās ⁶⁴). Bet kad robežupuris ⁶⁵) labi neizdevās, tad viņi atgriezās atkal mājās un paziņoja sabiedrotiem, lai ir gatavi uzsākt kaŗagājienu pēc nākošā, t. i. Karneja mēneša, kas dōriešiem ir svēts mēnesis ⁶⁶). — Pēc viņu aiziešanas argosieši vēl ceturtajā dienā priekš Karneja mēneša sākuma devās ar kaŗaspēku ceļā, iebruka Epidauras novadā un postīja to, pie kam visu šo laiku apzīmēja par patlaban minēto dienu ⁶⁷). Epidaurieši sauca sabiedrotos palīgā, bet daži no tiem aizbildinājās ar svēto mēnesi, citi atkal nonāca līdz Epidauras robežām, palikdami tad mierīgi uz vietas.

55. Kamēr argosieši atradās Epidaurā, Mantinejā sanāca, atēniešu uzaicināti, sabiedroto valstu sūtņi. Apspriedei sākoties korintietis Eifamīds sacīja, ka vārdi nesaskanot ar darbiem, jo šie te esot sapulcējušies miera dēļ, bet epidaurieši ar sabiedro-

tiem un argosieši stāvot viens otram pretī ar ieročiem rokā; vajagot tā tad griesties pie abejiem karapulkiem un sūtīt tos mājās, pēc kam varot atkal runāt par mieru. Citi viņam piekrita, un tad nosūtīja delegātus, kas panāca argosiešu aiziešanu no Epidauras novada. Vēlāk sūtņi sapulcējās atkal tanī pašā vietā, bet ari tagad vienošanās nenotika, un tā argosieši no jauna iebruca Epidaurijā un postīja to. Ari lacedaimoņi devās ar karaspēku ceļā un nonāca Karijās⁶⁸), bet kad robežupurī ari šeit neizdevās, tad atgriezās mājās. Argosieši nopostīja apmēram trešo daļu Epidaurijas un devās tad atpakaļ. Viņiem bij ari atēniešu palīga spēki pienākuši — 1000 hoplītu Alcibiāda vadībā, pēc tam kad bija zinams ticis, ka lacedaimoņi ar karaspēku devušies ceļā; bet kad viņu palīdzība nebija vairs vajadzīga, tie aizgāja mājās. Tā beidzās šī vasara.

56. Nākošā ziemā, atēniešiem nemanot, lacedaimoņi ievada Epidaurā pa jūrasceļu 300 vīru lielu garnizonu, kas stāvēja zem Aģesipīda pavēlniecības. Argosieši tad nāca uz Atēnām un sūdzējās: Sabiedrības līgums nosakot, ka līguma dalībnieki nelaidīs caur savu novadu ienaidniekus, bet atēnieši esot tiem atļāvuši pa jūru gar piekrasti braukt; un ja nu viņi neievedišot Pilā mesēniešus un heilētus, lai kaitētu lacedaimoņiem, tad šiem tikšot pārestība nodarīta. Pēc tam atēnieši, Alcibiāda ierosināti, lika lacedaimoņu stabam⁶⁹) apakšā ierakstīt, ka lacedaimoņi zvērestu nav pildījuši, un ievada Pilā heilētus no Kranijām⁷⁰), lai tie izdarītu laupīšanas gājienus, bet citādi izturējās mierīgi.

Šinī ziemā turpinājās karš starp argosiešiem un epidauriešiem, kārtīgas kaujas tomēr nenotika; izdarīja vienīgi uzbrukumus no paslēptuvēm un sirotāju gājienus, kuŗos kā no vienas tā otras puses daži krita — kā nu kuŗu reizi gadījās.

Ziemas beigās, pavasarim jau tuvojoties, argosieši parādījās Epidauras priekšā, vaļņu trepes līdzī nēmdami; viņi lūk bija tais domās, ka kara dēļ pilsēta palikusi bez apsardzības⁷¹) un to ar joni varēs ieņemt; viņiem tomēr vajadzēja bez panākumiem doties atpakaļ. Tā ziema beidzās un līdz ar to ari 13. šī kara gads.

57. Kad epidauriešiem, lacedaimoņu sabiedrotiem, klājās grūti un vispārīgi sabiedrotie Peloponēsā bija pa daļai atkrituši, pa daļai nebija vairs uzticami, lacedaimoņi domāja, ka stāvoklis kļūs vēl ļaunāks, ja viņi drīzumā neko neuzsāks savas drošības

418 labā; tādēļ viņi vasaras vidū kopā ar heilōtiem uzsāka ar visiem saviem spēkiem kaŗagājienu pret Argosu. Par vadoni viņiem bija lacedaimoņu ķēninš Āgids, Archidāma dēls. Līdz ar viņiem gājienā piedalījās teģejieši un visi citi ar lacedaimoņiem sabiedrotie arkadieši. Sabiedrotie no pārejās Peloponēsas un arī ārejie sapulcējās Fliūntā, — no boiōtiešiem, proti, 5000 hoplītu un tikpat daudz viegli bruņoto, bez tam vēl 500 jātnieki ar līdzīgu skaitu pavadoņu ⁷²⁾; no korintiešiem 2000 hoplītu, bet no pārejiem attiecīgie kontingenti; fliasieši turpretī ar visiem saviem spēkiem, tādēļ ka viss minētais kaŗaspēks atradās viņu zemē.

58. Argosieši bija jau iepriekš par lacedaimoņu bruņošanas dabūjuši zināt, un kad pēdejie sāka iet uz Fliūntu, lai apvienotos ar pārejiem sabiedrotiem, tad arī viņi ar savu kaŗaspēku devās ceļā. Viņiem bija pievienojušies mantinieši ar saviem sabiedrotiem (pavalstniekiem) un 3000 hoplītu no ēlejiešiem. Uz priekšu ejot viņi sastop lacedaimoņus pie Metidrijas Arkadijā, un abas puses ieņem kādu uzkalnu. Tad nu argosieši gatavojās uzsākt kauju ar lacedaimoņiem, kamēr tie ir vēl vieni paši, bet Āgids lika savam kaŗaspēkam nakts laikā atstāt nometni un argosiešiem nemanot devās uz Fliūntu pie pārejiem sabiedrotiem. Argosieši, gaismai austot to pamanījuši, atkāpās vispirms uz Argosu, bet pēc tam ieņēma ceļu uz Nemeju, pa kuŗu lacedaimoņi, kā viņi sagaidīja, nāksot ar saviem sabiedrotiem lejā. Āgids tomēr nevērtās uz to pusi, kur viņu gaidīja: izdevis attiecīgu pavēli, viņš ar lacedaimoņiem, arkadiešiem un epidauriešiem gāja pa citu, grūtu ceļu un tā nonāca Argosas līdzenumā. Korintieši, pellēnieši ⁷³⁾ un fliasieši gāja pa citu, arī stāvu ceļu, kamēr boiōtiešiem, megariešiem un siciōniešiem vajadzēja iet lejā pa Nemejas ceļu, kur argosieši bij ieņēmuši pozīcijas, — tai nolūkā, lai viņi ar savu kavalēriju uzbruktu argosiešiem no muguras, ja tie, pret lacedaimoņiem vērzdami, gribētu ieiet līdzenumā. Šādu rīkojumu devis un līdzenumā iebrucis, Āgids postīja Samintu un citus apvidus.

59. Argosieši, dabūjuši to zināt, steidzās no Nemejas paliģā, kad bija jau gaiša diena. Sastapdami fliasiešu un korintiešu nodaļas, viņi nogalināja nelielu skaitu fliasiešu, bet paši cieta caur korintiešiem drusku lielākus zaudējumus. Boiōtieši, megarieši un siciōnieši devās Nemejas virzienā, kā viņiem bija pavēlēts, bet argosiešus vairs nesastapa, jo tie, savu zemi redzot

postījam, bija nokāpuši lejā, ieņemdami tagad kaujas līniju, Gatavojās uz kauju arī lacedaimoņi. Argosieši bija visapkārt no ienaidniekiem ieslēgti, jo līdzenumā tos šķīra no viņu dzimtās pilsētas lacedaimoņi ar saviem palīga spēkiem, no kalnāja puses viņus ieslēdza korintieši, fliasieši un pellēnieši, bet Nemejas virzienā parādījās boiōtieši, siciōnieši un megarieši. Jātņieku viņiem nebija, jo atēnieši, kā vienīgie no sabiedrotiem, nebija vēl pienākuši. Bet lai būtu kā būdams, argosiešu un viņu sabiedroto vairākums patlabanejo stāvokli par tik draudošu neuzskatīja; viņiem likās, ka kauja notikšot labvēlīgos apstākļos, — šie taču esot lacedaimoņus savā pašu zemē un tuvu pie pilsētas noķēruši! Tomēr divi argosieši, proti Trasils, kas bija viens no viņu pieciem kaņavadoņiem, un Alcifrōns, lacedaimoņu godakonsuls, nogāja, sadursmei starp abejiem kaņapulkiem gandrīz jau notiekot, pie Āģida un ierunāja tam kauju neuzsākt, jo argosieši esot ar mieru nokārtot sūdzības, ja lacedaimoņi tādas celtu, taisnā un bezpartejīgā tiesā, un uz priekšu, noslēguši līgumu, izturēšoties mierīgi.

60. Tā viņi runāja paši no sevis un nevis uz tautas pavēli, un arī Āģids, ar vairākiem neapspriedies, pats uz savu galvu pieņēma viņu priekšlikumus, par kuriem bija teicis tikai vienam no augstākiem amata vīriem, kas kaņaspēkam gāja līdz⁷⁴). Tā nu viņš noslēdza pamieru uz četri mēnešiem, kādā laikā vajadzēja izpildīt norunātos noteikumus. Pēc tam viņš tūlī aizveda savu kaņaspēku, citiem neko nepaskaidrodams. Lacedaimoņi un to sabiedrotie, aiz cienības pret likumu⁷⁵), Āģida pavēlei gan paklausīja, savā starpā tomēr taisīja tam lielus pārmetumus, būdami tai pārlicēbā, ka kaujas apstākļi viņiem bijuši ļoti labvēlīgi, tādēļ ka argosiešus no visām pusēm ieslēguši jātņieki un kājņieki, — un tomēr šie esot aizgājuši, nepadarīdami it nekāda tik labi bruņotu spēku cienīga darba. Un tiešām, tas bija viskaistākais hellēņu kaņaspēks, kāds līdz šim bija kopā sanācis. To vislabāki varēja redzēt Nemejā, kamēr tas vēl visā pilnībā bija sapulcināts⁷⁶), jo te bij ieradušies no vienas puses lacedaimoņi ar visiem saviem spēkiem, bet no otras arkadieši, boiōtieši, korintieši, siciōnieši, pellēnieši, fliasieši un megarieši, pie tam visi ar izlasītu kaņavīru nodaļām, spējīgi uzņemties cīņu, kā likās, nevien ar argosiešu savienību, bet arī ar vēl citu⁷⁷), ja tā pirmajai būtu pievienojusies. Tā nu ar minētiem, pret Āģidu

vērstiem pārmetumiem kaŗaspēks atkāpās un tad izšķīrās, atsevišķiem kontingentiem aizejot katram uz savu dzimteni.

Argosieši savukārt darīja vēl lielākus pārmetumus tiem, kas bez tautas ziņas bija līgumu slēguši. Ari viņi domāja, ka labāka gadījuma nekad nevarējis būt, bet lacedaimoņi viņiem tomēr esot izbēguši; cīņa lūk būtu notikusi viņu pašu pilsētas tuvumā, piedaloties tik daudz teicamiem sabiedrotiem. Mājās atgriežoties viņi nonāca līdz Charadrai ⁷⁸), kur pirms ieiešanas pilsētā parasti izlemj ar kaŗagājienu sakarā stāvošās tiesas lietas, un sāka te Trasilu apmētāt akmeņiem. Pašam viņam gan izdevās izglābties, aizbēgot pie tuvumā esošā altāŗa, bet viņa manta tika konfiscēta.

61. Kad pēc tam no Atēnām pienāca 1000 hoplītu un 300 jātnieku Lachēta un Nikostrata vadībā, argosieši tomēr ⁷⁹) nevēlējās laust ar lacedaimoņiem noslēgto līgumu un lika atēniešiem iet atpakaļ. Viņi nepielaida tos ari tautas sapulcē, kur tie gribēja savas intereses aizstāvēt, līdz beidzot mantinieši un ēlejieši, kas atradās vēl tepat, viņus sāka lūgt un tā piespieda to darīt ⁸⁰). Tad atēniešu sūtnis Alcibiāds uzstājās argosiešu un viņu sabiedroto priekšā ar runu un sacīja, ka esot nepareizi bijis noslēgt mieru bez pārejo sabiedroto ziņas, un taisni tagad vajagot cīņu sākt, kad šie īstā laikā pienākuši. Šādiem vārdiem viņš sabiedrotos ari pārliecināja un tūlīņ visi, izņemot argosiešus, devās uz arkadiešu Orchomenu ⁸¹). Argosieši, lai gan bija ļāvušies sev ierunāt, sākumā vēl palika mājās, bet vēlāk pienāca ari viņi. Tagad visi, apmetušies Orchomenas priekšā, aplenca to un izdarīja uzbrukumus, vēlēdamies pilsētu ieņemt starp citiem iemesliem ari tamdēļ, ka lacedaimoņi bija te nometinājuši ķīlniekus no Arkadijas. Tā kā vaļņi nebij augsti, bet aplencēju kaŗaspēks liels un palīgā neviens nenāca, tad orchomenieši sāka baidīties, ka neaiziet bojā; tādēļ viņi padevās ar nosacījumu, ka iestāsies sabiedrībā, dos mantiniešiem ķīlniekus no savu pilsoņu vidus un atdos ari tos, ko lacedaimoņi pie viņiem nometinājuši.

62. Ieņēmuši Orchomenu, sabiedrotie apspriedās, pret kādu no pārejām pilsētām vispirms vērsties. Ēlejieši tad ieteica Lepreju, bet mantinieši Tegeju, pie kam argosieši un atēnieši pievienojās mantiniešiem. Tad ēlejieši sašuta, ka nebija nolēmts iet uz Lepreju, un aizgāja mājās, bet pārejie sabiedrotie, sapulcējušies Mantinejā, gatavojās uz gājienu pret Tegeju. Pie

tam arī daži no pašiem tegejiešiem gribēja viņiem šo pilsētu nodot.

63. Pēc četri mēneši ilgā paimiera noslēgšanas pārnākuši mājās no Orchomenas, lacedaimoņi ļoti ļaunojās uz Āģīdu, ka tas neesot Argosu iekarojis, jo gadījums bijis tik izdevīgs kā vēl nekad iepriekš; neesot taču viegli tik lielu skaitu teicamu sabiedroto atkal sadabūt kopā. Un kad nu pienāca vēsts par Orchomenas ieņemšanu, viņi sašuta vēl daudz vairāk un gribēja savās dusmās, pretī pašu paradumam, tūliņ nolemt⁸²⁾, ka Āģīda nams jānojauc un viņam jāuzliek 10.000 drachmu⁸³⁾ liels naudas sods. Bet viņš lūdza nesodīt viņu ne vienādi ne otrādi; savu vainu šis deldēšot ar teicamu darbu nākamā kaņģājienu, — preteji gadījumā tie varēšot ar šo darīt, ko gribot. Viņi tad atsacījās no naudas soda un nama nojaukšanas, bet izdeva tagad noteikumu, kāda agrāk lacedaimoņiem nebija: viņi ievēlēja viņam par padomniekiem desmit spartiešus, bez kuņu piekrišanas tas nedrīkstēja kaņģaspēku no ienaidnieku zemes aizvest⁸⁴⁾.

64. Pa tām starpām viņiem pienāk šāda vēsts no viņu piekritējiem Tegejā: Ja viņi drīz vien neieradīšoties, Tegeja pāriešot pie argosiešiem un to sabiedrotiem; jā, tā jau esot tiklab kā pārgājusi. Tagad nu notiek lacedaimoņu kaņģājiens ar visiem viņu spēkiem, piedaloties gan viņiem pašiem, gan heilōtiem, pie tam tik steidzīgā ātrumā, kā vēl nekad iepriekš. Viņi devās uz Oresteju Mainalijas⁸⁵⁾ apgabalā, likdami tiem arkadiešiem, kas ar viņiem bija sabiedroti, sapulcēties un uz pēdām sekot viņiem līdz Tegejai. Paši nonākuši ar visiem saviem spēkiem līdz Orestejai, viņi sesto daļu no tiem atlaida mājās, lai tā sargātu dzimteni, — atlaisto starpā bija visvecākie un visjaunākie kaņģavīri, — bet ar pārejo spēku viņi nonāca Tegejā, un drīz pēc tam pienāk arī sabiedrotie arkadieši. Viņi sūta arī uz Korintu, pie boiōtiešiem, fōķiešiem un lokriešiem un aicina tos steidzīgi sūtīt palīga spēkus uz Mantineju. Bet pavēle nāca tiem negaidot un bez tam nebija viegli iziet caur ienaidnieku zemi, kuņa atradās starp viņiem un lacedaimoņiem, ja iepriekš nesapulcējās un cits citu nenogaidīja. Lacedaimoņi pa tām starpām apvienojās ar pienākušiem arkadiešiem, saviem sabiedrotiem, un iebrūka tad Mantinejas novadā. Apmetušies nometnē pie Hērakļa svētnīcas, viņi postīja zemi.

65. Argosieši un tō sabiedrotie, viņus ieraudzījuši, ieņēma stipru, grūti pieejamu pozīciju un kārtojās uz kauju. Lacedaimoņi tūlī devās viņiem pretī un bija jau nonākuši akmens vai šķēpa metiena tuvumā, kad kāds no vecākiem karavīriem, redzēdams nākamo uzbrukumu stiprai pozīcijai, Āgidam uzsauca, ka tas grib ļaunumu dziedēt ar ļaunumu, ar ko viņš gribēja teikt, ka Āgids ar savu tagadejo nelaikā parādīto dedzīgumu vēlās izlabot savu nonievāto atkāpšanos no Argosas. Bet Āgids, vai nu šī sauciena dēļ vai arī pats no sevis atzīdams kādu citu rīcību par derīgāku, lika piepeši savam karaspēkam, pirms vēl notika sadursme, steigšus iet atpakaļ. Tad viņš nonāca Tegejas novadā un sāka ūdeni novadīt⁶⁶⁾ uz mantiniešu zemi. Atkarībā no tam, uz kuŗu pusi ūdeni novada, starp mantiniešiem un tegejiešiem ikreizes izcēlās cīņas, jo ar ūdens novadišanu tiek nodarīti lieli zaudējumi. Āgids nu gribēja ienaidniekus noviljināt no uzkalna, jo kad tie redzētu ūdeni novadam, tie vēlētos to novērst un steigtos visi klāt, pie kam kauja tad notiktu līdzenumā. Tā viņš šo dienu palika te un nodarbojās ar ūdens novadišanu. Argosieši ar saviem sabiedrotiem bija sākumā pārsteigtī par pretinieku piepešo aiziešanu, lai gan tie bija jau tik tuvu pienākuši, un nevarēja to izprast; bet kad lacedaimoņi atkāpdamies bija jau no acīm izzuduši, kamēr viņi paši palika mierīgi uz vietas un tos nevajāja, viņi atkal apvainoja savus karavadoņus, pārmezdami, ka tie nevien agrāk ļāvuši lacedaimoņiem aizbēgt, kad pēdejie pie Argosas iekļuvuši skaistās cilpās, bet arī tagad, kad tie skrien prom, neviens viņus nevajā, — taisni otrādi, tiem pilnā mierā ļaujot izglābties, kamēr šie tiekot nodoti. Karavadoņi sākumā uztraucās, bet pēc tam noveda karaspēku no uzkalna lejā, iegāja līdzenumā un apmetās te, lai tad dotos pret ienaidniekiem.

66. Nākošā dienā argosieši ar sabiedrotiem nostājās noteiktā kārtībā, lai uzsāktu kauju, ja sastaptu ienaidniekus; bet lacedaimoņi, aiziedami no apūdeņošanas ierīcēm, devās patlaban atpakaļ uz savu iepriekšējo nometni pie Hērakļa svētnīcas, kad piepeši nelielā attālumā ierauga pretiniekus, kas no uzkalna nonākuši yisi jau atradās kaujas gatavībā. Lacedaimoņi tomēr arī šādā brīdī neiztrūkās⁶⁷⁾. Īsā laikā viņi izdarīja vajadzīgās kustības, tūlī lielā steigā nostādamies savā parastā kaujas kārtībā, pie kam ķēniņš Āgids saskaņā ar likumu deva visas nepie-

ciešamās pavēles. Jo kad ķēniņš vada, visas pavēles iziet no viņa; viņš saka ģenerāļiem, kas ir darams, šie atkal pulkvežiem, tie bataljonu komandieriem, pēdējie savukārt rotas komandieriem, un šie beidzot rotai. Ari speciālās pavēles, ja tādas ir vajadzīgas, tiek dotas tādā pašā kārtā un drīzā laikā sasniedz attiecīgo nodaļu; jo lacedaimoņu karaspēkā gandrīz visnotaļ ir pavēlnieks virs pavēlnieka, tā kā rūpes par rīkojuma izpildīšanu ir daudz pienākums.

67. Tad nu kreisajā spārnā nostājās scirīti⁸⁸⁾, kas vienīgie no lacedaimoņiem vienmēr ieņēma šo vietu; viņiem blakus Brasida karavīri kopā ar jaunpilsoņiem; pēc tam nāca lacedaimoņi, kas pēc kārtas nostādīja savus pulkus; blakus viņiem stāvēja hērajieši no Arkadijas, tad mainalieši, bet labajā spārnā tegejieši un neliels skaits lacedaimoņu, kas ieņēma spārna galu; jātnieki atradās pie katra spārna. Tāda bija lacedaimoņu iekārta, bet pie viņu pretiniekiem labajā spārnā stāvēja mantinieši, tādēļ ka kauja notika viņu zemē; blakus tiem viņu pavalstnieki no Arkadijas, pēc tam 1000 izlasītu vīru liela argosiešu nodaļa, ko pilsēta bij ilgu laiku uz valsts rēķina likusi apmācīt kara zinībās; tai līdzās pārejie argosieši ar saviem pavalstniekiem — kleōniešiem un ornejiešiem, un kreisā spārna galā atēnieši un viņu kavalerija.

68. Tādi bija bruņotie spēki un viņu iekārta vienā kā otrā pusē; lacedaimoņu karaspēks tomēr izrādījās stiprāks. Pilnīgi noteiktu skaitu es nevaru minēt, cik bija vienā un otrā pusē un cik pavisam kopā; jo lacedaimoņu skaitu neviens nezināja pateikt, tādēļ ka valsts lietas viņi neizpauž, bet aizrādījumiem par pārejo cīņas dalībnieku daudzumu es nevarēju uzticēties, tādēļ ka cilvēki aiz lielības mēdz savus spēkus pārspīlēt. Tomēr no sekoša aprēķina var taisīt slēdzienu par toreiz kopā bijušo lacedaimoņu skaitu: bez 600 scirītiem kaujā piedalījās septiņi pulki, katrā pulkā bija četri bataljoni, bet katrā bataljonā četras rotas. Katras rotas pirmajā rindā cīnījās četri vīri; ierindas dziļums nebija visur vienāds, bet atkarājās no pulkvežiem⁸⁹⁾, caurmērā tomēr rotas karavīri stāvēja astoņās rindās. Scirītus neieskaitot, visas frontes pirmajā līnijā atradās 448 vīri⁹⁰⁾.

69. Kad nu sadursmei drīz vajadzēja notikt, karavadoņi uzmudināja savas nodaļas sekošiem aizrādījumiem. Mantiniešiem viņi teica, ka tie cīnīsies par savu dzimteni un arī par to,

vai paturēs valdību par citiem, vai arī paši kritīs kalpībā; pirmajo, ko viņi jau baudījuši, lai neļaujās sev nolaupīt, bet otru lai nedomā no jauna izbaudīt⁹¹). Argosiešiem kaņavadoņi atgādināja viņu seno virsvaldību⁹²) un agrāko ar lacedaimoņiem līdzīgo nozīmi Peloponēsā⁹³), ko lai neļauj sev uz visiem laikiem atņemt; bez tam lai atmaksā arī naidīgiem kaimiņiem par daudzajām viņu nodarītām pārestībām. Atēniešiem aizrādīja, cik liels ir gods, cīnīties vienā rindā ar tik daudziem drošsirdīgiem sabiedrotiem un ne par vienu neizrādīties vājākiem; ja viņi nu uzvarētu lacedaimoņus pašā Peloponēsā, tad līdz ar to stiprinātu un paplašinātu savu valdību un neviens cits viņu zemē vairs neiebruktu. Ar šādiem aizrādījumiem mudināja argosiešus un viņu sabiedrotos, bet lacedaimoņi, lai gan drošsirdīgi būdami, tomēr uzmunināja cits citu kā vārdiem tā arī kaņa dziesmām, atgādinādami agrākos darbus, kuņus tagad atcerējās; viņi tomēr zināja, ka pa ilgu laiku cīņās iegūtā izveicība atnes lielāku labumu nekā īsā brīdī skaistiem vārdiem izsacīts uzmuninājums.

70. Tagad abas puses devās viena pret otru, argosieši un to sabiedrotie straujā gaitā un uztraukti, bet lacedaimoņi lēnām un daudzu fleites spēlētāju pavadībā, kuņi pēc likuma bija viņu starpā novietoti, — nevis kāda reliģiska iemesla dēļ⁹⁴), bet lai visi vienlīdz un pēc takta tuvotos pretiniekiem un kaujas līnija netiktu pārrauta, kā tas pie lieliem kaņapulkiem mēdz atgadīties, kad tie viens pret otru iet uzbrukumā.

71. Viņiem vēl savstarpīgi tuvojoties ķēniņš Āģids nolēma izdot šādu rīkojumu. Katrā kaņaspēkā, proti, notiek, ka pirms sadursmes labais spārns vairāk pagarinās un tā abi kaņapulki ar savu labo spārnu pārsniedz pretinieka kreiso; jo ikviens aiz bailēm cenšās ar saviem neaizsargātiem (labajiem) sāniem pēc iespējas ciešāki piekļauties sava pa labai rokai stāvošā cīņas biedra vairogam, būdams tais domās, ka cieša piekļaušanās ir vislabākā aizsardzība. Pirmo iemeslu tam dod labā spārna galejais kareivis, kas savus neaizsargātos (labos) sānus vienmēr cenšās nodrošināt pret ienaidnieku šķēpiem un bultām⁹⁵), un visi citi dara to pašu, baidīdamies tāpat kā viņš. Toreiz nu mantinieši ar savu spārnu stipri pārsniedza scirtus, bet vēl vairāk lacedaimoņi un teģejeiši atēniešus, jo viņu kaņaspēks bija lielāks. Āģids tad baidījās, ka viņa kreisais spārns netiek ielenkts, un tā kā pēc viņa domām mantinieši sniedzās pārāk tālu, tad

viņš pavēlēja scirītiem un brasīdiešiem virzīties tālāk prom un pielīdzināt kaujas līniju mantiniešu rindai, bet tukšo starptelpu lika aizpildīt ar diviem labā spārna pulkiem, kuņiem polemarchu (ģenerāļu) Hiponoīda un Aristokļa vadībā vajadzēja tur noiet un tajā iespieties. Savu labo spārnu viņš tā kā tā vēl turēja par ļoti stipru, kamēr fronte pretī mantiniešiem būšot vairāk nodrošināta.

72. Bet tā kā savu pavēli viņš deva īsi pirms sadursmes un tik piepeši, tad Aristoklis un Hiponoīds atsacījās iet uz otru pusi, kālab viņus vēlāk Spartā apsūdzēja un izraidīja trimdā, uzskatot viņu izturēšanos par glēvību. Tā kā nu abi minētie pulki pie scirītiem negāja, tad pēdejiem iznāca atsevišķa sadursme ar ienaidniekiem, jo kad Āgīds deva viņiem pavēli atkal savienoties ar pārejo līniju, tie vairs nevarēja tukšo starptelpu ieņemt. Lai cik vāja šoreiz arī bija lacedaimoņu taktika, viņi tomēr parādīja, ka ar savu drosmi spēj uzvaru gūt. Jo kad sākās cīņa, tad pretinieku no mantiniešiem sastāvošais labais spārns gan piespieda bēgt scirītus un brasīdiešus, — mantinieši, proti, līdz ar saviem pavalstniekiem un izlasītiem 1000 argosiešiem iespiedās tukšajā starptelpā, uzbruka lacedaimoņiem, ielenca tos un aizdzina līdz vezumu noņemnei, nogalinādami arī dažus no vecākiem karavīriem, kas te bija nostādīti kā rezerve. Tā nu šinī vietā lacedaimoņi cieta neveiksmi, bet pārejamais viņu karaspēks, galvenā kārtā centrs, kur atradās ķēniņš Āgīds ar tā sauc. 300 bruņiniekiem, uzbruka argosiešu vecāko karavīru nodaļām — tā sauc. pieciem pulkiem, tāpat arī kleōniešiem, ornejiešiem un viņiem blakus stāvošiem atēniešiem; tos viņi piespieda bēgt, pie kam lielākais vairums nemaz nenogaidīja cīņu, bet ieraugot lacedaimoņus uzbrūkam, tūlīņ devās prom, tā kā dažus samīdīja viņu pašu biedri, kas vairījās no sagūstīšanas.

73. Kad šinī vietā argosiešu un viņu sabiedroto karaspēks bij atkāpies, tad līdz ar to tas bij abās pusēs atdalījies no kaujas līnijas, un tanī pašā laikā lacedaimoņu un teģeješu labais spārns ar savu pāri sniedošos daļu sāka ielenkt atēniešus, tā kā šie abās vietās bija briesmu apdraudēti: šeit viņus ielenca, bet tur viņi bija jau neveiksmi cietuši. No visa karaspēka viņiem būtu bijuši vislielākie zaudējumi, ja viņiem nebūtu bijusi kavalērija, kas izrādījās noderīga. Pie tam vēl nāca klāt, ka Āgīds, redzēdams sava kreisā spārna grūto stāvokli

pretī mantiniešiem un 1000 argosiešiem, lika visam savam kara spēkam iet palīgā sakautai nodaļai. Kad tas notika un kara spēks attālinādamies nogriezās sāņus no atēniešiem, pēdejie un tāpat arī viņiem blakus bijušie uzvarētie argosieši paspēja mierīgi izglābties. Bet mantinieši ar saviem pavalstniekiem un izlasītā argosiešu nodaļa nedomāja vairs ienaidniekiem pretoties: redzēdami savejos pārspētus un lacedaimoņus nākam uzbrukumā, viņi sāka bēgt. No mantiniešiem krita diezgan daudz, kamēr lielākā daļa izlasīto argosiešu izglābās. Tomēr bēgšana un atkāpšanās nebij apdraudēta un nesniedzās arī tālu, ja lacedaimoņi gan mēdz ilgu laiku un neatlaidīgi uz vienas vietas cīnīties, līdz piespiež ienaidnieku bēgt, bet pēc tam vairs ilgi un tālu nevajā.

74. Šādā vai arī ļoti līdzīgā kārtā norisinājās minētā kauja, kas pēc ļoti ilga laika tiešām bija visvairāk ievērojamā starp hellēņiem, pie tam visspēcīgāko valstu izcīnīta. Pēc kaujas lacedaimoņi nostādīja sārgus kritušo ienaidnieku priekšā⁹⁰) un tad tūlīt sāka celt uzvaras zīmi un noņemt kritušajiem ieročus. Savejos viņi uzlasīja un aizveda uz Tegeju, kur tos arī apglabāja, bet ienaidnieku kritušos izdeva uz vienošanās pamata. Krituši bija no argosiešiem, ornejiešiem un kleōniešiem 700, no mantiniešiem 200 un no atēniešiem un aigīniešiem arī 200, to starpā abi stratēģi. Lacedaimoņu pusē viņu sabiedrotie nebija tādā spaidu stāvoklī nonākuši, ka būtu kaut kādus ievērojamus zaudējumus cietuši, bet kas attiecās uz viņiem pašiem, tad bija grūti izzināt patiesību; tika tomēr apgalvots, ka no viņiem esot krituši kādi trīs simti.

75. Kad kauja bija sagaidama, arī otrs ķēniņš, proti Pleistoanaks, bij ar vecākiem un jaunākiem karavīriem palīgā steidzies⁹¹); viņš bija jau līdz Tegejai nonācis, kad saņēma vesti par uzvaru, pēc kam devās atpakaļ. Ari sabiedrotiem no Korintas un viņpus zemessauruma lacedaimoņi nelika vairs iekārt un paši viņi, atlaidūši sabiedrotos un pārņākuši mājās, svinēja Karneju svētkus, kas patlaban bija sākušies. Tā nu viņi bij ar šo vienīgo kauju atspēkojuši pārmetumu, ko hellēņi viņiem darīja uz salas notikušās nelaimes dēļ, t. i. ka te viņi bijuši glēvi un vispārīgi esot tapuši neapdomīgi un kūtri; tagad turpretī domāja, ka toreiz viņi cietuši likteņa nelabvēlības dēļ, kamēr savā garā vēl vienmēr ir tie paši.

Dienu priekš šīs kaujas epidaurieši ar visiem saviem spēkiem iebruka bez kaŗaspēka palikušajā Argosas novadā, nogalinādami daudzus no aizsargiem; kuŗus argosieši aiziedami bija te atstājuši. Bet pēc kaujas mantiniešiem pienāca palīgā 3000 ēlejiešu hoplīti un bez tam vēl 1000 atēniešu, un tagad visi šie sabiedrotie devās tūliņ pret Epidauru, kamēr lacedaimoņi svinēja vēl Karnejus; sadalījuši darbu savā starpā, viņi sāka ap pilsētu celt nocietinājumus. Citi drīz apnika, bet atēnieši, kā viņiem bija pavēlēts, drīzā laikā nostiprināja uzkalnu, kur atrodās Hēras templis. Šinī fortā visi atstāja kopīgu garnizonu, pēc kam katrs aizgāja uz savu dzimteni. Līdz ar to beidzās vasara.

76. Nākošās ziemas sākumā lacedaimoņi, nosvinējuši Karnejus, devās ar kaŗaspēku ceļā, un kad bija nonākuši Tegejā, nosūtīja pie argosiešiem sūtņi ar priekšlikumu par vienošanos. Jau agrāk viņiem Argosā bija savi piekritēji, kas demokrātisko iekārtu gribēja atcelt, un pēc notikušās kaujas tiem bija jo vieglāki tautai ierunāt, lai noslēdz līgumu. Viņu nolūks bija panākt vispirms miera un vēlāk arī sabiedrības līgumu ar lacedaimoņiem, lai pēc tam uzstātos pret tautas partiju. Tad nu Argosā nonāca Lichass Arcesilāja dēls, kas bij argosiešu godakonsuls, ar diviem lacedaimoņu priekšlikumiem, no kuŗiem viens bija domāts gadījumam, ja viņi gribētu kaŗu turpināt, bet otrs — ja vēlētos mierā dzīvot. Un lai gan daudz tika runāts pret priekšlikumu, — Alcibiāds lūk arī atradās tur, — tad tomēr lacedaimoņu piekritējiem, kas gluži droši uzstājās jau atklāti, izdevās ierunāt argosiešiem, lai pieņem miera priekšlikumu. Tas nu skanēja šādi:

77. „Ar sekošiem noteikumiem lacedaimoņu tautas sapulce nolemj slēgt mieru ar argosiešiem:

„Viņi atdod orchomeniešiem to dēlus⁹⁸⁾ un mainaliešiem viņu vīrus, tāpat arī lacedaimoņiem tos vīrus, kas atrodās Mantinejā. Viņi aiziet no Epidauras un nojauc tur savus nocietinājumus⁹⁹⁾. Bet ja atēnieši negrib no Epidauras atkāpties, tad tie būs ienaidnieki argosiešiem un lacedaimoņiem, tāpat arī lacedaimoņu sabiedrotiem un argosiešu sabiedrotiem.

„Ja lacedaimoņu rokās atrodās kāds gūsteknis, tad tas viņiem jāatdod katrai atsevišķai pilsētai.

„Zīmējoties uz upuŗa dāvanām dievam⁴⁰⁰), tad argosieŗi, ja vēlās, var no epidaurieŗiem pieprasīt attiecīgo zvērestu, bet ja pēdejie vēlās, tad var arī paŗi zvērēt.

„Peloponēsas pilsētas, kā mazas tā lielas, būs brīvas un neatkarīgas pēc tēvu tēvu likumiem.

„Ja no ārpus Peloponēsas kāds nāk uz peloponēsieŗu zemi naidīgā nolūkā, tad jāapsprieŗās par kopīgu aizstāvēŗanos, kā peloponēsieŗiem liekās visderīgāki esam.

„Visi lacedaimoņu sabiedrotie ārpus Peloponēsas baudīs tādas pašas tiesības kā lacedaimoņi, un argosieŗu sabiedrotie tādas pašas kā argosieŗi, paturēdami savus zemes īpaŗumus.

„ŗie noteikumi jāuzrāda sabiedroto sūtņiem un jānoslēdz ar tiem līgums, ja tie tam piekrīt; bet ja viņi atrod par derīgu, tad lai sūta uz mājām (tuvākai pārbaudei)“.

78. Argosieŗi pieņēma vispirms ŗo priekŗlikumu, un lacedaimoņu kaŗaspēks aizgāja no Tegejas uz dzimteni. Bet neilgi pēc tam, kad starp abām valstīm bija jau atjaunota draudzīga satiksme, augŗā minētie cilvēki panāca arī to, ka argosieŗi atsacījās no sabiedrības ar mantinieŗiem, atēnieŗiem un ēlejieŗiem un noslēdza sabiedrības līgumu ar lacedaimoņiem. Tas nu skanēja ŗādi:

79. „Ar sekoŗiem noteikumiem lacedaimoņi un argosieŗi ir nolēmuŗi, ka viņu starpā būs miers un sabiedrība 50 gadu laikā, pie kam viņi liks savā starpā pēc tēvu tēvu likumiem taisnai un bezpartejīgai tiesai valdīt.

„Pārejām valstīm Peloponēsā ir tiesība pievienoties ŗim miera un sabiedrības līgumam, paturot kā savu neatkarību un brīvību tā arī zemi un liekot savā starpā pēc tēvu tēvu likumiem taisnai un bezpartejīgai tiesai valdīt.

„Visi lacedaimoņu sabiedrotie ārpus Peloponēsas baudīs tādas pašas tiesības kā lacedaimoņi, un argosieŗu sabiedrotie tādas pašas kā argosieŗi, paturēdami savus zemes īpaŗumus.

„Ja reizi būtu vajadzīgs kopīgs kaŗagājieni, tad lacedaimoņi un argosieŗi pieņems attiecīgus lēmumus, lūkodamies uz to, ka tie būtu pēc iespējas sabiedrotiem piemēroti.

„Ja starp pilsētām, vai nu tās atrodās Peloponēsā vai ārpus tās, izceltos kāds strīdus robeŗu vai cita kāda iemesla dēļ, tad tas jāizŗķir tiesas ceļā. Un ja starp divām sabiedroto pilsētām izceltos kādas citas nesaskaņas, tad viņām jāgrieŗās pie kādas

pilsētas, kas pēc viņu domām izturēsies bezpartejīgi pret vienu kā otru. Prāvas lai pilsoņi ved pēc tēvu tēvu likumiem."

80. Tā skanēja noslēgtais miera un sabiedrības līgums. Pēc tam abas puses atdeva viena otrai, ko cīņā bij ieņēmušas, un nokārtoja arī visas citas domu starpības. Un tā kā tagad viņas kopīgi izšķīra jautājumus, tad nolēma nepieņemt no atēniešiem hēroldu un sūtņus, ja viņi neaiziet no Peloponēsas un neatstāj cietokšņus; tāpat arī ne ar vienu neslēgt mieru un neuzsākt karu kā tikai pēc kopīga lēmuma. Ari visām citām lietām viņi dedzīgi nodevās un sūtīja it īpaši sūtņus uz Trāķijas piekrasti un pie Perdika, kam mēģināja ierunāt pievienoties viņu sabiedrībai. Pēdejs tomēr no atēniešiem tūliņ neatkrita, lai gan bija nodomājis to darīt, redzēdams argosiešus atkritušus, — viņa priekšteči bija taču no Argosas cēlušies. Ar chalcidiešiem viņi atjaunoja vecos zvērestus¹⁰¹) un noslēdza arī jaunus līgumus. Ari pie atēniešiem argosieši nosūtīja sūtņus un pieprasīja, lai viņi aiziet no cietokšņa Epidaurā. Tā kā atēnieši zināja, ka viņu skaits ir mazs salīdzinot ar pārejiem garnizona dalībniekiem¹⁰²), tad viņi nosūtīja uz turieni Dēmostenu, lai tas aizvestu viņu ļaudis. Tur nonācis, Dēmostens izskata pēc sarīkoja ārpus cietokšņa kaut kādas spēles ģimnastikā¹⁰³), un kad pārejsais garnizons iznāca tamdēļ laukā, tad lika vārtus aizslēgt; vēlāk tomēr atēnieši ar pārejo garnizonu atkal izlīga.

81. Pēc argosiešu atkrišanas no sabiedrības mantinieši sākumā gan pretojās, bet pēc tam arī viņi, palikuši bez argosiešu atbalsta, vienojās ar lacedaimoņiem, atsacīdamies no virsvaldības par savām pilsētām¹⁰⁴). Pēc tam lacedaimoņi un argosieši, 1000 vīru no katras valsts, uzsāka kopīgu gājienu, pie kam lacedaimoņi vieni paši nonāca Siciōnē un ieveda te oligarchisku iekārtu; bet pēc tam abi kopā atcēla demokrātisko valdību Argosā, kur nodibinājās lacedaimoņiem draudzīga oligarchija. Viss tas notika ziemas beigās, pavasarim jau tuvojoties, un līdz ar to beidzās 14. kara gads.

82. Nākošā vasarā dījieši, kas dzīvoja Atona tuvumā, pār-⁴¹⁷gāja no atēniešiem pie chalcidiešiem, un tanī pašā laikā lacedaimoņi ieveda Achajā, kas priekš tam nebija pret viņiem draudzīgi izturējusies, savām interesēm atbilstošu valsts formu. — Argosiešu tautas partija, atguvusi drosmi un nogaidījusi laiku, kad lacedaimoņi svinēja ģimnopaīdijas¹⁰⁵), sapul-

cējās nelielās grupās¹⁰⁶) un uzbruka tad oligarchiem. Pilsētā notika kauja un uzvaru guva tautas partija, kas savus pretiniekus pa daļai nogalināja, pa daļai padzina. Lacedaimoņi bija likuši ilgāku laiku uz sevi gaidīt, lai gan viņu piekritēji tos lūdza sniegt palīdzību; galu galā viņi tomēr svētkus atlika un steidzās palīgā, bet Tegejā dabūjuši zināt, ka oligarchi cīņu zaudējuši, viņi tālāk vairs negāja, lai gan argosiešu emigranti tos lūdza; viņi atgriezās mājās un svinēja atkal ģimnopaiddijas. Vēlāk pie viņiem nonāca argosiešu sūtņi gan no pašas pilsētas gan no emigrantiem, un kad sabiedroto klātbūtnē abas puses bija šurpu turpu daudz runājušas, tad lacedaimoņi gan izšķīra šo lietu tādā ziņā, ka pilsētā esošie nodarījuši netaisnību, un viņi nolēma arī iet ar kaņaspēku uz Argosu, bet pēc tam atgadījās dažādi kavēkļi un šķēršļi. Pa to laiku argosiešu tauta, kas aiz bailēm no lacedaimoņiem meklēja atkal sabiedrību ar atēniešiem, cēla gaņus vaļņus līdz pat jūrai, lai gadījumā, ja pilsēta tiktu no sauszemes atšķirta, ar atēniešu palīdzību varētu vismaz pa jūru pievest pārtikas līdzekļus. Pie vaļņu celšanas piedalījās arī dažas no Peloponēsas pilsētām, bet no argosiešiem strādāja visi iedzīvotāji — vīrieši, sievietes un vergi; arī no Atēnām bija pienākuši namdari un akmeņkaļi. Līdz ar to beidzās šī vasara.

83. Nākošā ziemā lacedaimoņi, izdzirdējuši par vaļņu celšanu, devās ar kaņaspēku uz Argosu, pie kam gājienā piedalījās arī sabiedrotie, izņemot korintiešus; arī pašā Argosā viņu labā darbojās kāda neliela partija. Kaņaspēka vadonis bija lacedaimoņu ķēniņš Āgīds, Archidāma dēls. No pilsētas sagaidītā šķietamā palīdzība netika viņiem sniegta, bet uzceltos vaļņus viņi tomēr ieņēma un nojauca, ieņēma arī Argosas pilsētu Hisijas, nonāvēdami pie tam visus sagūstītos brīvos cilvēkus. Tad viņi devās atkal atpakaļ un izšķīrās, katram aizejot uz savu pilsētu. Pēc tam argosieši savukārt iebruka fliasiešu novadā un postīja to, tādēļ ka tie esot uzņēmuši viņu emigrantus, — tur lūk bij apmeties viņu lielākais vairums.

Tanī pašā ziemā atēnieši bloķēja Macedoniju. Viņi pārmeta Perdikam, ka tas esot pievienojies argosiešu un lacedaimoņu savienībai¹⁰⁷); bez tam viņš nebija arī sabiedrības līgumu pildījis, kad atēnieši bija sarīkojuši kaņaspēku, kam Nīcija Nīcērata dēla vadībā vajadzēja doties pret chalcidiešiem Trāķijas

piekrastē un pret Amfipoli; gājiens bij jāatliek galvenā kārtā tamdēļ, ka viņš nebija tam pievienojies. Atēnieši tā tad uzskatīja viņu par savu ienaidnieku. — Šī ziema tad beidzās, un līdz ar to arī 15. kaŗa gads.

84. Nākošā vasarā Alcibiāds devās ar 20 kuģiem uz Argosus un apcietināja 300 argosiešus, par kuģiem pastāvēja aizdomas, ka tie turās lacedaimoņu pusē; atēnieši tos tad noietināja uz tuvejām pie valsts piederošām salām.

Pēc tam viņi devās jūrasekspedīcijā pret Mēlas salu ar 30 savu pašu, 6 chijiešu un 2 lesbiešu kuģiem, pie kam uz flotes atradās 1200 viņu pašu hoplīti, 300 strēlnieki un 20 jātnieku strēlnieki, bet no sabiedrotām salu valstīm ap 1500 hoplītu. Mēlieši ir lacedaimoņu kolonisti un negribēja atēniešiem padoties līdzīgi citu salu apdzīvotājiem. Sākumā viņi izturējās mierīgi, nepievienodamies ne vienai ne otrai pusei, bet kad atēnieši postīja viņu zemi, gribēdami tos ar varu pievienot, viņi atklāti uzsāka kaŗu. Tad nu stratēģi Kleomēds Likomēda dēls un Tisijs Tisimacha d. apmetās ar minētiem bruņotiem spēkiem viņu zemē, bet pirms to postīt viņi nosūtīja vēl sūtņus attiecīgo sarunu vešanai. Mēlieši tomēr neatļāva tiem uzstāties tautas sapulcē, bet lika augstāko iestāžu un oligarchisko amata vīru priekšā paskaidrot, kādēļ nākuši. Tad atēniešu sūtņi runāja apmēram šādi:

85. „Ja mēs nedrīkstam visas tautas priekšā runāt, — zinams tamdēļ nē, lai sakarīgā runā vairums nedabūtu reizē pievilcīgas un neapstrīdamas lietas dzirdēt un neļautos no mums maldināties (mēs taču saprotam ļoti labi, ka šāda iemesla dēļ esam aicināti valdošā mazākuma priekšā), — tad jūs, šeit sapulcējušies, nodrošināties vēl vairāk. Ari jūs neatbildiet ar veselu runu, bet tūlī nododiet savu spriedumu par katru atsevišķu punktu, ja jums liekās, ka mēs kaut ko nepareizu sakam. Bet vispirms atbildiet, vai jūs ar mūsu priekšlikumu esat mierā.“

86. Mēliešu padomes dalībnieki atbildēja: „Ka jūs ar lēnprātību darat iespējamu mierīgu savstarpīgu pamācību, tur nav vārda ko iebilst. Tam tomēr runā pretī jūsu militārā rīcība, kas jau tagad ir redzama un nevis nākotnē gaidama. Mēs taču zinam, ka jūs esat nākuši, lai par visu, ko mēs sacīsim, paši kā tiesneši nodotu spriedumu, un gala iznākums, saprotams, būs tas, ka jūs mums nesīsiet kaŗu, ja mēs šinī vārdu cīņā paturam

virsiroku un tamdēļ negribam piekāpties; bet ja mēs piekritīsim jums, tad jūs nesīsiet mums kalpību."

87. Atēnieši. „Ja jūs esat tamdēļ te sanākuši, lai nodotos aizdomu pilnām nojautām par to, kas var nākt, vai arī ja jums ir kaut kas cits prātā nekā vienīgi apspriesties par jūsu valsts glābšanu, ņemot pie tam vērā patiesos jūsu acu priekšā esošos apstākļus, — tad mēs varam tūlīn beigt. Bet ja jums ir patlaban minētais nolūks, mēs varam sarunu turpināt."

88. Mēlieši. „Ir saprotams un piedodams, ja cilvēki tādos apstākļos, kādos mēs tagad atrodamies, piegriezās savos vārdos un domās daudz jautājumiem. Tomēr šī sapulce ir sanākusi arī mūsu glābiņa dēļ, un ja jums tīk, tad saruna lai notiek tādā veidā, kā jūs liekat priekšā."

89. Atēnieši. „Labi! Mēs tad nu neturēsim garu, skaitiem vārdiem puškotu runu, kas jūs tomēr nepārlicinātu, piem. ka valdība mums pēc taisnības pienākās, tādēļ ka mēs esam mēdīti nekaitīgu padarījuši; vai arī, ka mēs tagad vērsāmies pret jums kādas piedzīvotas pārestības dēļ, — bet arī no jums mēs sagaidam, ka jūs nenodosities illūzijai, it kā varētu mūs pārliecināt ar tādiem aizrādījumiem, ka mūsu karaģājienos neesat tamdēļ piedalījušies, ka esat lacedaimoņu kolonisti; vai arī, ka neesat mums nekādu ļaunumu nodarījuši. Drīzāk mēģiniet panākt tikai to, ko var saskaņot ar mūsu apbūsiem uzskatiem. Kā jūs tā arī mēs zinam, ka cilvēku attiecībās taisnību ievēro tikai tad, ja spēks un vara abās pusēs ir vienādi; spēcīgie turpretī dara to, kas ir iespējams darīt, un vājie padodās" ¹⁰⁸).

90. Mēlieši. „Mēs no savas puses uzskatam par derīgu — šis vārds mums nepieciešami jālieto, jo jūs, nobīdot pie malas taisnības motīvus, esat mūs pamudinājuši runāt tikai par lietderību, — tā tad mēs uzskatam par derīgu, ka jūs neatmestu to, kas visiem izrādās par kopīgu labumu. Jo kam vien briesmas draud, tam viņa taisnība lai paliek par viņam pienācīgo tiesu, un lai viņam ceļās kāds labums arī tad, ja pretinieku pārliecinot viņa motīvi varbūt pilnīgi neatbilst stingri tiesiskam viedoklim. Šāds uzskats pilnā mērā saskan arī ar jūsu interesēm, jo ar citādu izturēšanos jūs dotu saviem pretiniekiem, jūsu varbūtīgas neveiksmes gadījumā, iemeslu sodīt jūs ar visbargāko sodu."

91. Atēnieši. „Mēs nebaidamies, ja arī reiz mūsu valdība tiktu izbeigta, jo nevis tie, kas paši par citiem valda — un pie tādiem pieder arī lacedaimoņi, — ir uzvarētiem bīstami (mēs jau arī nekaņojam ar lacedaimoņiem), bet jābaidās ir no pavalstniekiem, ja tie saviem valdniekiem uzbrūk un tos pārvar. Bet par to atļaujiet mums pašiem gādāt; tagad turpretī mēs gribam jums tikai rādīt, ka esam šurpu nākuši savas valdības nostiprināšanas labā un vedam ar jums sarunas, lai glābtu jūsu valsti. Mēs gribam bez pūlēm iegūt valdību par jums un vēlamies, lai jūs, mums abiem par labu, neietu bojā.“

92. Mēlieši. „Bet kādā ziņā kalpība varētu mums tikpat derīga būt kā jums valdība?“

93. Atēnieši. „Tādā, ka padošanās novērstu no jums visbriesmīgāko likteni, un arī mums būtu ieguvums, ja mēs jūs neiznīcinām.“

94. Mēlieši. „Jūs tā tad mums nepiekrīst, ja mēs gribētu būt jūsu draugi — nevis ienaidnieki, un izturētos mierīgi, nepievienodamies ar ieročiem rokā ne vienai ne otrai no abām kaŗa vedējām pusēm?“

95. Atēnieši. „Nē. Jūsu ienaidis mums taču nekaitē tik daudz, cik jūsu draudzība, kas mūsu pavalstniekiem atklātu tikai mūsu nespēku, kamēr jūsu ienaidis būtu mūsu varas pierādījums.“

96. Mēlieši. „Vai tad jūsu pavalstniekiem ir tāds nojēgums par tiesu un taisnību, ka viņi stāda vienā rindā no vienas puses tos, ar kuŗiem jums nav nekādas daļas, un no otras visus citus, kas pa lielākai daļai ir jūsu kolonisti un kas, pa daļai atkrituši, ir no jums atkal iekāŗoti?“

97. Atēnieši. „Viņi domā, ka vienam nav vājāki savas taisnības motīvi kā otram, un ja kāds patur savu neatkarību, ka tam par iemeslu ir viņa spēks, jo mēs baidoties uzbrukt. Tā tad neatkarīgi no mūsu valsts pavairošanas, jūsu iekāŗošana sagādātu mums arī drošību¹⁰⁰), — sevišķi, ja jūs kā salu apdzīvotāji un vājāki par citiem¹¹⁰), nespētu pret mums, jūŗas valdniekiem, aizstāvēties.“

98. Mēlieši. „Bet vai mūsu neitralitāte jūs nenodrošina? (Tā kā mūsu taisnības motīvus jūs esat atraidījuši un vēlat mums ievērot vienīgi jūsu labumu, tad arī šeit mums jāmēģina jūs pārliecināt, aprādot, iekš kam pastāv mūsu labums, t. i.

ciktāl tas saskan ar jūsejo). Vai jūs gan nepadarīsit par saviem ienaidniekiem visus tos, kas tagad izturās neitrāli, ja tie, mūsu likteni vērodami, nāks pie pārlicības, ka reizi jūs vērtīsities arī pret viņiem? Vai jūs nu nestiprinat savus ienaidniekus, un vai citus, kas par tādiem nemaz nav gribējuši tapt, pret viņu gribu par tādiem nepadarat?"

99. Atēnieši. „Mēs jau neticam, ka mums draudētu tik lielas briesmas no tiem, kas dzīvo kaut kur uz sauszemes un neatkarīgi būdami daudz nedomā pret mums nodrošināties; daudz vairāk bīstami ir mums salu apdzīvotāji, gan patstāvīgie, pie kādiem arī jūs piederat, gan tie, kas par mūsu valdības smagumu ir jau sarūgtināti. Jo šie, paļaudamies uz neapbrēķinamo nākotni, var visdrīzāk nevien sevi, bet arī mūs neapšaubamām briesmām padot.“

100. Mēlieši. „Ja nu nevien jūs, bet arī jūsu pavalstnieki uzņemties tik lielu risku, — vieni, lai nezaudētu valdību, otri, lai atgūtu brīvību, — vai tad no mūsu puses, kas esam vēl brīvi, nebūtu liela neprātība un glēvība, ja mēs negribētu visu izmēģināt, lai nenonāktu kalpībā?"

101. Atēnieši. „Nekādā ziņā, ja tik jūs apdomīgi gribat visu apsvērt. Te jau nav runa par cīņu ar līdzīgi stipru pretinieku, nedz arī par drosmi, kādu jums vajadzētu parādīt, lai neieņemtotu negodu; nē, drīzāk jums jāapspriežās par savu izglābšanos, neielaižoties cīņā ar daudz stiprākiem pretiniekiem.“

102. Mēlieši. „Bet mēs zinam arī, ka kara laime dažu reiz iznāk abās pusēs vienlīdzīgāka, nekā to pēc pretinieku spēku starpības varēja sagaidīt. Ja nu mēs tūlīn padodamies, tad katra cerība mums ir ņemta; bet ja kaut ko darām, tad paliek vēl cerība uz glābiņu.“

103. Atēnieši. „Zinams, cerība ir briesmu brīdī iepriecinājums, un kas līdzekļiem pārpilni apgādāts viņai nododās, to viņa pavisam neiznīcina, lai gan nodara zaudējumus, — bet tomēr viņa ir savas dabas pēc zaudējums, un kas visu savu mantu liek uz spēli, tas mācās viņu pazīt, kad ir jau vilšanos piedzīvojis un viņa neko nav atstājusi, par ko vēl varētu būt nomodā un no viņas, kā tagad pilnīgi pazītas, sargāties. Jūs nu esat vāji un pie jums viss atkarājās no viena vienīga momenta, tā tad nepielaidiet, ka jūs piedzīvotu šādu likteni. Nedariet kā ļaunu vairums, kam sākumā gan vēl būtu iespējams izglābties

ar cilvēku spēku, bet kas savās grūtībās, kad redzamās cerības viņus atstāj, piegriežās neredzamām — zilēšanai, orākuliem un citām tamlīdzīgām lietām, kas pastāvīgi ar cerību saistīdamās pazudina cilvēku.“

104. Mēlieši. „Ari mēs domājam, — to jums nevajaga piemirst, — ka mums ir grūti cīnīties pret jūsu varu un pret likteni, ja tas nav mums abiem vienlīdz labvēlīgs. Mēs tomēr palaujamies, ka liktenis, kas nāk no dieviem, neļaus mums neveiksmi ciest, tādēļ ka mēs, taisni būdami, stājamies pretī ne taisniem; bet spēku iztrūkumu mums aizpildīs lacedaimoņi, kam nepieciešami jānāk mums palīgā, ja ne aiz cita kāda iemesla, tad vismaz cilts radniecības un godjūtības dēļ. Mūsu palāvība tā tad nepavisam nav tik akla.“

105. Atēnieši. „Zīmējoties uz labām attiecībām ar dieviem, mēs savukārt ticam, ka nepaliksīm jums iepakaļ, jo mēs neko neprasam nei darām, kas runātu pretī cilvēka dabai, ciktāl tā izpaužās ticībā dieviem vai arī cilvēciskās tieksmēs. Mēs lūk ticam — par dieviem pēc cilvēku uzskatiem, par cilvēkiem ar pilnu noteiktību, — ka abi viņi, saskaņā ar neatvairamu dabas likumu, vienmēr cenšās valdīt par to, ko savā varā dabū. Šo likumu mēs neesam devuši nei kā pirmie izlietojuši; mēs to esam kā jau dotu saņēmuši un kā tādu atstāsim arī visiem vēlākiem laikiem. Mēs rikojamies pēc viņa, labi zinādami, ka arī jūs un visi citi, ieguvuši tādu pašu varu kā mēs, darītu tāpat. Tā nu mums, zīmējoties uz dieviem, nav iemesla baidīties viņu nelabvēlības; bet kas attiecās uz jūsu ticību lacedaimoņiem, — viņi lūk, bēgdami no negoda, nāksot jums palīgā, — tad mēs jums gan novēlam laimi, ka jūs vēl neko ļaunu neesat piedzīvojuši, tomēr nevaram apskaust jūsu nesapratību. Jo paši savā starpā un attiecībā uz vietejiem likumiem lacedaimoņi gan rikojās pa lielākai daļai taisnīgi; bet kā viņi izturās pret citiem, tad tur būtu daudz ko runāt, īsumā mēs tomēr varam viņus vislabāk raksturot, ja aizrādam, ka starp visiem cilvēkiem, cik mēs zinām, viņi ir tie, kas visvairāk atklāti nosauc to par labu un teicamu, kas viņiem patīk, un to par taisnu, kas viņiem ir noderīgs. Protams, ka ar šādiem uzskatiem viņi tagad nenāks jūs glābt, un jūsu izglābšanās nav domājama.“

106. Mēlieši. „Mēs turpretī taisni te saskatām visstiprāko iemeslu mūsu palāvībai, t. i. ka ievērojot savu labumu lacedai-

moņi negribēs atstāt likteņa varā savus kolonistus mēliešus, lai nezaudētu uzticību pie saviem labvēļiem Helladā un lai nedotu ienaidniekiem kaut kādas priekšrocības."

107. Atēnieši. „Jūs tā tad domājat, ka labums nav saistīts ar drošību, un ka taisnību un godu nevar citādi panākt kā tikai ar briesmām; bet tādas lacedaimoņi vismazāk mēdz uzņemties."

108. Mēlieši. „Mēs atkal ticam, ka arī briesmas viņi mūsu labā drīzāk uzņemsies un uzskatīs tās par savai drošībai vairāk atbilstošām nekā citu labā uzņemtās, tādēļ ka mēs, atrazdamies Peloponēsas tuvumā, varam viņus kara darbos atbalstīt, un arī uzskatu un jūtu radniecības dēļ esam vairāk uzticami nekā citi"").

109. Atēnieši. „Varbūtīgiem cīņas biedriem uzticību iedvēš nevis palīdzības meklētāju labvēlība, bet patiesa un liela spēku pilnība, — un lacedaimoņi skatās uz to vairāk nekā citi. Vismaz viņi neuzticās pašu bruņotiem spēkiem vien un uzbrūk tādēļ saviem kaimiņiem ar lielu skaitu sabiedroto. Nav tā tad domājams, ka viņi pārcelsies uz kaut kādu salu, kamēr mēs pārvaldam jūru."

110. Mēlieši. „Bet viņi jau varēs arī citus šurpu sūtīt, un vispārīgi — Krētas jūra ir liela, kālab pat jūrvalsts flotei ir grūti kaut kādu sagūstīt, kamēr bēdzējiem ir diezgan viegli izglābties. Un ja mēģinājums arī neizdotos, tad lacedaimoņi varēs vērsties gan pret jūsu zemi gan pret tiem jūsu sabiedrotiem, pie kuriem Brasids ar savu kara spēku nav nonācis, un tā jums būs jācīnās ne tik daudz par svešu zemi, cik par savu sabiedroto novadiem un savu pašu tēviju."

111. Atēnieši. „Kaut kas tamlīdzīgs nebūtu mums nekas jauns, un arī jūs zināt ļoti labi, ka atēnieši nav ne reizi, aiz bailēm no citiem, no kādas pilsētas aplenkšanas atsacījušies. Mēs tagad redzam, ka jūs, lai gan gribējāt par savu izglābšanos apspriesties, tomēr šinī tik garā sarunā it neko neesat uzrādījuši, uz ko cilvēki vispār ļaujās un savu cerību uz glābiņu pamato; uz ko jūs visvairāk ļaujaties, tas gul vēl nākotnes klēpī, bet kas jums patiesi ir pie rokas, ar to nepietiek, lai uzvarētu jums jau pretī stāvošos spēkus. Jūs nu pierādītu lielu neprātību, ja neliktu mums attālināties un nepieņemtu citu lēmumu, gudrāku par šo. Jūs taču neklausīsities vienīgi uz godajūtām, kuŗas ļoti

bieži liek cilvēkiem bojā iet, novezdamas tos acim redzamās briesmās ar kauna pilnu rezultātu. Cik daudzi ir gan jau paredzējuši, kādam liktenim iet pretim, un tomēr, aizraudamies no vilinošā jēdziena varas, ko sauc par „godu“, tā tad locīdamies viena vārda priekšā, ir labprātīgi skrējuši patiesā un nenovēršamā postā, ir krituši kaunā vairāk sava neprāta nekā nelaimes dēļ. Visam tam jūs varēsiet izbēgt, ja vien labi pārdomāsi, — un neuzskatiet par negodu padoties vislielākai pilsētai, kas uzstāda jums mērenu prasību tapt par viņas sabiedrotiem un nodevu maksātājiem, neko nezaudējot no savas zemes. Ja jums ir dota brīva izvēle starp karu un miera pilnu drošību, neesiet tad stūrgalvīgi un neizvēlaties ļaunāko daļu. Jo vislabāki klājās tiem, kas vienlīdz stipriem nepadodās, pret stiprākiem izturās pieklājīgi (= stiprākiem paklausa) un ar vājākiem apietās mēreni. Apdomājiet tad nu labi, kad mēs atstāsim jūs vienus, un paturiet pastāvīgi prātā, ka runa iet par jūsu tēviju. Tāda jums ir tikai viena, un no jūsu lēmuma atkarāsies viņas laime vai nelaime.“

112. Atēnieši tagad pārtrauca sarunas un atstāja mēliešus, bet tie, palikuši vieni, pieņēma ar viņu iepriekšējiem iebildumiem saskanošu lēmumu un deva tad šādu atbildi: „Mēs nesam tagad, cienījamie atēnieši, citādās domās kā iepriekš, un tik īsā laika sprīdī neatņemsim brīvību valstij, kas pastāv jau 700 gadus. Mēs mēģināsim izglābties, paļaudamies gan uz likteni, kas no dieviem nāk un līdz šai dienai mūsu valsti ir nosargājis, gan uz palīdzību no cilvēku, šinī gadījumā lacedaimoņu puses. Mēs piesolamies būt jums draugi, bet ienaidnieki ne vienam ne otram, un uzaicinam jūs atstāt mūsu zemi, iepriekš noslēdzot ar mums līgumu, kas mums abiem būtu noderīgs.“

113. Tā skanēja mēliešu atbilde, bet atēnieši, sarunas izbeidzot, sacīja: „Patiesi, cik mēs no šī jūsu lēmuma varam spriest, jūs esat vienīgi, kas nākamās lietas tura par skaidrākām nekā acu priekšā esošās; kas nezināmo vēlēdamies redz jau to it kā notiekam. Jūs esat pieķērušies lacedaimoņiem, likteņa labvēlībai un cerībām, bet jo lielāka ir jūsu uzticība, jo lielāka būs vilšanās.“

114. Atēniešu sūtņi tad atgriezās pie karaspēka, un tā kā mēlieši nebūt negribēja piekāpties, tad stratēģi nekavējoties uz-

sāka kara darbību, stādamies pie mēliešu ielenkšanas ar riņķa valni, sadalīdami darbus starp atsevišķām pilsētām. Pēc tam atēnieši ar kara spēka lielāko daļu aizbrauca, atstādami uz sauszemes un uz jūras sargpostenus kā no pašu pilsoņiem, tā no sabiedrotiem. Palikušie tad aplenca pilsētu.

115. Ap to pašu laiku argosieši iebruka fliasiešu novadā, bet fliasieši un viņu pašu emigranti ¹¹²⁾ izlika viņiem cilpas, un tā viņi pazaudēja ap 80 vīru. — Pilā esošie atēnieši ¹¹³⁾ nolau-pīja lacedaimoņiem daudz mantas, bet lacedaimoņi tamdēļ miera līgumu neatcēla un karu neuzsāka, lika tomēr izsludināt, ka ikviens no viņiem var pēc patikas izdarīt laupīšanas gājienus atēniešu zemē. — Korintieši karoja ar atēniešiem dažu ķildu dēļ, bet pārējie peloponēsieši palika mierā. — Pa tām starpām mēlieši izdarīja izbrukumu nakts laikā un ieņēma atēniešu vaļņa daļu no metnes tirgus tuvumā, nogalinādami pie tam dažus sargus. Atgriezušies pilsētā un sanesuši te pārtikas līdzekļus un citas derīgas mantas iespējami lielā daudzumā, viņi pēc tam izturējās mierīgi; bet atēnieši parūpējās par to, lai labāk iekārtotu turpmāko apsardzību. Līdz ar to beidzās vasara.

116. Nākošā ziemā lacedaimoņi patlaban gribēja ar kara spēku iebrukt Argosā, bet robežupuris viņiem neko labu nesolīja, un tā viņi atgriezās atpakaļ. Šī viņu nodoma dēļ argosiešiem cēlās aizdomas pret dažiem pašu pilsoņiem, un nedaudzus no tiem viņi arī saņēma cieti, kamēr citi aizbēga. — Mēlieši ap to pašu laiku atkal ieņēma atēniešu vaļņa daļu kādā citā vietā, jo sargu skaits nebija liels. Bet kad vēlāk no Atēnām pienāca palīga spēki Filokrata Dēmeja dēla vadībā, un aplenkšana sparīgi tika turpināta, kam pievienojās vēl nodevība no pašu mēliešu puses, tad tie padevās atēniešu žēlastībai. Pēdejiņ nonāvēja visus viņu rokās kritušos spēka gados esošos vīriešus, bet sievas un bērņus pārdeva verdzībā. Vēlāk viņi šo vietu ieņēma paši, nosūtīdami uz turieni 500 kolonistus.

Sestā grāmata.

Tanī pašā ziemā atēnieši gribēja no jauna un ar vēl lie- 416/415
lākiem bruņotiem spēkiem, nekā bija Lachētam un Eirimedo-
nam ¹⁾, doties uz Sicīliju un to iekarot, ja tas izrādītos par ie-
spējamu. Viņi gan pa lielākai daļai nezināja, cik liela ir šī sala
un cik daudz tur ir iedzīvotāju, kā hellēņu tā barbaru; viņi ne-
domāja ari, ka uzņemās cīņu, kas nav daudz mazāka par pelo-
ponēsiešu karu. Jo lai ar preču kuģi varētu Sicīlijai apbraukt
visapkārt, ir vajadzīgas gandrīz astoņas dienas, un ka tā ar
šādu apjomu nestāv sakarā ar sauszemi, tam par iemeslu ir jū-
ras šaurums apmēram 20 stādiju platumā ²⁾).

2. Apdzīvota viņa bija jau no seniem laikiem un viņas tau-
tību skaits bija vispāri šāds. Sirmajā senātnē, kā nostāsti vēstī,
vienā zemes daļā dzīvoja ciklopi un laistrigoni. No kādas cilts
tie cēlušies, no kurienes nākuši un uz kuriem aizgājuši, es ne-
māku sacīt; lai pietiek ar to, ko dzejnieki par viņiem ir teikuši
un ko kuņģis grib iedomāties. Pēc viņiem, kā rādās, te vis-
pirms ir uz dzīvi apmetušies sikanieši, kas pēc viņu pašu vār-
diem esot pat vēl agrāk šinī zemē dzīvojuši, jo viņi sauc sevi par
iedzimtiem; bet patiesībā viņi ir ibērieši, jo ligijiešu spiesti
viņi ir izceļojuši no savām agrākajām dzīves vietām pie Sika-
nas upes Ibērijā ³⁾. Toreiz salu ari nosauca pēc viņiem par Si-
kaniju, kamēr agrāki to sauca par Trinakriju. Ari vēl tagad
viņi dzīvo Sicīlijas rietumu daļā. Pēc Ilijas ieņemšanas daži
trōjieši, izbēguši achajiešiem, nonāca ar kuģiem Sicīlijā, un kad
viņi apmetās uz dzīvi blakus sikaniešiem, tad viņus visus kopā
sauca par elimiešiem, un viņu pilsētas bija Erika un Egēsta.
Viņiem blakus apmetās ari daži fōķieši, proti tie, ko vētra to-
reiz aizdzina no Trōjas vispirms uz Libiju un no turienes uz Si-
cīliju. Sikēlieši turpretī ir no Itālijas, kur viņi agrāk dzīvoja,
uz Sicīliju pārnākuši, jo viņi bēga no opikiešiem (osciešiem).
Kā stāsta — un tas ir ari ticams — viņi pārcēlās šurp ar plo-

stiem, nogaidīdami izdevīgu laiku, kad vējš pūš no sauszemes puses; bet var arī būt, ka viņi ir kaut kādā citā veidā šurp atbraukuši. Ari vēl tagad daži siķelieši dzīvo Itālijā, un šī zeme ir pat kāda siķeliešu ķēniņa vārdā nosaukta, ko sauca par Italu⁴⁾. Viņi nāca uz Sicīliju ar lieliem spēkiem, uzvarēja sikaniešus kaujā un atspieda tos uz salas rietumu un dienvidu daļu, līdz ar to panākdami, ka salu tagad sauca par Siķeliju (Sicīliju), Sikānijas vietā. Viņi ieņēma zemes labākās daļas un apdzīvoja tās kopš savas ienākšanas gandrīz 300 gadus, līdz hellēņi sāka nākt uz Sicīliju, un vēl tagad viņu rokās atrodās salas vidiene un ziemeļu daļas. Bez viņiem te dzīvoja vēl foinīcieši, kas bij ieņēmuši zemes nogales visapkārt piekrastei un arī tuvejās saliņās, lai piekoptu tirdzniecību ar siķeliešiem. Bet kad hellēņi lielā skaitā nāca šurpu pār jūru, foinīcieši šos punktus pa lielākai daļai atstāja un kopā apmetās uz dzīvi elimiešu tuvumā — Motijā, Soloentā un Panormā, sadalīdami šīs vietas savā starpā; viņi proti paļāvās uz sabiedrību ar elimiešiem un zināja arī, ka no šejienes pa jūrasceļu Kartāga atrodās vistuvāki Sicīlijai. Tā nu šie barbari bija šādā kārtā Sicīlijā noietušie.

3. No hellēņiem nāca pār jūru vispirms chalcidieši no Eibojas un nodibināja, Tūkļa vadībā, Naksu⁵⁾, uzceldami pie tam kolonistu sargam Apollōnam altāru, kurš tagad atrodās ārpus pilsētas un uz kuŗa svētku sūtņi⁶⁾, no Sicīlijas aizbraukdami, vispirms nes ziedus. Gadu vēlāk hēraklids Archijs no Korintas nodibināja Sirakūzas, pēc tam kad papriekšu bija padzinis siķeliešus no salas⁷⁾, uz kuŗas tagad atrodās iekšējā pilsēta un kuŗu tagad jūŗa vairs neapskalo no visām pusēm⁸⁾; vēlāk arī ārejo pilsētu ieslēdza ar valni⁹⁾ un viņas iedzīvotāju skaits kļuva liels. Tūklis ar chalcidiešiem, izlietodams Naksu kā bāzi, kaŗo ar siķeliešiem un padzen tos, un tad, piektajā gadā pēc Sirakūzu nodibināšanas, ceļ Leontīnus un pēc tam Katani, pie kam katanieši no savas puses izvēl Evarchu par pilsētas iekārtotāju.

4. Ap to pašu laiku¹⁰⁾ arī Lamis atveda uz Sicīliju kolonistus no Megarām un nodibināja pie Pantācijas upes kādu apdzīvotu vietu vārdā Trōtila. Vēlāk viņš tomēr no šejienes aizgāja un neilgu laiku dzīvoja Leontīnos kopā ar chalcidiešiem, bet kad šie viņu padzina, tad nodibināja Tapsu, pēc kam nomira. Viņa ļaudis bija tomēr piespiesti Tapsu atstāt, un tā kā

siķeliešu ķēniņš Hiblons deva viņiem noderīgu vietu un uzņē-
mās viņu vadību, tad tie nodibināja Megaras, ko sauc par
hibliešu Megarām. Te viņi nodzīvoja 245 gadus, līdz sirakū-
ziešu patvaldnieks Ģelons padzina viņus kā no pilsētas tā no
zemes¹¹). Bet jau pirms padzīšanas, simtu gadu pēc savas pil-
sētas nodibināšanas, viņi bij izsūtījuši Pammilu un cēluši Se-
linūntu; Pammils proti bija pie viņiem nonācis no viņu tēvu
pilsētas Megarām un palīdzēja tagad jauno pilsētu celt. Ģelu
turpretī cēla kopīgi Antifēms un Rodas un Entīms no Krētas,
kuŗi pienāca ar kolonistiem 45. gadā pēc Sirakūzu nodibināša-
nas. Pašu pilsētu nosauca pēc Ģelas upes, bet to vietu, kur ta-
gad atrodās pilsēta un kur vispirms uzcēla nocietinājumu
(fortu), sauc par Lindijiem. Iedzīvotāji pieņēma dōriešu liku-
mus. Kādus 108 gadus vēlāk pēc pašu pilsētas nodibināšanas
Ģelieši cēla Akragantu¹²), nosaukdami to pēc Akragantas upes;
par pilsētas iekārtotājiem viņi ievēlēja Aristonavu un Pitilu un
ieveda tur Ģelas likumus. Zankli pašā sākumā nodibināja jū-
raslaupītāji, kas bija nākuši no Cīmas, chalcidiešu pilsētas opi-
ķiešu zemē; bet vēlāk pienāca arī no Chalcidas un pārejās Ei-
bojas daudz ļaužu un sadalīja zemi kopā ar viņiem. Dzīves ie-
kārtotāji viņiem bija Periērs un Krataimens, viens no Cīmas,
otrs no Chalcidas. Pilsētas vārds bija vispirms Zankle, jo tā
viņu sauca siķelieši, tādēļ ka šai vietai ir sirpja izskats, bet
sirpi siķelieši sauc par zankli. Vēlāk iedzīvotājus padzina sa-
mieši un citi jōnieši, kas no mēdiešiem bēgdami bija nonākuši
Sicīlijā. Bet drusku vēlāk samiešus savukārt padzina rēģijiešu
patvaldnieks Anaksils, kas nometināja pilsētā iedzīvotājus no
dažādām ciltīm un nosauca to savas agrākās tēvijas vārdā par
Mesēni.

5. Himeru nodibināja Eikleids, Sims un Sakons ar izceļo-
tājiem no Zankles, pie kam vairums jauno iedzīvotāju bija chal-
cidieši, bet viņiem pievienojās arī emigranti no Sirakūzām, ku-
ŗus sauca par Milētidiem un kuŗus viņiem naidīgā partija bija
cīņā uzvarējusi. Pie tam valodas ziņā izcēlās jaukta izloksne,
videja starp chalcidiešu (jōniešu) un dōriešu dialektu, bet zī-
mējoties uz likumiem virsroku ņēma chalcidieši. Akras un
Kasmenas nodibināja sirakūzieši, — Akras 70 gadus pēc Sira-
kūzu celšanas, bet Kasmenas apmēram 20 gadus vēlāk par
Akrām. Ari Kamarīnu cēla vispirms sirakūzieši, apmēram

135 gadus pēc Sirakūzu nodibināšanas; pilsētas iekārtotāji bija Daskons un Menekōls. Bet kad Kamarīna no sirakūziešiem atkrita un pēdejie ieročiem rokā iedzīvotājus padzina, tad kādu laiku vēlāk Ģelas tirans Hipokrats saņēma kamarīniešu zemi kā izpirkuma maksu par sagūstītiem sirakūziešiem un otrreiz nodibina Kamarīnu, atjaunodams pilsētas iedzīvotājus. Bet karā ar Ģelonu pilsēta atkal zaudē iedzīvotājus, pēc kam ģelieši nodibina viņu trešo reizi ¹³).

6. Tādas nu bija hellēņu un barbaru ciltis, kas apdzīvoja Sicīliju, un tik liela ir šī sala, pret kuŗu atēnieši vēlējās uzsākt kara gājienu. Īstais motīvs bija tas, ka viņi centās visu salu dabūt savā varā, bet kā pieklājīgu iemeslu viņi minēja to, ka gribot palīdzēt saviem ciltsbrāļiem ¹⁴) un jauniegūtiem sabiedrotiem ¹⁵). Visvairāk viņus uz to mudināja atbraukušie eģestiešu sūtņi, kas cītīgāki nekā jebkad aicināja atēniešus palīgā. Eģestiešiem, lūk, bij izcēlies karš ar viņu kaimiņiem selinūntiešiem dažu precības jautājumu ¹⁶) un kāda apstrīdēta zemes gabala dēļ, pie kam selinūntieši bija sirakūziešus pieaicinājuši kā cīņas biedrus un tad ieročiem rokā apspieda eģestiešus uz sauszemes un uz jūras. Šie nu atgādināja atēniešiem savu agrāko sabiedrību ar leontīniešiem Lachēta un iepriekšējā kara laikā un lūdza viņus sūtīt kuģus palīgā. Starp daudz citiem iemesliem viņi kā galveno minēja sekošo: Ja sirakūzieši nesaņēms sodu par Leontīnu nopostīšanu un iznīcinās arī leontīniešu sabiedrotos, paši pie tam saņēmdami savās rokās visu varu par Sicīliju, tad esot jābaidās, ka viņi kā dōrieši nenāk palīgā saviem ciltsbrāļiem dōriešiem un kā kolonisti nepievienojās tiem peloponēsiešiem, kas viņus svešumā izvadījuši ¹⁷), — šādā gadījumā tie palīdzētu sagraut atēniešu varu. Gudrība tad nu prasot kopā ar vēl palikušiem sabiedrotiem stāties pretī sirakūziešiem, sevišķi, ja šie došot pietiekošus naudas līdzekļus kara vešanai. Atēniešiem tas bija jāklausa vairāk reizes, jo tautas sapulcēs bieži tā runāja nevien eģestiešu sūtņi, bet arī daži viņu pašu pilsoņi, kas tos atbalstīja ¹⁸), — un tā viņi nolēma sūtīt vispirms sūtņus uz Eģestu, lai pārliecinātos, vai valsts kasē un svētnīcās tiešām ir tik daudz naudas, kā eģestieši apgalvo, un lai pielūkotu arī, kādā veidā karš pret selinūntiešiem tiek vests. Tad atēniešu sūtņi aizceļoja uz Sicīliju.

7. Tanī pašā ziemā lacedaimoņi ar saviem sabiedrotiem, izņemot korintiešus, devās ar karaspēku pret Argosu, nopostīja kādu nelielu zemes gabalu un aizveda labību ar līdzīgiem aizjūgiem. Nometinājuši Ornejās argosiešu emigrantus un atstājuši te viņu apsardzībai nelielu karaspēka nodaļu, viņi noslēdza līgumu uz zinamu laiku, ka ornejieši un argosieši nedrīkst viens otra zemē iebrukt, un tad atgriezās ar karaspēku mājās. Bet drusku vēlāk pienāca atēnieši ar 30 kuģiem un 600 hoplītiem, un argosieši ar visiem saviem spēkiem, kopā ar atēniešiem, devās ceļā un aplenca vienu dienu ornejiešus; šie tomēr aizbēga nakts laikā, kad ienaidnieku karaspēks nelielā at-tālumā atradās savā nometnē. Kad nākošā dienā argosieši to pamanīja, viņi nopostīja Ornejas, pēc kam atgriezās mājās, un vēlāk aizbrauca arī atēnieši ar saviem kuģiem.

Ari uz Metoni, Macedonijai kaimiņos, atēnieši nosūtīja ar kuģiem gan jātniekus no pašu pilsoņiem, gan pie viņiem esošos macedoņu emigrantus, un tie nu postīja Perdika zemi. Tad lacedaimoņi sūtīja pie chalcidiešiem Trāķijas piekrastē, kuņi ar atēniešiem bija noslēguši pamiera līgumu ar desmit dienu iepriekšēju atsacīšanos, un uzaicināja viņus palīdzēt karā Perdīkam; bet tie tam nepiekrita. Ziema tad gāja uz beigām un līdz ar to beidzās 16. gads šim Tūcidida aprakstītam karā.

8. Nākošā vasarā, pavasarim sākoties, atēniešu sūtņi at- 415
griezās no Sicīlijas, un līdz ar viņiem pienāca eģestieši, atvezdami 60 talantus nekalta sudraba kā viena mēneša algu 60 kuģiem, kādu skaitu gribēja lūgt lai viņiem sūta. Atēnieši noturēja tautas sapulci, uzklaušījās gan no pašu sūtņiem gan no eģestiešiem pievilcīgus bet nepatīšus nostāstus, starp citu arī par lielajām naudas summām, kas atrodoties svētnīcās un valsts kasē, un nolēma tad sūtīt uz Sicīliju 60 kuģus stratēgu Alcibiāda Kleinija dēla, Nīcija Nīcērata d. un Lamacha Ksenofāna d. vadībā, kuņiem deva neaprobežotas pilnvaras. Tiem vajadzēja palīdzēt eģestiešiem viņu cīņā ar selinūntiešiem; vajadzēja arī, ja karā labi veicās, no jauna sapulcināt leontīniešus viņu pilsētā¹⁹⁾ un arī citādi darīt Sicīlijā visu to, kas pēc viņu domām ir atēniešiem visnoderīgāki. Piecas dienas vēlāk notika atkal tautas sapulce, lai apspriestu, kā visdrīzākā laikā varētu kuģus sarīkot, un lai stratēgiem atvēlētu to, kas ekspedīcijas sākšanai vēl būtu vajadzīgs. Te nu uzstājās ar runu Nīcijs,

kas pret paša gribu bija par karavadoni ievēlēts; viņš lūk bija tais domās, ka valsts ir nepareizu lēmumu pieņēmusi,niecīga un tikai šķietami skaista iemesla dēļ uzņemdamās tik lielu pasākumu, kāds ir visas Sicīlijas iekarošana. Gribēdams atēniešus no tam atturēt, viņš runāja apmēram šādi:

9. „Šī tautas sapulce ir gan tai nolūkā sanākusi, lai mēs apspriestos par bruņošanas jūras ekspedīcijai uz Sicīliju; man tomēr rādās, ka vajaga vēl par pašu jautājumu pārdomāt, vai vispār ir labi floti uz turieni sūtīt. Mums gan nevajadzētu, par lielām lietām tik īsi apspriežoties un paklausot svešu cilvēku runām, uzņemties mums nepienācīgu karu. Tiesa gan, man personiski ir šādā pasākumā goda vieta piešķirta un par manu drošību man būtu vismazāk jābaidās, lai gan domāju, ka ari tas ir tikpat labs pilsonis, kas daudz maz baidās kā par savu personu tā par savu mantu, jo taisni tāds visvairāk vēlēšies, savas labklājības dēļ, ka ari valsts paliek sveika un vesela. Un tomēr es nedz agrāk esmu aiz godamatu kāres kaut ko pret savu pārliecību teicis, nedz darišu to ari tagad, bet runāšu pēc labākās atziņas. Ievērojot jūsu rakstura īpatnības, mani vārdi gan paliktu bez iespaيدا, ja es jūs vienīgi uzaicinātu domāt par jūsu tagadējās varas nosargāšanu, neliekot tagadni uz spēli nezināmās nākotnes dēļ; tālab es gribu jums rādīt, ka jūsu uzņēmības gars ir te pilnīgi nevietā un ari tas, pēc kā jūs cenšaties, nav viegli iegūstams.

10. „Tā tad es saku: Lai gan jūs šeit (Helladā) atstājat daudz ienaidniekus, jūs tomēr gribat braukt uz turieni, lai ierosinātu vēl citus nākt šurp uz Atēnām. Jūs varbūt domājat, ka ar jums noslēgtie miera līgumi ir droši un paliekami, bet tādi viņi ir tikai vārda pēc un vienīgi tik ilgi, kamēr jūs paši izturaties mierīgi (šādu raksturu tiem ir piešķīruši gan cilvēki no jūsu vidus gan ari no ienaidniekiem²⁰); tiklīdz nu jūsu vara būs kaut kādu ievērojamu zaudējumu cietusi, jūsu ienaidnieki bez kavēšanās jums uzbruks, jo vairāk tamdēļ, ka mieru viņi ir slēguši aiz nepieciešamības — nelaiemes gadījuma dēļ, pie tam apstākļos, kas bija mazāk goda pilni nekā mūsejie. Bez tam pašā līgumā mums ir daudz apstrīdamu punktu, un daži no mūsu pretiniekiem — pie tam visspēcīgākie — nav pat to pieņēmuši, jo vieni no viņiem atrodās atklātā kara stāvoklī ar mums, kamēr citi, noslēguši pamieru ar desmit dienu iepriek-

šeju atsacīšanos²¹⁾, izturās tikai tamdēļ mierīgi, ka ari lacedaimoņi vēl paliek mierā. Bet ja viņi redzēs mūsu spēkus dalītus, ko mēs tagad ar tādu skubu un steigu gribam darīt, tad viņi droši vien apvienosies ar sicīliešiem, kuņus jau iepriekš tik ļoti gribēja par sabiedrotiem dabūt, un uzbruks mums ar visu sparū. To nu vajaga labi apdomāt un nepieļaut, ka valsts — līdzīgi kuģim jūras viļņos — iet bojā. Mēs nedrīkstam pēc jaunās valdības censties, pirms tagadejo neesam nostiprinājuši. Vai tad chalcidieši Trākijas piekrastē, kuņi kopš tik daudz gadiem²²⁾ no mums atkrituši, ir jau pārmācīti? Un vai citu paklausība — uz cietzemes — nav apšaubama? Jā gan, saviem sabiedrotiem, t. i. eģestiešiem, kam notiekot pārestība, mēs ar lielu sparū ejam palīgā, bet kas jau sen ar savu atkrišanu mums pašiem nodara pārestību, tos pārmācīt mēs vēl kavējamies un vilcinamies.

11. „Un tomēr — šos mēs gan varētu pārvarēt un savaldīt, bet tos, kas dzīvo tik tālu un kuņi ir tik daudz, mēs varētu pēc viņu iekarošanas tikai ar lielām grūtībām pārvaldīt. Nav ne mazākās jēgas sākt karu ar cilvēkiem, kuņus pēc iegūtas uzvaras nevar savaldīt, kamēr uzbrucēja neveiksme sagādā viņam neizdevīgāku stāvokli nekā tas bija pirms uzbrukuma. Spriežot pēc sicīliešu tagadejiem apstākļiem, man rādās, ka viņi būtu mums pat vēl mazāk bīstami, ja nāktu zem sirakūziešu varas, lai gan taisni ar to eģestieši mūs visvairāk baida. Tagad, lūk, dažas sicīliešu pilsētas varētu aiz draudzības nākt lacedaimoņiem palīgā, bet otrā gadījumā²³⁾ nemaz nav domājams, ka viena lielvalsts sāktu karu ar otru; jo ja viņi (sirakūzieši) kopā ar peloponēsiešiem iznīcinātu mūsu valdību, tad viņi var sagaidīt, ka pēdejie tādā pašā kārtā salauž ari viņu varu. Kas nu attiecās uz mums, tad tur dzīvojošiem hellēņiem mēs visvairāk varētu iedvest bailes, ja uz turieni nemaz nebraucam, vai ari, otrām kārtām, ja parādam viņiem savu varu un drīz atkal aizbraucam. Bet ja mēs tur piedzīvosim kaut kādu neveiksmi, tad ļoti viegli var notikt, ka viņi sāk mūs nicināt un uzbrūk mums kopā ar mūsu šejienes ienaidniekiem. (Mēs taču visi zinam, ka apbrīno to, kas atrodās vistālāk un vismazāk devis izdevību pārliecināties par viņa slavas patiesību.) Taisni to jūs, atēnieši, esat tagad paši piedzīvojuši, zīmējoties uz lacedaimoņiem un viņu sabiedrotiem, jo necerētā kārtā dabū-

juši par viņiem virsroku, salīdzinot ar jūsu pirmātnejām bailēm, — jūs viņus jau nicinat un gribat iekarot Sicīliju. Un tomēr mēs nedrīkstam pretinieku nelaimes dēļ augstprātībai padoties, bet tikai tad drošu prātu turēt, ja esam visus viņu plānus iznīcinājuši. Mums jāpieņem arī, ka lacedaimoņi savā kauna pilnā stāvoklī nedomā ne par ko citu kā vienīgi par to, lai arī tagad vēl, ja vien iespējams, laustu mūsu varu un atjaunotu savu agrāko slavu, jo vairāk tamdēļ, ka visupirms un jau no seniem laikiem viņi slavu meklē drošsirdībā. Tā nu mūsu uzdevums, ja esam gudri, nav vis uzsākt karu Sicīlijas barbariem eģestiešiem par patikšanu, bet stingri uzraudzīt valsti, kas oligarchiski pārvaldīta apdraud mūs ar naidīgiem plāniem.

12. „Mums nevajag arī piemirst, ka tikai nesen mēs esam no lielas sērgas un kara drusku atpūtušies, tā kā nauda un cilvēku skaits ir atkal vairojies. Šo pieaugumu mums nu vajadzētu pēc taisnības tikai savu pašu labā un apkārteņās zemēs izlietot, bet nevis šo padzīto cilvēku²⁴) labā, kas lūdz mūsu palīdzību; kam ir izdevīgi nākt ar veikliem meliem, pat nerēķinoties ar otram draudošām briesmām, kamēr viņiem pašiem lieta grozās tikai ap skaistiem vārdiem; kas laimīgā gadījumā neatmaksās mums ar pienācīgu pateicību, bet neveiksmi pieredzot aizraus arī savus draugus līdzī postā. Un ja arī kāds, kas sev par lielu prieku ievēlēts par karavadoni, mudina jūs uz šo jūras ekspedīciju, vienīgi uz savu labumu skatīdamies, un karavadoņa amatam ir arī vēl par jaunu²⁵); kāds, kas ar saviem skaistiem zirgiem cenšās apbrīnošanu mantot un viņu uzturēšanas dārdzības dēļ grib no sava amata kaut kādus labumus iegūt, — tad arī tam jūs neļaujiet uz valsts bankrota rēķina piekopt personisku greznību. Ticiet, ka tamlīdzīgi cilvēki nevien izputina savu mantu, bet arī valstij nodara zaudējumus, un ka apceramais pasākums ir liels, tā kā jauni cilvēki nedrīkst te nākt ar saviem neapdomātiem padomiem un uz ātru roku stāties pie darba.

13. „Bet ja es tagad tomēr redzu viņus te sēdot kā minētā cilvēka līdzskrējējus, tad man jābaidās, un es uzaicinu vecākos ļaudis, ja kāds no tiem sēd kādam blakus, neļauties tamdēļ iebaidīties un nedomāt, ka pret karu balsodams viņš varētu glēvs izrādīties. Nepadodaties nelaimi nesošai kārei pēc tālām lietām, jo tāda var arī jūs pārņemt; apdomājiet, ka ar kaislību vis-

mazāk var sasniegt, bet ar uzmanību visvairāk. Tā tad balsojiet pret karu un glābiet tēvijū, kas tagad grib lielākās briesmās doties nekā tai jebkad ir draudējušas. Nolemiet, ka sicīliešiem jāievēro attiecībā pret jums tās pašas robežas kā līdz šim, kas uzskatamas par izdevīgām, tas ir gar piekrasti braucot Iōna līcis, bet pa atklātu jūru braucot — Sicīlijas līcis. Kas viņiem pieder, to viņi lai patur, un nesaskaņas lai nolīdzina savā starpā. It īpaši eģestiešiem sakiet: Kā viņi jau no sākuma bez atēniešu ziņas ielaidušies karā ar selinūntiešiem, tā arī vieni paši to lai izbeidz. Un uz priekšu neuzņemiet vairs par sabiedrotiem, kā mēs parasti darām, tādus cilvēkus, kam viņu nelaimē mēs esam spiesti palīdzību sniegt, kamēr paši savās vajadzībās no viņiem nekādu atbalstu nevaram sagaidīt.

14. „Tad nu tu, pritan²⁶⁾, ja uzskati par savu pienākumu rūpēties par valsts labklājību un gribi par krietnu pilsoni izrādīties, cel šo jautājumu atēniešiem no jauna priekšā otrreizējai apspriešanai un nobalsošanai. Ja tu baidies likt otrreiz nobalsot, tad apdomā, ka likumīgu lēmumu atcelšana, tik daudz lieciniekiem piedaloties, nevar būt par iemeslu apsūdzībai²⁷⁾; apdomā, ka pilsētai, kas augstāk minēto lēmumu pieņēmusi, tu būsi it kā ārsts, un ka tava amata teicama izpildīšana pastāv iekš tam, darīt tēvijai pēc iespējas vairāk labuma, vai arī vismaz nedarīt tai apzinoties neko ļaunu.“

15. Tā runāja Nīcijs. Pēc viņa uzstājās vēl citi atēniešu runātāji, kas pa lielākai daļai uzaicināja sākt kara gājienu un neatsacīties no pieņemtā lēmuma; bet bij arī daži, kas runāja pretī. Visneatlaidīgāk uz kara gājienu skubināja Kleinija dēls Alcibiāds, vēlēdamies Nīcijam stāties pretī, kuŗa politiskais pretinieks viņš vispār bija un kuŗš savā runā bija nicinoši par viņu ieminējies; visvairāk tomēr viņš kāroja karavadoņa amata, cerēdams gan Sicīliju un Kartāgu ieņemt, gan arī, karu laimīgi vedot, personiski iegūt naudu un slavu. Pilsētas iedzīvotāji viņu gan cienīja, bet viņš bija kaislīgi nodevies zirgu audzināšanai un pārejai greznībai, tā kā izdevumi neatbilda viņa mantas stāvoklim²⁸⁾, — un tiešām, visa viņa izturēšanās bija viens no galveniem iemesliem, kālab vēlāk atēniešu valsts gāja bojā. Jo kad pilsoņu vairākums sāka baidīties gan viņa neparasto pārmērību dēļ personiskā dzīvē, gan lielisko plānu dēļ, visos pasākumos, kuŗiem viņš piegriezās, — tie palika par viņa

ienaidniekiem, pārliecināti, ka viņš cenšās pēc patvaldības, un lai gan valsts labā viņš teicami vadīja kara lietas, personiski katrs jutās apvainots viņa dzīves veida dēļ, kālab virspavēlniecību uzticēja citiem, Isā laikā tādeji novadīdami valsti postā. Toreiz viņš nu uzstājās atēniešu tautas sapulcē un runāja apmēram šādi:

16. „Virspavēlniecība, cienījamie atēnieši, man tiešām pienākās vairāk nekā citiem, — ar to man nepieciešami jāiesāk, tādēļ ka Nīcijs mani ir aizkāris, — un es domāju arī, ka esmu viņas cienīgs. Kā dēļ par mani iet nelabvēlīgas valodas, taisnītas atnesa maniem senčiem un man pašam slavu, bet tēvijai sagādāja arī labumu. Redzot manu spožo procesiju Olīmpijā, hellēņiem vajadzēja mūsu pilsētas varu par vēl lielāku turēt nekā tā patiesībā ir, lai gan iepriekš viņi domāja, ka karš ir pilsētu nopostījis. Tamdēļ es arī sūtīju uz sacensības laukumu septiņus ratus, ko priekš manis vēl neviens privātcilvēks nebija darījis, — ieguvu pirmo, otru un ceturto goda balvu, un šīs uzvaras cienīga bij arī mana pārejā uzstāšanās²⁰). Pēc valdošiem uzskatiem šāds greznums ir jau gods, bet no ārejiem sasniegumiem taisa slēdzienu par (pilsētas) iekšējo spēku. Pārejšais spožums, ko es parādu mūsu pilsētā, sarīkojot koņus vai arī citos gadījumos, pilsoņos gan sacel skaudību, bet svešinieki arī te saskata mūsu spēku. Tā tiešām nav nederīga „neprātība“, ja kāds ar paša līdzekļiem atnes labumu nevien sev, bet arī valstij, un nav arī vismaz netaisni, ja tāds ar savu pašlepnumu nenostājās vienā līmenī ar visiem citiem. Ari ar nelaimīgu cilvēku neviens taču nedalās viņa nelaimē, un ja nu mūsu nelaimē neviens mūs laipni nesveicina, tad vajag arī apmierināties, ja laimīgie noskatās no augšas uz citiem; bet ja kāds grib laimīgiem līdzīgs būt, tad papriekšu lai ir līdzīgs nelaimīgiem. Es nu zinu, ka tamlīdzīgi cilvēki kā es un vispār visi, kas kaut kādā ziņā spoži izceļās, ir savam laikmetam grūti panesami, galvenā kārtā saviem biedriem, pēc tam arī citiem, ar ko viņiem nodibinās kaut kādas attiecības. Bet pēcnācējos viņi dažu labu reizi modina vēlēšanos izrādīties par viņu radiem, ja arī šai pretenzijai nebūtu nekāda pamata, — un lai viņi piederētu vai pie kādas pilsētas, katrāi viņi dod iemeslu būt lepnai uz tiem, katra uzskata tos ne par svešiniekiem, bet par savejiem, ne par tādējiem, kas nodarījuši kļūdas, bet kas teicami rīkojušies. Pēc

tam es nu arī cenšos, un ja tamdēļ par manu privāto dzīvi iet valodas, tad pielūkojiet taču, vai valsts lietās es darbojos sliktāki par kaut kuru citu. Es taču esmu Peloponēsas spēcīgākās valstis³⁰⁾ apvienojis, nesagādādams jums nei lielas briesmas ne izdevumus; esmu lacedaimoņus piespiedis cīnīties pie Mantinejas vienas dienas laikā par visu savu eksistenci³¹⁾, un ja viņi kaujā arī paturēja virsroku, viņi tomēr no tā laika līdz šai dienai nav vēl droši un pašāvēģi.

17. „Šādus panākumus pretim peloponēsiešu varai ir ar piemērotām runām sasniegusi mana „jaunība un neprātība“, kas dažiem liekās pāri mēram ejot, kamēr patiesībā mana kaislīgi dedzīgā uzstāšanās pārliecināja un iedvēsa uzticību. Jūs nu tagad nebaidaties no viņas³²⁾, un kamēr es vēl esmu jaunības spēka pilns un Nīcijam, kā rādās, laime smaida — izlietojiet savā labā kā vienu tā otru³³⁾).

Tā tad neatsakaties no karagājiena uz Sicīliju un nedomājiet, ka tas vērstos pret pārāk stipru varu. Jo turienes pilsētās dzīvo lielas dažādu ļaužu masas, un pārmaiņas pilsoņu sastāvā un jaunu pilsoņu uzņemšana ir viegli iespējamā. Tā kā tur nu nav runas par paša tēviju, tad nevien personiski neviens nav ieročiem bruņojies, bet arī visā zemē nav atrodamas kaut kādas kārtīgas ierīces³⁴⁾. Ikviens tur iegūst to, ko vai nu ar ieročiem vai partiju cīņās var dabūt no valsts līdzekļiem, lai tad, ja pieredzētu kādu neveiksmi, pārietu uz jaunu dzīvi citā zemē. Nav domājams, ka šāds pūlis vienprātīgi pieņems kādu priekšlikumu, vai arī ar kopības sajūtu stāsies pie kāda pasākuma; drīzāk jāpieņem, ka no viņiem katrs atsevišķi, ja tik tam runās pa prātam, viegli pievienosies mums — it īpaši, ja viņu starpā, kā mēs dzirdam, valda nesaticība. (Arī smagi bruņoto karavīru viņiem nav tik daudz kā viņi lielās, tāpat kā arī pārejiem hellēņiem to neizrādījās tik daudz, cik atsevišķās valstis sev piedēvēja, jo šai ziņā lieliski maldīdamās, Hellada varēja šinī karā tikai ar lielām grūtībām sagādāt pietiekošu skaitu bruņotu karavīru³⁵⁾). Ar vienu vārdu, pēc visa ko es dzirdu, turienes apstākļi būs apmēram tādi paši un mums pat vēl labvēlīgāki, jo tur mēs atradīsim daudz barbaru, kas aiz nauda pret sirakūziešiem cīnīsies mūsu pusē. Bet arī šejienes apstākļi, ja tik jūs labi apdomāsi, nebūs mums par kavēkli. Mūsu tēviem, lūk, bija par pretiniekiem nevien tie, ko mēs tagad, kā

daži saka, atstāsim kā ienaidniekus, uzsākot kaņagājienu pāri jūrai, bet turklāt vēl mēdieši, — un tomēr viņi ir šo mūsu valsti nodibinājuši, spēkus gūdami vienīgi savas flotes pārsvarā. Peloponēsiešiem tagad ir mazāk izredzes mūs pārspēt nekā jebkad iepriekš, un ja viņi arī saņem visus savus spēkus, tad viņi gan var mūsu zemē iebrukt, — pat tad, ja mēs kaņagājienu pāri jūrai neuzsākam, — bet ar saviem kuģiem viņi nevarēs mums kaitēt, jo mums paliek pāri vēl flote, kas nebūs vājāka par viņu jūrasspēkiem.

18. „Aiz kādiem iemesliem mēs tad lai atsakamies no kaņagājiena, un kā lai atvainojamies turienes sabiedroto priekšā, ja nesniedzam viņiem palīdzību? Mēs taču esam ar zvērestu ar viņiem saistījušies un mūsu pienākums ir viņiem palīdzēt, nepārmetot tiem, ka tie mums nav palīdzību snieguši. Jo mēs palikām par viņu sabiedrotiem nevis tamdēļ, lai viņi nāktu šurp un sniegtu mums palīdzību, bet lai turpat traucētu mūsu ienaidniekus un aizkavētu tos nākt šurpu pret mums. Valdību mēs esam ar to ieguvuši, — tāpat kā visi citi, kas pie tās nākuši, — ka labprātīgi sniedzām palīdzīgu roku tiem, kas pie mums griezās, vai nu tie bija barbari vai hellēņi; jo ja visi nodotos mieram, vai arī lūkotos uz cilts radniecību, kam palīdzēt un kam nē, — tad mūsu valdības vara pieaugtu ļoti lēni un būtu jo vairāk apdraudēta. Kam ir pārsvars, pret to uzstājās ne tikai tad, kad viņš uzbrūk, bet aizsteidzās tam arī priekšā, lai viņš vispār nevarētu uzbrukt. Nav arī iespējams noteikt robežas, cik tālu mūsu valdība lai sniedzās, bet ja jau esam tagadejo varas augstumu sasnieguši, tad nepieciešamība mūs spiež nevien pavalstniekus stingri uzraudzīt, bet domāt arī par jauniem iekarojumiem. Jo ja mēs nevaldīsim par citiem, tad paši varam nākt zem citu valdības. Ari uz bezdarbību jūs nedrīkstat lūkoties no tā paša viedokļa kā citi, ja negribat iemānīt citiem līdzīgus dzīves uzskatus³⁰). Apdomājiet tad nu, ka uz turieni ejot mēs pavairosim savus šejienes spēkus, un uzsāksim jūras ekspedīciju, lai peloponēsieši savā augstprātībā pazemojās, redzēdami, ka tagadejo bezdarbību mēs necienam, bet dodamies kaņagājienā pat uz Sicīliju. Pievienodami sev Sicīliju, mēs, domājams, pārvaldīsim visu Helladu, vai arī nodarīsim vismaz kaitējumus sirakāziešiem, sagādādami ar to kā sev tā sabiedrotiem labumu. Par mūsu drošību, gan tur paliekot

(ja gūstam panākumus), gan griežoties atpakaļ, gādās mūsu flote, jo uz jūras mēs būsīm pat stiprāki nekā visi sicīlieši kopā. Nīcija vārdi, kuŗš ieteic bezdarbību un mēģina sēt nevienprātību starp jaunākiem un vecākiem pilsoņiem, lai jūs neatbaida no nodomātā pasākuma, bet parastā kārtībā, kā mūsu tēvi — jaunākie ar vecākiem apspriedzdamies — ir mūsu valsti uz viņas tagadējo pakāpi pacēluši, tā arī jūs tagad mēģiniet tādā pašā ceļā viņu pavairot, tai pārliecībā, ka jaunība un vecums viens bez otra neko nespēj, bet vislielāko spēku dod jaunības „vieglprātības“³⁷) sakausējums ar vidusmēru un ar vecuma stingro akurātību; ka valsts, ja viņa nodosies mieram, vairāk nekā kaut kas cits pati sevī sadīls (novājēs), pie kam novecosies arī katra izveicība un māksla, bet ka cīņā viņa iegūs aizvien jaunus piedzīvojumus un pašaizstāvība — ne tikdaudz ar vārdiem cik ar darbiem — būs viņai parasta lieta. Īsi sakot, es esmu tais domās, ka valsts, kas pie bezdarbības nav pieradusi, uz tādu pārejot visdrīzāk ies bojā, un ka savu eksistenci vislabāk nodrošina tie cilvēki, kas savā atklātā dzīvē vismazāk novērsās no pastāvošiem paradumiem un principiem, ja tie arī nebūtu pati pilnība.“

19. Tā runāja Alcibiāds. Uzklusījušies viņu un pēc tam eģestiešu un leontīniešu bēgļus, kas uzstājās ar runu un zvērestus atgādinādami lūgtin lūdza nākt šiem palīgā, atēnieši vēl vairāk nekā priekš tam vēlējās sākt kara gājienu. Nīcijs tagad redzēja, ka ar saviem iepriekšējiem motīviem vairs nespēs viņus atturēt, bet tā kā tomēr cerēja, ka lielus bruņotus spēkus pieprasīdams varbūt varēs viņu domas grozīt, tad viņš uzstājās no jauna un runāja apmēram šādā kārtā:

20. „Tā kā es nu redzu, cienījamie atēnieši, ka jūs katrā ziņā gribat ekspedīciju sākt, tad lai mūsu vēlēšanās arī piepildās! Bet tagad es gribu jums paskaidrot, ko pašreizējos apstākļos uzskatu par vajadzīgu. Mēs proti dosimies pret pilsētām, kuŗas — kā es no nostāstiem zinu — ir lielas, nav viena no otras atkarīgas un nevēlās arī pārgrozības, pēc kādām ilgajās tādi, kas no stingras kalpības labprāt gribētu pāriet vieglākā stāvoklī; viņas, saprotams, negribēs savu brīvību apmainīt pret mūsu valdību, un hellēņu pilsētu skaits šinī vienā salā ir ļoti liels. Jo bez Naksas un Katānes, kuŗas, kā es ceru, savas radniecības dēļ ar leontīniešiem nostāsies mūsu pusē, tur ir vēl

septiņas citas, kas visiem kara līdzekļiem ir tā apgādātas, ka gandrīz var sacensties ar mūsu bruņotiem spēkiem. It īpaši tas jāsaka par Selinūntu un Sirakūzām, pret kurām mums ar mūsu floti pirmā kārtā jāvērsās. Tur lūk ir daudz hoplītu, strēlnieku un šķēpnešu, daudz karakuģu un arī cilvēku, tā kā ir iespējams kuģus ar komandām apgādāt. Un nauda ir nevien atsevišķiem iedzīvotājiem, bet tāda atrodās arī svētnīcās, piem. selinūntiešiem; bez tam sirakūziešiem jau no sākta gala daži barbari maksā nodevas. Bet viņu vislielākā priekšrocība, salīdzinot ar mums, ir tā, ka viņiem ir daudz zirgu un pašiem sava labība, kas tiem nav jāieved.

21. Pret šādu varu nu nepietiek vis flotes vien ar samērā vāju ekipāžu, bet nepieciešami jāņem līdzī arī lieli sauszemes spēki, ja gribam kaut ko mūsu nodomam atbilstošu sasniegt un nepieļaut, ka stipra kavalērija kavē mūs ieņemt zemi, — sevišķi, ja atsevišķās pilsētas aiz bailēm no mums apvienojās un bez eģestiešiem par mūsu draugiem neklūst arī daži citi, kas dotu mums jātniekus, ar kuriem mēs varētu aizstāvēties. Būtu taču kauna lieta, ja mēs tiktu piespiesti no turienes aiziet, vai arī vēlāk sūtītu pēc palīga spēkiem, tādēļ ka sākumā nebijām visu labi apsprieduši un apdomājuši. Mums tad nu vajaga jau tūliņ ar pietiekošiem spēkiem uz cīņas lauku doties un apdomāt, ka gribam tālu no tēvijas pāri jūrai braukt un neparastos apstākļos kara gaitas sākt; ka uzbrukumu neizdarīsim vis tepat un kopā ar saviem sabiedrotiem, tā kā visu, kas vēl būtu vajadzīgs, viegli varētu piegādāt no draudzīgas zemes, — nē, mēs aiziesim tālu prom pavisam svešā zemē, no kurienes četru ziemas mēnešu laikā³⁸⁾ pat sūtnim nav viegli šurp atnākt.

22. „Tā nu pēc manām domām mums jāņem līdzī daudz hoplītu, gan no pašu pilsoņiem gan no sabiedrotiem, t. i. mūsu pavalstniekiem, — tāpat arī peloponēsieši, kādus varēsīm vai nu ierunājot vai par maksu salīgt³⁹⁾. Mums ir vajadzīgs arī liels skaits strēlnieku un lindzinieku, ko stādīt pretī sicīliešu kavalērijai. Kuģu skaitam jābūt ļoti liels, lai pārtikas līdzekļus varētu vieglāki pievest; arī pašu labība, kvieši un grauzdēti mieži, mums jāved uz preču kuģiem līdzī, tāpat arī malēji un maizes cepēji, kas piespiedu kārtā jāņem par maksu no dzirnavām, samērā ar tur nodarbināto vergu skaitu. Tie ir vaja-

dzīgi, lai karaspēks nepaliktu bez uztura, ja laika apstākļu dēļ mēs nevarētu ceļu turpināt un mums būtu kaut kur jāuzkavējas. Karaspēks, lūk, būs liels un ne katra pilsēta varēs to uzņemt. Ari viss cits mums pēc iespējas pašiem jāsadatavo, lai nebūtu no citiem atkarīgi, un par visām lietām jāņem no šejieni līdzīti ļoti daudz naudas. Jo kas attiecās uz summām, kurās pēc dažu vārdiem eģestieši esot mums sadatavojuši, tad ticiet man, ka tās visdrīzāk gan tikai vārda pēc tur ir sadatavotas.

23. „Ja nu mēs no šejienes ari izbrauktu ar tādu kontingentu smagi bruņoto spēku, kas pretiniekiem nevien būtu līdzīgs (izņemot zinams viņu galveno ieroču šķiru — jātniekus⁴⁰), bet kas viņus katrā ziņā vēl pārspētu, — ari tad mums būs ļoti grūti viņus uzvarēt un draugus izglābt. Jums vajaga sadrast, ka mēs ejam uz turieni, lai starp svešām un mums naidīgām ciltīm celtu it kā jaunu pilsētu; bet tad mums ari vajaga tūlī pirmajā dienā, kad būsīm izkāpuši malā, ieņemt viņu zemi, citādi, t. i. neveiksmi ciešot, mēs droši vien varam sagaidīt, ka itin visi stājās mums naidīgi pretī. Tamdēļ es nu baidos un zinu ari, ka mums nevien daudz kas labi jāpārdomā, bet vēl vairāk jāgaida cilvēkiem grūti sadziedzamā laime. Es tomēr gribu šai jūras ekspedīcijā jo mazāk paļauties uz laimi, bet iesākt gājieni ar tādiem spēkiem, kas pēc cilvēku aprēķina garantē drošību. Tāds nu ir mans priekšlikums, kas pēc manas pārliecības valstij sola vislielāko drošību, bet mums, gājiena dalībniekiem, glābiņu. Ja tomēr kāds ir citādās domās, tad es atsakos no virspavēlniecības un nododu to viņa rokās.“

24. Nīcijs tā runāja, lai ar lielām prasībām atbaidītu atēniešus no karagājiena, vai ari, ja tīktu pie tā piespiests, šādā kārtā uzsāktu ekspedīciju ar vislielāko drošības garantiju. Bet bruņošanās lielā nasta neizgaisināja atēniešu vēlēšanos: viņi vēl vairāk iekarsa un viss iznāca citādi, nekā Nīcijs gribēja. Viņa priekšlikumu atzina par pareizu, un tikai tagad viss pasākums likās nostādīts uz pilnīgi drošiem pamatiem. Visus vienlīdz pārņēma kaislīga kāre piedalīties gājienā, jo vecākie ļaudis cerēja iekarot zemi, uz kuŗu viņi devās, vai ari ticēja, ka tik liela bruņota vara nekādu neveiksmi nevar piedzīvot; jaunākie atkal kāroja redzēt un iepazīties ar tālu zemi, būdami ari pilni cerības, ka paliks sveiki un veseli; lielais bars savukārt

vēl cerēja nevien šimbrīžam saņemt karavīru algu, bet arī tādā mērā pavairot valsts varu, ka uz priekšu varētu algu pastāvīgi saņemt. Ja nu dažam labam viss tas arī nepatika, tam tomēr, ievērojot vairākuma pārāk lielo dedzību, bija jāizturās mierīgi aiz bailēm, ka pretī balsojot neizrādās par ļaunprātīgu cilvēku.

25. Beidzot uzstājās kāds pilsonis un uzaicināja Niciju neizvairīties un nevilcināties, bet tūlī visu priekšā pateikt, cik lielus bruņotus spēkus atēnieši lai nolemj viņam dot. Tas tad sacīja, kaut gan ne labprāt, ka ar saviem amata biedriem pilnā mierā vēl tuvāk apspriedīšoties, bet cik jau tagad varot redzēt, tad nedrīkstot ceļā doties ar mazāk par 100 karakuģiem; bez tam vēl jānosakot, cik daudz transporta kuģu hoplītu pārvēšanai dos paši atēnieši, kamēr pārejie pieprasami no sabiedrotiem. Hoplītu skaits no atēniešiem un no sabiedrotiem nedrīkstot kopā būt mazāks par 5000, bet ja vien iespējams, pat lielāks, un attiecīgā daudzumā šie⁴¹) sagatavošot karagājienam arī pārējos bruņotos spēkus, proti strēlniekus no šejienes un no Krētas, tāpat arī lindziniekus.

26. To noklausījušies, atēnieši tūlī nolēma, ka stratēģiem jādod neaprobežota pilnvara zīmējoties uz karaspēka daudzumu, tāpat arī brīva rīcība visās lietās, kas attiecās uz ekspedīciju, t. i. ko viņi atzīs atēniešiem par visderīgāko. Un tad nu sākās bruņošānās: iesauca aktīvā dienestā vietejos karavīrus un sūtīja arī pie sabiedrotiem. Pilsēta bija jau atpūtusies no mēra un no nepārtraukti vestā kara, bija pēc noslēgtā miera pieaudzis liels skaits jaunu cilvēku un iekrājušies arī nauda, tā kā visu vajadzīgo varēja diezgan viegli sagādāt. Tā bruņojās atēnieši.

27. Bet tad notika, ka vienā naktī lielākai daļai Hermeja tēlu bija sabojāti gīmji. (Šie akmens tēli, četrstūraini izstrādāti, bija pēc vietejā paraduma lielā skaitā uzstādīti atēniešu pilsētā, gan privāto namu gan tempļu durvju priekšā.) Vainīgos nezināja neviens, bet no valsts puses tos meklēja, izsolot lielas godalgas, pie kam vēl nolēma, ka „ikviens, kas zin arī kādu citu noziegumu pret dieviem, var to, ja vien vēlās, bez bailēm uzdot, vai nu viņš būtu pilsonis, svešinieks, vai vergs“. Visu šo lietu ņēma jo nopietnāki tamdēļ, ka tanī saskatīja ļaunu zīmi nodomātai ekspedīcijai un gribēja ieraudzīt arī savērņieku darbu, kuŗu nolūks ir valsts apvērsums un demokrātijas gāšana.

28. Tad nu par Hermeja tēliem neviens neko neatklāja, bet par citu dievu statujām daži ārinieki un vergi ziņoja, ka jau agrāk jauni cilvēki pārgalvībā un dzērumā esot dažas no tām sabojājuši, un ka dažos namos smieklu dēļ attēlojot mistērijas⁴²⁾; pie tam šinīs noziegumos viņi apvainoja arī Alcibiādu. To tad uzķēra viņa ienaidnieki, kas visvairāk ļaunojās, ka viņš neļauj tiem droši nostāties tautas priekšgalā⁴³⁾. Tie cerēja, ka viņu izraidot šie būšot pirmie vīri valstī, kālab pārspilēja minēto lietu un sacēla lielu brēku, ka mistēriju attēlošana un Hermeja tēlu sabojāšana notikusi nolūkā gāst demokrātisko iekārtu, un neviens no šiem nedarbiem neesot izdarīts bez Alcibiāda piedalīšanās; pie tam viņi kā pierādījumu pieveda, ka arī citādi savā dzīvē viņš neievērojot parasto vienkāršību.

29. Alcibiāds nevien šimbrīžam aizstāvējās pret minētiem apvainojumiem, bet bij arī gatavs pirms aizbraukšanas (jo bruņošanās bija jau pabeigta) stāties tiesas priekšā — „vai šis tiesām esot kaut ko no tā darījis,“ un ja šo atzīšot par vainīgu, tad gribot sodu ciest, bet ja tikšot attaisnots, tad paturēšot savu stratēģa amatu. Viņš lūgtin lūdza atēniešus viņa prombūtnē neticēt pret viņu vērstajām apmelošanām, bet ja šis esot vainīgs, tad labāk lai tūlī piespriežot nāves sodu; esot daudz gudrāki, papriekšu iztiesāt viņa lietu nekā ļaut viņam ar tādu apvainojumu uzsākt karagājieni, atrodoties tik liela karaspēka priekšgalā. Bet viņa ienaidnieki baidījās, vai prāvai jau tagad sākoties karaspēks nenostāsies viņa pusē, un vai tauta nebūs par lēnprātīgu, ņemot vērā, ka viņa dēļ gājienā piedalās argosieši un daļa mantiniešu, — un tādēļ viņi visiem spēkiem mēģināja prāvu aizkavēt, ierosinādami citus runātājus, kas prasīja, lai šimbrīžam viņš dodās ceļā un nenovilcina ekspedīciju; bet ja viņš būšot atkal pārnācis, tad noteiktā laikā viņa lietu iztiesāšot. Patiesībā viņi gribēja pret viņu celt vēl lielāku apsūdzību, kurai materiālus cerēja vieglāk atrast viņa prombūtnes laikā, lai tad sauktu viņu atpakaļ un pēc pārnākšanas nodotu tiesai. Tā nu tika nolemts, ka Alcibiādam jāuzsāk ekspedīcija.

30. Pēc tam, ap vasaras vidu, flote arī devās jau ceļā uz Sicīliju. Vairumam sabiedroto bija pavēlēts sapulcēties papriekšu Cercīrā līdz ar labības kuģiem, liellaivām un visiem citiem kara piederumiem; no šejienes tad visiem kopā vajadzēja braukt pār Iona līci uz Japīgijas ragu⁴⁴⁾. Savukārt atēnieši un visi

pilsētā esošie sabiedrotie⁴⁰) aizgāja noteiktā dienā uz Peiraju un rīta blāzmai atspīdot uzkāpa uz kuģiem, lai dotos jūrā. Viņiem bija sekojusi tā sakot visa pārējā tauta, — kas vien no pilsoņiem un svešiniekiem pilsētā atradās. No vietejiem ikviens pavadīja savus piederīgos: daži draugus, citi radniekus vai dēlus, pie kam bija cerību un baigu nojautu pilni, — cerību, ka iegūs jaunu zemi, baigu nojautu, vai vēl reiz redzēs savus tuviniekus, kam tik tālu prom no dzimtenes bija jābrauc pāri jūrai.

31. Šinī acumirkli, kad sagaidamo briesmu priekšā viņiem bija vienam no otra jāšķirās, viņi vairāk saprata sava pasākuma pārmērīgo lielumu nekā toreiz, kad pieņēma lēmumu par karaģājiena sākšanu. Viņi tomēr atkal apmierinājās un guva jaunu pašāvēību, pateicoties varenam spēkam un visādu kara līdzekļu pilnībai, ko savā priekšā redzēja. Kas attiecās uz svešiniekiem un pārējo baru, tad tas bija nācis, lai noskatītos tik lieliskā un neticamā pasākumā. Jo līdz tam laikam vēl nebija tāda jūras ekspedīcija redzēta, ko viena vienīga pilsēta un vienīgi ar hellēņu spēkiem būtu ar tik lieliem izdevumiem un tādu greznumu sarīkojusi. Kuģu skaita un hoplītu daudzuma ziņā gan nebija mazāka tā ekspedīcija, kas Perikla vadībā devās uz Epidauru, vai arī tā, kas zem Hagnona virspavēlniecības gāja uz Poteidaju, jo toreiz gājienā piedalījās no atēniešu puses 4000 hoplīti, 300 jātnieki un 100 karakuģu, no lesbiešiem un chijiešiem 50 karakuģu un bez tam vēl daudzi citi sabiedrotie, bet viņi bij izbraukuši uz pasākumu, kas ilgi nevarēja turpināties, un arī viņu bruņojums bija nepietiekošs. Tagadejā ekspedīcija turpretī bij aprēķināta uz ilgu laiku un apgādāta kā ar kuģiem tā ar kājnieku spēkiem, lai pēc vajadzības tos varētu lietot vienādi un otrādi — uz jūras un uz sauszemes. Pie tam flote bija sarīkota ar lieliem izdevumiem gan no triērarchu (kuģu patronu) gan no valsts puses. Valsts maksāja katram airētājam vienu drachmu dienā, deva tukšus kuģus, proti 60 ātri braucējus un 40 kareivju transporta kuģus, apgādādama tos arī ar vislabākiem matrožiem; patroni atkal, neatkarīgi no valsts algas, maksāja papildalgu pirmās rindas airētājiem⁴¹) un matrožiem; bez tam viņi rūpējās arī par dārgām kuģu zīmēm (vaņņiem) un izgreznojumiem un ikviens nopūlējās vislielākā mērā, lai viņa kuģis visvairāk izceltos ar savu skaistumu un

ātrumu. Sauszemes spēki bij izlasīti no visnoderīgākiem pilsoņiem un tie dedzīgi sacensās savā starpā zīmējoties uz ieročiem un apgērbu. Visi gribēja arī cits citu pārspēt, izpildīdami katram piešķirto uzdevumu, un pārejo hellēņu acīs viss tas līdzinājās drīzāk spēka un varas parādei, nekā pret ienaidnieku vērstam bruņojumam. Ja kāds būtu aprēķinājis izdevumus no pilsētas kases un ekspedīcijas dalībnieku personiskos tēriņus, proti, cik pilsēta jau izdevusi un cik viņa stratēģiem deva līdzī; cik izdevis katrs ekspedīcijas dalībnieks savām personiskām vajadzībām, cik kuģa patrons kuģa sarīkošanai un cik viņš vēl nodomājis izdot; bez tam vēl, cik katrs, neatkarīgi no valsts algas, paņēma līdzī ceļa tēriņam, kā tas ilgstošā karagājienā viegli saprotams; vai arī, cik mantas atsevišķi kareivji vai tirgoņi ņēma līdzī maiņas nolūkā, — tad visumā būtu iznācis daudz talantu, ko no pilsētas izveda. Tā šis karagājienā tapa slavens gan ar pasākuma apbrīnojamo drosmi un redzētā skata spožumu un greznumu, gan ar karaspēka pārsvaru par tiem, pret ko gājienā vērtās; slavens tas bij arī ar to, ka nekad vēl nebij uzsākta tik plaša ekspedīcija tālu prom no dzimtās zemes, un nekad ar tik lielu cerību uz jau esošās varas pavairošanu.

32. Kad komandas bij uz kuģiem uzgājušas un viss, ko gribēja līdzī ņemt, bija jau novietots, tad ar tauri deva pavēli ievērot klusumu, pēc kam izpildīja priekš aizbraukšanas parastās lūgšanas — nevis pa katru kuģi atsevišķi, bet visi kopā, hērodam saucot vārdus priekšā. Bez tam pa visu flotes līniju jauca krūzēs vīnu ar ūdeni, un virsnieki kā arī karavīri lēja dieviem ziedus no zelta un sudraba biķeriem. Pārejā tauta krastmalā lūdza līdzī — kā pilsoņi tā arī visi citi, kas atēniešiem bija labvēlīgi un atradās te klāt. Pēc tam, nodziedājuši paiānu Apollōnam par godu un nobeiguši ziedu nešanu, viņi devās jūrā, sākumā braukdami vienā rindā un līdz pat Aigīnai sacenzdamies braukšanā. Tā nu flote steidzās nonākt Cercīrā, kur pulcējās arī pārejamais, no sabiedrotiem sastāvošais karaspēks.

Sirakūzās pienāca ziņas no daudz pusēm par flotes tuvošanos, bet ilgu laiku te neko tamlīdzīgu neticēja. Kad beidzot tomēr noturēja tautas sapulci, tad ar runām uzstājās gan tie, kas ticēja ziņām par atēniešu karaspēka nākšanu, gan arī, kas apgalvoja pretejo. Citu starpā uzstājās arī Hermokrats, Her-

mona dēls, būdams tai pārliecībā, ka viņš zin patiesību šinī lietā, — un viņš tad runāja un mudināja apmēram šādā kārtā:

33. „Ari man, tāpat kā dažam citam, jūs varbūt neticēsiet, ja es teikšu, ka mums naidīga flote patiesi ir izbraukusi jūrā, un es zinu ari, ka tie, kas kaut ko šķietami neticamu saka vai ziņo, nevien nemodina uzticību, bet iegūst pat aplamu cilvēku slavu. Un tomēr, ja pilsētai draud briesmas, es nebaidīšos no pārmetumiem un necietīšu klusu, jo es zinu patiesību un esmu pārliecināts, ka varu jums drošākas ziņas sniegt nekā kaut kuņš cits. Kas jums liekās tik liels brīnums, tas tomēr ir patiesība: atēnieši nāk pret mums ar lielu floti un sauszemes spēkiem, uzdodami par iemeslu savu sabiedrību ar eģēstiešiem un savu nodomu atjaunot Leontīnus, bet patiesībā kārodami iegūt Sicīliju, galvenokārt mūsu pilsētu, jo viņi ir pārliecināti, ka ieņēmuši to, varēs visu citu viegli iekarot. Tad nu ziniet, ka viņi drīz būs klāt, un pielūkojiet, kādā veidā ar jūsu rīcībā esošiem līdzekļiem jūs vislabāki varētu pret viņiem aizstāvēties. Neskataties uz šo lietu vienaldzīgi un nepalieciet bez apsardzības, lai netiktu pārsteigti, — neesiet neticīgi un neatstājiet visu valsti bez ievēribas. Bet kas tagad ari tic, tas tamdēļ lai neizbīstās viņu drosmes un lielās varaš, jo nodarīt mums zaudējumus viņi nebūs vairāk spējīgi nekā mēs viņiem. Ka viņi nāk ar lieliem spēkiem, tas nav mums tik kaitīgi, drīzāk atnes zināmu labumu zīmējoties uz pārejiem sicīliešiem, jo līdzīgu baiļu pārņemti tie visvairāk būs ar mieru cīnīties kopā ar mums. Un ja nu mēs viņus pārvaram vai ari piespiežam tukšām rokām atkal aiziet — es lūk nebūt nebaidos, ka viņi savu nolūku varētu sasniegt, — tad mēs būsim slaveni darbu pastrādājuši, un ka tas var notikt, man vismaz ir stipra cerība. Jo tikai nedaudziem lieliem kara gājieniem, kādus uzsākuši vai nu hellēņi vai barbari, aiziedami tālu prom no dzimtenes, ir bijuši kaut kādi panākumi. Viņi taču nenāk tādā skaitā, kas pārspētu apdraudētās valsts un kaimiņu pilsētu iedzīvotājus, — aiz bailēm lūk visi apvienojās, — un ja pārtikas trūkuma dēļ viņi svešā zemē piedzīvo kādu nelaimi, pie kuņas pa lielākai daļai gan paši ir vainīgi, tad slavu tomēr gūst tie, kuņus viņi apdraudēja. To ir ari šie paši atēnieši pieredzējuši, jo kad mēdieties pret katru aprēķinu cieta daudzkārtīgu neveiksmi, viņu slava

pieauga, tamdēļ ka karagājiens, kā runāja, esot bijis vērsts pret Atēnām; un ar mums, kā cerams, būs tāpat.

34. „Nemsimies tad nu drošu prātu un gatavosimies nevien tepat uz vietas, bet sūtīsim arī pie siķēliešiem, lai vēl vairāk nodrošinātu sev pavalstnieku uzticību un ar citiem mēģinātu noslēgt draudzību un sabiedrību. Sūtīsim arī uz pārejo Sicīliju sūtņus, lai aprādītu, ka visiem draud vienas un tās pašas briesmas; tāpat uz Itāliju, lai turienes iedzīvotāji noslēdz ar mums sabiedrību, vai arī neuzņem atēniešus. Man šķiet izdevīgi sūtīt arī uz Kartāgu, — tur, ziniat, šī lieta nenāk negaidīta, jo viņi pastāvīgi baidās, ka atēnieši reiz nesāk arī viņu pilsētu apkarot. Viņi nu viegli varētu nākt pie pārliecības, ka pametot Sicīliju likteņa varai, viņi paši būs briesmu apdraudēti, un tā viņi varbūt apņemsies, vai nu slepeni vai atklāti (vai kaut kādā veidā) sniegt mums palīdzību. Spējīgi viņi ir to darīt vairāk nekā kaut kurš cits mūsu laikmetā, ja tik vien grib; jo zelta un sudraba viņiem ir papildnam, no kā karš, tāpat kā viss cits, aug un briest. Tāpat sūtīsim arī uz Lacedaimonu un Korintu un lūgsim nākt mums steidzīgi palīgā, uzsākot karu arī turienes zemēs.

Tagad es runāšu vēl par vienu lietu, ko es uzskatu par lielā mērā mums noderīgu, lai gan jūs, pie pastāvīga miera pieraduši, vismazāk gribēsiet man piebiedroties. Ja mēs, sicīlieši, gribētu visumā, bet ja ne tā, tad tomēr lielākais vairums, kopā ar mums, ar visu mūsu rīcībā esošo floti un divu mēnešu uz turu līdz ņemot, izbraukt jūrā un doties atēniešiem pretim uz Tarantu un Japiģijas ragu, lai rādītu viņiem, ka pirms cīņas par Sicīliju tiem būs jāizcīna vēl pārbraukšana par Iona līci, — tad mēs gan iedvestu viņiem vislielākās izbailes un liktu pārdomāt, ka mēs kā savas tēvijas sargi atrodam atbalsta punktu draudzīgā zemē (jo Taranta mūs uzņem), kamēr viņiem ar visu viņu floti jābrauc plašai jūrai pāri, tā kā ilgā brauciena dēļ būs grūti ieturēt noteiktu kārtību, mums turpretī būs viegli izdarīt uzbrukumus, tādēļ ka viņi pienāks lēni un nelielām eskadrām. Bet ja viņi gribētu braucienu vieglāku padarīt un vairāk apvienotu savas flotes ātri braucošo daļu, lai tad mums uzbruktu, lietojot pie tam aires, tad mēs varētu izdarīt pretuzbrukumu, kad viņi ir jau noguruši; bet ja neatrastu to par derīgu, tad varam braukt arī atpakaļ uz Tarantu. Viņiem tad,

kas atbraukuši tikai ar nedaudz pārtikas līdzekļiem, it kā uz jūraskauju, būs vientuļos un nekultivētos apvidos trūkums jācieš, un ja viņi paliktu uz vietas, tad mūsu flote tos bloķēs; bet ja viņi mēģinātu gar piekrasti braukt uz priekšu, tad visa pārējā flote (izņemot ātri braucošos kuģus) viņiem būtu jāatstāj turpat, un tā kā viņi droši nezinātu, vai Itālijas pilsētas tos uzņems vai nē, tad viņi gan zaudēs katru paļāvību. Es vismaz esmu pārliecināts, ka šāds mūsu plāns aizkavētu viņus atstāt pat Cercīru: viņi spriedīs vienādi un otrādi, sūtīs izlūkus pārliecināties, cik un kur mēs esam, un palaidīs tā gaŗām vasaru, aizkavēdamies līdz pat ziemai; vai ari, no negaidītā kavēkļa baidīdamies, viņi pavisam atsacīsies no ekspedīcijas, sevišķi, ja viņu izveicīgākais stratēģis, kā es dzirdu, ne labprāt ir uzņēmis ekspedīcijas vadību. Tas nu ar lielāko prieku izlietos katru gadījumu, ja tik no mūsu puses būs redzama kaut cik ievērojama darbība. Viņam droši vien pienesīs par mums kaut kādas pārspilētas ziņas, bet saņemtām vēstīm cilvēki piešķaņo ari savas domas, un viņi vairāk baidās no tiem, kas uzbrukumam aizsteidzās priekšā, vai ari vismaz rāda, ka ir gatavi aizstāvēties, — jo tad top redzams, ka apdraudētie ir spējīgi briesmām pretī stāties. To pašu var tagad ari no atēniešiem sagaidīt, jo viņi nāk pret mums, it kā mēs nemaz negribētu aizstāvēties, un viņiem ir ari tiesība tik nicinoši par mums domāt, tādēļ ka mēs neesam lacedaimoņiem palīdzējuši viņu varu laust. Bet ja viņi redzēs, ka mēs necerētā kārtā izrādāmies droši un uzņēmīgi, tad šis pārsteigums uztrauks viņus vairāk nekā mūsu patiesā vara. Tā tad esiet drosmes pilni un paklausiet vispirmā kārtā šim manam aicinājumam, bet ja ne tā, tad katrā ziņā savediet visu citu pēc iespējas ātrāk kaŗa gatavībā, un ikviens lai ir pārliecināts, ka nicināšana pret uzbrucēju parādās spēcīgas aizstāvības darbos; ka briesmām draudot tūlīteja rīcība laikam gan izrādīsies par visnoderīgāko, tādēļ ka aiz briesmu iespaيدا spertos soļus uzskata par visdrošākiem. Atēnieši tiešām nāk, un es droši zinu, ka viņi šo ekspedīciju ir jau sākuši un atrodās gandrīz jau mūsu tuvumā.“

35. Tā runāja Hermokrats, bet sirakūziešu tauta savā starpā stipri strīdējās, jo vieni sacīja, ka atēnieši nekādā ziņā nevarot nākt un neesot taisnība, ko Hermokrats runā; citi atkal domāja: ja viņi ari tiešām nāktu, ko tad viņi varētu no-

darīt, par ko paši nesapemtu vēl lielāku sodu? Vēl citi neturēja visu šo lietu par runas vērtu un mēģināja to padarīt smieklīgu; tikai nedaudzi ticēja Hermokratam un baidījās par nākotni. Tad uzstājās ar runu Atenāgors, kas bija tautas partijas vadonis un kam tauta tanī laikā visvairāk uzticējās; tas nu runāja apmēram šādi:

36. „Kas atēniešiem nenovēl aplamās iedomas nākt šurpu, lai kristu mūsu rokās, tas ir vai nu glēvs vai arī pilsētai nav labvēlīgs. Bet kas ko tamlīdzīgu vēstī un jūsu starpā sacelzības, tad es par viņu nekaunību nebrīnos, bet gan apbrīnoju viņu neprātību, ciktāl tie iedomājās, ka viņu nolūkus nesaprātīs. Jo kam personiski par kaut ko jābaidās, tie tūliņ grib visā valstī sacelt paniku, lai ar vispārīgām bailēm maskotu savus atsevišķos centienus. Tā arī tagad minētām vēstīm ir tikai šī nozīme; viņas nav nejauši cēlušās, bet ir tādu cilvēku izdomātas, kas mūsu dzīvē pastāvīgi grib sacelt apjukumu. Ja nu jūs gribat saprātīgi būt, tad īsteno varbūtību atradīsiet, nevis šo cilvēku valodas apsverot, bet ņemot vērā, ko gudri un piedzīvojumiem bagāti cilvēki darītu, kā es no atēniešiem to sagaidu. Nav taču domājams, ka viņi atstās peloponēsiēšus aizmugurē, un vietejo karu vēl pilnīgi nenobeiguši uzsāks no brīvas gribas jaunu, ne mazāku cīņu. Taisni otrādi: pēc manām domām viņi ir priecīgi, ka mēs sicīlieši, kas apdzīvojam tik daudzas un tik lielas pilsētas, nedodamies karagājienā pret viņiem.

37. „Bet ja viņi tiešām nāktu šurpu, kā par viņiem stāsta, tad pēc manām domām Sicīlija ir vairāk spējīga nekā Peloponēsa, lai ar sekmēm nobeigtu karu, jo viņa ir visiem līdzekļiem labāk apgādāta; jā, viena pati mūsu pilsēta ir daudz spēcīgāka par to karaspēku, kas tagad, kā saka, nāk pret mums, ja tas arī būtu divkārt tik liels. Jo cik es saprotu, tad zirgus viņi gan paši neņems līdzī un nevarēs tos arī šeit uz vietas sadabūt, izņemot nedaudzus, kurus dos eģestieši; un arī viņu hoplīti, kas taču atbrauks ar kuģiem, nevarēs skaita ziņā mēroties ar mūsejiem (nav jau nieka lieta, ar kuģiem vien, tas ir bez hoplītiem un zirgiem, tik tālu ceļu šurpu nākt); citādi nu gan viņu pārejie spēki nevar mazi būt, kādi pret tik lielu pilsētu dodoties jāņem līdzī. Tā nu es esmu cieši pārliecināts, ka viņiem grūti būtu izbēgt galīgai bojā iešanai pat tad, ja viņu pilsēta būtu tikpat liela kā Sirakūzas, ja tā atrastos mums kai-

miņos un viņi no turienes vestu pret mums kaŗu, — kur tad nu vēl tagad, kad visa Sicīlija būs viņiem naidīga (tā taču apvienosies), kad savu nometni viņi cels no kuģos atvestiem piederumiem, tā sastāvēs noniecīgām teltīm un kaŗa līdzekļiem būs trūcīgi apgādāta, pie kam mūsu jātnieki neļaus viņiem lielāku gabalu no tās attālināties. Vispārīgi es pat nedomāju, ka viņiem būtu iespējams mūsu zemē nostiprināties, — par tik pārākkiem es uzskatu mūsu spēkus.

38. „Visu to nu atēnieši, kā es vismaz apgalvoju, saprot ļoti labi un nekādā ziņā nerīkosies pret savām interesēm. Bet starp mums pašiem ir cilvēki, kas izdomā lietas, kādas patiesībā nedz ir nedz būs, un es zinu arī, ka viņi tagad ne pirmo reizi, bet vienmēr grib ar tamlīdzīgām un vēl ļaunākām būmām vai pat darbiem sacelt apjukumu jūsu tautas vidū, lai tad paši sagrābtu savās rokās valdību par mūsu pilsētu. Es tiešām baidos, ka ar tik daudz mēģinājumiem viņi galu galā savu nolūku arī nenasniedz. Bet mēs esam par glēviem, lai piemērotu kādus aizsardzības līdzekļus, pirms nonākam nelaimē, un lai piesprieztu kādu sodu, ja viņu plānus esam nomanījuši. Tamdēļ mūsu pilsēta arī tik reti tiek pie miera, un viņai jāpie dzīvo daudzkārtīgas sacelšanās un cīņas vairāk pret sevi pašu nekā pret ienaidniekiem, dažureiz arī tiranijas un oligarchijas netaisnā vara. Es no savas puses, ja tik jūs vēlaties man sekot, gribu par to gādāt, ka mūsu dienās nekas tamlīdzīgs nenotiek: es gribu jums, tas ir tautai, ieteikt sodīt visus tos, kam šādi plāni ir padomā, nevien tad, ja viņus taisni pieķer (ir jau grūti piespēt), bet arī par to, ko viņi gan grib, bet nespēj izdarīt⁴⁷). Nevien pret ienaidnieku darbiem, bet arī pret viņu plāniem vajaga jau iepriekš nodrošināties, jo kas iepriekš sevi nenodrošina, tam būs iepriekš jācieš. Bet kas cenšās pēc oligarchijas (dižciltīgo valdības), to nodomus es atklāti pierādīšu un paturēšu viņus arī vienmēr acīs, vai arī pamācīšu un pārliecināšu; tā es visdrīzāk ceru viņus no ļauniem darbiem atturēt. Un ko es jau daudzkārt esmu pie sevis pārdomājis — ko tad jūs īsti gribat, jūs jaunie cilvēki⁴⁸)? Varbūt jau amatus un godavietas valdībā? Bet likums to noliedz, un likums jau nav tik daudz tamdēļ dots, lai atņemtu jums kādu godavietu, bet gan aiz tam, ka jūs vēl neesat spējīgi valdīt. Laikam jūs gan negribat ar tautu līdzīgās tiesībās un brīvībās dalīties? Bet

kur tad paliek taisnība, ja vienas un tās pašas valsts pilsoņiem nedos vienādas tiesības?

39. „Viens otrs varbūt teiks, ka tautas valdībai nav ne gudrības ne taisnības, un ka bagātie ir vislabākie valdnieki. Bet es saku — vispirms, ka tauta aptveŗ iedzīvotāju visumu, kamēr oligarchija sastāda tikai daļu; pēc tam, ka bagātie var gan finanses vislabāk pārvaldīt, un saprātīgie ir apspriedēs ļoti noderīgi, bet pēc viņu uzklausīšanās vislabāko lēmumu var pieņemt tauta, un tā šīm šķirām demokrātiskā valstī pieder vienādas tiesības, gan atsevišķos gadījumos gan visumā. Oligarchija turpretī liek gan tautai uzņemties daļu no briesmām, bet no labuma prasa sev lielāko daļu un paņem to arī visu. Pēc tā jūs nu cenšaties, jūs varenie un jūs jaunie, bet lielā pilsētā nav iespējams to sasniegt.

40. „Ja nu jūs arī tagad vēl nesaprotat savu centienu ļauno nozīmi, tad jūs esat visnegudrākie cilvēki pasaulē — jā gan, vai nu visnegudrākie starp hellēņiem, cik es zinu, vai arī nepārspējami blēži, ja apzinoties gribat kaut ko uzdrošināties. Tad nu nāciet pie labākas atziņas, vai arī atmetiet savus plānus un mēģiniet vispārības labumu vairo. Apdomājiet, ka pie tam jūs, dižciltīgie, iegūsiet nevien līdzīgu bet pat lielāku daļu nekā pilsētas iedzīvotāju vairums; bet ja jums kas cits būs padomā, tad var notikt, ka jūs itin visu zaudēsiet. Atsakaties arī no augsšā minētiem un tamlīdzīgiem ziņojumiem, jo jūsu priekšā ir cilvēki, ka jūsu plānus nomana un neļaus tiem piepildīties. Ja atēnieši arī nāktu, tad mūsu pilsēta pratīs pret tiem aizstāvēties viņai pienācīgā kārtā, un mums ir arī kaŗa vadoņi, kas par to gādās. Bet ja viss tas, kā es nemaz nešaubos, nav taisnība, tad pilsēta neliksies no jūsu ziņojumiem tā iebaidīties, ka vēlētu jūs par vadoņiem un labprātīgi uzņemtos kalpības jūgu; drīzāk viņa pati modrēsies par sevi un sauks jūs pie atbildības par nepareizām baumām, kuŗām ir jau darbu nozīme. Brīvību, ko viņa tagad bauda, tā neļaus sev nolaupt uz nostāstu pamata, bet mēģinās to paturēt, sargājot viņu ar attiecīgiem darbiem un neļaujot jums pēc patikas rīkoties.“

41. Tā runāja Atenāgors, bet pēc viņa piecēlās viens no stratēģiem⁴⁰⁾ un izbeidza debates, pie kam pats, zīmējoties uz pašreizejiem apstākļiem, runāja apmēram šādi: „Nav gudri darīts, ja vieni otriem ceļ neslavu un klausītāji tādām runām

ari tic; drīzāk jālūkojās uz to, ka pienākušās ziņas vērā ņemot ikviens no mums un ari visa pilsēta sākam bruņoties, lai jo labāki varētu aizstāvēties pret ienaidnieka uzbrukumumu. Bet ja tas tomēr izrādītos par nevajadzīgu, tad valstij no tam nekāds ļaunums neceļās, ja esam labi apgādāti ar zirgiem, ieročiem un visu citu, ar ko karš pušķojās⁵⁰). Par to nu un tāpat par karaspēka apskati mēs, stratēģi, rūpēsimies paši, un sūtīsim ari vēstnešus uz attiecīgām pilsētām gan izlūkošanas nolūkā, gan citu acim redzamu vajadzību apmierināšanai. Pa daļai mēs par to esam jau gādājuši, un ko dabūsim zināt, celsim jums priekšā.”

Kad stratēģis tā bija runājis, sirakūziešu tautas sapulce tika atlaista.

42. Pa to laiku atēnieši un visi viņu sabiedrotie bija jau Cercīrā sapulcējušies. Stratēģi te izdarīja vispirms otrreizejo flotes apskati un noteica ari, kādā kārtībā jāizmet enkuri un jāieņem nometne. Viņi sadalīja floti trijās daļās un izlozēja tās savā starpā, lai nebūtu vienkop jābrauc un piestāšanās vietās grūtības jācieš ūdens, reidu un pārtikas līdzekļu dēļ, un vispārīgi, lai katram stratēģim piešķirtā eskadra ieturētu labāku kārtību un būtu vieglāki vadama. Pēc tam viņi izsūtīja uz Itāliju un Sicīliju trīs kuģus, lai izzinātu, kādas pilsētas viņus uzņems; tiem vajadzēja flotei atkal braukt pretī, lai tā, saņēmusi vajadzīgās ziņas, iekārtotu tālāko braucienu.

43. Tagad atēnieši ar saviem bruņotiem spēkiem atstāja Cercīru un devās jūrā, lai brauktu uz Sicīliju. Viņiem bija pavisam 134 triēras un divi rodiešu piecdesmitairinieki, pie kam pašiem atēniešiem no šī skaita piederēja 100 kuģu — 60 ātri braucēji un 40 kareivju transporta kuģi, kamēr flotes pārejo daļu bija devuši chijieši un citi sabiedrotie. Hoplītu bija pavisam 5100, to starpā 1500 atēniešu, kas bija ņemti no dienesta rullja⁵¹), un 700 flotes kareivju no strādnieku šķiras⁵²), bet pārējie nāca no sabiedrotiem — pa daļai no pavalstniekiem, pa daļai no argosiešiem un mantiniešiem (no pēdejiem 500), bez tam vēl 250 no algoritiem. Strēlnieku skaits bija 480, to starpā 80 krētiešu; klāt nāca vēl 700 rodiešu lindzīnieku un 120 viegli bruņoto no megariešu emigrantiem. Bij ari viens zirgu transporta kuģis ar 30 jātniekiem.

44. Tik liels nu bija šis pirmais kaŗaspēks, kas pāri jūrai devās uz cīņas lauku. Līdz tam brauca 30 preču kuģi ar pārtikas krājumu, proti labību, un uz tiem atradās arī maizes cepēji, mūrnieki un namdaŗi, tāpat arī vaļņu un nocietinājumu celšanai vajadzīgie rīki. Bez šiem smagajiem kuģiem bija vēl 100 vieglāki, ko valsts bija rekvizējusi tāpat kā pirmos; bet brīvprātīgi, tirdzniecības nolūkā, kaŗaspēkam brauca līdzī vēl liels skaits citu, vieglu un smagu kuģu. Visā šī flote, no Cercīras nākdama, devās tagad pār Iona līci. Pie Japīgijas raga un pie Tarantas viņa gan piestājās pilnā sastāvā, bet pēc tam brauca gar Itālijas piekrasti atsevišķām eskadrām, kā kuŗai bija parocīgāki, pie kam turienes pilsētas viņus pie sevis neuzņēma un liedza arī tirgu, atvēlēdamas tikai dzeŗamo ūdeni un reidu (Taranta un Lokri pat ne to); tā viņi beidzot nonāca līdz Rēģija ragam Itālijā. Šeit visi atkal apvienojās, un tā kā pilsēta viņus neuzņēma, tad viņi ierīkoja nometni ārpus tās, Artemīdas svētnīcas tuvumā, kur tiem pārdeva arī pārtikas līdzekļus. Kuģus viņi uzvilka uz krasta un tad mierīgi atpūtās. Ar rēģijiešiem viņi ievadīja sarunas un uzaicināja tos, lai tie kā chalcidieši nāk chalcidiešu leontīniešiem palīgā. Rēģijieši tomēr atbildēja, šie nepievienoŗoties ne vienai ne otrai pusei, bet darīŗot to, ko kopā ar pārejiem Itālijas hellēņiem nolemŗot. Atēnieši pēc tam apsvēra, kādā kārtā varētu Sicīlijā vislabāki sākt rīkoties; viņi gaidīja arī no Egēstas pārnākam izsūtītos kuģus, gribēdami zināt, vai patiesi tur ir tikdaudz naudas, kā sūtņi Atēnās bija runājuŗi.

45. Sirakūzieŗiem bija pa to laiku nevien no daudzām pusēm, bet arī no viņu izlūkiem droŗas ziņas pienākuŗas, ka atēnieŗu flote atrodās jau Rēģijā, un sakarā ar to viņi pilnā nopietnībā sāka bruņoties, nebūdami vairs neticīgi. Pie tiem sikēlieŗiem, kas bija viņu pavalstnieki, viņi nosūtīja garnizonus, bet pie pārejiem sūtņus; novietoja sargus nocietinātos punktos savā zemē, izdarīja pilsētā ieroŗu un zirgu apskati, vai viss ir kārtībā, un vispārīgi rīkojās uz kaŗu, kas drīzi vien, varbūt katru brīdi bija sagaidams.

46. Rēģijā tagad pienāk no Egēstas atēnieŗu iepriekŗ izsūtītie trīs kuģi ar ziņu, ka naudas tur ir tikai trīsdesmit talantu, bet apsolutās pārejās summas nav. Tad stratēģus tūlīn pārņēma mazdūŗība, gan šī pirmā nepatīkamā atgadījuma gan

ari tā apstākļa dēļ, ka rēģijieši negribēja karagājienā piedalīties, kuŗus viņi pirmā kārtā bija sākuši pierunāt un no kuŗiem tas visdrīzāk bija sagaidams, tādēļ ka tie bija leontīniešu ciltsbrāļi un pret viņiem, atēniešiem, vienmēr bij izturējušies draudzīgi. Nicijam patlaban minētā vēsts no eģestiešiem gan nenāca negaidīta, bet abiem pārejiem stratēģiem tas bija liels pārsteigums. Eģestieši lūk bija toreiz, kad pirmie atēniešu sūtņi nonāca pie viņiem pārliecināties par naudas summām, šādu vilību izdarījuši. Viņi ievada tos Afrodītes templī uz Erika kalna un rādīja tur esošos ziedojumus — bļodas, vīna kannas, kvēpinamos traukus un daudz citas lietas, kas visas bija sudraba un atstāja lielas bagātības iespaidu, kamēr viņu naudas vērtība bija maza. Bez tam viņi sarīkoja pilsoņu namos mielastus kuģu ļaudim, kādam nolūkam bija no visas Eģestas salasijuši zelta un sudraba biķerus un izlūgušies tādus ari no apkārtejām foinīciešu un hellēņu pilsētām; tos nu viņi lietoja mielastos, izlikdamies, it kā tie būtu katra mielasta devēja īpašums. Un tā kā visi pa lielākai daļai lietoja vienus un tos pašus traukus, kas visur parādījās lielā skaitā, tad atēniešu kuģu ļaudim bija lielum lielie brīnumi, un pārnākuši Atēnās, tie visur stāstīja, ka esot lielu bagātību redzējuši. Tā nu viņi nevien paši bija maldināti, bet bij ari citus maldinājuši, un kad tagad nāca zinams, ka Eģestā lielās naudas nemaz nav, viņiem bija nō karavīriem jādzird daudz pārmetumu.

47. Stratēģi tagad apspriedās, kas pašreizejos apstākļos būtu darams, pie kam Nīcijs ieteica doties ar visu floti pret Selinūntu, jo taisni tas esot ekspedīcijas galvenais nolūks, un ja eģestieši apgādāšot visu karaspēku ar vajadzīgiem naudas līdzekļiem, tad par turpmākiem soļiem varēšot apspriesties; preteajā gadījumā vajagot pieprasīt, lai viņi uztur vismaz 60 kuģus, ko sev izlūgušies. Ja viņi to dara, tad varot pie viņiem palikt un mēģināt panākt, ka selinūntieši vai nu piespiesti vai ari labprātīgas vienošanās ceļā ar viņiem izlīgst; pēc tam varot pārejām pilsētām braukt garām, rādot tām atēniešu varu un viņu labo gribu palīdzēt saviem draugiem un sabiedrotiem, — bet tad vajagot doties mājās, izņemot gadījumu, ja varbūt īsā laikā un necerētā kārtā rastos kāda izdevība darīt kaut ko leontīniešu labā, vai ari dabūt savā pusē kādu no pārejām pil-

sētām. Ar valsts labklājību nedrīkstot spēlēties, sedzot izdevumus ar pašu līdzekļiem.

48. Alcibiāds turpretī aizrādīja: Ja esam ar tik lieliem spēkiem atbraukuši, tad nedrīkstam ar kaunu un tukšām rokām atkal aizbraukt, bet mums gan vajag uz visām hellēņu pilsētām, izņemot Selinūntu un Sirakūzas, hēroldus sūtīt un sarunas sākt; vajag arī ar siķeliešiem izmēģināt, vai nevaram vienus no viņiem pamudināt uz atkrišanu no Sirakūzām, citus atkal iegūt sev par draugiem, lai viņi visu laiku dotu mums labību un kaļaspēku. Pirmā kārtā mums jādabū savā pusē mesēnieši, kuŗu pilsēta atrodās pie paša jūras šauruma un izdevīgā pietātnes vietā, un tur būs arī osta un ļoti parocīga bāze mūsu kaļaspēka operācijām. Ja nu pilsētas būs mums pievienojušās un mēs zināsim, kādas no viņām kara laikā stāvēs mūsu pusē, tad mums bez kavēšanās jāuzbrūk Sirakūzām un Selinūntai, ja vien pēdeajā neizlīgst ar eģestiešiem un pirmā neļauj mums no jauna nodibināt Leontīnus.

49. Bet Lamachs sacīja, ka vajagot taisni braukt uz Sirakūzām un pēc iespējas ātrāki pašas pilsētas priekšā uzsākt kauju, kamēr sirakūzieši atrodās vislielākās izbailēs un nav vēl sagatavojušies. Jo sākumā katrs kaļaspēks sacēļ paniku, bet ja viņš kavējās un vilcinās, tad ienaidnieki atgūst atkal drosmi, un ja beidzot viņu ierauga, tad parāda jau drīzāk nicināšanu. Ja nu šie sirakūziešiem piepeši uzbruktu, kamēr tie vēl ir baiļu pilnās gaidās, tad esot vislabākā izredze viņus pārspēt un katrā ziņā izbaidīt, gan ar savu acimredzamo pārsvaru (jo tagad šie parādīšoties vislielākā skaitā), gan arī modinot iztēli par sagaidāmo nelaimi, galvenokārt tomēr ar tūlītejam kaujas briesmām. Domājams arī, ka daudzus varēšot uz laukiem ārpus pilsētas pārsteigt, tādēļ ka šo nāksanai neviens netic, un tā kā tie ir nodarbināti ar ražas ievākšanu, tad kaļaspēkam netrūkstot pārtikas līdzekļu, ja tas, uz ciņas lauka pārsvarā būdams, apmetīšoties pilsētas priekšā. Tādā kārtā arī pārejie Sicīlijas hellēņi, atsacīdamies no pievienošanās Sirakūzām, jo drīzāk pārnāksot pie šiem, negribēdami ilgi gaidīt un skatīties, kuŗa puse paturēs virsroku. Ja pēc tam no Sirakūzām atkāpšoties, tad par kuŗu staciju un operāciju bāzi vajagot izvēlēties Megaras, vienu tuļu vietu, kas no Sirakūzām nebija tālu ne pa jūras, ne pa zemes ceļu.

50. Lamachs gan izsacīja šādas domas, bet pēc tam tomēr pievienojās Alcibiāda priekšlikumam. Tad Alcibiāds nobrauca ar savu paša kuģi uz Mesēni un uzsāka ar iedzīvotājiem sarunas par sabiedrības noslēgšanu, bet kad nevarēja viņiem ierunāt, tad atgriezās atpakaļ uz Rēģiju ar atbildi, ka tie savā pilsētā atēniešus neuzņems, bet ir ar mieru ārpus tās pārdot pārtikas līdzekļus. Stratēģi tad bez kavēšanās apgādāja ar komandām 60 kuģus no visas flotes sastāva⁵³⁾, paņēma vajadzīgo pārtiku un nobrauca uz Naksu, pārejo kaņaspēku, viena amata biedra vadībā, atstādami Rēģijā. Kad naksieši bija viņus savā pilsētā uzņēmuši, viņi brauca gar piekrasti tālāk uz Katani. Bet kad katanieši tos neuzņēma, tādēļ ka tur bija daži sirakūziešu piekritēji, tad viņi devās uz Tērijas upi un pavadīja te nakti, bet nākošā dienā, pa vienam kuģim rindā, brauca uz Sirakūzām; tikai desmit kuģus viņi bija jau iepriekš izsūtījuši, kuņiem vajadzēja lielajā ostā iebraukt un pārliecināties, vai tur nav jau kādi kuģi no krastmalas ielaisti ūdenī. Tiem bij arī pavēlēts iebraukt tuvāki pie pilsētas un no klājiem darīt ar hēroldu zinamu, ka atēnieši ir atnākuši, lai pārvestu leontīniešus viņu pilsētā — ņemot vērā sabiedrības līgumu un cilts radniecību; un kas no leontīniešiem atrodās Sirakūzās, tie bez bailēm lai pārnāk pie atēniešiem kā pie saviem draugiem un aizstāvjiem. Kad hērolds tā bija ziņojis un viņi bij apskatījuši arī pilsētu, ostas⁵⁴⁾ un vietejo apkārtni, kuŗa pirms kara darbu sākšanas bija jāieņem, — tad aizbrauca atkal uz Katani.

51. Šeit tika sasaukta tautas sapulce, un katanieši kaņaspēku gan neuzņēma, tomēr uzaicināja stratēģus ienākt pilsētā, ja tiem ir kaut kas ko sacīt. Bet kamēr Alcibiāds turēja runu un pilsoņi visu vērību piegriezta sapulcei, kaņavīri nevienam nemanot izlauza kādus mazus un valnī slikti iebūvētus vārtus, iegāja pilsētā un pulcējās uz tirgus laukuma. Kad sirakūziešu piekritēji katanieši, kuŗu gan nebija daudz, redzēja kaņaspēku pilsētā, tie izbijās un tūlīņ aizbēga, bet pārejie noslēdza sabiedrību ar atēniešiem un lika viņiem pārvest no Rēģijas arī pārejo kaņaspēku. Tad atēnieši aizbrauca uz Rēģiju, no kuŗienes devās ar visu savu kaņaspēku jūrā, lai braukti uz Katani, un kad bija te pienākuši, tad ierīkoja nometni.

52. Tagad viņiem pienāca no Kamarīnas ziņa, ka pilsoņi tiem pievienošoties, ja tie tur nobraukšot; bet no Sirakūzām vē-

stīja, ka uz flotes novietojās komandas. Tad viņi ar visu kara-spēku brauca gar piekrasti vispirms uz Sirakūzām, bet kad te nekādu ar komandām apgādātu floti neatrada, tad devās tālāk uz Kamarīnu, kur pietājās krastmalā, nosūtīdami pie iedzīvotājiem hēroudu. Bet tie viņus neuzņēma, aizrādīdami, ka pēc noslēgtā līguma.⁵³) šie driekstot atēniešus uzņemt tikai tad, ja tie pienāk ar vienu vienīgu kuģi, izņemot, zinams, gadījumu, ja šie paši lūdzot viņus nākt ar vairāk kuģiem. Neko nesasnieguši, atēnieši brauca atpakaļ, izkāpa malā kādā vietā sirakūziešu novadā un sāka laupīt; bet kad piesteidzās sirakūziešu jātnieki un dažus no viegli bruņotiem, kas bij izkļīduši, nogalināja, tad viņi aizbrauca atpakaļ uz Katani.

53. Šeit viņi sastop Salamīniju, kas bija nākusi no Atēnām saukt atpakaļ Alcibiādu, lai tas aizstāvās pret apsūdzību, ko pil-sēta pret viņu cēlusi; tāpat arī dažiem citiem karavīriem bija jābrauc mājās, jo vieni no tiem bija kopā ar viņu apvainoti mistēriju noziegumā, citi atkal Hermeja tēlu noziegumā. Lai gan karaspēks bij aizbraucis, atēnieši tomēr bij ievadījuši izmeklēšanu par notikumiem, kas stāvēja sakarā ar mistērijām un Hermeja tēliem. Nepārbaudīdami liecinieku personības, viņi savās aizdomās pieņēma itin visus aizrādījumus; uzticēdamies sliktiem cilvēkiem, viņi saņēma cieti un turēja apcietinājumā pilnīgi nevainojamus pilsoņus. Viņiem likās vairāk piemēroti lietu pārbaudīt un atrast patiesību, nekā ņemot vērā liecinieka ļaunprātību atlaist bez izmeklēšanas apvainoto, ja tas arī bija pazīstams kā labs un derīgs cilvēks. Jo tauta zināja no nostāstiem, cik smaga beidzot bija tapusi Peisistrata un viņa dēlu patvaldība, un ka to nav arī viņa pati, bet lacedaimoņi gāzuši; tādēļ viņa pastāvīgi baidījās un uz visu skatījās ar aizdomām.

54—59. Šinīs nodaļās Tūcidids stāsta, ka Peisistrata pēcnācējs valdībā bijis viņa vecākais dēls Hipijs, kuŗa brāli Hiparchu nonāvējuši Atēnu pilsoņi Harmodijs un Aristogeitons. Kāda personiska apvainojuma dēļ, ko tiem nodarījis Hiparchs, viņi gribējuši gāst patvaldību, nonāvējot vispirms Hipiju, bet tā kā šis nodoms neizdevies, tad viņi nogalinājuši vienīgi Hiparchu. Hipijs, kas sākumā bijis labs valdinieks, pēc minētā uzbrukuma tapis cietsirdīgs, un trīs gadus vēlāk viņu padzinuši lacedaimoņi, rīkodamies kopīgi ar alkmeonīdu dzimtu. Hipijs tad nonācis Āzijā, vispirms pie Lampsakas tirana, bet pēc tam pie dižķēniņa

Dāreja; 20 gadus vēlāk, kā vecs vīrs, viņš piedalījies persiešu karagājienā pret Atēnām, kurš beidzās ar pazīstamo kauju pie Maratonas (490. g. pr. Kr.).

60. Par šiem notikumiem nu domāja atēniešu tauta, atcerēdamās visu, ko pēc nostāstiem par tiem zināja; tādēļ viņa arī bija tagad tik stingra un izturējās ar aizdomām pret mistēriju noziegumā apvainotām personām. Viss viņai likās stāvot sakarā ar sazvērestību, kurās mērķis esot dižciltīgo valdības vai arī patvaldības atjaunošana. Šī sakairinātā noskaņojuma dēļ jau daudzi ievērojami pilsoņi sēdēja cietumā, un kad visai tai lietai nebija gals paredzams, turpretī saniknojums vēl pieņēmas un arvienu vairāk cilvēku tika apcietināti, tad viens no apcietinātiem, kas no visiem arī likās vainīgākais esam, ļaujās no kāda cita apcietinātā ierunāties, lai visu atklāj. Vai atklājums saskanēja ar patiesību vai nē, nav nosakams; domas izteica vienādas un otrādas, bet pateikt skaidrību par nedarba nodarītājiem⁵⁰) neviens nevarēja ne toreiz, ne tagad. Lai nu tas būtu kā būdams, toreiz viens no apcietinātiem ierunāja kādam citam, ka vajagot — ja viņš arī nevainīgs, — nevien sev pašam izgādāt soda atlaišanu⁵¹), bet arī visu pilsētu atsvabināt no valdošām aizdomām; ar atzišanos, kurai seko soda atlaišana, viņš drošāki varot savu dzīvību izglābt nekā ar liegšanos un paļaušanos uz tiesas spriedumu. Tas tad arī uzdod kā sevi tā citus par Hermeja tēlu bojātājiem. Bet atēnieši ar prieku pieņēma šo pēc viņu domām patiesīgo atklājumu, jo vairāk tamdēļ, ka priekš tam viņi ļoti sirdijās par neiespējamību izzināt, kas īsti tautas valdību cenšās gāst. Tā nu viņi tūlīt atbrīvoja gan atklājēju gan visus citus, kurus viņš nebija apsūdzējis; par apsūdzētiem turpretī sprieda tiesu un visus tos, kas bija saņemti, pazudināja uz nāvi, bet kas bij aizbēguši, tiem nevien piesprieda nāves sodu, bet izolēja arī noteiktu summu naudas par viņu nogalināšanu. Pie tam gan palika neizšķirts jautājums, vai cietušie nav nepareizi sodīti; bet pilsētai vispārī cēlās toreizejos apstākļos acimredzams labums.

61. Pret Alcibiādu atēnieši bija ļoti naidīgi noskaņoti, jo viņa ienaidnieki, kas jau pirms tā aizbraukšanas bija pret viņu uzstājušies, kūdīja tautu arī tagad, un tā kā par Hermeja tēliem atēnieši šķitās patiesību zinot, tad likās arī, ka noziegumu pret mistērijām, kurā viņš bija līdzīgi apvainots, viņš ierosinājis aiz tā paša iemesla — gāst demokrātisko iekārtu. Pie tam vēl atgadījās,

ka taisni šinī uztrauktā laikā kāda lacedaimoņu karaspēka nodaļa bija nonākusi līdz zemes šaurumam, lai kopā ar boiōtiešiem kaut ko uzsāktu, un tagad nu ticēja, ka tā pēc norunas ir nākusi nevis boiōtiešu, bet Alcibiāda dēļ, un ja pēc pieminētā atklājuma šie nebūtu vēl Istā brīdī vainīgos saņēmuši, tad pilsēta būtu tikusi nodota. Kāds viņu apbruņotais postenis arī tiešām pavadīja vienu nakti Tēseja tempļa iecirknī⁶⁸), kas atrodās pilsētā. Ap to pašu laiku arī Argosā cēlās aizdomas pret Alcibiāda draugiem, ka tie gribot demokrātisko valdību gāst, un atēnieši izdeva tamdēļ argosiešu tautas partijai uz salām novietotos ķīlniekus⁶⁹), lai viņa tos notiesātu. Tā no visām pusēm cēlās pret Alcibiādu aizdomas, un atēnieši gribēja viņu nodot tiesai un pazudināt uz nāvi, kālab arī sūta uz Sicīliju Salamīnijas kuģi, lai pārvestu uz Atēnām gan viņu, gan pārejos apvainotos. Bija pavēlēts viņu tikai uzaicināt braukt līdzī savas aizstāvēšanās dēļ, bet apcietināt viņu nedrīkstēja, jo viņi nevēlējās sacelt izbrīnīšanos starp karavīriem Sicīlijā, kā savejiem tā arī ienaidniekiem; galvenokārt tomēr viņi rūpējās par to, lai karaspēku neatstātu mantinieši un argosieši, kurus pēc viņu domām Alcibiāds bija pamudinājis gājienā piedalīties. Tad nu viņš kopā ar pārejiem apvainotiem aizbrauca no Sicīlijas ar savu paša kuģi, tomēr reizē ar Salamīniju, it kā gribēdams doties uz Atēnām; bet kad viņi bija nonākuši Tūrijos, tad tālāk vairs līdzī nebrauca, atstāja kuģi un noslēpās, baidīdamies stāties tiesas priekšā, pēc tam kad tik smagi bij apvainoti. Salamīnijas ļaudis kādu laiku gan meklēja Alcibiādu un viņa biedrus, bet kad tie nekur nebij atrodami, tad aizbrauca mājās. Alcibiāds, tagad jau bēglis būdams, pārcēlās drusku vēlāk ar kādu preču kuģi no Tūriju novada uz Peloponēsu, bet atēnieši aizmuguriski piesprieda viņam un viņa biedriem nāves sodu.

62. Abi Sicīlijā palikušie atēniešu stratēģi sadalīja pēc tam karaspēku divi daļās, kuŗas izlozēja savā starpā, un brauca tad kopā, tas ir ar visu karaspēku, uz Selinūntu un Eģestu. Viņi gribēja pārliecināties, vai eģestieši vajadzīgo naudu dos; vēlējās arī iepazīties ar apstākļiem Selinūntā un pārbaudīt selinūntiešu strīdus lietu ar eģestiešiem. Tā nu viņi brauca, paturēdami Sicīliju pa kreisai rokai — tas ir to Sicīlijas daļu, kas vērsta pret Tirsēnijas jūru⁷⁰), pie kam apstājās pie Hīmeras, vienīgās hellēņu pilsētas šinī salas daļā; bet kad te viņus neuzņēma, tad devās

atkal tālāk. Pa ceļam viņi ieņēma Hikaras, sikaniešu jūrmalas pilsētu, kas eģestiešiem bija naidīga. Iedzīvotājus viņi padarīja par vergiem, atdeva pilsētu eģestiešiem, kuŗu jātnieki te bij ieradušies, un paši griezās tad atpakaļ, pie kam sauszemes spēki gāja caur siķeliešu zemi, līdz nonāca Katanē, bet flote brauca gar piekrasti, vergus līdzī vezdama. Nicijs bija no Hikarām tūlīn uz Eģestu nobraucis, veda te sarunas par dažiem jautājumiem un dabūja izmaksātus arī 30 talantus⁶³); pēc kam nonāca atkal pie kaŗaspēka. Šeit viņi pārdeva vergus, saņemdami par tiem 120 talantus. Pēc tam viņi ar kuģiem nobrauca pie tiem siķeliešiem, kas ar viņiem bija sabiedroti⁶⁴), un uzaicināja tos sūtīt viņiem palīga spēkus, bet ar otru pusi kaŗaspēka devās pret ģeliešu koloniju Hiblu, kas pret viņiem izturējās naidīgi; to viņi tomēr nevarēja ieņemt. Līdz ar to beidzās vasara.

63. Nākošā ziemā atēnieši tūlīn sāka gatavoties uzbrukumam Sirakūzām, bet arī sirakūzieši no savas puses gatavojās izdarīt uzbrukumu. Jo kad atēnieši viņiem pirmās izbailēs un baigās gaidās esot tūlīn neuzbruka, tad ar katru dienu viņu drosme pieņēmas, un kad pirmajie bija tālu no viņiem uz Sicīlijas otru pusi aizbraukuši un nebij varējuši arī Hiblu ar joni ieņemt, viņi nicināja tos vēl vairāk un pieprasīja kaŗavadoņiem — kā jau ļaužu vairums mēdz darīt, kad drosme tam augusi, — lai ved šos uz Katani, ja jau tie tur negribot pret šiem nākt. Arī sirakūziešu jātnieki izlūku gājienos vienmēr piejāja pie atēniešu kaŗaspēka un izsmiedami jautāja starp citu, vai tie neesot nākuši, lai drīzāk paši nomestos svešā zemē, nekā leontīniešus pārvestu viņu pilsētā?

64. Atēniešu stratēģi to zināja, un tie nu gribēja visu sirakūziešu kaŗaspēku iespējami tālāk atvilināt no pilsētas, lai pa tam tad paši nakts laikā nobrauktu ar floti uz turieni un pilnā mierā ierīkotu nometni parocīgā vietā. Viņi saprata, ka tas nebūs tik viegli izdarāms, ja kaujas gatavībā esoša kaŗaspēka priekšā gribētu no kuģiem izcelt desantu, vai arī ietu pa zemes ceļu un pretinieki to zinātu, — jo viegli bruņotiem spēkiem un līdzī ejošam ļaužu baram sirakūziešu jātnieki, kuŗu bija daudz, nodarītu lielus zaudējumus, sevišķi tamdēļ, ka atēniešiem pašiem kavalērijas nebija. Bet tā viņi ieņemtū tādu vietu, kur jātnieki nevarētu viņiem diezin cik ievērojamus zaudējumus nodarīt. Sirakūziešu emigranti, proti, kas atradās pie kaŗaspēka, bija vi-

ņiem tuvākas ziņas snieguši par Olimpieja⁶²⁾ apkārtni, kādu vietu viņi arī patiesi ieņēma. Lai nu savu nolūku sasniegtu, strātēgi izgudroja šādu plānu. Viņi nosūta pie sirakūziešu karavadoņiem kādu uzticamu vīru, kas arī pēc pēdejo domām bija tiem ne mazāk padevīgs. Tas bija no Katanes un sacīja, ka šo sūtījuši cilvēki Katanē, kuŗu vārdi karavadoņiem bija zināmi un kuŗi no viņu piekritēju skaita vēl bija palikuši pilsētā, — ko karavadoņi arī zināja. Tas nu vēstīja, ka atēnieši pavada naktis pa lielākai daļai pilsētā, ārpus nometnes, un ja karavadoņi gribētu noteiktā dienā, saulei lecot, ar visu savu karaspēku uzbrukt nometnei, tad šie paši esot ar mieru ieslēgt atēniešus pie sevis pilsētā un aizdedzināt to kuģus, bet viņiem, uzbrūkot palisādēm, būtu viegli iespējams ieņemt nometni. No kataniešiem gribot ļoti daudzi šinī pasākumā piedalīties, un tiem esot arī viss jau gatavībā; tie nu esot šo sūtījuši.

65. Sirakūziešu karavadoņi, kas vispār bija palikuši droši un jau tā kā tā gribēja iet uz Katani, parādīja tamdēļ vēl lielāku neapdomību un bez vārda runas uzticējās šim cilvēkam; viņi tūliņ vienojās ar to par dienu, kuŗā ieradīsies, un tad viņu atlaida. Pēc tam viņi paziņoja sirakūziešu karavīriem, kuŗiem pa tām starpām bija no sabiedrotiem jau pievienojušies selinūntieši un daži citi, ka pilnā sastāvā būs jāiziet no pilsētas, un kad viss bija gatavībā un bij arī pienākušas norunātās dienas, viņi devās ceļā uz Katani, nakti pavadīdami pie Simaitas upes leontīniešu novadā. Bet atēnieši, dabūjuši par viņu tuvošanos zināt, ņēma nevien visu savu karaspēku, bet arī no siķeliešiem vai no citurienes pienākušos papildspēkus un lika tiem uzkāpt uz kaŗa un transporta kuģiem, pēc kam nakts laikā devās uz Sirakūzām. Te atēnieši saulei lecot izkāpa malā pretim Olimpiejam, lai ieņemtu vietu nometnei; bet sirakūziešu pusē papriekšu jātnieki tuvojās Katanē, un kad nomanīja, ka viss karaspēks jau izbraucis jūrā, tad griezās atpakaļ un ziņoja to kājniekiem, pēc kam visi devās atpakaļ, steigdamies pilsētai palīgā.

66. Bet tā kā viņiem bija garš ceļš priekšā, tad atēnieši pa to laiku mierīgi ierīkoja nometni izdevīgā vietā, no kuŗas katru brīdi, kad vien vēlējās, varēja uzsākt kauju, un arī sirakūziešu kavalērija nevarēja viņiem te lielus zaudējumus nodarīt ne pa kaujas laiku, nedz arī priekš tās, jo no vienas puses šo vietu noslēdza vaļņi, nami, koki un ezers, bet no otras⁶³⁾ stāvas nogāzes.

Viņi cirta arī tuvumā esošos kokus, nogādāja tos līdz piekrastei un cēla gar kuģiem palisādes. Pie Daskona⁶⁴), no kurienes ienaidnieki visvieglāki varēja viņiem pieklūt, viņi steidzīgi uzcēla nocietinājumu no izlasītiem akmeņiem un kokiem, bez tam no jauca arī tiltu pār Anapu. Viņiem tā rīkojoties, neviens no pilsetas neiznāca, lai viņus traucētu; kā pirmie tad parādījās sirakūziešu jātnieki, un vēlāk sapulcējās arī visi viņu kājnieku spēki. Sākumā tie gan pienāca tuvu klāt pie atēniešu nometnes, bet kad neviens viņiem pretī neiznāca, tad aizgāja atkal atpakaļ, pārgāja Elōras ceļu⁶⁵) un pavadīja nakti zem klajas debess.

67. Nākošā dienā atēnieši ar saviem sabiedrotiem gatavojās uz kauju, nostādami šādā kārtībā. Labo spārnu ieņēma argosieši un mantinieši, centru atēnieši, bet kreiso spārnu pārejie sabiedrotie. Puse karaspēka bija viņiem vairāk uz priekšu izvirzīta un nostādīta astoņās rindās, bet otra puse atradās pie teltīm, ieņemdamā garenu četrstūri; arī tā stāvēja astoņās rindās. Šai nodaļai bij uzdots uzmanīgi novērot un steigties palīgā, ja pārejam karaspēkam kaut kādā vietā klātos sevišķi grūti. Šīs rezerves vidū viņi novietoja nastu nesējus. Otrā pusē sirakūzieši nostādīja hoplītus 16 rindās, un tie bija visi viņu bruņotie spēki kopā ar pienākušiem sabiedrotiem. (Viņiem bija nākuši palīgā galvenokārt selinūntieši, pēc tam arī ģeliešu jātnieki, pavisam ap 200, un no kamarīniešiem ap 20 jātnieku un 50 strēlnieku). Jātniekus viņi nostādīja pie labā spārna, ne mazāk par 1200, un blakus tiem šķēpnešus. Kad nu atēnieši gribēja kā pirmie iesākt cīņu, tad Nīcijs gāja gar karavīru rindām, kuņģi bija sakārtoti pēc atsevišķām ciltīm, un uzmudināja visus apmēram šādiem vārdiem:

68. „Vai jums, kara vīri, ir te garš uzmudinājums vajadzīgs? Uz cīņu mēs esam nākuši, un tā ir mums visiem vienāda! Pats mūsu bruņojums rādās man spējīgāks iedvest paļāvību nekā skaisti vārdi, sacīti vājam karaspēkam. Kur mēs, argosieši, mantinieši, atēnieši un pirmie no saliniekiem esam kopā, — kā tur, blakus tik daudziem un teicamiem sabiedrotiem, ikvienam lai nebūtu liela cerība uz uzvaru? Sevišķi, ja mēs stāvam pretī cilvēkiem, kas grib aizstāvēties ar visu savu karaspēku un nevis ar izlasītiem vīriem vien, kādi mēs esam? Pie tam tie ir arī sicīlieši, kas mūs gan nicina, bet pretī turēties nespēs, tādēļ ka viņu izveicība ir mazāka par viņu drosmi. Tomēr ikviens lai

patur arī to prātā, ka mēs esam tālu no dzimtenes un mums te nav arī citas draudzīgas zemes kā vienīgi tā, ko jūs paši ieročiem rokā sev izcīnīsit. Tā nu es uzsaucu jums vārdus, pretejus tiem, ko ienaidnieki droši vien runā uz savejiem; jo viņi saka, ka cīņa būs par tēvijū, bet es — ka mēs cīnīsimies svešā zemē, kur jums vajaga gūt uzvaru, ja negribat ar lielām grūtībām atkāpties, jo šādā gadījumā jūs vajās stipra kavalērija. Tad nu domājiet par savu cieņu un godu, rādiet drosmi pretim ienaidniekiem un esiet pārliecināti, ka no tagadējā bezizejas stāvokļa un grūtībām vairāk jābaidās nekā no ienaidniekiem."

69. Šādiem vārdiem uzmudinājis kaņaspēku, Nicijs nekavējoties veda to ienaidniekiem pretī. Sirakūzieši nebija šinī mirklī vēl cīņu gaidījuši un daži no viņiem bija pat uz pilsētu aizgājuši, kuņa nebija tālu. (Tie nu skriešus un lielā steigā pienāca vēlāk, pievienodamies kaņaspēka galvenai masai, kur kuņšais to sasniedza; jo uzcītības un drosmes viņiem nebūt netrūka, ne šinī kaujā nei citās, bet ja drošsirdības ziņā viņi arī nebija vājāki par atēniešiem, ciktāl vingrums un prasma bija pietiekoši, tad tomēr, pēdejai aptrūkstot, viņiem gribot negribot bija no cīņas spara jāatsakās). Tā tad sirakūzieši nedomāja, ka atēnieši kā pirmie nāks uzbrukumā, bet kad viņi drīz vien bija piespiesti aizstāvēties, tad ķērās pie ieročiem un nekavējoties devās atēniešiem pretī. Vispirms tad izcēlās apšaudīšanās starp abpusejiem akmeņmetējiem, lindziniekiem un strēlniekiem, un tie arī vairāk reizes piespieda vieni otru bēgt, kā tas ar viegli bruņotiem spēkiem gluži dabiski notiek. Bet pēc tam zilnieki izpildīja parastos upurus un taurētāji deva hoplītiem uzbrukuma signālu, un tie tad arī devās uz priekšu: sirakūzieši, lai cīnītos par tēvijū un katrs atsevišķi par savu tagadejo glābiņu un nākotnes brīvību; bet pretejā pusē atēnieši tamdēļ, lai svešu zemi padarītu par savejo un savejai, neveiksmi ciešot, nenodarītu zaudējumus; argosieši atkal, tāpat arī neatkarīgie sabiedrotie⁶⁶), lai palīdzētu atēniešiem iegūt, kā dēļ tie nākuši, un lai kā uzvarētāji vēl reiz redzētu savu dzimteni; atkarīgie sabiedrotie turpretī rādīja lielu centību galvenokārt tamdēļ, ka vienīgi no uzvaras varēja cerēt uz glābiņu, bet bez tam arī, lai viņu atkarība taptu vieglāka, ja viņi atēniešiem būtu palīdzējuši iekarot svešu zemi.

70. Kad nu notika cīņa — vīrs pret vīru —, abas puses ilgu laiku turējās viena otrai pretī. Pie tam vēl atgadījās zibens ar pārkoņa grāvieniem un stipru lietu, tā kā arī tas pavairoja bailes to rindās, kas tagad cīnījās pirmo reizi un pie kara nebija vēl pieraduši; bet kam bija vairāk piedzīvojumu⁶⁷⁾, tiem negaiss gan likās gada laikam atbilstošs⁶⁸⁾, tomēr jo lielākas bailes iedvēsa domas, ka nevarēs ienaidniekus uzvarēt. Tad vispirms argosieši atspieda atpakaļ sirakūziešu kreiso spārnu, un pēc tam arī atēnieši savus pretiniekus, tā kā visa sirakūziešu līnija bija pārtauta un viņu karaspēks sāka bēgt. Atēnieši tos tālu nevajāja, jo sirakūziešu daudzie jātnieki, kas kaujā nebij uzvarēti, viņus apturēja: redzot uz priekšu pagājušos vajātāju hoplītus, tie drāzās viņiem virsū un dzina atpakaļ. Tādēļ atēnieši slēgtā rindā sekoja sirakūziešiem tikai tik tālu, cik tas bija savienojams ar viņu drošību, pēc kam atgriezās atpakaļ un uzcēla uzvaras zīmi. Sirakūzieši savukārt sapulcējās pie Elōras ceļa, nostājās kaujas kārtībā, cik tas pašreizējos apstākļos bij iespējams, un nosūtīja tad, lai gan bija neveiksmi cietuši, garnizonu uz Olimpieju, baidīdamies, ka atēnieši neaiztieks tur esošās dārglietas. Pārejie atgriezās pilsētā.

71. Atēnieši tomēr uz svētnicu negāja, bet salasīja savu kritušo liķus, uzlika tos uz sārta un pavadīja nakti turpat uz cīņas lauka. Nākošā dienā viņi izdeva sirakūziešiem uz vienošanās pamata to kritušos (tiem un viņu sabiedrotiem bij uz cīņas lauka palikuši ap 260 vīru), uzlasīja savejo kaulus⁶⁹⁾ (viņiem un viņu sabiedrotiem bija krituši ap 50 cilvēku) un aizbrauca tad uz Katanī, ienaidniekiem atņemtus ieročus līdzī vezdami. Bija ziemas laiks un turpināt karu no šejienes, tas ir no ieņemtās pozīcijas pie Olimpieja, viņiem nelikās iespējams, pirms no Atēnām nebūšot piesūtīti jātnieki un viņi tādus nebūšot dabūjuši arī no vietējiem sabiedrotiem, lai nebūtu jāpaliek pavisam bez apsardzības pret ienaidnieku kavalēriju. Neatkarīgi no tam viņi gribēja Sicīlijā naudu sadabūt un pieprasīt tādu arī no Atēnām, gribēja arī dažas pilsētas dabūt savā pusē, cerēdami, ka pēc notikušās kaujas tās jo drīzāki viņiem paklausīs. Viņi vēlējās arī apgādāties ar labību un visu citu, kas vajadzīgs, lai tad pret pavasari atkal uzbruktu Sirakūzām.

72. Tad nu šādā nolūkā atēnieši aizbrauca uz Naksu un Katanī, lai pavadītu te ziemu.

Savukārt sirakūzieši apglabāja kritušos un sasauca tad tautas sapulci. Te uzstājās ar runu Hermokrats Hermona dēls, vispāri viens no saprātīgākiem cilvēkiem un arī kara ziņā spējīgs un piedzīvojumiem bagāts, ar izcilīgu drošsirdību. Tas viņus iedrošināja un neļāva pieredzētās nelaimes dēļ cerību zaudēt, jo viņu drosme neesot uzvarēta, tikai kārtības neievērošana esot nodarījusi zaudējumus. Un tomēr viņi neesot par tik vājiem izrādījušies, kā būtu bijis sagaidams, it īpaši ņemot vērā, ka viņi cīnījušies ar visizveicīgākiem hellēņu karavīriem, tā sakot diletantu ar māksliniekiem. Stipri kaitējis esot arī karavadoņu lielais skaits un pavēļu dažādība (viņiem bija 15 karavadoņu), bez tam arī kareivju masas nekārtība un disciplīnas trūkums. Ja nu tagad tiktu ievēlēti nedaudzi, bet izveicīgi karavadoņi, kas šo ziemu apmācītu smagi bruņotos, sagādādami ieročus arī tiem, kam tādu nav, lai bruņoto skaits būtu jo lielāks, un vispāri piespiestu pie apmācības, tad pēc visas varbūtības viņi pārvarēšot savus pretiniekus, jo drošsirdība viņiem jau esot, bet cīņās nepieciešamo disciplīnu viņi ar laiku iegūšot. Viena kā otra vēl pieaugšot, jo briesmu pilnos brīžos ievērojot disciplīnu, tā uzlabošoties, bet viņu drosme, vienota ar pašāvēību, ko piedzīvojumi dod, pārspēšot pati sevi. Par kara vadoņiem vajagot tikai nedaudzus vēlēt, piešķirot tiem neaprobežotas pilnvaras; bez tam vajagot arī zvērēt, ka tiešām ļaus viņiem rīkoties pēc labākās apziņas. Tādā kārtā noslēpumi tikšot visdrīzāk nosargāti un vispārīgi visus pasākumus varēšot izpildīt kārtīgi un bez liekām izrunām.

73. Viņa runā noklausījušies, sirakūzieši arī tiešām visu tā nolēma, kā viņš bij ieteicis. Viņi ievēlēja par kara vadoņiem pašu Hermokratu, tad Hērakleidu Lisimacha dēlu un Sikanu Eksēcesta d., pavisam tikai trīs, — un nosūtīja arī sūtņus uz Korintu un Lacedaimonu, lai izlūgtos no turienes palīga spēkus un ierūnātu lacedaimoņiem vest šo aizsardzības labā karu pret atēniešiem atklāti un ar lielāku noteiktību, lai tie būtu spiesti atsaukt savu karaspēku no Sicīlijas, vai arī nevarētu tik labi sūtīt tam pastiprinājumus.

74. Atēniešu karaspēks, nonācis Katanē, devās tūlī ar kuģiem uz Mesēni, cerēdams to ieņemt pateicoties nodevībai. Tas tomēr nenotika, jo kad Alcibiādu sauca atpakaļ no virspavēlniecības un tas saprata, ka būs jāiet trimdā, viņš aizbraucot atklāja nodomāto plānu, par ko labi zināja, sirakūziešu piekritējiem Me-

sēnē, un šie nu nonāvēja vispirms vainīgos un tagad, minētam nodomam pretodamies un ar ieročiem rokā panāca to, ka atēniešus pilsētā neuzņēma. Pēdejie palika pilsētas priekšā kādas 13 dienas, un, tā kā bija jācieš no nemīlīgā laika, trūka arī pārtikas līdzekļu un panākumu nekādu nebija, tad viņi aizbrauca uz Naksu, kur ierīkoja kuģu nometni, noslēgdami to ar pāļu žogu; te viņi pavadīja arī ziemu. Uz Atēnām viņi nosūtīja kaņakuģi pēc naudas un jātniekiem, pieprasīdami, lai tie viņiem pienāktu līdz ar pavasara sākumu.

75. Sirakūzieši savukārt cēla šini ziemā nocietinājumus savas pilsētas tuvumā. Pa visu līniju pretim Epipolām viņi būvēja valni, kas ieslēdza arī Temenītu⁷⁰⁾, — tai nolūkā, lai pēc vaļņu palielināšanas viņus nevarētu tik viegli ieslēgt ar aplencamo valni, ja reiz viņi ciestu kādu neveiksmi. Ari Megaras⁷¹⁾ viņi pārvērta par cietoksni, uzcēla fortu pie Olimpēja un noslēdza ar pāļu žoģiem visas kuģu piestātnes jūras piekrastē. Zinādami, ka atēnieši pavada ziemu Naksā, viņi devās ar visu savu kaņaspēku uz Katani, nopostīja vienu daļu kataniešu novada, nodedzināja atēniešu teltis un nometni un atgriezās tad atkal mājās. Joprojām, dabūjuši zināt, ka atēnieši, pamatodamies uz Lachēta laikā noslēgto sabiedrības līgumu ar kamarīniešiem, nosūtījuši pie tiem sūtņus, lai dabūtu viņus savā pusē, — arī viņi sūtīja uz turieni savus sūtņus, jo viņiem bija cēlušās aizdomas, ka kamarīnieši ne labprāt devuši palīga spēkus, kas piedalījās pirmajā kaujā, un uz priekšu nepavisam vairs negribēs palīdzēt, pēc tam kad atēnieši minētā kaujā paturējuši virsroku; viņi baidījās, ka kamarīnieši savas agrākās draudzības dēļ ar atēniešiem neļaujās sev ierunāt pievienoties tiem. Kad nu Kamarīnā bija nonākuši no Sirakūzām Hermokrats ar dažiem citiem, bet no atēniešiem Eifēms ar pārejiem sūtņiem, tad kamarīniešu tautas sapulcei notiekot Hermokrats gribēja jau pašā sākumā sacelt aizdomas pret atēniešiem un runāja tamdēļ apmēram šādi:

76. „Kā sūtņi mēs esam nākuši, cienījamie kamarīnieši, nevis baidīdamies, ka jūs neuztrauktos, redzot atēniešu varu; mēs esam nākuši, lai viņi ar savām runām, kuņas tagad sagaidamas, nedabūtu jūs savā pusē. pirms jūs arī no mums esat kādu vārdu dzirdējuši. Šķietamo iemeslu, kā dēļ viņi uz Sicīliju nākuši, jūs zināt; bet viņu īstos nodomus mēs visi varam iedomāties. Un man nu rādās, ka nevis leontīniešus viņi grib ievest to

dzimtenē, bet drīzāk mūs no dzimtenes izvest. Nav taču labi domājams, ka mūsu zemē viņi gribētu pilsētas nodibināt, kamēr savā tuvumā tādas noposta ⁷²⁾; ka par leontīniešiem, kas ir chalcidieši, gribētu radniecības dēļ rūpēties, kamēr chalcidiešus Eibojā, kuŗu kolonisti iepriekš minētie ir, viņi apspiež un kalpina. Drīzāk jāpieņem, ka tādā pašā kārtā, kā savā tuvumā viņi dabūja apkārtejās zemes zem savas varas, viņi arī tagad mēģina to darīt ar mūsu zemi. Jo gribēdami it kā mēdiešiem atriebties, viņi saņēma virspavēlniecību par jōniešiem, kas paši tā vēlējās, tāpat arī par visiem citiem, kas no viņiem cēlušies ⁷³⁾; bet pēc tam visus tos iekaroja, vieniem pārmezdami karadienesta nepildīšanu, citiem atkal savstarpīgu apkaŗošanos, un tā visur atrazdami kaut kādu pieklājīgu iemeslu savai rīcībai. Tā nu nei viņi ir par hellēņu, nei hellēņi paši par savu brīvību cīnījušies; drīzāk gan atēnieši par to, lai hellēņi nebūtu mēdiešu, bet v i ņ u pavalstnieki, un hellēņi — lai pārmainītu iepriekšējo kungu ar jaunu, kas gan nav neprātīgāks, bet ir ļaunprātīgāks."

77. „Mēs tomēr neesam nākuši, lai atklātu visas pārestības, ko atēniešu valsts nodarījusi (jūs taču paši tās zināt), un kas apsūdzībai dod tik daudz materiālus; drīzāk sūdzēsīmies paši par sevīm, kas neievērojam brīdinošos piemērus, kādus mums sniedz turienes hellēņu kalpināšana, kuŗi cits citam nesniedza palīdzību; kas atstājam bez ievēribas tās pašas, tagad pret mums lietotās pārgudrības — radniecīgo leontīniešu pārvešanu dzimtenē un sabiedroto eģestiešu atbalstīšanu, un negribam apvienoties un vairāk noteikti viņiem rādīt, ka šeit nav jōnieši un hellespontieši, nei salu apdzīvotāji, kuŗi pie kalpības pieraduši, vai nu mēdietis ir tiem par kungu, vai arī tie to pārmaina pret kaut kādu citu, — bet ka esam brīvie dōrieši, kas nākuši no brīvās Peloponēsas, lai apmestos uz dzīvi Sicīlijā. Vai mēs vēl gaidīsim, līdz visi, viena pilsēta pēc otras, esam iekāroti, lai gan zinām, ka vienīgi šādā ceļā esam pārspējami, un lai gan viņus redzam taisni pie šīs politikas turamies, tas ir, ka vienus viņi atdala no mums ar viltīgām runām, citus padara par savstarpīgiem ienaidniekiem, apsolut savu sabiedrību, joprojām nodara vēl tālāku ļaunumu, ikvienam, kā spēdami, dziedādami priekšā savu sirēnas dziesmu? Un vai mēs domājam, ja tālākie ciltsbrāļi iet bojā, ka ļaunums tad nenonāks arī līdz mums pašiem? Jeb vai tam vien ir jācieš, kas pirmais cieš?

78. „Bet ja kāds iedomājās, ka kaņš ar atēniešiem ir taču sirakūziešiem un ne viņam pašam; ja neuzskata par savu pienākumu uzņemties briesmas manas tēvijas labā, tas lai apdomā, ka manejā viņš cīnīsies nevien par manu, bet tikpat labi arī par savu tēviju, un cīņa viņam būs jo drošāka, tādēļ ka es nebūšu jau iepriekš iznīcināts, bet būšu viņa biedrs, kam ir arī savi sabiedrotie⁷⁴). Lai viņš apdomā, ka atēnietis grib nevis sirakūzieti sodīt viņa naida dēļ, bet mani par iemeslu ņemdams vēl vairāk nodrošināt sev v i ņ a draudzību⁷⁵). Bet ja kāds mūs apskauž vai arī no mums baidās (stiprākai valstij jāpieredz viena kā otra lieta), un tamdēļ vēlēšas, lai Sirakūzas gan tiktu sodītas un pazeminātas (pēc kam mēs lai taptu saprātīgāki), bet tomēr savas paša drošības labā grib, lai viņas no briesmām izglābtos, — tad viņš lolo cerību, kas tālu pārsniedz cilvēka spēkus, jo neviena varā nav — par likteni valdīt tāpat, kā par paša iekāri un vēlēsanos. Un ja nu viņš savos aprēķinos viņš, tad viņš vaimanās par savu nelaimi un varbūt drīz vien vēlēsies, ka varētu mūsu laimi, kā jau agrāk, atkal apskaust. Bet tas nebūs vairs iespējams, ja jau viņš mūs ir vienus atstājis un nav gribējis ar mums dalīties briesmās, kuŗas ne vārda pēc, bet patiesībā viņam ir kopīgas ar mums, — jo šķietami viņš gan glābtu mūsu varu, īstenībā izglābdams pats savu labklājību. Vispirms gan jums, kamarīniešiem, kas esat mūsu kaimiņi un kam briesmas draud otā kārtā, vajadzēja jau laikus par tām domāt un neizrādīties par tik kūtriem sabiedrotiem kā tagad; kā jūs būtu mūsu palīdzības lūgtin lūgušies, ja atēnieši būtu vispirms pret kamarīniešu zemi vērtušies, tā jums arī tagad vajadzēja mūs lūgt nekādā ziņā nepieņemt. Bet līdz šim ne jūs, ne pārejie hellēņi neesat par to rūpējušies.

79. „Varbūt savās bailēs jūs atsauksities uz savām tiesiskām attiecībām pret mums un pret uzbrucējiem un sacīsiet, ka starp jums un atēniešiem pastāv sabiedrības līgums. Jūs tomēr neesat to slēguši, lai kaitētu saviem draugiem, bet tikai tam gadījumam, ja kāds jums uzbruktu, vai arī, lai palīdzētu atēniešiem, ja kāds tiem uzbruktu, — bet nevis, kad viņi paši, kā tagad, netaisnā kārtā uzbrūk citiem. Pat rēģijieši, lai gan chalcidieši būdami, tomēr negrib chalcidiešiem leontīniešiem palīdzēt atkal pārnākt dzimtenē. Tā tiešām būtu ļauna lieta, ja viņi, skaistā tiesiskā prasījuma īsto nozīmi nojauzdami, „bez saprātīga ie-

mesla" ⁷⁶⁾ izturās tik apdomīgi, bet jūs „ar saprātīgu iemeslu“ ⁷⁷⁾ gribētu palīdzēt saviem dabiskiem ienaidniekiem ⁷⁸⁾ un ļaut bojā iet vēl dabiskākiem radiniekiem ⁷⁹⁾, iedami roku rokā ar viņu niknākiem ienaidniekiem. Tas tomēr nav taisnīgi, turpretī jums gan vajadzētu drīzāk mums palīdzību sniegt un viņu bruņoto spēku nebaidīties; jo ja mēs visi apvienojamies, tie nav bīstami, bet bīstami viņi ir tad, ja mēs — taisni otrādi — viens no otra šķīramies, ko atēnieši patiesībā grib panākt. Viņi taču pat tad nevarēja neko izdarīt, kad mēs bijām vieni paši un viņi nāca un kaujā paturēja virsroku (jo pēc tam viņiem bij ar skubu jāaiziet).

80. „Apvienojoties mums tā tad nav iemesla baidīties, un sabiedrību slēgsim jo labprātīgāki tamdēļ, ka varam palīdzību sagaidīt no peloponēsiešiem, kas kara ziņā vispār ir stiprāki par atēniešiem. Neviena lai nedomā, ka jūsu uzmanīgā neitralitāte, ko ievērojot jūs ne vienam ne otram nesniedzat palīdzību, it kā būdami sabiedrībā ar abiem, — ir taisnīga pret mums un jums pašiem garantē drošību. Taisnība, lūk, Istenībā un vārdos nav viena un tā pati. Jo kad jūsu neitralitātes dēļ vājākais būs pārspēts un stiprākais būs virsroku ņēmis, vai tad tas nenozīmēs, ka pirmajam jūs neesat palīdzējuši izglābties un otram esat jāvuši noziegumu nodarīt? Un tomēr ir skaistāki, apvienojoties ar pārestības cietējiem un cilts radiniekiem, sargāt nevien Sicīlijas kopīgo labumu ⁸⁰⁾, bet arī aizkavēt atēniešus, kas taču ir jūsu draugi, tapt par noziedzniekiem. Ar vienu vārdu, mēs sirakūzieši sakam: Nav grūti, kā jūsu tā arī visu citu priekšā noskaidrot jautājumu, par kuŗu jums jau pašiem ir tikpat pareizs ieskats; bet ja ar pārlicināšanu mēs neko nevaram sasniegt, tad mēs griežamies pie jums ar lūgumu un apgalvojam, ka uzbrūk mums jōnieši, kas jau no seniem laikiem ir mūsu ienaidnieki, bet jūs kā dōrieši pārdodat mūs — dōriešus! Un ja atēnieši mūs pārspēs, tad virsroku viņi būs paturējuši jūsu uzskatu un lēmumu dēļ, kamēr godu un slavu gūs viņi paši un kā uzvaras balvu paņems taisni tos, kas viņiem uzvaru devuši. Bet ja mēs gūsīm uzvaru, arī tad jūs saņemsiet sodu, tādēļ ka jūsu vainas dēļ mūs ir apdraudējušas briesmas. Tā nu pārdomājiet labi un izvēlaties uz vietas, vai gribat tūlīņ uzņemties kalpību bez briesmām, vai arī kopā ar mums gūt iespējamo uzvaru, lai tad iz-

bēgtu kauna pilnai atkarībai no Atēnām un ari naidam no mūsu puses, kuŗš tiešām nebūs viegls."

81. Tā runāja Hermokrats, bet pēc viņa uzstājās atēniešu sūtnis Eifēms ar apmēram šādu runu:

82. „Mēs esam nākuši, lai atjaunotu iepriekšējo sabiedrību; bet tā kā sirakūzietis ir mūs aizkāris, tad man nepieciešami jārunā ari par mūsu valdību, lai rādītu jums, ka tā mums ar pilnu tiesību pienākās. Uz svarīgāko iemeslu viņš ir jau pats aizrādījis, — proti, ka jau no seniem laikiem jōnieši ir dōriešu ienaidnieki. Tas ir tiesa, bet ir vēl sekošais iemesls. Peloponēsiešu acīs, kuŗi ir dōrieši un skaita ziņā mūs pārspēj un dzīvo mums blakus, mēs esam „jōnieši“⁸¹), un tādēļ mums bija jāpielūko, kādā ceļā mēs vislabāki varētu sevi nodrošināt pret viņu virskundzību. Kad nu pēc mēdiešu kariem mēs ieguvām floti, tad atsvabinājāmies no lacedaimoņu valdības un vadības, jo viņiem nebūt nebija lielākas tiesības mums pavēlēt nekā mums viņiem, izņemot vienīgi to, ka viņiem tobrīd bija lielāks spēks un vara⁸²). Un no tā laika mēs esam neatkarīga valsts, kuŗas vadībā atrodās ari agrākie dižkēniņa pavalstnieki; mēs lūk esam pārliecināti, ka zem peloponēsiešu varas nonāksim vismazāk tad, ja mums būs spēks ko aizstāvēties. Ja tuvāki pielūkojam, tad mēs neesam ari nekādu netaisnību nodarījuši, saņemdami savās rokās varu par jōniešiem un salu apdzīvotājiem, kuŗus, kā sirakūzieši saka, mēs esot kalpinājuši, lai gan tie esot mūsu ciltsbrāļi. Jo viņi, kopā ar mēdiešiem, nāca pret mums — savu tēvu pilsētu, neuzdrošinādamies no mēdiešiem atkrist un savu iedzīvi pamest likteņa varā, kā mēs to esam darījuši, atstādami savu dzimto pilsētu; viņi turpretī nevien paši izvēlējās kalpību, bet gribēja to ari mums uztipt.

83. „Tamdēļ mēs nu ari esam valdības cienīgi, jo esam nevien vislielāko floti devuši, bet ari hellēņu labā visneatlaidīgāko uzcītību parādījuši, kamēr viņi (jōnieši un salu apdzīvotāji) labprātīgi sekoja mēdietim, lai nodarītu mums zaudējumus; neatkarīgi no tam mēs centāmies ari iegūt spēkus, ko uzstāties pret peloponēsiešiem. Pie tam mēs necildinājām sevi skaistiem vārdiem un nesacījām, ka valdība mums pienākās tamdēļ, ka barbara varu esam vieni paši iznīcinājuši⁸³), vai ari, ka esam briesmās devušies drīzāk viņu (jōniešu) brīvības labā, nekā rūpēdamies par visu pārejo hellēņu un līdz ar to par savu pašu labklā-

jību. Nevar arī nevienam ļaunā ņemt, kas cenšās sasniegt viņam pienācīgo labklājību. Tā arī tagad mēs esam šurpu nākuši savas drošības dēļ un redzam, ka jums ir tās pašas intereses kā mums. Mēs runājam tagad par to, kā dēļ šie sirakūzieši grib mums neslavu celt, un no kā jūs savās aizdomās visvairāk baidāties, — lai gan zinām, ka baiļu un aizdomu pārņemtiem cilvēkiem pirmā brīdī gan patīk vilinoša runa⁸⁴), kamēr vēlāk, kad jāstājās pie darba, viņi tomēr rīkojās saskaņā ar savām interesēm. Valdību savā apkārtnē mēs nu esam, kā sacīts, aiz bailēm ieguvuši, un aiz tā paša iemesla esam arī šurpu nākuši, lai kopā ar saviem draugiem nokārtotu šejienes apstākļus drošību garantējošā veidā; mēs neesam nākuši, lai savus draugus kalpinātu, bet lai aizkavētu, ka viņi nepiedzīvo to no citiem.

84. „Neviens lai nedomā arī, ka mēs iejaucamies jūsu darīšanās, lai gan ar tām mums nav nekādas daļas. Lai viņš apdomā, ja jūs nosargājat savu brīvību un ar saviem ievērojamiem spēkiem stājaties pretī sirakūziešiem, ka šie tad nevarēs tik viegli sūtīt peloponēsiešiem pastiprinājumus un mēs necietīsim zaudējumus. Šādā nozīmē jūsu liktenis interesē mūs jau vislielākā mērā. Tamdēļ mums ir arī pamatots iemesls pārvest leontīniešus viņu dzimtenē — nevis kā mūsu pavalstniekus, kādi ir viņu ciltsbrāļi Eibojā, bet lai viņi būtu cik vien iespējams stiprāki un atbalstīdamies uz savu zemi nodarītu saviem kaimiņiem sirakūziešiem mūsu labā grūtības. Tur, savā dzimtenē, mēs spējam arī vieni paši pret ienaidniekiem aizstāvēties, un lai gan sirakūzietis saka, ka neesot nekāda saprāta, ja chalcidietis mēs kalpinot, bet šejeniešiem gribot viņu brīvību nosargāt, — tad tomēr mums nāk par labu, ja chalcidietis paliek bez saviem paša bruņotiem spēkiem un maksā mums tikai naudu, kamēr šeit mums ir noderīgi, ja leontīnieši un visi citi mūsu draugi patur savu brīvību un neatkarību iespējami lielākā mērā.

85. „Patvaldniekam vai arī valdošai pilsētai nekāda rīcība nav neprātīga, ja tik tā ir noderīga, un viņiem nav radniecības saitu, ja tās reizē nav drošības garantija⁸⁵). Pret visiem cilvēkiem jāizturās vai nu naidīgi vai draudzīgi atkarībā no apstākļiem, un šeit mums nāk par labu — nevis, ja savus draugus vājinām, bet ja mūsu ienaidnieku vara ir lausta pateicoties mūsu draugu spēkam. Nav iemesla mums neuzticēties, jo arī savās zemēs mēs pārvaldam sabiedrotos tā, kā tas katrā atse-

višķā gadījumā mums ir noderīgi: chijieši un mētimnieši dzīvo pēc saviem likumiem un dod tikai kuģus, lielākā daļa ir jau vairāk atkarīga un maksā nodevas, citi mūsu sabiedrotie, lai gan viegli iekarojami salinieki, bauda pilnīgu brīvību un neatkarību, tādēļ ka dzīvo izdevīgās vietās Peloponēsas tuvumā⁸⁶). Tā nu ari šējienes apstākļus mēs, saprotams, gribam nokārtot sev par labu, ņemot pie tam vērā, kā jau sacīts, mūsu bailes no sirakūziešiem⁸⁷). Jo tie cenšās pēc valdības par jums, grib panākt sabiedrību ar jums, pamatojoties uz jūsu aizdomām pret mums, — lai tad paši saņemtu savās rokās valdību par Sicīliju, pēc tam kad mēs, vai nu cīņā pārspēti vai ari bez atbalsta palikuši, būtu bez kaut kādiem panākumiem no šējienes atkal aizgājuši. Tā ari nenovēršami notiks⁸⁸), ja jūs pāriesiet viņu pusē; jo mums nebūs viegli pārspēt tik lielu un apvienotu varu, un ja mēs te vairs nebūsim, tad viņu spēki būs pārāki par jūsejiem.

86. „Bet ja kāds šādām domām nepiekrīt, tad pati īstenība runā viņam pretī. Jo kad iepriekš jūs aicinājāt mūs šurpu, jūs baidējāt mūs vienīgi ar to, ka mēs paši nonāksim briesmās, ja pielaidīsim, ka jūs nākat zem sirakūziešu varas. Nebūtu pareizi, ja jūs tagad neticētu tam pašam motīvam, ar ko jūs mēģinājāt mūs pārliecināt; vai ari izturētos pret mums ar aizdomām tamdēļ, ka mēs esam nākuši ar pārāk lieliem spēkiem (salīdzinot ar sirakūziešu varu), — daudz vairāk pret viņiem jums vajag izturēties ar neuzticību. Mums taču nemaz nav iespējams bez jūsu palīdzības šeit noturēties, un ja mēs ari izrādītos par ļaunprātīgiem cilvēkiem un gribētu jūs iekarot, tad mēs nespētu jūsu paklausību sev nodrošināt, ņemot vērā tālo braucienu pāri jūrai un ari to, ka mums trūkst garnizona, kāds nepieciešams tik lielās pilsētās, kuŗas turklāt sava bruņojuma ziņā līdzinās sauszemes pilsētām⁸⁹). Šie sirakūzieši turpretim atrodās tepat jūsu tuvumā, pie tam nevis ar kaŗaspēka nometni, bet ar visu savu pilsētu, kas ir stiprāka par mūsu šeit esošiem spēkiem; viņi pastāvīgi jūs apdraud un nepalaidīs garām nevienu izdevīgu gadījumu jums kaitēt (to viņi ir jau pierādījuši kā dažās citās reizēs tā ari zīmējoties uz leontīniešiem). Tagad viņi pat uzdrošinās saukt sev jūs palīgā (it kā jūs būtu bez prāta), lai tad uzstātos pret tiem, kas viņu rīcību traucē un līdz šim nosargājuši pret viņiem Sicīlijas neatkarību. Mēs savukārt aicinam jūs nodrošināties daudz patiesākā veidā, jo lūdzam jūs

neatmest to drošības garantiju, ko mēs savstarpīgi viens otram varam dot. Apdomājiet, ka viņiem ar savu pārspēku — arī bez sabiedrotiem — ceļš uz jūsu pilsētu ir katru brīdi vaļā, kamēr jums tikai reti būs izdevība ar tik lieliem palīga spēkiem pret viņiem aizstāvēties. Ja nu jūs kaut kādu aizdomu dēļ pieļausiet, ka tie bez panākuma atkal aiziet vai pat cieš kādu neveiksmi, tad var vēl notikt, ka jūs labprāt gribētu redzēt pie sevis kaut niecīgu viņu daļu, — bet ja tāda pie jums arī nonāktu, līdzēt viņa vairs nevarēs.

87. „Tā nu jūs, kamarīnieši, un arī citi — nepieļaujiet, ka viņi ar savām apmelošanām jūs pierunā. Mēs gan esam jums jau pilnu patiesību teikuši par aizdomām, kādas pret mums celtas, bet tomēr gribam vēl galvenos punktus atgādināt, lai varētu jūs pārliecināt. Mēs tā tad sakam, ka savā pusē valdam par hellēņiem, lai paši nenāktu zem citu varas, bet šeit mēs aizstāvam brīvību un neatkarību, lai te valdošo apstākļu dēļ neciestu zaudējumus⁹⁰). Mēs esam piespiesti daudz ko uzsākt, tādēļ ka mums daudzkārt jābūt nomodā par savu drošību, un tagad, tāpat kā agrāk, mēs esam šurpu nākuši nevis kā nelūgti viesi, bet kā aicināti sabiedrotie, lai palīdzētu tiem no jums, kam pārestība jācieš. Jūs jau neesat arī par tiesnešiem iecelti, lai spriestu par mūsu darbiem, nedz arī par mūsu skolotājiem; tādēļ nemēģiniet mūs atrunāt (tas jau būtu tagad arī grūts uzdevums), bet ņemiet un lietojiet savā labā visu to, kas no mūsu daudzpusīgās darbības un mūsu rakstura īpašībām arī jums ir noderīgs. Esiet pārliecināti, ka mūsu rīcība nav visiem vienlīdz kaitīga, bet daudz lielākam hellēņu vairumam atnes pat labumu. Jo ikvienam un ikvienā vietā (ja mēs arī neesam tur klāt), gan apdraudētam gan uzbrucējam, ir droša izredze — pirmajam, ka mēs sniegsim viņam palīdzību, otram — ka pēc mūsu ierašanās tas nepaliks bez soda; un tā pēdejaais gribot negribot ir spiests apdomāties, bet pirmais izglābjās bez pūlēm. Tagad nu ir pienākusi šī drošību garantējošā palīdzība, kas jums ir tikpat vajadzīga kā dažam citam⁹¹), un to tad neatraidiet, bet dariet tāpat kā citi: tai vietā, lai pastāvīgi domātu par aizsardzību pret sirakūziešiem, pārmainiet reiz savu taktiku un domājiet līdzīgā kārtā arī par uzbrukumu.“

88. Tā runāja Eifēms, bet kamarīniešu ieņemtais stāvoklis bija šāds. Pret atēniešiem viņi bija labvēlīgi noskaņoti, to-

mēr baidījās, vai tie arī tiešām negrib Siciliju iekarot; ar sirakūziešiem, kas dzīvoja viņiem blakus, viņi pastāvīgi bij ienaidā un baidījās ne mazāk no šiem saviem kaimiņiem, ja tie bez viņu palīdzības paturētu virsroku⁹⁹). Tādēļ viņi bija tiem jau pirmoreiz minētos nedaudzos jātniekus sūtījuši, un tagad viņi nolēma — uz priekšu un patiesībā palīdzēt drīzāk sirakūziešiem, tomēr cik maz vien iespējams; bet lai neizliktos, it kā atēniešus viņi ievērotu mazāk, sevišķi, kad tie kaujā bij uzvaru guvuši, tad šimbrīžam viņi atrada par derīgu, vārdos dot abām pusēm vienu un to pašu atbildi. Kā nolēmuši, tā viņi arī atbildēja: „Tā kā abas kara vedējas puses esot šo sabiedrotie¹⁰⁰), tad pēc šo domām zvērests prasot, lai pašreizējos apstākļos šie nesniedzot palīdzību ne vienam ne otram.“ Abejo sūtīti pēc tam aizceļoja.

Sirakūzieši tagad gatavojās uz karu, bet atēnieši, kas uzturējās nometnē pie Naksas, veda sarunas ar siķeliešiem, lai tie jo lielākā skaitā pievienotos viņiem. Tad nu tie siķelieši, kas dzīvoja vairāk uz līdzenuma pusi un bija sirakūziešu pavalstnieki, no pēdejiem atkrita, tomēr tādu nebija daudz; turpretī zemes vidienē dzīvojošie, kuŗi arī iepriekš vienmēr bija neatkarīgi, ar nedaudz izņēmumiem tūliņ pievienojās atēniešiem un apgādāja karaspēku ar labību, daži arī ar naudu. Kas negribēja pievienoties, pret tiem atēnieši nosūtīja karaspēku un pa daļai tos arī piespieda, pa daļai tomēr viņus aizkavēja sirakūzieši, atsūtīdami garnizonus un sargu nodaļas. No Naksas atēnieši pārcēlās ar floti uz Katani, atjaunoja nometni, ko sirakūzieši bija nodedzinājuši, un pavadīja te ziemu. Uz Kartāgu viņi nosūtīja triēru, lai noslēgtu draudzību un ja vien iespējams, izgādātu sev kādu palīdzību, — tāpat arī sūtņus uz Tirsēniju¹⁰¹), jo dažas turienes pilsētas bija pašas piedāvājušās piedalīties karā. Viņi sūtīja arī pie siķeliešiem un uz Egestu, uzaicinādami dot iespējami lielāku skaitu zirgu; gatavoja Sirakūzu apļenkšanai nepieciešamos ķieģeļus, dzelzs rīkus un visu citu, kas bija vajadzīgs, — lai pēc tam, līdz ar pavasara sākumu, nopietni stātos pie kara darbiem.

Uz Korintu un Lacedaimonu nosūtītie sirakūziešu sūtņi mēģināja, gar Itālijas piekrasti braucot, arī vietejām pilsētām ierunāt, lai taču mierīgi nenoskatās atēniešu rīcībā, kuŗa līdzīgā kārtā apdraud arī viņas, — un kad bija nonākuši Korintā, tad

uzstājās ar runu, prasīdami, lai cilts radniecības dēļ nāk viņiem palīgā. Korintieši tad arī tūlīn kā pirmie nolēma sniegt visu iespējamo palīdzību, un lika arī saviem sūtņiem iet līdzī uz Lacedaimonu, lai palīdzētu ierunāt lacedaimoņiem vairāk noteikti vest vietejo kaŗu pret atēniešiem un sūtīt arī kaut kādus palīga spēkus uz Sicīliju. Šie sūtņi arī nonāca no Korintas Lacedaimonā, un te atradās arī Alcibiāds ar pārejiem trimdniekiem, jo no Tūriju novada viņš bija toreiz tūlīn ar kādu preču kuģi pārcēlies uz Cillēni Ēleajā, bet pēc tam nonācis Lacedaimonā pašu lacedaimoņu aicināts, kuŗi garantēja viņam personisko drošību (viņš proti baidījās no tiem savu iepriekšējo intrīgu dēļ sakarā ar Mantineju⁹⁹). Tā nu atgadījās, ka lacedaimoņu tautas sapulcē nevien korintieši un sirakūzieši, bet arī Alcibiāds nāca ar vienādiem priekšlikumiem, mēģinādami lacedaimoņus pārliecināt. Un tā kā efori un pārejās amata personas gribēja uz Sirakūzām tikai sūtņus sūtīt, lai aizkavētu izlīgšanu ar atēniešiem, bet nevēlējās sniegt palīdzību, tad Alcibiāds kūdīja un mudināja lacedaimoņus uz kaŗu, uzstādamies ar apmēram šādu runu:

89. „Neatvairami man vispirms jārūnā uz jums manas neslavas dēļ, lai jūs nepadotos aizdomām pret mani un tamdēļ nevērīgi uzklausītos manas domas par valsts labumu. Kad mani senči, proti, kāda pārmetuma dēļ bij atsacījušies no godakonsula amata⁹⁹), tad es mēģināju mūsu attiecības atkal atjaunot un parādīju jums savu labvēlību nevien daudzās citās lietās, bet arī zīmējoties uz nelaimes gadījumu pie Pilas. Kamēr es neatlaidīgi par jums rūpējos, jūs izlīgāt ar atēniešiem un sagādājāt šinī gadījumā mani ienaidniekiem⁹⁷), vezdami ar viņiem miera sarunas, cieņu un varu, man turpretī negodu. Un tā jūs ar pilnu tiesību piedzīvojāt manis dēļ zaudējumus, kad es nostājos mantiniešu un argosiešu pusē, vai arī citādā veidā pretojos jūsu nolūkiem. Ja nu arī toreiz, kad manis dēļ jūs cietāt zaudējumus, dažs labs uz mani ļaunojās, — zinams, bez pietiekoša iemesla, — tad tagad tas lai aplūko šo lietu pēc būtības un skatās uz mani citādi. Un ja kāds uzskatīja mani par mazvērtīgu tamdēļ, ka es turējos vairāk tautas pusē, tad arī šī iemesla dēļ nebūtu pareizi uz mani ļaunoties. Jo no seniem laikiem mēs⁹⁸) esam tiranu ienaidnieki, bet visu to cilvēku kopu, kuŗi pretojās patvaldībai, sauc par tautu, — un tā mūsu

naida dēļ pret tiraniem mūsu rokās palika tautas vadība. Valstī ar demokrātisku iekārtu mums nu gribot negribot bija pa lielākai daļai jāērķinās ar valdošiem apstākļiem; mēs tomēr centāmies valsts jautājumos būt mērenāki, nekā patvaļai valdot tas bija parasts. Tie bija citi, kas gan senos laikos gan tagad ir lielo vairumu pa ļauniem ceļiem veduši, un tie ir arī manas trimdas vaininieki. Mēs turpretī vadījām visu valsti⁹⁹) un uzskatījām par savu pienākumu palīdzēt nosargāt iekārtu, kuŗas laikā valsts bija savas varas un brīvības augstāko pakāpi sasniegusi un kuŗu ikviens bija kā mantojumu saņēmis. (Tiesa gan, arī demokrātijas īsto dabu mēs visi, kam ir cik necik saprāts, esam mācījušies pazīt, un es varētu viņu vēl labāki nonievāt nekā kaut kuŗš cits, bet par vispār atzītu neprātu gan neko jaunu nevarētu teikt.) Mēs uzskatījām arī par nedrošu lietu grozīt satversmi, kamēr jūs kā ienaidnieki sēdējāt mūsu durvju priekšā.

90. „Tādi nu ir manas neslavas iemesli, bet tagad uzklaušaties lietas, par kuŗām jums labi jāpārdomā un kur es, ciktāl es viņas labāki pazīstu, varu jums padomu dot. Mēs lūk devāmies uz Sicīliju, lai vispirms, ja vien iespējams, iekarotu sicīliešus, bet pēc viņiem itāļiešus, un beidzot mēģinātu ieņemt arī kartāgiešu valsti un viņus pašus¹⁰⁰). Ja mums tas izdotos, vai nu visumā vai arī tikai pa lielākai daļai, tad mēs gribējām uzbrukt Peloponēnai, līdzīgi ņemdami visus mums tur klātpienākušos hellēņu spēkus, tāpat arī lielu daudzumu par maksu salīgtu barbaru — ibēriešus un citus, kuŗus no barbariem tagad tur uzskata par vislabākiem kuŗavīriem. Lai pavairotu floti, mēs būtu daudz jaunu kuģu būvējuši (jo Itālijā ir liela koku bagātība), un ar tiem būtu ieslēguši Peloponēsu no visām pusēm; bez tam mēs gribējām arī ar kājnieku spēkiem uzbrukt pilsētām no sauszemes puses un tās vai nu ar joni ieņemt vai arī aplenkt vaļņiem. Tā mēs cerējām Peloponēsu viegli iekarot, lai tad saņemtu savās rokās valdību par visiem hellēņiem. Un lai visu to vieglāki varētu sasniegt, tad no jauniegūtiem novadiem vajadzēja pietiekošā daudzumā pienākt naudai un labībai, tā kā šejienes ienākumi nebūtu jāaiztiek.

91. „Tā nu jūs esat dzirdējuši, ar kādiem nodomiem patlaban uzsāktais kuŗagājiens ir ticis ievadīts, un esat to dzirdējuši no cilvēka, kas visu ļoti smalki zina. Pārejie stratēģi mē-

ģinās šos plānus šādā vai līdzīgā veidā pēc iespējas izpildīt. Bet tagad uzklausaties, ka Sicīlija nespēs noturēties, ja jūs nesniegsiet viņai palīdzību; jo sicīliešu kara māksla ir diezgan trūcīga, lai gan arī tā viņi vēl varētu paturēt virsroku, ja cieši apvienotos. Sirakūzieši katrā ziņā, kuņi ar visiem saviem spēkiem ir jau sauszemes kaujā neveiksmi cietuši un kuņus ieslēgs arī no jūras puses, nespēs vieni paši tur esošai atēniešu varai pretī turēties. Un ja nu šī pilsēta būs ieņemta, tad droši vien atēniešu rokās kritīs arī visa Sicīlija un drīz pēc tam Itālija, un no turienes draudošās briesmas, uz kuņām es patlaban aizrādīju, neilgā laikā nāks arī pār jums. Neviens tā tad lai nedomā, ka tagad jūs spriežat vienīgi par Sicīliju, — nē, arī Peloponēsa ir apdraudēta, ja jūs drīzumā nerīkosities šādi. Sūtiet ar kuģiem uz turieni karaspēku, tādā veidā, ka airētāji, tur nonākuši, tūliņ uzstājās kā smagi bruņotie, un kas pēc manām domām vēl svarīgāki nekā šāds karaspēks — sūtiet kādu spartieti kā kara vadoni, kas organizētu tur esošos spēkus un piespiestu pievienoties arī citus, kas to vēl negrib darīt. Tādeji jūsu draugiem radīsies vairāk drosmes un šaubīgie pievienosies jums ar mazāk bailēm.

Bez tam jums vajag arī šeit vairāk atklāti karu vest, lai sirakūzieši, redzēdami jūsu gādību par viņiem, jo vairāk turās pretī, un atēnieši jo mazāk spētu saviem tur esošiem spēkiem sūtīt pastiprinājumus. Jums vajag arī Atikā esošo Deceleju nocietināt, jo taisni no šāda pasākuma¹⁰¹⁾ atēnieši vienmēr un visvairāk baidās, un viņi domā arī, ka tas ir vienīgais kara notikums, ko viņi vēl nav piedzīvojuši. Ienaidniekiem nodarīt zaudējumus var visdrošāki tad, ja nomana, no kā viņi visvairāk baidās, pēc tam dabū to skaidri zināt un tad taisni tā arī dara. Ir taču gluži dabīgi, ka ikviens vislabāki pats saprot savas vājās puses un tādēļ baidās. Kādā ziņā cietokšņa celšana jums ir izdevīga, bet ienaidniekiem kaitīga, to es gribu tagad — par daudzām citām lietām nemaz nerunājot — tikai galvenos punktus aprādīt. Atiešu zemes ierīces jūs pa lielākai daļai ieņemsiet, pa daļai tās pašas no sevis pāries jūsu varā¹⁰²⁾; bet viņi tūliņ zaudēs ienākumus no Laureja sudraba raktuvēm un ko viņi vēl citādi ieņem no zemes īpašumiem un tiesu iestādēm¹⁰³⁾, galvenā kārtā tomēr samazināsies ieņēmumi no sabie-

drotiem, jo kad šie pārliecināsies, ka jūs atēniešus sparīgi apkaŗojat, viņi savus pienākumus pret pēdejiem pildīs nolaidīgi.

92. „Ka viss tas patiesi notiek, pie tam drīzumā un ar pienācīgu uzcītību, atkarājās no jums — lacedaimoņiem; es no savas puses esmu pilnīgi pārliecināts, ka tas ir vismaz iespējams, un nedomāju, ka šini ziņā kļūdītos. Es nu nevēlos, lai jūs uzskatītu mani tamdēļ par mazvērtīgu, ka es, kam agrāk bija liela tēvijas drauga slava, tagad gribu viņai, kopā ar tās niknākiem ienaidniekiem, vislielākos zaudējumus nodarīt; es nevēlos arī, ka jums būtu aizdomas, it kā mani priekšlikumi celtos no emigranta dedzības¹⁰⁰). Es esmu izvairījies no to cilvēku ļaunprātības, kas mani ir izdzinuši, bet es nevaivos parādīt jums labdarījumu, ja tik jūs sekojat manam padomam; un par ienaidniekiem es uzskatu ne tik daudz tos, kas saviem ienaidniekiem reiz ir zaudējumus nodarijuši, kā piem. jūs, — bet gan tos, kas savus draugus piespiež tapt par ienaidniekiem. Tēvijas mīlestību es nejūtu, kur man pārestību nodara, bet viņa man bija, kad es kā pilntiesīgs pilsonis dzīvoju drošībā. Es arī nedomāju, ka uzsāktu tagad naidīgu rīcību pret zemi, kas vēl būtu mana tēvija, — daudz vairāk es gribu zaudēto tēviji no jauna iegūt. Patiesībā nevis tas ir tēvijas draugs, kas nepareizā kārtā to zaudējis atstāj viņu mierā, bet gan tas, kas pēc viņas ilgodamies visādā ziņā mēģina to atkal iegūt.

Tā nu es, cienjamie lacedaimoņi, vēlos, lai jūs bez bailēm atļautu man ņemt dalību kara pasākumos un visās grūtībās; jūs taču pazīstat vispāri lietoto izteicienu: ja kā ienaidnieks es esmu daudz kaitējis, tad kā draugs es varu arī daudz laba darīt. Pazīdams atēniešu apstākļus, es esmu arī uzminējis, kas jums ir darams, un proti: pārliecināti, ka tagad jums ir jālemj par vissvarīgākām interesēm, nebaidaties uzsākt karaģājienu gan uz Sicīliju gan uz Atiku, lai pirmajā vietā ar mazu kara spēka daļu palīgā nākdami izglābtu lielas valstis, un lai laustu atēniešu tagadejo un nākamo varu, pēc kam nevien paši dzīvosiet drošībā, bet saņemsiet arī virsvadību par visu pārejo Helladu, kas savā labvēlībā sekos jums labprātīgi un nevis ar varu spiesta.“

93. Tā runāja Alcibiāds, bet lacedaimoņi, kas gan jau iepriekš arī paši bija nodomājuši uzsākt karaģājienu pret Atēnām, tomēr vēl nogaidīja un vilcinājās, — guva tagad daudz lielāku

drosmi, pēc tam kad viņš visus šos jautājumus bija noskaidrojis, jo viņi ticēja, ka ir dzirdējuši cilvēku, kas tos vislabāki pazīst. Tā nu viņi tūliņ sāka domāt par Decelejas nocietināšanu un gribēja arī nekavējoties sūtīt kādu palīdzību sicīliešiem. Ģilipu Kleandrīda dēlu viņi iecēla par kaņavadoni sirakūziešiem, un tam vajadzēja ar šiem un ar korintiešiem¹⁰⁵) apspriesties un saskaņā ar valdošiem apstākļiem tā rīkoties, lai sirakūziešiem varētu vislabāk un visātrāki līdzēt. Viņš tad lika korintiešiem tūliņ sūtīt šim uz Azinu divus kuģus, bet pārejos, kādus viņi vēl būtu nodomājuši dot, savest kārtībā, lai vajadzīgā brīdī tie būtu gatavi doties jūrā. Kad viņi tā bija norunājuši, sūtņi aizceļoja no Lacedaimonas.

Atēnās pienāca arī kaņakuģis, ko stratēģi bija no Sicīlijas atsūtījuši, pieprasīdami naudu un jātniekus, un atēnieši, ziņojumā noklausījušies, nolēma sūtīt kaņaspēkam gan algu gan jātniekus. Ziema tad gāja uz beigām un līdz ar to beidzās 17. gads šim Tūcidida aprakstītam kaņam.

94. Nākošā vasarā, pavasarim patlaban sākoties, Sicīlijā⁴¹⁴ esošie atēnieši atstāja Katani un brauca gar piekrasti uz Meġarām (Sicīlijā), kuŗu iedzīvotājus, kā es jau agrāk esmu teicis, sirakūzieši bija tirana Ģelona laikā padzinuši un paši ieņēmuši viņu zemi. Izcēluši desantu, atēnieši nopostīja laukus un uzbruka arī kādam sirakūziešu cietoksnim, kuŗu tomēr nevarēja ieņemt. Pēc tam viņi devās gar piekrasti, gan ar kājnietu spēkiem gan kuģiem, uz Tērijas upi, iegāja zemes vidienē, postīja līdzenumu un dedzināja labību. Viņi sastapa arī nelielu nodaļu sirakūziešu un dažus no tiem nonāvēja, pēc kam uzcēla uzvaras zīmi un atgriezās tad uz kuģiem. Nobraukuši atkal Katanē, viņi apgādājās pārtikas līdzekļiem un devās tad ar visu kaņaspēku pret siķeliešu pilsētiņu Centoripām, kuŗu piespieda viņiem pievienoties, noslēdzot līgumu, un tad aizgāja, nodedzinādami pie tam inēsiešu un hiblajiešu labības laukus. Nonākuši Katanē, viņi atrod te no Atēnām pienākušus 250 jātniekus, tomēr vienīgi ar segliem — jo zirgus varot turpat Sicīlijā dabūt, — bez tam vēl 30 jātnieku strēlniekus un 300 sudraba talantus.

95. Tanī pašā pavasarī devās lacedaimoni ar kaņaspēku pret Argosu, bet nonāca tikai līdz Kleonām, jo te notika zemestrīce un viņi atgriezās mājās. Argosieši pēc tam iebruka Tirejas no-

vadā, kas atradās pierobežas joslā, un nolaupīja lacedaimoniem daudz mantas, ko pārdeva par ne mazāk kā 25 talantiem. Neilgi pēc tam, tanī pašā vasarā, tespijiešu tautas partija uzbruka augstākiem amata vīriem, bet neko nevarēja panākt, jo pienāca tēbieši un dažus sagūstīja, kamēr citi aizbēga uz Atēnām.

96. Tai pašā vasarā sirakūzieši, dabūjuši zināt, ka atēniešiem pienākuši jātnieki un viņi jau gatavojās iet uzbrukumā, nolēma ieņemt un apsargāt uzejas uz Epipolām¹⁰⁶), lai ienaidnieki nevarētu pa tām nepamanīti uzņākt augšā. Viņi lūk bija pārliecināti, ka atēnieši pat uzvaras gadījumā nevarēs tik viegli pilsētu ieslēgt ar valni, ja iepriekš nebūs ieņēmuši Epipolas — pie pašas pilsētas esošu augstu līdzenumu ar stāvām nogāzēm. Pa kādu citu ceļu — viņi domāja — atēnieši nevarēs augšā uzņākt, jo pārejās vietas ir stāvas, bet nolaidums sniedzās līdz pat pilsētai un ir viscaur pārredzams. Tā kā minētais līdzenums paceļās augstāki par visu apkārtni, tad sirakūzieši to ir nosaukuši par Epipolām. Tā nu viņi ar visu savu kaŗaspēku atstāja gaismai austot pilsētu un nogāja uz pļavu pie Anapas upes (jo Hermokrats ar saviem biedriem bija nesen virspavēlniecību saņēmuši), izdarīja te kaŗaspēka apskati un tad pirmā kārtā izlasīja no hoplītu skaita 600 vīrus, kuŗus komandēja andrīešu emigrants Diomīls. To uzdevums bija nevien Epipolas apsargāt, bet arī kaut kuŗā citā vietā, kur vien būtu vāja dzīgs, pēc apvienošanās ātri ierasties.

97. Atēnieši bija naktī priekš minētās apskates, sirakūziešiem nezinot, ar visu savu kaŗaspēku no Katanes aizbraukuši un apstājušies pie tā sauc. Lauvasraga, kas atrodās sešas vai septiņas stādijas no Epipolām. Te viņi izcēla malā kājnieku spēkus, bet ar kuģiem noenkurējās pie Tapsas¹⁰⁷). Tā ir pussala, kas no neliela zemesšauruma iesniedzās atklātā jūrā un ne pa jūras ne pa zemes ceļu neatrodās tālu no sirakūziešu pilsētas. Tad nu atēniešu jūraspēki noslēdza Tapsas šauro vietu ar palisādēm un palika mierīgi uz pussalas, bet kājnieki devās tūliņ ātriem soļiem uz Epipolām un uzkāpa uz Eiriēla, pirms sirakūzieši, to pamanījuši, paspēja pienākt no pļavas un apskates. Šie tomēr visi steidzās turpu, cik ātri katrs spēdams, tāpat arī Diomīla 600 vīru lielā nodaļa; bet viņiem bija jānoiet ne mazāk kā 25 stādijas, līdz no pļavas varēja nonākt pie ie-

naidniekiem. Šādos apstākļos un bez stingri noteiktas kārtības uzbrūkot atēniešiem, sirakūzieši cieta kaujā pie Epipolām neveiksmi un atgriezās pilsētā; viņiem bija krituši pats Diomils un no pārejiem ap 30 vīru. Atēnieši tagad uzcēla uzvaras zīmi un izdeva sirakūziešiem uz vienošanās pamata viņu kritušos. Nākošā dienā viņi nokāpa no augstaines un tuvojās pilsētai, bet kad sirakūzieši no tās pretī neiznāca, tad gāja atkal atpakaļ un uzbūvēja fortu uz Labdala¹⁰⁸), t. i. uz augstākā punkta Epipolās un tuvu pie stāvās nogāzes, pretī Megarām. Šim fortam vajadzēja noderēt kā noliktavai viņu rīkiem un mantām, kad viņi ietu uz priekšu vai nu cīņas vai arī vaļņu būves nolūkā.

98. Neilgi pēc tam viņiem pienāca no Egēstas 300, bet no siķeliešiem, naksiešiem un dažiem citiem ap 100 jātnieku. Pašiem atēniešiem bija jau 250, kuņiem zirgus viņi pa daļai bija ņēmuši no eģestiešiem un kataniešiem, pa daļai pirkuši par naudu; tā tad kopā viņiem sanāca 650 jātnieku. Atstājuši Labdalā garnizonu, viņi gāja tagad uz Sikū¹⁰⁹), kur apmetās no metnē un steidzīgi uzcēla riņķveidīgo fortu¹⁰⁹). Nocietinājuma ātrā būve sacēla sirakūziešos izbailes, un tie nolēma iziet no pilsētas uz kauju un neļaut nocietinājumu celt. Kad nu abas pretejs puses sāka jau ieņemt kaujas līniju, sirakūziešu vadoni redzēja, ka viņu karaspēka nodaļas zaudējušas savstarpīgo sakaru un nodibināt noteiktu kārtību nav viegli; tādēļ viņi aizveda karaspēku atpakaļ uz pilsētu, izņemot vienu daļu jātnieku. Šie palika turpat un mēģināja atēniešus aizkavēt pienest akmeņus un izklīst pa tālāko apkārtni. Tad viena nodaļa atēniešu hoplītu, visu jātnieku atbalstīta, uzbruka sirakūziešu jātniekiem un tos padzina, dažus arī nogalinot, pēc kam uzcēla uzvaras zīmi šīs jātnieku sadursmes piemiņai.

99. Nākošā dienā viena daļa atēniešu cēla valni ziemeļu virzienā no riņķveidīgā forta, bet citi bez mitēšanās nesa akmeņus un kokus un krāva tos kopā uz līnijas, kas ved uz tā sauc. Trōgīlu, jo tā bija visīsākā aplencamam valnim, kuņam vajadzēja iet no lielās ostas līdz pat otrai jūrai¹¹¹). — Sirakūzieši, sekodami galvenokārt karavadoņa Hermokrata padomam, negribēja vairs ar visu savu karaspēku ielaisties izšķīrošās cīņās ar atēniešiem, bet uzskatīja par derīgāku celt šķērsvalni pret atēniešu nodomātā aplencamā vaļņa līniju. Ja šie īstā laikā

tiktu gatavi — tā viņi domāja, — tad aizšķērsīšot atēniešiem ceļu, bet ja tie nāktu šos traucēt, tad arī šie varēšot izsūtīt pret tiem kādu daļu sava karaspēka; viegli pieejamās vietas šie paspēšot vēl laikus ieņemt un nostiprināt vismaz palisādēm, bet atēniešiem vajadzēšot tad savu darbu atstāt un ar visiem spēkiem vērsties pret šiem. Tā tad viņi izgāja no pilsētas un sākot no tās cēla šķērsvalni leļpus atēniešu riņķveidīgā forta; pie tam viņi cirta eļļas kokus Apollōna svētajā birzē un cēla koka torņus uz vaļņa. Atēniešu kuģi nebija vēl no Tapsas nonākuši lielajā ostā, bet sirakūzieši vēl pārvaldīja jūras piekrasti, un atēnieši pieveda pārtiku no Tapsas pa zemesceļu ¹¹²).

100. Atēnieši sirakūziešus netraucēja, jo baidījās, ka viņiem divi daļās sadaloties cīņa pretiniekiem būs jo vieglāka, un bez tam viņi gribēja arī ātrāki pabeigt sava vaļņa būvi. Kad nu sirakūzieši redzēja, ka palisādes un valnis ir jau pietiekoši nostiprināti, viņi atstāja vaļņa apsardzībai vienu nodaļu un atgriezās tad pilsētā. Bet atēnieši sabojāja pa tām starpām apakšzemes vadus, kas pilsētai piegādāja dzeļamo ūdeni; pēc tam viņi nogaidīja brīdi, kad sirakūzieši pusdienas karstumā atradās savās teltīs, daži bij arī uz pilsētu aizgājuši un posteņi pie palisādēm pildīja sarga dienestu nevērīgi, un lika tad 300 izlasītiem pašu hoplītiem un kādam izlasītam skaitam viegli bruņoto, kas bija smagiem ieročiem apgādāti, pēkšņi un ātriem soļiem doties uzbrukumā pret sirakūziešu valni; bet pārejo karaspēku viņi sadalīja divi daļās un viena no tām, kuŗu vadīja viens no abiem stratēģiem, vērtās pret pilsētu, lai aizkavētu palīdzības sniegšanu no turienes, otra turpretī, otra stratēģa vadībā, devās uz palisādēm pie mazajiem vārtiem ¹¹³). Tad minētie 300 uzbrūk un ieņem palisādes, sargiem tās atstājot un iebēgot jaunajā nocietinājumā pie Temenīta ¹¹⁴). Līdz ar viņiem ielauzās arī viņu vajātāji ¹¹⁵), bet sirakūzieši tos ar varu atkal izdzina, pie kam daži argosieši un nedaudz atēniešu palika turpat uz vietas. Tagad viss atēniešu karaspēks griezās atpakaļ, nojauca līdz pamatiem šķērsvalni, nopostīja palisādes un paņēma pāļus sev līdzī, pēc kam uzcēla uzvaras zīmi.

101. Nākošā dienā atēnieši, izejot no riņķveidīgā forta, sāka nostiprināt ar valni purvu pārvaldošo nogāzi ¹¹⁶) — tanī vietā, kur Epipolu augstaine ir vērsta uz lielās ostas pusi un no kurienes, nokāpjot lejā, varēja pa visīsāko līniju, pāri līdz-

numam un purvam, celt aplencamo valni līdz pat ostai¹¹⁷). Bet arī tagad sirakūzieši iznāca no pilsētas un sākot no tās cēla savukārt palisādes pāri purvam¹¹⁸); palisādēm blakus viņi raka grāvi, lai atēniešiem nebūtu iespējams celt savu valni līdz pat jūrai. Bet šie, pabeiguši vaļņa būvi uz nogāzes, no jauna izdara uzbrukumu sirakūziešu palisādēm un grāvim, pēc tam kad jau iepriekš bija likuši flotei braukt no Tapsas uz sirakūziešu lielo ostu. Viņi paši agrā rīta stundā nokāpa no Epipolām lejā un iegāja līdzenumā, salika tad durvis un platus dēļus pār mālainām un cietākām vietām, pārgāja pa tiem pār purvu un saulei lecot ieņēma palisādes un grāvi, izņemot nelielu daļu, ko ieņēma vēlāk. Notika kauja, un virsroku paturēja atēnieši, pie kam sirakūziešu labais spārns sāka bēgt uz pilsētas pusi, bet kreisais gar upi¹¹⁹). To nu atēniešu 300 izlasīto vīru lielā nodaļa gribēja ieslēgt, lai aizkavētu pāriešanu par upi, un steidzās tamdēļ ātriem soļiem uz tiltu. Sirakūzieši, pie kuņiem atradās arī lielākā daļa viņu kavalērijas, baidīdamies ieslēgšanas, dodās šiem 300 vīriem pretī, piespiež tos bēgt un paši uzbrūk tad atēniešu labajam spārnam, tā kā zem viņu spiediena šī spārna pirmā nodaļa sāk atkāpties. Kad Lamachs, kas komandēja kreiso spārnu, to redzēja, viņš steidzās palīgā ar nedaudz strēlniekiem un argosiešiem, bet kad pārgāja par kādu grāvi, lai vērstos pret ienaidniekiem, tad palika viens pats kopā ar nelielu skaitu pārejo, kas bija līdzī pārgājuši, un tā krita nevien viņš, bet arī pieci vai seši no viņa ļaudīm. Sirakūzieši vēl paspēja lielā steigā viņus uzlasīt un nogādāt drošībā uz upes otro krastu, bet tad atkāpās, atēniešu pārejam kaņaspēkam jau tuvojoties.

102. Kad tie sirakūzieši, kas iepriekš bij aizbēguši uz pilsētas pusi, šos notikumus redzēja, viņiem radās jauna drosme, tādēļ viņi nāca no pilsētas atpakaļ un ieņēma kaujas līniju pret atēniešiem, kuņi viņiem bija jau pretī stāvējuši. Vienu daļu no savejiem viņi nosūtīja arī uz riņķveidīgo fortu Epipolās, cerēdami, ka tas palicis bes apsardzības un to viegli varēs ieņemt. Tie arī ieņēma un nopostīja uz priekšu izvīrīto nocietinājumu, kam bija 10 pletru¹²⁰) apjomā, bet ieņemt pašu fortu viņus aizkavēja Nīcijs, kas slimības dēļ tur bija palicis. Viņš proti lika saviem apkalpotājiem aizdedzināt ierīces¹²¹) un malku, kas vaļņa priekšā bija sakrauta, — jo redzēja, ka cilvēku trūkuma

dēļ citādi nespēs izglābties. Tā viņš savu nolūku arī sasniedza, jo sirakūzieši uguns dēļ tālāk vairs negāja, bet devās atpakaļ. Bez tam arī atēnieši, kas savus pretiniekus lejā bij atsituši, nāca jau uz augšu fortam palīgā, un tai pašā laikā arī viņu kuģi no Tapsas, kā tiem bija pavēlēts, brauca lielajā ostā iekšā. Kad uz augstā līdzenuma esošie to redzēja, viņi steidzīgi atgriezās pilsētā, un tā darīja arī viss sirakūziešu karaspēks, jo viņi domāja, ka viņu rīcībā esošie bruņotie spēki nebūs pietiekoši, lai aizkavētu vaļņu celšanu līdz pat jūrai.

102. Atēnieši pēc tam uzcēla uzvaras zīmi, izdeva sirakūziešiem uz vienošanās pamata viņu kritušos un saņēma no viņiem savu kritušo, to starpā arī Lamacha līķi. Tā kā viss atēniešu karaspēks, gan flote gan kājnieki, atradās tagad vienuviet, tad no Epipolu stāvās nogāzes līdz pat jūrai viņi ieslēdza sirakūziešus ar divkāršu valni¹²²). Pārtiku karaspēkam pieveda no visiem Itālijas novadiem. Atēniešiem pienāca arī daudzi cīņas biedri no siķēliešiem, kas līdz šim bij izturējušies nogaidoši; no Tirsēnijas atbrauca trīs piecdesmitairinieki, un arī citādi viss gāja pēc vēlēšanās. Sirakūzieši savukārt vairs necerēja, ka karā paturēs virsroku, jo arī no Peloponēsas nekāda palīdzība nebija pienākusi; un tā viņi nevien savā starpā sāka runāt par padošanos, bet ievadīja arī sarunas ar Nīciju, kā rokās pēc Lamacha nāves atradās visa vara. Lai gan nekādu noteiktu lēmumu viņi nepieņēma, ar Nīciju tomēr tika daudz runāts, un vēl vairāk pašā pilsētā, kā tas viegli saprotams, ja cilvēki atrodās spaidu stāvoklī un ir ciešāk ielenkti nekā iepriekš. Zem pašreizejo ļauno apstākļu iespaida viņiem cēlās arī kaut kādas savstarpīgas aizdomas, un viņi atcēla arī no amata virspavēlniekus, kuŗu vadībā neveiksmi bija piedzīvojuši, it kā to nelaieme vai nodevība būtu bijusi par iemeslu viņu zaudējumiem. To vietā viņi ievēlēja Hērakleidu, Eikli un Telliju.

104. Pa to laiku Ģilips un no Korintas izbraukušie kuģi¹²³) bija jau nonākuši Leikadā un gribēja steidzīgi doties Sicīlijai palīgā. Bet tā kā viņiem nāca ļaunas vēstis, kuŗām visām bija vienads, lai gan nepareizs saturs, proti — ka Sirakūzas ir jau pilnīgi ar vaļņiem ieslēgtas, tad Ģilipam nebija vairs nekādas cerības zīmējoties uz Sicīliju, un viņš domāja vienīgi par Itālijas glābšanu. Tādēļ viņš un korintietis Pitēns cīk ātri vien spēdami pārbrauca par Iona līci un nonāca Tarantā ar diviem

lakoņu un diviem korintiešu kuģiem, kamēr korintiešiem, kas neatkarīgi no saviem desmit kuģiem bij ar komandām apgādājuši arī divus leikadiešus un trīs ampraķiešus, vajadzēja izbraukt vēlāk. No Tarantas Ģilips nosūtīja vispirms sūtņus uz Tūrijiem sarunu vešanai, likdams arī atgādināt, ka viņa tēvs te baudījis pilsoņu tiesības¹²⁴); viņš tomēr nevarēja iedzīvotājus savā pusē dabūt un devās tad atkal jūrā, lai brauktu tālāk gar Itālijas piekrasti. Bet iepretim Terinas jūraslīcim¹²⁵) viņu pārsteidza vētra, kas šinī vietā pastāvīgi ar lielu brāzmu nāk no ziemeļiem, un aizdzina viņu atklātā jūrā, kur tam bij ārkārtīgas grūtības jācieš, līdz viņš atkal nonāca Tarantā. Te viņš uzvilka uz krasta un izlaboja visus tos kuģus, kuŗi no vētras bija cietuši. Nīcijs gan dabūja par viņa tuvošanos zināt, bet nepiegrieza tam nekādu vērību viņa kuģu mazā skaita dēļ, tāpat kā to bija darījuši arī tūrijieši; viņš domāja, ka braucēji ir bruņojušies drīzāk kā jūraslaupītāji, kālab arī aizsardzības nolūkā neko nedarīja.

105. Ap to pašu laiku šinī vasarā lacedaimoņi, gan viņi paši gan sabiedrotie, iebruka Argosā un nopostīja lielāko daļu zemes. Bet atēnieši nāca argosiešiem ar 30 kuģiem palīgā, līdz ar to pilnīgi atklāti laudzami ar lacedaimoņiem noslēgto miera līgumu. Iepriekš viņi gan bija no Pilas izdarījuši laupīšanas gājienus¹²⁶) un ieročiem rokā atbalstījuši arī argosiešus un mantiniešus, desantus tomēr viņi bij izcēlušī drīzāk citās Peloponēsas piekrastēs un nevis Lakōnijā, un lai gan argosieši daudz reizes bija viņus lūguši izcelt Lakōnijā kaut vismazāko desantu un kopā ar šiem nopostīt kaut visniecīgāko zemes stūrīti, pēc kam atkal aiziet, — viņi tomēr nebija gribējuši to darīt. Tagad turpretī Pītodōra, Laispodija un Dēmarāta vadībā viņi izkāpa malā Limēras Epidaurā, Prasijās un citās vietās un postīja zemi, ar ko deva lacedaimoņiem jau vairāk pamatotu iemeslu uzsākt pret atēniešiem naidīgu rīcību. Kad atēnieši ar saviem kuģiem bija no Argosas atkal aizbraukuši un bij aizgājuši arī lacedaimoņi, argosieši iebruka Flīasijā, nopostīja daļu zemes, nonāvēja arī dažus flīasiešus un atgriezās tad mājās.

Septītā grāmata.

Ģilips un Pītēns, izlabojuši Tarantā savus kuģus, brauca no šejienes gar piekrasti uz Rietumu Lokriem¹⁾). Dabūjuši te jau drošākas ziņas, ka Sirakūzas vēl nav pilnīgi ar valni ieslēgtas un ir vēl iespējams pāri Epipolām ieiet pilsētā ar karaspēku, viņi apspriedās savā starpā, vai atstāt Sicīliju pa labai rokai²⁾ un mēģināt iebraukt ostā³⁾, vai arī, paturot salu pa kreisi, doties vispirms uz Hīmeru⁴⁾, lai pastiprinātu savus spēkus kā ar šejieniešiem tā ar citiem, kam tik varētu ierunāt, un ietu tad uz Sirakūzām pa zemesceļu. Viņi nu nolēma braukt uz Hīmeru, jo vairāk tamdēļ, ka Rēģijā vēl nebija pienākuši četri atēniešu kuģi, kurus Nīcijs tomēr⁵⁾ bij izsūtījis, kad bija saņēmis ziņu, ka lacedaimoni ir jau Lokros. Viņi arī aizsteidzās priekšā šiem novērotāju kuģiem, izbrauca caur zundu⁶⁾, pietājās Rēģijā un Mesēnē un nonāca tā Hīmerā. Šeit viņi ierunāja hīmeriešiem piedalīties karā, t. i. iet nevien pašiem līdzī, bet apgādāt arī ieročiem viņu flotes neapbruņotos jūrniekus (savus kuģus viņi bija Hīmerā uzvilkuši uz krasta). Viņi sūtīja arī pie selinūntiešiem un lika tiem ar visiem saviem spēkiem ierasties noteiktā vietā. Ne pārāk lielu skaitu karavīru viņiem apsoliya sūtīt arī ģelieši un daži siķelieši, kuri tagad bij ar mieru daudz noteiktāki nostāties viņu pusē, pēc tam kad nesen bija miris Archonīds, dažu siķeliešu cilšu ķēniņš tanī apvidū, kam bija liela vara un kas pret atēniešiem izturējās draudzīgi; bez tam viņi redzēja arī, ka Ģilips bija no Lacedaimonas nācis nopietnā nolūkā.

Tā nu Ģilips uzsāka gājienu uz Sirakūzām ar apmēram 700 labi bruņotiem paša matrožiem un jūras-kareivjiem, 1000 smagi un viegli bruņotiem hīmeriešiem līdz ar 100 jātniekiem, zinamu skaitu viegli bruņotu selinūntiešu līdz ar jātniekiem, nedaudz ģeliešiem un apmēram 1000 siķeliešiem.

2. Korintieši, atstājuši ar saviem kuģiem Leikadu, brauca cik ātri vien spējami, un Gongils, viens no viņu virsniekiem, izbraucis ar vienu kuģi kā pēdejais, nonāk Sirakūzās kā pirmais,

tomēr tikai drusku agrāk nekā Ģilips. Te viņš atrod, ka iedzīvotāji pašulaik grib tautas sapulcē apspriesties, kā atsvabināties no kara grūtumiem. To viņš nu novērsa, iedrošināja viņus un sacīja, ka nāk vēl citi kuģi un arī Ģilips Kleandrīda dēls, lace-daimoņu sūtītais kara vadonis.

Sirakūziešiem tad radās jauna drosme, un viņi tūlī ar visu savu kaŗaspēku atstāja pilsētu, lai ietu Ģilipam pretī. Ceļā esot pēdejais bija patlaban ieņēmis siķeliešu cietoksni Jetas, bija te savu kaŗaspēku savedis kaujas kārtībā un nonāk tā pie Epipolām. Uz tām viņš uzkāpj no Eiriēla puses, kur jau atēnieši pirmo reizi bij uzkāpuši augšā, un dodās tad kopā ar sirakūziešiem pret atēniešu valni. Viņš pienāca taisni tai laikā, kad atēnieši bija jau pabeiguši savu divkāršo valni, kas 6—7 stādiju gaŗumā sniedzās līdz lielajai ostai; nepabeigts bija tikai kāds diezgan īss gabals jūŗas tuvumā, pie kuŗa tie vēl strādāja. Pārejām valnim, t. i. tam, kas no riņķveidīgā forta ziemeļu virzienā ved uz Trōģilu un pretējo jūŗu, akmeņi bija pa lielākai daļai jau piegādāti; dažas vietas bija pa pusei, dažas arī pilnīgi pabeigtas, un tādā veidā tās arī tika atstātas⁷⁾. Tik tuvas briesmas jau apdraudēja Sirakūzas.

3. Kad Ģilips un sirakūzieši tik piepeši uzbruka, atēnieši sākumā gan uztraucās un apjuka, tomēr nostājās kaujas kārtībā. Ģilips apstājās viņu tuvumā, lika hēroldam pieiet tiem klāt un sacīt: Ja viņi vēlās piecu dienu laikā no Sicīlijas aiziet un visu, kas tiem pieder, līdzī ņemt, tad šis esot ar mieru noslēgt ar viņiem līgumu. Bet atēnieši nepiegrieza tam ne mazāko vērību un atlaida hēroldu bez atbildes. Pēc tam abas pretejās puses sāka nostāties noteiktā kaujas kārtībā. Bet kad Ģilips redzēja, ka sirakūzieši nekārtīgi drūzmējās un savest tos kārtībā nav viegli, viņš savu kaŗaspēku atvilka atpakaļ uz plašāku vietu. Neuzbruka arī Nīcijs ar atēniešiem, bet palika mierīgi pie vaļņa, un kad Ģilips neredzēja tos tuvojamies, viņš aizveda savu kaŗaspēku uz Temenīta uzkalnu, lai pavadītu te nakti.

Nākošā dienā viņš savu kaŗaspēku noveda lejā un lielāko daļu nostādīja kaujas kārtībā atēniešu vaļņa tuvumā, lai pēdejie nevarētu uz kādu citu vietu sūtīt palīga spēkus, bet vienu nodaļu viņš nosūta uz Labdala fortu, ieņem to⁸⁾ un liek visus, ko tur atrada, nogalināt. (Šī vieta nebij atēniešiem saredzama). — Tai

pašā dienā sirakūzieši atņēma atēniešiem vienu triēru, kas ostas priekšā izpildīja sarga dienestu.

4. Pēc tam sirakūzieši un viņu sabiedrotie sāka no pilsētas, pāri Epipolām, celt vienkāršu šķērsvalni ziemeļos no atēniešu riņķveidīgā forta ⁹⁾, lai pēdejiem, ja tie nevarētu to novērst, nebūtu vairs iespējams viņus pilnīgi ieslēgt ar savu valni. Kad atēnieši, pabeiguši sava vaļņa būvi pie jūras ¹⁰⁾, bija jau uznākuši augšā uz Epipolām, tad Ģilips ar savu karaspēku gribēja nakts laikā uzbrukt vienai viņu vaļņa daļai, kas nebija pietiekoši augsta. Bet atēnieši to pamanīja — jo nakti viņi pavadīja ārpus vaļņa — un gāja tam pretī, bet viņš, to redzēdams, steidzīgi aizveda savus karavīrus projām. Valni šinī vietā atēnieši tagad paaugstināja un sargāja to paši, bet pārejo valni tūlīņ sadalīja starp sabiedrotiem, noteikdami katram savu vietu, kuŗa tam jāsargā.

Nīcijs pēc tam nolēma nocietināt tā saukto Plēmmiriju ¹¹⁾. Tas ir zemesrags taisni pretī pilsētai, kuŗš jūrā iesniegdamies padara šauru lielās ostas ieeju. Ja to nocietinātu, tad pēc viņa domām varētu vieglāki pievest produktus un kuŗa materiālus, jo viņa kuģi varētu tad tuvāki noenkurēties pie sirakūziešu ostas ¹²⁾ un tiem nevajadzētu, kā tagad, no ostas ¹³⁾ iekšējā stūŗa braukt ienaidniekiem pretī, ja šie ar savu flotī gribētu kaut ko uzsākt. Tā viņš jau vairāk sāka domāt par jūŗaskuŗu, redzēdams, ka pēc Ģilipa pienākšanas kuŗš uz sauszemes neko daudz vairs nesola. Viņš nu aizveda uz Plēmmiriju vienu daļu sava kuŗaspēka un kuŗus, pēc kam uzcēla tur trīs fortus, kuŗos novietoja lielāko daļu kuŗa mantas. Te noenkurējās arī lielie transporta un ātri braucēji kuŗa kuģi.

Bet galvenā kārtā aiz šī iemesla tagad pirmo reizi kuŗu komandas cieta lielus zaudējumus. Tur nebija daudz ūdens un tas nebij arī tuvumā atrodams, un ja nu kuŗu ļaudis aizgāja gan pēc tā, gan pēc sausiem zariem, tad viņi parasti gāja bojā sirakūziešu jātnieku dēļ, kas pārvaldīja apkārtni. Jo sirakūziešu kavalērijas trešā daļa bija novietota miestā pie Olimpēja, lai ienaidnieki nevarētu no Plēmmirijas iznākt un izdarīt laupīšanas. — Nīcijs tagad dabūja zināt, ka arī pārejie korintiešu kuģi atrodās ceļā uz Sicīliju, tādēļ to novērošanai viņš nosūtīja 20 kuŗus, kuŗiem uzdeva uzglūnēt tiem pie Lokriem un Rēģijas un arī pie Sicīlijas piestātnes ¹⁴⁾.

5. Ģilips savukārt strādāja pie vaļņa būves, ko cēla pāri Epipolām, izlietodams pie tam akmeņus, kuņus atēnieši bij iepriekš sev pašiem sagādājuši; turklāt viņš dienu no dienas izveda sirakūziešus un to sabiedrotos no pilsētas un nostādīja kaujas kārtībā sava vaļņa priekšā. Atēnieši no savas puses arī nostājās kaujas kārtībā. Reiz nogaidījis izdevīgu brīdi, Ģilips gāja uzbrukumā, un sadursmei notiekot abas puses cīnījās savu vaļņu starpā⁴⁵), kur sirakūzieši nevarēja savu kavalēriju izlietot. Tā nu sirakūzieši un to sabiedrotie cieta neveiksmi un vēlāk uz vienošanās pamata uzslaija savus kritušos, bet atēnieši uzcēla uzvaras zīmi. Pēc tam Ģilips sapulcināja savus karavīrus un sacīja, ka ne viņi, bet šis pats esot vainīgs, likdams kaujas līniju ieņemt pārāk dziļi starp vaļņiem, kālab kavalērijai un šķēpnešiem nebijis iespējams cīņā piedalīties. Bet tagad šis vedīšot viņus atkal ienaidniekiem pretim, un lai apdomājot, ka viņi nebūšot vājāki bruņoti par tiem, bet kas attiecās uz drosmi, tad būtu nepiedodami, ja viņi kā dōrieši un peloponēsieši neuzskatītu par savu pienākumu pārspēt un izdzīt no šīs zemes jōniešus, kas ir salinieki un dažādi gadījuma ļaudis. Pēc tam, nogaidījis izdevīgu brīdi, viņš veda tos atkal uz cīņu.

6. Nīcijs un atēnieši domāja: Ja ienaidnieki arī negrib kā pirmie cīņu sākt, tad šie nedrīkstot tomēr pieļaut, ka tie savu valni ceļ arvien tālāk uz priekšu (jo sirakūziešu šķērsvalnis bija jau nonācis līdz pat atēniešu vaļņa galam), un ja tas sniegtos pāri, tad jau esot vienalga, vai šie pastāvīgi cīnoties un uzvarot, vai arī necīnoties nemaz. Tādēļ viņi gāja tagad sirakūziešiem pretī. Tad Ģilips aizveda savus smagi bruņotos spēkus no vaļņiem tālāk uz priekšu nekā pirmo reiz un uzsāka cīņu, bet jātņiekem un šķēpnešiem viņš lika nostāties atēniešiem sānos uz atklāta laukuma, kur abejo vaļņu būves darbi izbeidzās. Tad nu pa kaujas laiku jātņieki uzbruka atēniešu kreisajam spārnam, kas atradās viņiem pretī, un piespieda to bēgt, bet aiz šī iemesla sirakūzieši uzvarēja arī pārejo karaspēku un iedzina to atkal nocietinājumos. Nākošā dienā viņiem izdevās ar sava vaļņa būvi aizsteigties atēniešiem priekšā, tā kā tie viņus vairs nevarēja traucēt un pat uzvaras gadījumā tiem nebija vairs nekādas izredzes ieslēgt viņus ar aplencamo valni.

7. Pēc tam pienāca arī pārejie 12 korintiešu, amprakiešu un leukadiešu kuģi, kuņus atēniešu novērotāju kuģi nebija pama-

nījuši. Šīs eskadras pavēlnieks bija korintietis Erasinīds, un kuģu komandas turpmāk palīdzēja sirakūziešiem celt nocietinājumus, izņemot šķērsvalni. Ģilips pa tām starpām aizceļoja uz pārejējiem Sicīlijas novadiem, lai sagādātu kā jūras tā arī sauszemes spēkus un pamudinātu uz rosīgāku darbību visas tās pilsētas, kuŗas nebija diezgan uzcītīgas, vai arī nepavisam vēl nepiedalījās karā¹⁶⁾. Savukārt sirakūzieši un korintieši sūtīja otru lāgu¹⁷⁾ uz Lacedaimonu un Korintu un lūdza piesūtīt viņiem vēl papildu spēkus, kādā veidā tas vien būtu iespējams — vai nu ar transporta vai preču kuģiem vai arī citādi kā; jo arī atēnieši liekot palīga spēkiem nākt. Sirakūzieši apgādāja tagad savus kuģus ar komandām un mācījās manevrēt, jo gribēja uzbrukt arī ar floti, un vispārīgi viņiem bija radusies liela drosme.

8. Kad Nīcijs to nomanīja un redzēja, ka ienaidnieku spēki un viņa paša nespēcība ar katru dienu pieņemās, tad arī viņš sūtīja vēstnešus uz Atēnām. Jau agrāki viņš bija bieži vien par notikumiem sīki ziņojis un darīja to tagad jo vairāk tamdēļ, ka uzskatīja savu stāvokli par apdraudētu un necerēja vairs, ka varēs izglābties, ja atēnieši neatsauks viņa kuŗaspēku, vai arī nesūtīs stiprus papildu spēkus. Bet tā kā viņš baidījās, ka vēstneši vai nu aiz runas dāvanu trūkuma vai aizmirsības, vai arī gribēdami tautai pēc patikas runāt, neattēlo stāvokli nepareizi, tad viņš rakstīja vēstuli, būdams tai pārliecībā, ka šādā kārtā atēnieši iepazīsies ar viņa patiesiem uzskatiem, kuŗi vēstneša vainas dēļ nebūs sagrozīti, un visdrīzāk pieņems īstenībai atbilstošu lēmumu. Vēstneši tad nu aizceļoja ar šo vēstuli un citiem ziņojumiem, bet Nīcijs rūpējās par kuŗaspēku, domādams tagad vairāk par aizsardzību nekā labprātīgu došanos briesmās.

9. Tās pašas vasaras beigās devās atēniešu stratēģis Evertiōns pret Amfipoli, kopā ar Perdiku¹⁸⁾ un lielu skaitu trāķiešu¹⁹⁾, un lai gan pilsētu viņš neieņēma, tomēr iebrauca Strīmonā ar kuŗakuģiem un bloķēja Amfipoli no upes puses, izlietojams Hīmeraju kā bāzi. Līdz ar to beidzās šī vasara.

10. Nākošā ziemā pienāca Atēnās Nīcija vēstneši, paziņoja, kas tiem bija vārdiem uzdots, atbildēja uz papildu jautājumiem un nodeva arī vēstuli. Tad uzstājās valsts rakstvedis un lasīja atēniešiem vēstuli priekšā, kuŗai bij apmēram šāds saturs:

11. „Iepriekšējos notikumus, cienījamie atēnieši, jūs zināt no daudzām citām vēstīm; bet tagad jums vairāk kā jebkad pie-

nākās zināt, kādos apstākļos mēs atrodamies, lai pēc tam jūs varētu pareizu lēmumu pieņemt. Kad mēs vairākās kaujās bijām sirakūziešus uzvarējuši, pret kuriem esam sūtīti, un bijām ari vaļņus uzceluši, kuņģos tagad uzturamies, tad pienāca lacedaimonis Ģilips ar kaņaspēku no Peloponēsas un dažām Sicīlijas pilsētām. Pirmajā kaujā mēs viņu gan uzvarējām, bet otrā dienā mūs pārspēja liels skaits jātnieku un šķēpnešu un mums vajadzēja atkāpties savos nocietinājumos. Mēs nu tagad, izbeiguši aplenkšanas darbus, esam spiesti pretinieku pārsvara dēļ izturēties mierīgi (mēs jau ari nevarētu visu savu kaņaspēku izlietot, tādēļ ka ievērojama daļa smagi bruņoto vajadzīga vaļņu apsardzībai), bet viņi ir gar mūsu valni vienkāršu šķērsvalni cēlušī, tā kā nav vairs iespējams viņus ieslēgt, ja iepriekš neuzbrūk ar lieliem spēkiem un neieņem šo viņu nocietinājumu. Tā nu iznāk, ka mēs gan šķietamies citus aplencot, bet patiesībā drīzāk paši tiekam aplenkti, vismaz kas attiecās uz sauszemi, — jo jātnieku dēļ mēs nevaram tālu zemes vidienē ieiet.

12. „Viņi ir ari uz Peloponēsu pēc palīga spēkiem sūtījuši, un Ģilips ir aizceļojis uz Sicīlijas pilsētām, lai tām no viņām, kuņģos tagad vēl izturās mierīgi, ierunātu piedalīties kaņā, bet no citām, ja vien iespējams, atvestu gan sauszemes gan jūras spēkus. Jo viņi, kā es dzirdu, ir nodomājuši nevien ar kājnikiem uzbrukt mūsu nocietinājumiem, bet reizē ari uz jūras ar floti. Neviens no jums lai nebrīnās, ka ari uz jūras. Ari viņi, lūk, zin ļoti labi, ka sākumā mūsu flote gan atradās teicamā stāvoklī, tādēļ ka kuģi bija sausi un komandas veselās un pilnā sastāvā, bet tagad kuģi, tik ilgu laiku atrazdamies jūrā, ir no slapjuma cietuši²⁰⁾, un komandas iet bojā. Uzvilkt kuģus uz krasta un izkaltēt nav iespējams, tādēļ ka ienaidnieku flote, kuņģa ir tikpat spēcīga kā mūsejā un kuģu skaita ziņā vēl pārāka, pastāvīgi mūs apdraud. To atklāti var redzēt manevrējot; ofensīve atrodās viņu rokās, un viņi var ari savus kuģus vieglāk izkaltēt, jo tiem nav uz reidas jāstāv un citi jānovēro.

13. „Mums turpretī tas nāktos grūti²¹⁾ pat ar kuģu pārpilnību, kad mēs nebūtu spiesti, kā tagad, ar v i s u floti uzmanīties un novērot. Ja mēs tikai drusku pamazinātu novērošanu, mums pietrūktu pārtikas līdzekļu, kuņģos ari tagad pievedam tikai ar lielām grūtībām, tādēļ ka mums jābrauc viņu pilsētai garām. Kuģu komandas ir mums bojā gājušās un iet vēl tagad

bojā, proti aiz šādiem iemesliem. Kad jūraskareivji iziet zarus lasīt, vai arī uzsāk tālākus gājienus laupīšanas nolūkā vai ūdens dēļ, viņus nogalina jātņieki. Hoplītu apkalpotāji pārbēg pie ienaidniekiem, pēc tam kad mēs esam pārsvaru zaudējuši; bet kas attiecās uz svešajiem jūrniekiem, tad tie, kas pieņemti dienestā piespiedu ceļā, pie pirmās izdevības aiziet un izklīst pa Sicīlijas pilsētām; bet kas sākumā likās no lielās algas vilināties un vairāk domāja par naudas iegūšanu nekā par cīņām, tagad turpretī necerētā kārtā redz ienaidnieku pusē floti un citus bruņotus spēkus, tie aizbēg, vai nu uzdodot par iemeslu dezertieru gūstīšanu, vai arī aiziet kā kuņrajs spēdams, — Sicīlija ir taču tik liela! Daži jūrnieki ir arī no virsniekiem dabūjuši atļauju savā vietā atstāt Hikaras vergus²²), lai tad paši nodotos tirdzniecībai, un tā flotes dienesta disciplīna ir iznīcināta.

14. „Es atkārtāju, lai gan jūs to jau zināt, ka kuģu komandas tikai īsu laiku bija teicamā stāvoklī, bet tagad mums ir maz tādu jūrnieku, kas kuģi spēj izvadīt no ostas un airējot pastāvīgi ieturēt kārtību. Vislaunākais tomēr ir tas, ka man kā stratēģim nav iespējams visu to novērst (jo savaldīt jūsu tieksmes nav viegli), un mums nav arī cilvēku, ar kuriem papildināt kuģu komandas, kamēr mūsu ienaidnieki var to daudzējādā ziņā darīt. Līdzī atvestais jūrnieku sastāvs mums nepieciešami jāizlieto tekošām vajadzībām un zaudējumus mēs nevaram aizpildīt, jo Naksas un Katanes pilsētas, kas tagad ir mūsu sabiedrotās, to nespēj. Un ja nu vēl viens apstāklis nāks mūsu ienaidniekiem par labu, t. i. ja Itālijas novadi, no kuriem mēs saņemam pārtiku, redzēdami mūsu stāvokli un ka jūs nesūtāt palīdzību, piebiedrosies mūsu pretiniekiem, tad karš izbeigsies viņiem bez tālākām cīņām, jo mēs tiksīm ielenkti un būsīm spiesti padoties.

Es būtu gan varējis jums vairāk patīkamas lietas ziņot nekā šīs, tomēr ne derīgākas, jo lēmums jums jāpieņem, skaidri pārzinot šejienes apstākļus. Un tā kā es labi pazīstu jūsu dabu, t. i. ka jūs vienmēr gribat vispatīkamo dzirdēt, bet vēlāk taisāt pārmetumus, ja kaut kas neiznāk pēc vēlēšanās, — tad es uzskatīju par drošāku atklāt jums patiesību.

15. „Esiet tagad pārliecināti, ka zīmējoties uz pirmātnējā nolūka sasniegšanu ne karavīri ne vadoņi nekādus pārmetumus nav pelnījuši²³). Bet kad visa Sicīlija uzstājās pret mums un arī no Peloponēsas mūsu pretinieki sagaida jaunus pastiprinājumus,

tad apdomājiet paši, ka šeit esošo spēku mums nepietiek pat tekošām vajadzībām; tādēļ jums vajaga vai nu šos atsaukt, vai arī vēl citu un pie tam ne mazāku kaŗaspēku šurpu sūtīt — gan kājniekus gan floti, bez tam vēl daudz naudas un manā vietā citu vadoni, jo nieru slimības dēļ man nav iespējams ilgāki amatā palikt. Es ceru, ka jūs man to ļaunā neņemsiet, jo kamēr biju vesels, es esmu jums kā kaŗavadonis daudz laba darījis.

Bet ko jūs esat nodomājuši, to dariet tūlīņ pavasara sākumā un neatlieciet uz vēlāku laiku, jo arī ienaidnieki saņems pastiprinājumus — no Sicīlijas drīzā laikā, no Peloponēsas gan ne tik drīzi, bet tomēr, ja jūs šai lietai nepiegrīezīsiet pietiekošu vērību, viņi vai nu maldinās jūs uzmanību, kā jau pirmo reiz²⁴), vai arī pienāks agrāki nekā jūs.“

16. Tā skanēja Nīcija vēstule, un atēnieši, to noklausījušies, Nīciju no virspavēlniecības gan neatsvabināja, bet pagaidām, līdz pienāks amata biedri, kuŗus viņi vēl gribēja izvēlē, iecēla tam par palīgiem divus no tur jau esošiem kaŗavīriem — Menandru un Eitidēmu, lai viņam nebūtu vienam pašam, turklāt vēl slimam esot, visas grūtības jāuzņemās. Bez tam viņi nolēma sūtīt arī kaŗaspēku — kājniekus un floti, gan no atēniešu dienesta ruļļa²⁵), gan no sabiedrotiem. Par Nīcija līdzpavēlniekiem viņi ievēlēja Dēmostenu Alcistena dēlu un Eirimedonu Tūkļa d. Eirimedonu viņi nu tūlīņ ap ziemas saulgriežiem nosūtīja uz Sicīliju līdz ar 10 kuģiem un 120 talantiem naudas; viņam vajadzēja arī tur paziņot, ka pienāks papildu spēki un par visu tiks gādāts.

17. Dēmostens vēl palika Atēnās un gatavojās uz ekspedīciju, lai pavasara sākumā dotos ceļā. No sabiedrotiem viņš pieprasīja kaŗaspēku, no atēniešiem naudu, kuģus un hoplītus. Uz Peloponēsas ūdeņiem atēnieši nosūtīja 20 kuģus, lai tie pielūkotu, ka no Korintas un pārējās Peloponēsas neviens nevarētu pārbrukt uz Sicīliju. Jo kad pie korintiešiem nonāca augstāk minētie sūtņi un ziņoja, ka notikumi Sicīlijā ņēmuši labvēlīgāku virzienu, viņi bija tais domās, ka iepriekš nosūtītie kuģi ir istā laikā nākuši, kālab kļuva vēl daudz drošāki un gatavojās sūtīt uz Sicīliju hoplītus ar preču kuģiem, un tādā pašā kārtā gribēja arī lacedaimoni pārvest uz turieni kaŗaspēku no pārējās Peloponēsas. Korintieši apgādāja ar komandām arī 25 kaŗakuģus, lai ielaistos jūraskaujā ar Naupaktā novietoto novērotāju eskadru;

jo šeit esošiem atēniešiem vajadzētu tad visu savu vērību piegriest pretī stāvošiem karakuģiem un viņi to tiesu mazāk varētu preču kuģus aizkavēt izbraukt jūrā.

18. Lacedaimoņi gatavojās arī uz iebrukumu Atikā, ko jau iepriekš bija nolēmuši ²⁶⁾ un ko sirakūzieši un korintieši viņiem ieteica, kad bija saņēmuši ziņas par atēniešu palīga spēku sūtīšanu uz Sicīliju; ar iebrukumu Atikā viņi zinams gribēja aizkavēt minētās ekspedīcijas nosūtīšanu. Arī Alcibiāds nopietni uzaicināja nocietināt Deceleju un no kara neatsacīties. Visvairāk tomēr zinamu pašpaļāvību modināja lacedaimoņos pārliecība, ka nebūs pārāk grūti galīgi pārspēt atēniešus, kas ierauti divkārtīgā karā — pret šiem un pret sicīliešiem; bez tam viņi domāja arī, ka atēnieši pirmie pārkāpuši līgumu. Iepriekšējā kara vaina gan bijusi vairāk šo pusē, tādēļ ka tēbieši miera laikā iebrukuši Platajā, un agrākajā līgumā ²⁷⁾ bijis arī noteikums, ka nedrīkst ķerties pie ieročiem, ja otra puse pieprasa šķīrējtiesu, ko atēnieši esot arī darijuši, bet šie negribējuši uzklausīties. Tādēļ arī nelaime — viņi ticēja — esot šos gluži pareizi piemeklējusi, un klizma pie Pilas un citas neveiksmes ķērās viņiem pie sirds. Bet kad tagad atēnieši, atbalstīdamies uz Argosu, bij ar 30 kuģiem nopostījuši daļu Epidauras, Prasiju novadu un arī citus apvidus ²⁸⁾, bez tam no Pilas izdarija laupīšanas gājienus un katrreiz, kad izcēlās domu starpība par kādu jautājumu, kas līgumā nebij izšķirts, no šķīrējtiesas atsacījās, lai gan lacedaimoņi to pieprasīja, — tad pēdējie uzcītīgi sāka gatavoties uz karu, būdami tai pārliecībā, ka vaina tagad esot pie atēniešiem, lai gan agrāki tā bijusi šo pusē.

Tā nu šai ziemā viņi pieprasīja no sabiedrotiem dzelzs materiālu, gatavodami arī vajadzīgos rīkus vaļņu celšanai. Viņi rūpējās arī par papildu spēkiem, ko ar preču kuģiem sūtīt sabiedrotiem Sicīlijā, un piespieda arī pārejos peloponēsiešus darīt tāpat. Ziemeļi tad gāja uz beigām un līdz ar to beidzās 18. gads šim Tūcidida aprakstītam karā.

413 19. Nākošā gadā, pavasara pašā sākumā, tā tad ļoti agri, lacedaimoņi ar saviem sabiedrotiem iebruka Atikā, lacedaimoņu ķēniņa Āgīda Archidāma dēla vadībā. Vispirms viņi nopostīja līdzenumu ²⁹⁾, bet pēc tam stājās pie Decelejas nocietināšanas, sadalīdami darbus starp atsevišķām valstīm. Deceleja atrodās no Atēnām apmēram 120 stādijas, un tikpat tālu vai arī drusku

tālāk no Boiōtijas robežām³⁰⁾. Cietoksni, kas bija redzams līdz pat Atēnām, lacedaimoņi cēla tamdēļ, lai nodarītu zaudējumus līdzenumam un zemes visauglīgākam apvidum.

Tā nu Atikā peloponēsieši ar saviem sabiedrotiem cēla cietoksni, bet no Peloponēsas viņi ap to pašu laiku nosūtīja ar preču kuģiem, kā jau bija nolēmuši, hoplītus uz Sicīliju. Viņi bija no heilōtjiem un jaunpilsoņiem izmeklējuši visderīgākos cilvēkus, no abām šķirām kopā ap 600 smagi bruņotu vīru, kuŗu pāvēlnieks bija stratēģis Ekrits; boiōtieši no savas puses sūtīja 300 hoplītus, kuŗus vadīja tēbieši Ksenons un Nikons un iespījetis Hēģesandrs. Tie bija vieni no pirmajiem, kas no Tainara Lakōnijā izbraukdami devās ceļā; bet neilgi pēc tam korintieši nosūtīja 500 hoplītus, sameklētus pa daļai pašā Korintā, pa daļai par maksu salīgtus no arkadiešiem; par viņu pāvēlnieku tika iecelts korintietis Aleksarchs. Reizē ar korintiešiem arī siciōnieši nosūtīja 200 hoplītus, siciōnieša Sargeja vadībā. Pa tām starpām 25 korintiešu kuģi, kas ziemā bij ar komandām apgādāti, stāvēja pretī 20 atēniešu kuģiem Naupaktā, līdz minētie hoplīti bij ar preču kuģiem no Peloponēsas aizbraukuši, — taisni tamdēļ viņi jau arī bija no paša sākuma sarīkoti, t. i. lai atēnieši piegriestu vairāk vērības kara nekā preču kuģiem.

20. Ap to pašu laiku, kad notika Decelejas nostiprināšana, t. i. tūlīn pavasara sākumā, atēnieši no savas puses nosūtīja uz Peloponēsas ūdeņiem 30 kuģus, Charikļa Apollodōra dēla vadībā. Tam viņi uzdeva piestāties arī pie Argosas piekrastes un saskaņā ar sabiedrības ligumu pieprasīt no argosiešiem hoplītus saviem kuģiem. Uz Sicīliju viņi nosūtīja, kā jau sākumā bija nodomājuši, Dēmostenu ar 60 atēniešu un pieciem chijiešu kuģiem. Tam viņi deva līdz 1200 hoplītus no atēniešu dienesta ruļļa, bet no salām — cik vien katrā vietā varēja sadabūt; tāpat arī no pārejjiem sabiedrotiem (pavalstniekiem) viņi bija ņēmuši visu, kas kara operācijām noderīgs. Dēmostenam viņi uzdeva kreisēt vispirms kopā ar Charikli un izpildīt kādus pasākumus Lakōnijā. Dēmostens tad nobrauca uz Aigīnu un palika te gaidot, līdz pienāks vēl iepakaļ palikušās kara spēka daļas un līdz Chariklis būs uzņēmis uz saviem kuģiem argosiešus.

21. Sicīlijā ap to pašu laiku šīnī pavasarī Ģilips pārnāca atkal Sirakūzās līdz ar kara spēku, kādu vien katrā vietā bija varējis sadabūt no pilsētām, kuŗas bija pamudinājis viņam pievie-

noties. Tad viņš sasauca sirakūziešus uz sapulci un sacīja, ka viņiem vajag apgādāt ar komandām iespējami daudz kuģus un izmēģināt laimi jūraskaujā, jo no tās šis sagaidot tagadejam kaŗam labvēlīgu rezultātu, kas riskantā pasākuma ir vērts. Viņam līdzās ari Hermokrats mēģināja ieteikt to pašu, galvenā kārtā tamdēļ, lai viņi nezaudētu palāvību, ka ir spējīgi uzsākt pret atēniešiem flotes operācijas. Pie tam viņš sacīja, ka ari atēnieši savu jūras izveicību nav no senčiem mantojuši un tā nepastāvēs ari mūžīgi, bet viņi ir mēdiešu spiesti par jūrniekiem palikuši, lai gan viņus lielākā mērā nekā sirakūziešus var saukt par sauszemes apdzīvotājiem. Drošsirdīgiem cilvēkiem — un tādi taču esot atēnieši — visvairāk bīstami būšot tie ienaidnieki, kas ar līdzīgu drosmi stājās viņiem pretī. Jo kā viņi, ne ikreizes pārsvarā būdami, pārsteidz un izbaidē citus ar sava uzbrukuma drosmi, tāpat ari viņi paši, līdzīgi saviem pretiniekiem, varot to pašu piedzīvot. Bet kas attiecās uz sirakūziešiem, tad šis esot pārliecināts, ka viņi, ar negaidītu drosmi stādamies pretim atēniešu jūrasspēkiem un tos pārsteigdami, iegūšot daudz lielākas priekšrocības, nekā atēnieši ar savu izveicību varēšot nodarīt zaudējumus neizveicīgajiem sirakūziešiem. Viņš tad uzaicināja izdarīt mēģinājumu ar floti un nebaidīties šāda pasākuma. Un tiešām, Ģilipa, Hermokrata un dažu citu ierosināti, sirakūzieši gatavojās uz jūraskauju un lika komandām uziet uz kuģiem.

22. Izrīkojis floti, Ģilips veda nakts laikā visus kājnieku spēkus uz Plēmmiriju, lai uzbruktu fortiem no sauszemes puses, kamēr tanī pašā laikā un pēc iepriekšējas norunas no lielās ostas tuvojās 35 sirakūziešu triēras, bet no mazās, kur atradās arsenāls, brauca pārejie 45 kuģi, lai apvienotos ar lielajā ostā esošiem un tad kopā izdarītu uzbrukumu Plēmmirijai, kur atēnieši tad būtu apdraudēti no divām pusēm — no sauszemes un no jūras puses. Bet atēnieši savukārt steidzīgi uzgāja uz 60 kuģiem un ar 25 uzsāka cīņu pret 35 sirakūziešu kuģiem lielajā ostā, kamēr ar pārejiem devās pret tiem, kas no arsenāla nākdami brauca Ortīgijas pussalai apkārt. Drīz vien notika ari cīņa lielās ostas ieejas priekšā, un ilgu laiku viņi turējās viens otram pretī — no vienas puses, lai izcīnītu ieeju ostā, bet no otras, lai to aizkavētu.

23. Tad nu pa to laiku, kad atēnieši, no Plēmmirijas nonākuši pie jūras, visu vēribu piegriezta jūraskaujai, Ģilips saulei

lecot piepeši uzbrūk fortiem²¹⁾ un ieņem vispirms lielāko, bet pēc tam arī abus mazākos, kuŗu aizstāvji pretī neturējās, redzēdami, ka lielākais tik viegli ticis ieņemts. No vispirms ieņemtā forta izbēgušie ļaudis, cik to izglābās uz transporta kuģiem un kādu preču kuģi, tikai ar lielām grūtībām nonāca nometnē²²⁾, jo sirakūzieši, kas ap to laiku jūraskaujā lielajā ostā bij ar savu floti pārsvarā, lika kādam ātri braucējam kuŗakuģim viņus vajāt. Bet kad abi pārejie forti tika ieņemti, sirakūzieši sāka jau neveiksmi ciest, un tā no šiem fortiem izbēgušie pabrauca viņiem vieglāki gaŗām. Jo sirakūziešu kuģi, kas cīnījās ostas ieejas priekšā, bija gan atēniešu kuģus pārspējuši, bet devās tad bez kaut kādas kārtības ostā iekšā, sadūrās cits ar citu un tā sagādāja uzvaru atēniešiem. Šie nu piespieda bēgt nevien šos patlaban pienākušos, bet arī tos kuģus, kas ostā bija par viņiem sākumā virsroku paturējuši. Pie tam viņi nogremdēja 11 sirakūziešu kuģus un nonāvēja komandu lielāko daļu, izņemot triju kuģu ļaudis, kuŗus saņēma gūstā. Pēc tam viņi uzvilka uz krasta sirakūziešu kuģu drupas, uzcēla uzvaras zīmi uz mazās saliņas Plēmmirijas priekšā un atgriezās tad savā nometnē.

24. Tā klājās sirakūziešiem jūraskaujā, bet nocietinājumus uz Plēmmirijas viņi paturēja un uzstādīja tur trīs uzvaras zīmes. Vienu no abiem vēlāk ieņemtiem nocietinājumiem viņi nojauca, bet abus pārejos izlāboja un novietoja tur sargus. Šos fortus ieņemot bija nonāvēti vai arī tikuši sagūstīti daudz cilvēku, un ienaidnieku rokās krita arī lieli pārtikas krājumi. Jo atēnieši izlietoja fortus kā noliktavas un tur atradās liels daudzums tirgotāju preču un labības, tāpat arī kuģu virsnieku mantas; bez tam tur gāja vēl zudumā 40 kuŗakuģu buras un citi piederumi, tāpat arī trīs uz krasta uzvilktas triēras. Tā nu Plēmmirijas ieņemšana atnesa atēniešu kuŗaspēkam ļoti lielus un ievērojamus zaudējumus. Tagad nevarēja vairs droši pat ostā iebraukt, lai pievestu pārtiku, jo tur stāvēja sirakūziešu kuģi un mēģināja aizšķērsīt ceļu, tā kā ieeju vajadzēja jau katreiz izcīnīt. Kuŗaspēku visnotaļ pārņēma tamdēļ uztraukums un mazdūšība.

25. Sirakūzieši pēc tam izsūtīja 12 kuģus, sava pilsoņa Agatarcha vadībā. Viens no tiem aizveda sūtņus uz Peloponēsu, lai paziņotu, ka sirakūziešiem ir labas izredzes, un lai pamudinātu peloponēsiešus vēl vairāk nodoties kuŗam dzimtenē (Helladā). Pārejie 11 kuģi devās uz Itāliju, jo bija saņēmtas ziņas, ka tuvo-

jās preču kuģi, kas atēniešiem grib pievest pārtiku. Šos kuģus viņi arī sastapa un pa lielākai daļai iznīcināja; viņi sadedzināja arī Kaulōnijas novadā³³⁾ kuģu būvei nolemtos koku materiālus, kas atēniešiem te bija sagatavoti. Pēc tam viņi nobrauca uz Lokriem, un kad šeit bija noenkurējušies, viņiem pienāca viens no peloponēsiešu transporta kuģiem ar tespījiešu hoplītiem. Sirakūzieši uzņēma šos uz saviem kuģiem un brauca tad mājup. Bet atēnieši, kas ar 12 kuģiem gaidīja viņus pie Megarām, sagūstīja vienu kuģi ar visiem ļaudīm, pārejās tomēr nevarēja panākt un tie aizbrauca uz Sirakūzām.

Ari ostā notika apšaudīšanās pie nocietinājuma stabiem, kurus sirakūzieši bij iedzinuši jūras gruntē savu veco doku³⁴⁾ priekšā, lai kuģi palisādu iekšpusē būtu drošībā un atēnieši nevarētu tos sabojāt, uzbrūkot ar trieciena balķiem. Atēnieši tomēr piebrauca pie palisādēm ar lielu preču kuģi, kuģam bija koka torni³⁵⁾ un aizsargu sienas, pie kam laivās esoši cilvēki aplika ap stabiem virves, vilka tos ar svīri uz augšu un nolauza, vai arī ūdenslīdēji tos nozāgēja. Sirakūzieši tad šāva no saviem dokiem, bet no preču kuģa šāva pretī, un galu galā atēnieši iznīcināja palisādu lielāko daļu. Visgrūtāki bij ar apakšūdens palisādēm, jo daži stabi bija tā iedzīti, ka nesniedzās ūdenim pāri, kālab bija bīstami tiem tuvoties, tādēļ ka tos iepriekš nepamanot varēja ar kuģi it kā uz klints uzskriet. Bet arī tos par noteiktu atalgojumu nozāgēja ūdenslīdēji; sirakūzieši tomēr atkal no jauna ierīkoja palisādes. Vispārīgi abi pretinieki visādi izmēģinājās, kā tas arī saprotams, ja divi naidīgi karapulki atrodās viens otram tik tuvu; pie tam notika apšaudīšanās un citāda veida pasākumi.

Sirakūzieši nosūtīja arī uz Sicīlijas pilsētām sūtņus no korintiešu, amprakiešu un lacedaimoņu vidus, lai paziņotu, ka šie ieņēmuši Plēmmiriju, bet jūraskaujā cietuši neveiksmi vairāk pašu apjukuma nekā ienaidnieku spēka dēļ. Bez tam sūtņiem vajadzēja arī aizrādīt, ka šiem esot labas izredzes un šie lūdzot nākt šiem ar sauszemes- un jūrasspēkiem palīgā, jo arī atēnieši sagaidot pastiprinājumus; bet ja šiem pašiem izdotos jau iepriekš iznīcināt te esošos ienaidniekus, tad kuģam būšot beigas. Tādi bija notikumi Sicīlijā.

26. Dēmōstēns, sapulcinājis visu karaspēku, ar ko tam vajadzēja uz Sicīliju doties, atstāja Aigīnu un aizbrauca uz Pelo-

ponēsas ūdeņiem, kur apvienojās ar Charikli un jau minētiem 30 atēniešu kuģiem. Uzņēmuši argosiešu hoplītus, viņi nobrauca uz Lakōniju un nopostīja vispirms kādu daļu no Limēras Epidauras novada, bet pēc tam izkāpa malā Lakōnijas piekrastē pretī Citērām, tanī vietā, kur atrodās Apollōna svētnīca, — nopostīja te dažus apgabalus un nostiprināja kādu zemes šaurumu, acimredzot tamdēļ, lai heilōti varētu no lacedaimoņiem šurpu pārbēgt un tad no šejienes, tāpat kā no Pilas, izdarīt laupīšanas gājienus. Palīdzējis šo vietu ieņemt, Dēmostens nekavējoties devās tālāk uz Cercīru, lai uzņemtu dažus no šejienes sabiedrotiem un tad, cik ātri vien spēdams, turpinātu ceļu uz Sicīliju. Chariklis turpretī vēl palika, līdz šo vietu nebija galīgi nocietinājis, bet pēc tam, atstājis te garnizonu, aizbrauca ar saviem 30 kuģiem mājup, un kopā ar viņu atgriezās mājās arī argosieši.

27. Šinī pašā vasarā nonāca Atēnās no zobennešu trāķiešiem, no dījiešu cilts, 1300 viegli bruņotu šķēpnešu, kuņģiem vajadzēja kopā ar Dēmostenu braukt uz Sicīliju. Bet tā kā viņi pienāca par vēlu, tad atēnieši nolēma sūtīt viņus atpakaļ uz Trāķiju, no kurienes tie bija nākuši. Izlietot viņus karā pret Deceleju likās par dārgu, jo ikviens no viņiem saņēma kā algu vienu drachmu dienā. Deceleju lūk bija šinī vasarā vispirms nocietinājis viss peloponēsiešu karaspēks, un pēc tam tur pa kārtai nonāca kā garnizons atsevišķu valstu nodaļas, kuņas postīja zemi un nodarīja atēniešiem lielus kaitējumus, novājinot valsti galvenokārt mantas un arī cilvēku zaudējumu ziņā. Ja agrākie iebrukumi ilga tikai īsu laiku, netraucēdami zemes lietošanu pārejā laikā, tad tagad ienaidnieki nodarīja pastāvīgi grūtības; reizēm viņi uzbruka lielākā skaitā, bet reizēm arī kārtīgais garnizons, pildīdams sabiedrības pienākumus (attiecībā uz lacedaimoņiem), izdarīja pa Atiku laupīšanas gājienus; Decelejā atradās arī lacedaimoņu ķēniņš Āgīds, kas karu nebūt neuzskatīja par blakus lietu, un tā atēniešiem tika lieli zaudējumi nodarīti. Visa zeme bija no viņu lietošanas izņemta, vairāk kā 20.000 vergu, pa lielākai daļai amatnieki, bija pārbēguši pie ienaidniekiem, visas avis un jūdzamie dzīvnieki gājuši bojā. Ar zirgiem nebija daudz labāki, jo jātniekiem vajadzēja dienu no dienas no pilsētas izjāt, izdarīt uzbrukumus Decelejai un apsargāt zemi, un tādeji nelīdzenās vietas dēļ un pastāvīgi nopūloties dažī zirgi palika klibi, bet citi tika ievainoti.

28. Pārtikas līdzekļu pievešana no Eibojas notika agrāki diezgan ātri pa zemesceļu, t. i. caur Orōpu un Deceleju, bet tagad tos vajadzēja pievest pa jūru, apkārt Sūnijam³⁶⁾, un tas izmaksāja dārgi; visi produkti bez izņēmuma bija jāieved, un iedzīvotāji cieta trūkumu, jo Atēnas bija no pilsētas pārvērtušās par cietoksni. Dienu atēnieši pārmaiņus apsargāja uzrobjus, bet nakti itin visi, izņemot jātniekus, atradās šur un tur izkaisītās trauksmes vietās vai arī uz vaļņa, un tā viņi nopūlējās kā vasaru tā ziemu. Visvairāk viņus nospieda apstākļi, ka vienā un tai pašā laikā viņiem bija divi kaņi jāved, pie tam viņi tomēr parādīja tādu sacensību un izturību, kādai agrāki neviens nebūtu tik viegli ticējis, ja par to būtu dzirdējis stāstam. Lai nu gan peloponēsieši viņus aplenca ar nocietinājumu, viņi tomēr neatkāpās no Sicīlijas, bet savukārt tādā pašā veidā aplenca Sirakūzas, kas nebūt nebija mazāka pilsēta par Atēnām, un tā viņi sagādāja hellēņiem lielu pārsteigumu ar savu varu un uzņēmības garu. Jo kaņa sākumā daži bija domājuši, ka peloponēsiešiem iebrūkot atēnieši izturēs tikai vienu gadu, citi atkal deva viņiem divi gadi laika, neviens tomēr vairāk par trim; bet tagad izrādījās, ka 17. gadā pēc pirmā iebrukuma viņi bij uz Sicīliju gājuši, un lai gan visādā ziņā kaņa novājināti, bija jaunu kaņu uzņēmušies, kas nebūt nebija zemāk vērtējams par iepriekšējo, t. i. ar peloponēsiešiem. Aiz šī iemesla viņiem tagad, kad Deceleja nodarīja ievērojamus zaudējumus un vispār izdevumi bija lieli, aprūka vajadzīgo naudas līdzekļu, kālab viņi šinī laikā uzlika saviem pavalstniekiem — meslu vietā — 5% lielu nodokli no visām pa jūru ievadamām un izvedamām precēm, būdami tai pārliecībā, ka tādeji viņu ienākumi pavairošies. Izdevumi, proti, nebija vairs tie paši kā agrāk, bet bija daudz lielāki tapuši, tādēļ ka arī kaņš bija gājis plašumā, kamēr ieņēmumi bija mazinājušies.

29. Tā nu atēnieši tūlīn sūtīja atpakaļ pēc Dēmostena aizbraukšanas pienākušos trāķiešus, pašreizejā naudas trūkuma dēļ negribēdami uzņemties vēl jaunus izdevumus. Vest viņus atpakaļ atēnieši pavēlēja Dietrefam, uzdodami tam pa brauciena laiku — ceļš gāja caur Eirīpu³⁷⁾ — nodarīt ar šiem ļaudīm iespējami lielus zaudējumus ienaidniekiem. Dietrefs tad lika viņiem izkāpt malā Tanagras novadā un steidzīgi izdarīt laupīšanas, bet pēc tam, vakaram iestājoties, pārbrauca no Chalcidas

Eibojā pār Eirīpu, izkāpa malā Boiōtijā un veda savus ļaudis uz Mikalēsu. Nakti viņš pavadīja, nevienam nezinot, Hermeja tempļa tuvumā, apmēram 16 stādijas no Mikalēsas; bet dienai austot uzbruka šai nelielai pilsētai un to arī ieņēma, jo iedzīvotāji neko nebija darījuši savas aizsardzības labā un negaidīja arī, ka ienaidnieki varētu tik tālu no jūras ienākt zemes vidienē uzbrukuma nolūkā; bez tam arī valnis nebija stiprs un vietām pat sabrucis, pa daļai arī zemu būvēts, turklāt vārti, ievērojot vispārīgo drošību, stāvēja vaļā. Tad nu trāķieši, iebrukuši Mikalēsā, postīja namus un svētnīcās un nogalināja cilvēkus, nesaudzēdami ne vecākus ļaudis, ne jaunātni; viņi nonāvēja visu, ko vien sastapa — sievas un bērnus, tāpat arī jūdza mos dzīvniekus un ko vien dzīvu ieraudzīja. Jo trāķiešu ciltis, drošībā juzdamās, pieder pie asinskārīgākiem barbariem. Tagad te iestājās nevien liels apjukums un šausmīga posta aina, bet trāķieši iebruka arī vietējā vislielākajā zēnu skolā, kur puišēni patlaban bija sanākuši, un padarīja tiem visiem galu. Tik negaidīts, šausmīgs un lielāks par citiem bija šis pret visu pilsētu vērtais sitiens.

30. Tēbieši, dabūjuši to zināt, steidzās palīgā, panāca trāķiešus, kas atkāpdamies bija jau kādu gabalu nogājuši, atņēma tiem laupījumu, piespieda tos bēgt un vajāja līdz Eirīpam un jūrai, kur bija noenkurējušies kuģi, ar kuriem tie bij atbraukuši. Vislielāko skaitu trāķiešu viņi nogalināja tad, kad tie gribēja sasniegt kuģus; tie lūk neprata peldēt, un bez tam arī uz kuģiem esošie, redzēdami kas uz krasta notiek, bij ar kuģiem aizbraukuši tik tālu, ka bultas nevarēja viņus ķert. Citādi trāķieši bija atkāpjoties diezgan veikli aizstāvējušies pret tēbiešu jātņiekām, kas uzbruka kā pirmie: ievērojot parasto kārtību, viņi drīz izskrēja no rindas, drīz atkal apvienojās, pie kam tikai neliels skaits gāja bojā. Turpretī diezgan liela viņu daļa tika pašā pilsētā pie laupīšanas piespēta un dabūja tur galu. Viņi savukārt nogalināja tēbiešiem un citiem, kas pēdejiem bija līdzī nākuši, ap 20 jātņieku un smagi bruņoto, un no tēbiešiem arī boiōtarchu Scifrōndu; no mikalēsiešiem turpretī bija liels skaits bojā gājis. Tādi bija notikumi Mikalēsā, kuŗas iedzīvotāji pieredzēja nelaimi, kas salīdzinot ar pilsētasniecīgo lielumu bija vairāk nožēlošanas cienīga nekā visas citas šinī kaŗā piedzīvotās.

31. Dēmostens, uzcēlis Lakōnijā augstāk minēto nocietinājumu, devās pēc tam ar savu floti uz Cercīru. Ceļā esot viņš atrada Fejā, ēlejiešu novadā, noenkurējušos preču kuģi, ar ko korintiešu hoplīti gribēja pārbraukt uz Sicīliju; kuģi viņš nogremdēja, bet kareivji izglābās un vēlāk aizbrauca ar citu kuģi. Pēc tam Dēmostens nonāca Zacintā un Cefallēnijā, paņēma no turienes hoplītus un pieprasīja arī palīga spēkus no mesēniešiem Naupaktā; tad viņš pārcēlās uz pretim esošo sauszemi, t. i. uz Alizeju un Anaktoriju Akarnānijā, jo šī pilsēta piederēja atēniešiem. Uzturēdamies vēl šinī apvidū, viņš satikās ar Eirimedonu, kas brauca atpakaļ no Sicīlijas, uz kuriem tas ziemas laikā bija sūtīts, lai aizvestu kaņaspēkam vajadzīgos naudas līdzekļus. Tas nu ziņoja starp citām lietām arī to, ka sirakūzieši ieņēmuši Plēmmiriju, par ko viņš dzirdējis jau ceļā būdams. Tad pie viņiem nonāca arī Konons, atēniešu pavēlnieks Naupaktā, un ziņoja, ka 25 korintiešu kuģi, kas šiem pretī noenkurējušies, no kara darbības neatsakās un gatavojās uz jūraskauju; viņš uzaicināja sūtīt viņam palīgā kuģus, jo šā 18 kuģu lielā eskadra neesot pietiekoši stipra, lai varētu ielaisties cīņā ar pretinieku 25 kuģiem. Dēmostens un Eirimedons tad arī dod Kononam no savas flotes 10 vislabākos ātri braucējus, kā pastiprinājumu eskadrai Naupaktā. Pēc tam viņi sāka pulcināt kaņaspēku, pie kam Eirimedons devās uz Cercīru, pavēlējams cercīriešiem apgādāt ar komandām 15 kuģus; hoplītus turpretī viņš izlasīja pats, jo no Sicīlijas atgriezies viņš jau dalījās ar Dēmostenu virspavēlniecībā, kas ar vēlēšanām bija viņam uzticēta; Dēmostens atkal līga Akarnānijas apvidū lindziniekus un šķēpnešus.

32. Sirakūziešu sūtņi, kas pēc Plēmmirijas ieņemšanas bija devušies uz atsevišķām pilsētām, bija panākuši viņu pievienošanās un patlaban gribēja salasītās kaņaspēka nodajas vest uz Sirakūzām, bet Nīcijs, dabūjis to laikus zināt, sūta vēstnešus pie tiem siķeliešiem, caur kuņu zemi veda ceļš un kuņi ar atēniešiem bija sabiedroti, t. i. pie centoripiem, alicijiešiem un citiem, uzaicinādams viņus nelaist ienaidniekus cauri, bet sapulcēties un aizšķērsīt ceļu; iet pa citu ceļu tie nemaz nemēģināšot, jo akragantieši vispārīgi nevienu nelaida caur savu novadu. Kamēr nu sicīlieši turpināja gājienu, siķelieši ierīkoja tiem, kā atēnieši bija lūguši, trīskārtīgus slazdus, uzbruka piepeši, kad tie neko ļaunu negaidīja, un nonāvēja ap 800 cilvēku,

to starpā ari visus sūtņus, izņemot vienīgi korintiešu sūtni, kuŗš pēc tam aizveda uz Sirakūzām ap 1500 vīru, kas bij izglābušies.

33. Tanīs pašās dienās sirakūziešiem pienāk no kamarīniešiem palīgā 500 hoplīti, 300 šķēpneši un 300 strēlnieki. Ari ģeļieši atsūtīja eskadru no apmēram pieci kuģiem, bez tam vēl 400 šķēpnešus un 200 jātniekus. Tagad gandrīz jau visa Sicīlija — izņemot akragantiešus, kas izturējās neitrāli — bij apvienojušies ar sirakūziešiem cīņai pret atēniešiem, kamēr agrāk sicīļieši mierīgi palika skatītāju lomā.

Kad sirakūziešiem bij atgadījusies minētā nelaime sīķeļiešu novadā, viņi atturējās no tūļteja uzbrukuma atēniešiem; bet kas attiecās uz Dēmostenu un Eirimedonu, tad tie, salasījuši kaŗavīrus kā Cercīrā tā uz sauszemes, pārbrauca ar visu kaŗaspēku pār Jona līci, sasniegdami Japiģijas zemesragu. No šejienes tālāk dodamies viņi nonāca līdz Choiradu salām Japiģijas apkārtnē, uzņēma uz saviem kuģiem ap 150 japiģiešu šķēpnešu no mesapiešu cilts, atjauno kādu vecu draudzības līgumu ar valdnieku Artasu, kas bija viņiem minētos šķēpnešus devis, un nonāk tad Metapontā (Itālijā). Metapontiešiem viņi ierunā, saskaņā ar sabiedrības līgumu sūtīt šiem līdz 300 šķēpnešus un 2 kaŗakuģus, un kopā ar tiem brauca tad gar piekrasti uz Tūrijiem, kur atrod, ka atēniešu pretinieki patlaban izdzīti no pilsētas pa kāda dumpja laiku. Te viņi bija nodomājuši sapulcināt iepakaļ palikušās nodaļas un tad izdarīt visa kaŗaspēka apskati; gribēja ari tūrijiešiem ierunāt atbalstīt viņus šinī kaŗā ar vislielāko uzcītību un ievērojot pašreizejo stāvokli, noslēgt ar atēniešiem aizstāvības un uzbrukuma līgumu, — un tā viņi palika Tūriju novadā ilgāku laiku, mēģinādami savus nodomus izpildīt.

34. Peloponēsieši, kas ar saviem 25 kuģiem stāvēja pretim atēniešu flotei Naupaktā, lai zinamie transporta kuģi varētu pārbraukt uz Sicīliju, bij ap to pašu laiku sagatavojušies uz jūraskauju, apgādādami pie tam ar komandām vēl dažus kuģus, tā kā to skaits bija tikai nedaudz mazāks par atēniešu eskadru. Viņi nu izmeta enkurus pie Erinejas Achajā, rīpiešu novadā, un tā kā piekrastei, kuŗas priekšā viņi nostājās, bija mēness sirpja izskats, tad abās pusēs viņiem stāvēja — uz priekšu izvīrītās nogalēs — draudzīgi kājnieku spēki, gan korintiešu, gan no apkārtejiem sabiedrotiem, bet vidū atradās flote, kuŗas pavēlnieks

bija korintietis Poliants. Atēnieši savukārt, Difila vadībā, brauca viņiem no Naupaktas pretī ar 33 kuģiem. Korintieši sākmā palika mierīgi gaidot, bet pēc tam, kad likās īstais brīdis pienācis un signāls tika pacelts, devās pret atēniešiem un uzsāka jūraskauju. Viņi nu ilgu laiku turējās viens otram pretī. Korintiešiem tika trīs kuģi nogremdēti, atēniešiem turpretī gan neviens kuģis nenogrīma, tomēr septiņi gabali tika tā sabojāti, ka nebija vairs braukšanai derīgi; tos proti ķēra korintiešu kuģi, kas ar priekšgaliem uzbrukdami uzplēsa atēniešu kuģu sānus blakus airētāju soliem, — pirmajie gan arī bija taisni šim nolūkam apbruņoti resnākiem triecienu baļķiem. Tā jūraskauja palika neizšķirta un katra puse domāja, ka viņa paturējusi virsroku; atēnieši tomēr dabūja savās rokās kuģu drupas, tādēļ ka vējš dzina tās jūras virzienā un arī korintieši no jauna vairs neuzbruka. Pretinieki tad izšķīrās, pie kam vajāšana nenotika, un arī gūstekņi netika saņemti nei vienā nei otrā pusē; jo korintieši un peloponēsieši, kas cīnījās sauszemes tuvumā, varēja viegli izglābties, bet atēniešiem neviens kuģis netika nogremdēts. Kad pēdējie aizbrauca uz Naupaktu, korintieši, it kā būtu uzvaru guvuši, tūlīņ uzcēla piemiņas zīmi, tādēļ ka pretiniekiem bija lielāku skaitu kuģu sabojājuši; viņi uzskatīja sevi par uzvarētājiem aiz tā paša iemesla, kā dēļ pretinieki sev uzvaru nepierakstīja. Jo korintieši turēja jau par panākumu, ja nebija pavisam sakauti, bet atēnieši šķitās kauju zaudējuši, ja nebija noteiktu uzvaru guvuši. Kad nu pēc tam peloponēsieši aizbrauca un viņu kājnieku spēki izklīda, tad arī atēnieši uzcēla uzvaras zīmi, it kā kaujā būtu virsroku paturējuši. Šo zīmi viņi uzstādīja Achajā, apmēram 20 stādijas no Erinejas, kur korintieši bij ar saviem kuģiem noenkurējušies. Tā izbeidzās šī jūraskauja.

35. Kad Dēmostenam un Eirimedonam bij izdevies ierunāt tūrījiešiem dot viņiem līdz 700 hoplītus un 300 šķēpnešus, viņi lika kuģiem braukt gar piekrasti tālāk uz Krotonas novadu, kamēr paši izdarīja vispirms visa kaŗaspēka apskati pie Sibarejas upes un tad devās uz priekšu caur tūrījiešu zemi. Bet kad viņi nonāca pie Hilijas upes, krotonieši izsūtīja viņiem pretī vēstnešus un lika sacīt, ka šiem nebūšot patīkami, ja caur šo zemi ies kaŗaspēks; tādēļ Dēmostens un Eirimedons nogāja pie jūras un Hilijas grīvas, lai pavadītu te nakti, un arī kuģi nonāca šinī pašā vietā. Nākošā dienā viņi lika kaŗaspēkam uziet uz kuģiem

un brauca gar piekrasti tālāk, piestādamies pie visām pilsētām, izņemot Lokrus, līdz nonāca pie Petras Rēģijas novadā.

36. Pa to laiku sirakūzieši, saņēmuši ziņas par ienaidnieku tuvošanos, gribēja no jauna izdarīt uzbrukumu gan ar floti gan ar sauszemes spēkiem, kuņus taisni tamdēļ bija sapulcinājuši, lai pirms ienaidnieku pienākšanas uzsāktu izšķirošu cīņu.

Pamatojoties uz piedzīvojumiem pirmajā jūraskaujā, viņi vispāri bij uz savas flotes tādus pārlabojumus ievēduši, no kuriem varēja lielāku labumu cerēt, sevišķi bija saīsinājuši un līdz ar to stiprākus padarījuši kuģu priekšgalus; bez tam viņi bija kuģu priekšgaliem pievienojuši resnus triecienu balķus un tiem apakšā novietojuši balstus, kas iesniedzās kuģu sānos apmēram sešas oļektišas³⁶⁾ ārpus un iekšpus kuģa. Šādā kārtā bij arī korintieši savu kuģu priekšgalus pārlabojuši, kad cīnījās ar Nau-paktā stāvošo atēniešu eskadru. Sirakūzieši nu domāja, ka tagad viņiem būs lielākas priekšrocības nekā atēniešiem, kuņū kuģiem nebija nekādas atbilstošas pretierīces, bet tikai plāni priekšgali, tādēļ ka uzbrukumus atēnieši izdarīja vairāk pretinieku sāniem nekā priekšai. Viņi vēroja arī, ka jūraskauja lielajā ostā, kur šaurā vietā cīnīsies daudz kuģu, būs viņiem parocīga, jo ar frontāliem uzbrukumiem šie salauzīšot atēniešu kuģu priekšgalus, ar stiprajiem un biežajiem knābjiem iesitot viņu plānās un vājās vietas. Uz nelielas platības atēniešiem nebūšot arī iespējams šo kuģiem braukt apkārt vai pārraut kaujas līniju, lai gan taisni uz šo mākslu tie visvairāk palāvās; līnijas pārraušanu šie paši mēģināšot pēc iespējas novērst, bet apkārt braukt un šos ieslēgt neļaušot šaurā vieta. Un ko agrāk uzskatīja par stūrmaņu neizveicību, proti sadursmī ar kuģu priekšgaliem, to viņi tagad taisni ar nodomu gribēja panākt, jo tas vislielākā mērā nāksot šiem par labu. No ieņemtās līnijas atspiešoties atpakaļ, atēniešiem nebūšot iespējams nekur citur atkāpties kā vienīgi uz piekrasti, un atkāpšanās varēšot notikt tikai pa nelielu starptelpu un uz nelielu piekrastes joslu, t. i. pretī pašu noņemnei. Ostas pārejā daļa būšot šo rokās, un ja atēnieši kaut kādā vietā nonāktu spaidu stāvoklī un koncentrētos uz nelielas platības un visi vienā un tai pašā vietā, tad viņu kuģi saduršoties cits ar citu un radīšot apjukumu (un tiešām, taisni šis apstāklis nodarīja atēniešiem visās jūraskaujās vislielākos zaudējumus, jo viņi nevarēja, līdzīgi sirakūziešiem, atkāpties uz vi-

sām ostas pusēm). Izbraukt atklātā jūrā viņiem nebūšot iespējams, jo šie taču uzbrukšot no jūras puses un varēšot arī šinī virzienā atkāpties; pie tam vēl Plēmmirijā viņus sagaidot ienaidnieki un arī ostas ieeja neesot liela.

37. Visu to sirakūzieši izdomāja, cik prazdami un spēdami, un tā kā pēc iepriekšējās jūraskaujas bij arī jau drošāki kļuvuši, tad uzbruka tagad gan ar floti gan ar sauszemes spēkiem. Ģilips bija kājniekus jau drusku agrāki no pilsētas izvedis un veda tos tagad pret atēniešu vaļņa daļu, kas atradās iepretim pilsētai; bet no pretejās puses valnim tuvojās pie Olimpēja novietotie sirakūziešu spēki — hoplīti, jātnieki un viegli bruņotie. Tūlī pēc tam devās uzbrukumā arī sirakūziešu un viņu sabiedroto flote.

Atēnieši sākumā domāja, ka sirakūzieši uzbruks vienīgi ar kājnieku spēkiem, bet kad necerētā kārtā redzēja arī kuģus sev pretī nākam, tad viņi apmulsā. Viena viņu daļa nostājās uz vaļņiem vai arī vaļņu priekšā, lai atgaiņātu uzbrucējus, citi devās pret jātniekiem un šķēpnešiem, kas lielā skaitā un ātriem soļiem tuvojās no Olimpēja un citām nocietinātām vietām ārpus pilsētas; daži uzkāpa uz kuģiem vai arī skrēja uz jūrmalu, un kad komandas bija novietojušās, tad brauca ar 75 kuģiem ienaidniekam pretī (sirakūziešiem savukārt bij ap 80 kuģu).

38. Dienas lielāko daļu viņi nu mēroja savus spēkus, drīz uzbrukdami, drīz atkāpdamies. Tomēr ne viena ne otra puse neko nepanāca, kas būtu bijis runas vērts, izņemot vienīgi to, ka sirakūzieši nogremdēja vienu vai divus atēniešu kuģus. Tā viņi atkal izšķīrās, un arī kājnieki aizgāja no atēniešu nocietinājumiem.

Nākošā dienā sirakūzieši izturējās mierīgi un nebūt nelika manīt, ko uz priekšu nodomājuši darīt. Nīcijs, redzēdams jūraskauju neizšķirtu un sagaidīdams ienaidniekus no jauna uzbrūkam, pavēlēja kuģu virsniekiem izlabot savus kuģus, ja kāds kaujā bija sabojāts; bez tam viņš lika preču kuģiem noenkurēties palisādu priekšā, kuņas it kā noslēdzamu ostu bija jūrā ierīkojis savu kuģu aizsardzībai³⁹⁾). Šos preču kuģus viņš nostādīja apmēram divi pletri⁴⁰⁾ citu no cita, lai apdraudēts kuģis varētu te atrast drošu patvērumu un pēc tam atkal netraucēti izbraukt. Tā atēnieši gatavojās visu šo dienu līdz pat naktij.

39. Nākošā dienā sirakūzieši agrākā stundā, bet citādi tādā pašā veidā atkal uzbruka atēniešiem ar floti un sauszemes spēkiem, un kuģi atkal tādā pašā kārtā stāvēja ilgu laiku viens otram pretī, mērodami savus spēkus, līdz beidzot korintietis Aristons, Pirricha dēls, kas sirakūziešu pusē bija labākais stūrmānis, ieteica flotes virsniekiem sūtīt pie pilsētas tirgus uzraugiem un likt tiem bez kavēšanās pārceļt pārtikas tirgu uz jūras piekrasti; tiem vajagot piespiest pārdevējus pārnest visas ēdamas vielas uz šejieni un šeit pārdot, lai komandas, izkāpušas malā, varētu tepat savu kuģu tuvumā baudīt maltīti, bet drīz pēc tam un vēl tai pašā dienā vajagot, atēniešiem negaidot, no jauna uzbrukt.

40. Kuģu virsnieki arī paklausīja un nosūtīja vēstnesi, un tirgus tika ierīkots. Tad sirakūzieši piepeši airēja atpakaļ, aizbrauca uz pilsētas pusi, izkāpa malā un tūliņ turēja maltīti. Atēnieši domāja, ka tie uzskata sevi par pārspētiem un tamdēļ aizbraukuši atpakaļ uz pilsētu; tā tad arī viņi paši mierīgi izkāpa malā, rūpējās par to, kas vajadzīgs, un gādāja arī par maltīti, pārliecināti, ka vismaz šodien jūraskaujas vairs nebūs. Bet sirakūzieši piepeši uzgāja uz kuģiem un devās atkal uzbrukumā. Tad atēnieši lielā uztraukumā, pa lielākai daļai neēduši, bez kaut kādas kārtības uzkāpa atkal uz kuģiem un galu galā ar pūlēm brauca ienaidniekiem pretī. Kādu laiku viņi viens otru novēroja, paliekot zināmā attālumā, bet tad atēniešiem likās, ka ar vilcināšanos un nogurumā viņi var paši sev sagādāt neveiksmi, tādēļ vajagot pēc iespējas ātrāk iet uzbrukumā, — un tā viņi airēja uz priekšu un cits citu uzmudinādami uzsāka kauju. Sirakūzieši sagaidīja uzbrukumu, stājās pretim ar kuģu priekšgaliem, kā bija nodomājuši, un ar trieciena baļķiem ielauza atēniešu kuģiem lielu daļu priekšējo sānu. No klājiem viņu strēlnieki šāva uz atēniešiem un nodarīja tiem lielus zaudējumus, bet vēl lielākus nodarīja tie sirakūzieši, kas ar savām vieglajām laivām braukāja visapkārt, pabrauca zem ienaidnieku kuģu airēm, pienāca pie kuģu sāniem un no laivām šāva uz airētājiem⁴¹⁾.

41. Beidzot sirakūzieši, šādā kārtā visiem spēkiem cīnoties, ņēma virsroku, un atēnieši atkāpās, caur preču kuģu starpām iebeģdami savā reidā. Sirakūzieši vajāja viņus līdz pat preču kuģiem, bet doties vēl tālāk tiem neļāva delfīni⁴²⁾, kas pār ieejām

karājās no preču kuģu krānbalkšiem. Tomēr divi sirakūziešu kuģi, pāļaudamies uz uzvaru, pienāca tiem gluži klāt un tika sabojāti; pie tam vienu atēnieši sagūstīja ar visiem ļaudim. Tagad sirakūzieši atkāpās, pēc tam kad atēniešiem bija nogremdējuši septiņus kuģus un daudzus stipri sabojājuši, kuģu ļaudis vai nu sagūstīdami vai arī nogalinādami. Viņi uzcēla uzvaras zīmes abejo jūraskauju piemiņai⁴³), un viņu cerība, ka uz jūras tiem būs liels pārsvars, pārvērtās par drošu paļāvību, pie kam arī uz sauszemes viņi domāja virsroku dabūt. Tā tad viņi gatavojās uz jaunu uzbrukumu gan ar floti gan ar sauszemes spēkiem.

42. Pa tām starpām pienāk Dēmostens un Eirimedons ar atēniešu sūtītiem pastiprinājumiem, t. i. 73 kuģi (svešos līdzī skaitot), apmēram 5000 hoplīti kā no pilsoņu vidus tā no sabiedrotiem, liels skaits šķēpnešu, lindzinieku un strēlnieku gan no hellēņiem gan no barbariem, tāpat arī citi bruņoti spēki pietiekošā daudzumā. Sirakūzieši un viņu sabiedrotie pirmajā brīdī ļoti iztrūkās un jautāja sev, vai tad šie nekad neatbrīvosies no draudošām briesmām? Viņi redzēja, ka neskatoties uz Decelejas nocietināšanu ir pienācis gandrīz tikpat stiprs kaŗaspēks kā pirmo reiz, un ka atēniešu vara acimredzot ir katrā ziņā liela. Bet atēniešu iepriekšējam kaŗaspēkam radās zinama paļāvība, cik tāda pēc piedzīvotām neveiksmēm vēl bij iespējama.

Dēmostens, iepazīnies ar apstākļiem, bija tais domās, ka nedrīkst kavēties un piedzīvot to pašu, ko Nīcijs bija piedzīvojis. (Pēc savas pienākšanas tas bija sākumā bailes sacēlis, bet kad viņš Sirikūzām tūlīņ neuzbruka, pavadīdams ziemu Katanē, viņu sāka nicināt, un Ģilips ar kaŗaspēku no Peloponēsas paspēja vēl laikā pienākt. Sirakūzieši nemaz nebūtu pēc tā sūtījuši, ja Nīcijs būtu tūlīņ uzbrucis; jo lai gan viņi uzskatīja sevi par pietiekoši stipriem, viņi tomēr būtu redzējuši, ka ir par vājiem, un būtu arī tikuši aplenkti, tā kā palīga spēki, ja tādi arī būtu pienākuši, nebūtu vairs varējuši daudz līdzēt). Visu to Dēmostens apsvēra un bija pārliecināts, ka pašreizējos apstākļos arī viņš pats ir ienaidniekiem pirmajā dienā visvairāk bīstams; tādēļ viņš vēlējās jo ātrāk izmantot izbailes, ko viņa kaŗaspēks iedvēsa. Viņš nu redzēja, ka sirakūziešu šķērsvalnis, ar ko tie bij atēniešus aizkavējuši viņus pilnīgi ielenkt, ir tikai vienkāršs un to viegli varētu ieņemt, — jo neviens pretī neturētos, — ja

vien iepriekš ieņemtu uzeju uz Epipolām un pēc tam tur esošās kaņaspēka noņemnes. Viņš tā tad steidzās šo mēģinājumu izdarīt, uzskatīdams to par visisāko ceļu izbeigt kaņu; jo laimīgā gadījumā šis ieņemšot Sirakūzas, vai arī aizvedīšot kaņaspēku atpakaļ uz dzimteni un neļaušot atēniešiem — kā uz kaņalauka esošiem tā arī visai valstij — velti uzpurēties.

43. Tad atēnieši, atstādami savu noņemni, nopostīja vispirms sirakūziešu Īpašumus pie Anapas, un kā pirmo reiz, tā arī tagad pārvaldīja visu apkārtni ar savu kaņaspēku — gan ar kājnikiem gan ar floti, jo sirakūzieši neuzdrošinājās viņiem uzbrukt ne uz sauszemes ne uz jūras; uzbrukumus tie izdarīja vienīgi ar jātnikiem un šķēpnešiem, kas stāvēja pie Olimpieja. Pēc tam Dēmostens nolēma uzbrukt ienaidnieku šķērsvālnim vispirms ar kaņa mašīnām. Bet kad vaļņa aizstāvji sadedzināja viņa mašīnas un vispār atsita viņa kaņaspēka daudzkārtējos uzbrukumus, viņš bija tais domās, ka nedrīkst vairs ilgāki vilcināties, kālab izgādāja Nīcija un pārejo stratēgu piekrišanu savam plānam un gatavojās tad uzbrukt Epipolām. Dienas laikā nu nelikās iespējams, nevienam nemanot, pieiet un uzkāpt uz augstaines, tādēļ viņš pavēlēja sagatavot uzturu pieci dienām, ņemt līdzī arī visus akmeņkaļus un namdaņus, tāpat aplencamos materiālus un visus vajadzīgos rīkus, lai uzvaras gadījumā varētu celt vaļņus. Tad pirmajā nakts cēlienā viņš kopā ar Eirimedonu un Menandru ņēma visu uzbrukumam noņemto kaņaspēku un devās uz Epipolām, kamēr Nīcijs palika nocietinājumos.

Kad viņi bija nonākuši pie Epipolām Eiriēla tuvumā, kur arī iepriekšējais kaņaspēks bija pirmo reiz uzkāpis, sirakūziešu sargposteni viņus nemana, un tā viņi uzkāpj augšā un ieņem sirakūziešu fortu, kas tanī vietā atradās. Dažus sargus viņi nogalina, tomēr vairums steigšus aizbēg uz trim nocietinātām noņemnēm, kuņas atradās uz Epipolām un no kuņām vienu bija cēlušī sirakūzieši, otru pārejie Sicīlijas hellēņi, bet trešo sabiedrotie. Izbēgušie paziņo šeit par uzbrukumu un dod arī tuvākus paskaidrojumus 600 izlasītu sirakūziešu nodaļai, kuņai galvenokārt bij uzticēta šīs Epipolu daļas apsardzība⁴⁴). Bet tiklīdz tā piestaidzās klāt, Dēmostens ar atēniešiem to sastop un padzen, lai gan tā izrādīja sīvu pretestību. Viņi paši tad tūlīņ devās uz priekšu, lai pašreizejā uztraukumā bez kavēšanās izpildītu savu

uzdevumu; citi pa tām starpām ieņēma sirakūziešu šķērsvalņa tuvāko daļu un nojauca uzrobjus, jo sargi pretestību neizrādīja.

Tagad te piesteidzās no apcietinātām nometnēm sirakūzieši un viņu sabiedrotie, tāpat arī Ģilips ar savu nodaļu ⁴⁵), un lielā uztraukumā — jo pārdrošais uzbrukums nakts laikā nāca viņiem pilnīgi negaidot — sadūrās ar atēniešiem, tika tomēr pārspēti un sākumā pagāja atpakaļ. Atēnieši tagad devās uz priekšu, būdami jau diezgan lielā nekārtībā it kā pēc iegūtas uzvaras; viņi gribēja pēc iespējas ātrāk izlausties cauri visiem vēl ciņā nebijušiem ienaidnieku spēkiem, lai tie, uzbrukumam atslābstot, no jauna nesapulcētos. Bet tad boiōtieši kā pirmie stājās viņiem ceļā un sadursmei notiekot spieda viņus atpakaļ un piespieda bēgt.

44. Tad atēniešu starpā izcēlās jau liels apjukums un nezināšana. Kā viss tas notikās, to nevarēja viegli izzināt nei vienā nei otrā pusē. Dienas laikā notikumi ir gan skaidrāk redzami, bet arī tos visus kaujas dalībnieki nezina, un tikai ar pūlēm ikviens pārzin to, kas attiecās personiski uz viņu pašu. Bet naktskaujā kā šī, — tā nu gan šinī karā bija vienīgā, kas atgadījās starp lieliem kara pulkiem, — kā tur lai varētu kaut ko skaidri sazināt? Lai gan bija gaišs mēness, tomēr cits citu redzēja tikai tā, kā mēness gaismā tas pa laikam ir, kad ķermeņa kontūras gan redz savā priekšā, bet atsevišķo personu ir grūti pazīt. Pie tam vēl no abām pusēm drūzmējās šaurā vietā liels skaits hoplitu. Tad nu atēniešu pusē viena daļa bija jau pārspēta, kamēr citi, kas nebija cietuši, vēl ar pirmo joni devās uz priekšu. Liela daļa pārejā karaspēka bija patlaban uznākusi augšā, citi vēl nāca uz augšu, tā kā nezināja, kuram pulkam pievienoties. Jo priekšējā nodaļa, atsviesta atpakaļ, atradās jau pilnīgā nekārtībā, un skaļās kliegšanas dēļ bij arī grūti zināt, kas notiek. Sirakūzieši, proti, un viņu sabiedrotie, kas ņēma jau virsroku, uzmodināja cits citu skaļi kliegdami, — nakts laikā nebija jau arī iespējams kaut kā citādi pavēles dot, — un tā viņi atsita uzbrukumus; atēniešu nodaļām turpretī vajadzēja citai citu meklēt, un visus, kas nāca no pretejas puses, viņi uzskatīja par ienaidniekiem, ja tie arī bija viņu draugi, kas bēga jau atpakaļ. Turklāt arī viņu pašu starpā valdīja liels troksnis, tādēļ ka viņi bieži jautāja pēc paroles, jo citādi nebija iespējams pazīt; pie tam viņi jautāja visi reizē un darīja tā arī ienaidniekiem paroli zi-

namu. Pretinieku paroli viņi nezināja, tādēļ ka tie kā uzvarētāji, kas turējās arī kopā, vieglāki varēja cits citu pazīt. Ja nu atēnieši, kaut kur pārsvarā būdami, sastapa kādus ienaidniekus, tiem izdevās no viņiem aizbēgt, tādēļ ka tie zināja viņu paroli; bet ja viņi paši palika atbildi parādā, tad gāja bojā. Ļoti lielu postu nodarīja arī paiāna dziedāšana, jo abās pusēs gandrīz vienāda būdama, tā radīja apjukumu. Kad paiānu sāka dziedāt argosieši, cercīrieši un citi dōrieši, kas piederēja pie atēniešu karaspēka, pēdējiem cēlās bailes, un tāpat tas bija, kad dziedāja ienaidnieki. Beidzot apjukums atēniešu pusē tapa vispārīgs, tā kā daudz vietās viņu nodaļas sadūrās savā starpā, draugi ar draugiem un pilsoņi ar pilsoņiem, modinot nevien bailes, bet patiesi uzsākot arī cīņu, pie kam tikai ar pūlēm viņi izšķīrās. Ienaidnieku vajāti, daudzi lēca no stāvajām nogāzēm lejā un dabūja galu; jo ceļš, kas no Epipolu augstaines ved uz leju, ir šaurs. No tiem, kas laimīgi bija nonākuši līdzenumā, vairums izglābās uz nometni, to starpā visi iepriekšējās ekspedīcijas dalībnieki, kas labāki pazina vietejos apstākļus; turpretī no vēlāk atbraukušiem viena daļa nevarēja atrast ceļus un maldījās apkārt, pie kam tos nogalināja sirakūziešu jātnieki, kas dienai austot jādelēja pa apkārtni.

45. Nākošā dienā sirakūzieši uzcēla divi uzvaras zīmes, — vienu pie uzejas uz Epipolām, bet otru tanī vietā, kur vispirms boiōtieši bij izrādījuši pretestību. Atēnieši atkal aizveda uz vienošanās pamata savus kritušos. Kritušo viņiem bija daudz, gan no pašu pilsoņiem gan no sabiedrotiem; tomēr zaudēto vairogu skaits bija vēl lielāks, jo no tiem, kas bija piespiesti lekt no nogāzēm lejā, vairogus aizsviežot prom, tikai viena daļa gāja bojā, kamēr citi izglābās.

46. Pēc šī notikuma, kas sirakūziešiem beidzās tik necerēti laimīgi, viņiem radās atkal jauna palāvība, kā jau reizi iepriekš⁴⁶⁾, un viņi nosūtīja uz Akragantu, kur iedzīvotāju starpā valdīja nevienprātība, Sikanu ar 15 kuģiem, lai tas, ja vien iespējams, ieņemtu šo pilsētu. Ģilīps no savas puses devās pa zemesceļu otru lāgu uz citiem Sicīlijas apvidiem, gribēdams salasīt vēl papildu spēkus; jo tagad viņš cerēja, ka ar joni varēs ieņemt atēniešu nocietinājumus, pēc tam kad uz Epipolu augstaines viņam tik labi bija veicies.

47. Atēniešu stratēģi pa to laiku apspriedās, kas būtu darāms, ņemot vērā notikušo nelaimi un kaņaspēkā valdošo vispārīgo mazdūšību. Viņi redzēja, ka viņu pasākumi neizdodās un kaņavīri ir nemierā, ka te tik ilgi jāpaliek. Tos proti bija slimības piemeklējušas, pie tam aiz diviem iemesliem: vispirms gada laiks bija tāds, kad cilvēki visvairāk slimo⁴⁷⁾, un tad arī apvidus, kur atradās viņu nometne, bija purvainš un neveselīgs; turklāt vispārīgi viņu stāvoklis likās tiem bez cerības.

Dēmostenam nu šķita, ka nedrīkst vairs ilgāki palikt, tādēļ viņš pēc piedzīvotās neveiksmes lika priekšā aiziet, kādā nolūkā šis arī esot uzdrošinājies izdarīt uzbrukumu Epipolām; nedrīkstot kavēties, kamēr vēl ir iespējams braukt pār jūru⁴⁸⁾ un no visas bruņotās varas vismaz vēlāk pienākušai flotei ir vēl pārsvars par pretiniekiem. Turklāt arī valstij, viņš sacīja, ir labāki vest kaņā pret tiem ienaidniekiem, kas šo pašu zemē nocietinājušies⁴⁹⁾, nekā pret sirakūziešiem, kuņus nav arī vairs tik viegli pārvarēt; neesot arī nekādas nozīmes vēl turpināt dārgi maksājošo pilsētas aplenkšanu.

48. Šāds uzskats bija Dēmostenam, bet Nicijs, lai gan arī domāja, ka nav vairs labi, tomēr skaidri un gaiši negribēja stāvokli atzīt par apdraudētu, nei daudzū klātbūtnē⁵⁰⁾ atklāti balsot par aiziešanu, lai ienaidnieki nedabūtu to zināt⁵¹⁾, jo šādā gadījumā būtu daudz grūtāki nepamanītiem aiziet, ja gribētu to darīt. Pa daļai arī apstākļi ienaidnieku pusē, par kuņiem viņš zināja vairāk nekā viņa amata biedri, deva viņam kaut kādu cerību, ka aplenkšanu uzcītīgi turpinot sirakūziešiem klāsies pat grūtāki nekā šiem pašiem; šie lūk galīgi tos novājināšot naudas trūkuma dēļ, sevišķi kad ar savu floti šie pārvaldot tagad jūru labāk nekā iepriekš. Pie tam arī kāda partija Sirakūzās gribēja pilsētu atēniešiem nodot, bij ar viņu sarunās stājusies un ieteikusi projām neiet. Visu to zinot viņš vēl šaubījās un apstākļus rūpīgi vērojot izturējās nogaidoši, bet atklātībā toreiz paskaidroja, ka kaņaspēku projām nevedišot. Šis zinot ļoti labi, ka atēnieši ņemšot ļaunā, ja šie bez viņu atļaujas aizbraukšot. Jo tur par šiem nespriedišot vis cilvēki, kas apstākļus pazīst tikpat labi kā šie paši un kas neklausās uz citu naida pilno kritiku, bet lemšot ļaudis, kas liekās vadīties no kaut kuņā, ja tas savas apsūdzības prot skaistos vārdos tērt. Ari no šeit esošiem kareivjiem — viņš sacīja — daudzi vai pat lie-

lākā daļa, kas tagad skaļi runā par savu apdraudēto stāvokli, nonākuši Atēnās runās pavisam kaut ko citu, t. i. ka stratēģi likušies uzpirkties un nodevīgā kārtā no šejienes aizgājuši. Atēniešu tikumus šis pazīstot ļoti labi un gribot labprātīgi drīzāk cīnīties un krist no ienaidnieku rokas, ja tam nevar izbēgt, nekā netaisnā kārtā un nekaunīgas apsūdzības dēļ iet caur atēniešiem bojā.

Sirakūziešu stāvoklis, viņš teica, esot tomēr vēl jaunāks nekā šo, jo tiem ar pašu līdzekļiem jāuzturot sveši algoti spēki un jāsedzot izdevumi cietokšņiem, turklāt jau veselu gadu jāuzturot liela flote, un tā viņi jau tagad sajūtot trūkumu un drīz nezināšot ko iesākt. 2000 talantu tie esot jau izdevuši un pie tam vēl lielus parādus ietaisījuši. Bet ja viņi gribēšot ietaupīt izdevumus uzturam un tikai drusku samazināšot savus bruņotos spēkus, tad iešot bojā, tādēļ ka viņu vara pamatojās vairāk uz brīvprātīgiem palīga spēkiem nekā uz stingri noteiktiem (sabiedroto) pienākumiem, kā pie atēniešiem. Tādēļ vajagot apļenkšanu turpināt un sirakūziešus novājināt, bet nevis it kā uzvarētiem aiziet, jo naudas ziņā šie esot daudz spēcīgāki nekā tie.

49. Nīcijs cieši palika pie sava uzskata, tādēļ ka smalki pazina apstākļus Sirakūzās: viņš zināja par naudas trūkumu un arī to, ka tur ir kāda partija, kas gribēja pilsētu nodot atēniešiem un sūtīja pie viņa vēstnešus ar uzaicinājumu neiet projām. Bez tam vismaz uz floti viņš tagad paļāvās vairāk nekā iepriekš, kad bija neveiksmi cietis.

Dēmostenis turpretī nekādā ziņā nebija ar mieru turpināt apļenkšanu. Ja jau bez atēniešu atļaujas nedrīkstot karaspēku pārvest atpakaļ dzimtenē, bet jāpaliekot tepat Sicīlijā, tad vajagot aiziet vai nu uz Tapsu²²⁾ vai Katani, no kurienes varēšot ar sauszemes spēkiem izdarīt tālus laupīšanas gājienu pa ienaidnieku novadiem, sagādājot sev pārtiku un viņiem nodarot zaudējumus; ar floti atkal varēšot cīnīties uz atklātas jūras un nevis šaurā vietā, kur priekšrocības ir vairāk ienaidnieku pusē, kamēr uz jūras piedzīvojumi un izveicība nāksot šiem par labu, tādēļ ka atkāpšanās un uzbrukumi nebūšot atkarīgi no nelielas un ierobežotas telpas. Ar vienu vārdu, šis nekādā ziņā neesot mierā vēl ilgāki palikt uz vietas; vajagot pēc iespējas ātrāk un bez kavēšanās no šejienes aiziet. Gluži tāpat runāja arī Eirimedons, bet kad Nīcijs joprojām pretojās, iestājās zināmas šau-

bas un vilcināšanās, pie kam radās arī aizdomas, vai viņš nezin vēl daudz vairāk, ja tik noteikti paliek pie sava uzskata. Tādā kārtā atēnieši novilcinājās un palika turpat.

50. Pa tām starpām Sirakūzās pārnāca Ģilips un Sikans. Pēdejam viņa nolūks, zīmējoties uz Akragantu, nebija izdevies, jo kamēr viņš vēl atradās Ģelā, sirakūziešiem draudzīgā partija tika no Akragantas izdzīta; Ģilips turpretī atveda no Sicīlijas lielus papildu spēkus līdz ar hoplītiem, kas pavasarī izbraukuši no Peloponēsas ar preču kuģiem, bija nonākuši Libijā un no turienes Selinūntā. Vētra bija viņus aizdzinusi uz Libiju, kur cirēnieši deva tiem divas triēras un ločus. Gar piekrasti tālāk braucot viņi bija snieguši palīdzību libijiešu aplēntiem evesperīdiem⁵³), bija libijiešus sakāvuši un tad nonākuši kartāģiešu ostas pilsētā Neāpolē⁵⁴), no kurienes ir visīsākais ceļš uz Sicīliju, jo divu dienu un vienas nakts laikā to var sasniegt; no šejienes viņi bija pārbraukuši par jūru un nonākuši Selinūntā.

Pēc palīga spēku pienākšanas sirakūzieši sāka tūlīt gatavoties, lai no jauna uzbruktu atēniešiem gan ar floti gan ar kājniekiem. Bet atēniešu stratēģi tagad nožēloja, ka nebija jau agrāk aizbraukuši: viņi redzēja, ka pretiniekiem pienākuši pastiprinājumi, kamēr viņu stāvoklis nebūt neuzlabojās, bet gan katru dienu visādā ziņā kļuva vēl ļaunāks, sevišķi tamdēļ, ka sērgas bija piemeklējušas karaspēku. Un tā kā arī Nīcijs vairs neizrādīja tik lielu pretestību, izņemot vienīgi to, ka nevēlējās atklātu nobalsošanu, — tad viņi lika visiem pēc iespējas slepeni paziņot par aizbraukšanu, kuŗu uzsākt, tiklīdz signāls būs dots.

Kad viss bija gatavībā un viņi taisījās jau aizbraukt, iestājās mēness aptumšošanās⁵⁵), jo pašulaik bija pilns mēness. Tad vairums atēniešu, piegriezdams šim notikumam nopietnu vērību, pieprasīja no stratēģiem, lai aizbraukšanu atliek, un Nīcijs paskaidroja, — jo mānticībai un tamlīdzīgām lietām viņš bija pārāk nodevies, — ka nevarot vairs ne runas būt par to, ka varētu ātrāk aizbraukt, pirms nebūs pagājušas trīsreiz deviņas dienas; tā lūk zīlnieki bija zīlējuši. Tādā kārtā atēniešiem, kas līdz šim bija vilcinājušies, bija arī vēl ilgāki jāpaliek.

51. Sirakūzieši visu to dabūja zināt un sajuta tagad vēl daudz lielāku tieksmi neļaut atēniešiem aizbraukt. Tie jau paši

esot nākuši pie atziņas, ka ne ar floti ne ar sauszemes spēkiem vairs nevar mēroties ar sirakūziešiem, jo citādi viņi gan nebūtu par aizbraukšanu domājuši. Sirakūzieši nevēlējās ari, ka tie apmestos kaut kādā citā vietā Sicīlijā, kur tie būtu vēl grūtāk apkaļojami; viņi gribēja tos piespiest ielaisties jūraskaujā tepat — pēc iespējas ātrāki un tādā vietā, kur tas viņiem (sirakūziešiem) ir parocīgi.

Tad nu sirakūzieši lika komandām uziet uz kuģiem un mācījās tik daudz dienas manevrēt, cik pēc viņu domām bija pietiekoši. Bet kad pienāca īstais brīdis uzsākt jūraskauju, viņi dienu iepriekš izdarīja uzbrukumu atēniešu nocietinājumiem, un kad viņiem pretī iznāca pa kādiem vārtiem neliela nodaļa smagi bruņoto un jātnieku, tad viņi ielenca dažus smagi bruņotos, piespieda tos bēgt un vajāja, un tā kā vārtu ieeja bija šaura, tad atēnieši pazaudēja dažus smagi bruņotos un 70 zirgus.

52. Šinī dienā sirakūziešu karaspēks atgriezās pilsētā, bet nākošā dienā viņu kājnieku spēki devās atkal pret atēniešu nocietinājumiem, kamēr tanī pašā laikā no reidas izbrauca 76 kuģi. Atēnieši brauca tiem pretī ar 86 kuģiem, un pienākuši klāt uzsāka cīņu. Eirimedons, kas vadīja atēniešu labo spārnu un gribēja pretinieku kuģiem apbraukt apkārt, izstiepa savu kuģu līniju un pienāca par tuvu piekrastei; bet sirakūzieši un viņu sabiedrotie, pārspējuši vispirms atēniešu centru, ielenca pēc tam Eirimedonu ostas šaurajā līcī⁶⁶), nogalinādami viņu pašu un sabojādami tos kuģus, kas viņam bija sekojuši⁶⁷). Beidzot lieta nonāca tik tālu, ka viņi vajāja visu atēniešu floti un piespieda to uzskriet uz sēkļa.

53. Ģilips, redzēdams ienaidnieku floti pārspētu un kuģus uzdzītus uz sēkļa ārpus atēniešu palisādēm un karaspēka noņemnes⁶⁸), gribēja malā kāpjošos jūrniekus nogalināt un sirakūziešiem atvieglot kuģu novilkšanu no krasta⁶⁹), kas būtu iespējams, ja uz tā atrastos cīņas biedri un draugi; tādēļ viņš ar vienu daļu sava karaspēka steidzās uz ostas dambi. Bet tirsēnieši, kas atēniešiem šo vietu apsargāja, ieraudzījuši sirakūziešus bez noteiktas kārtības tuvojamies, devās tiem ātri pretī, sadūrās ar priekšējo nodaļu, piespieda to bēgt un iedzina Lisimelējas purvā.

Pēc tam pienāca jau lielāki sirakūziešu un viņu sabiedroto spēki, un tagad ari atēnieši, baidīdamies par saviem kuģiem,

piesteidzās klāt, uzsāka cīņu, uzvarēja un vajāja pretiniekus, nogalinādami pie tam dažus smagi bruņotos. Kuģu lielāko daļu viņi izglāba un pārveda uz nometni, bet sirakūzieši ar sabiedrotiem bija viņiem tomēr 18 kuģus atņēmuši un visas to komandas iznīcinājuši. Gribēdami pārejos atēniešu kuģus sadedzināt, viņi piepildīja kādu vecu preču kuģi ar zaru malku un sveķainām skaidām, iemeta tur uguni un palaida tad kuģi vaļā, jo vējš bij izdevīgs un pūta uz atēniešu pusi. Bet pēdejie, par savu floti baidīdamies, pagatavoja dzēšamos rīkus un izglābās no briesmām, nodzēzdami liesmas un neļaudami kuģim pieņākt klāt.

54. Sirakūzieši pēc tam uzcēla uzvaras zīmi jūraskaujas piemiņai, tāpat arī hoplītu ielenkšanai uz sauszemes pie vaļņa, kādā gadījumā bij arī zirgus saņēmuši. Atēnieši savukārt uzcēla uzvaras zīmi, tādēļ ka tirsēnieši bija kājniekus iedzinuši purvā un viņi paši bija pārejo kaņaspēku piespieduši bēgt.

55. Kad nu sirakūzieši bij arī uz jūras spožu uzvaru guvuši, lai gan iepriekš bija baidījušies no Dēmostenā jaunpienākušās flotes, — atēniešus pārņēma pilnīga mazdūšība. Liela bija viņu vilšanās, bet vēl lielāka bija nožēlošana, ka kaņagājienu sākuši. Tagad pirmo reizi savās kara gaitās viņi bija sastapušies ar apmēram līdzīgām valstīm, kuņām tāpat kā viņiem pašiem bija demokrātiska iekārta, bija kuģi un jātnieki un vispāri liela vara; tām viņi nevarēja ar valsts apvērsumu nekādu pārgrozību nest un tās savā pusē dabūt⁶⁰), nevarēja arī neko panākt ar daudz lielākiem bruņotiem spēkiem, jo šinī ziņā viņi bija pa lielākai daļai neveiksmi cietuši. Un ja jau iepriekš viņiem bija grūtības jācieš, tad tagad, pēc neveiksmes jūraskaujā, ko viņi nekad nebija gaidījuši, viņi bija nonākuši bezizejas stāvoklī.

56. Tūlīņ pēc uzvaras sirakūzieši netraucēti braukāja pa ostu un bij arī nodomājuši noslēgt tās ieeju, lai atēnieši nevarētu, ja arī gribētu, nepamanīti aizbraukt. Tagad viņi nedomāja vairs vienīgi par savu glābiņu, bet arī par to, kā aizkavēt ienaidnieku izglābšanos, pilnīgi pareizi pieņemdami, ka pēc pašreizejiem panākumiem viņu stāvoklis ir daudz labāks nekā atēniešu, un ja viņi tos un to sabiedrotos varētu uz sauszemes un uz jūras uzvarēt, tad šī cīņa sagādātu viņiem lielu slavu pie hellēņiem. Jo no pārejiem hellēņiem viena daļa tū-

liņ atbrīvotos, bet citi atsvabinātos no bailēm (jo atēniešu vēl pāri palikušā vara nevarētu vairs vēlāk nesamo kaŗa smagumu panest), un viņi paši, būdami visam tam par cēloni, mantošot apbrīnošanu visā pasaulē, — arī pie nākamām paaudzēm. Un tiešām, cīņa bija vērtīga nevien aiz šī iemesla, bet arī tamdēļ, ka bij iespējams pārvarēt ne tikai atēniešus, bet arī viņu daudzos sabiedrotos. Bija jau arī šai vienā pilsētā sanācis ļoti liels skaits tautību, — ja neievēro, zināms, visu to masu, kas šī kaŗa laikā bija pievienojusies no vienas puses atēniešu, bet no otras lacedaimoņu valstij.

57. Šādas nu bija tās tautības, kas Sicīlijas dēļ un viņas labā kaŗoja pie Sirakūzām kā vienā tā otrā pusē, pie kam viena daļa bija nākusi, lai palīdzētu zemi iekaŗot, bet otra — aizstāvēt. Un nevis tik daudz taisnības vai radniecības dēļ viņas bija cita ar citu apvienojušās, bet gan tādeji, kā ikvienu bija nejauši piespiedis vai nu pašas labums vai arī nepieciešamība. Vispirms paši atēnieši kā jōnieši bija labprātīgi pret dōriešu cilts sirakūziešiem šurpu nākuši, un līdz ar viņiem bija kaŗagājienā piedalījušies viņu kolonisti lēmnieši, imbrieši un aigīnieši, t. i. tie, kas toreiz apdzīvoja Aigīnu⁶¹), — tāpat arī hestiajieši, kas dzīvoja Eiboņas pilsētā Hestiajā⁶²); visiem tiem bija tā pati valoda un arī tā pati iekārta kā atēniešiem. Pārejie piedalījās kaŗā vai nu kā pavalstnieki, vai arī kā neatkarīgi sabiedrotie, daži arī kā algoti spēki. Pavalstnieki, kas maksāja meslus, bija eretrijieši, chalcidieši, stīrieši un karistieši, visi no Eiboņas; bet no salām cejieši, andrieši un tēnieši, no Jōnijas milētieši, samieši un chījieši. Pēdejie gan nepiedalījās kā meslu maksātāji, jo viņi bija neatkarīgi un viņiem nācās tikai kuģus dot. Visi šie bija galvenā kārtā jōnieši un atēniešu kolonisti, izņemot karistiešus, kas ir driopi⁶³); viņi bija pavalstnieki un sekoja piespiesti, gāja tomēr vismaz kā jōnieši pret dōriešiem. Tad nāca aioliešu cilts piederīgie, t. i. mētimnieši, kas gan bija pavalstnieki, tomēr meslus nemaksāja, bet deva tikai kuģus; bez viņiem vēl tenedieši un ainieši, kas bija meslu maksātāji. Šiem aioliešiem bija piespiedu kārtā jācīnās pret savas pirmdzimtenes aioliešiem — tiem boiōtiešiem, kas atradās sirakūziešu pusē; turpretī platajieši kā vienīgie no boiōtiešiem atklāti cīnījās pret pārejiem boiōtiešiem, un tas ir arī pilnīgi saprotams, ņemot vērā viņu savstarpīgo naidu. Tā-

lāk nāca rodieši un citērieši, kas vieni kā otri piederēja pie dōriešu cilts. Citērieši bija lacedaimoņu kolonisti un kopā ar atēniešiem kaŗoja pret tiem lacedaimoņiem, kas atradās Ģilipa vadībā; bet rodieši, kas cēlušies no Argosas, bija spiesti kaŗot gan pret dōriešu sirakūziešiem gan pret pašu kolonistiem ģeliešiem, kas kaŗā bija pievienojušies sirakūziešiem. No salām, kas atrodās ap Peloponēsu, atēniešiem sekoja cefallēnieši un zacintieši, kuŗi gan nebij atkarīgi, tomēr kā salu apdzīvotāji, atēniešiem pārvaldot jūru, bija tiklab kā piespiesti. Cercīrieši, kas bija nevien dōrieši, bet kā zinams arī korintieši, tomēr devās cīņā pret korintiešiem, no kuŗiem bija cēlušies, un pret sirakūziešiem, ar kuŗiem viņus saistīja cilts radniecība; aiz pieklājības viņi gan sacīja, ka esot piespiesti, bet patiesībā viņi piedalījās ģājienā labprātīgi — aiz naida pret korintiešiem. Un ko tagad sauc par mesēniešiem, proti tie, kas dzīvoja Naupaktā un Pilā, kuŗa toreiz atradās atēniešu rokās, arī tie bija kaŗā līdzīgi ņemti. Tāpat Megaru emigranti, lai gan nedaudzi, cīnījās sava neapskaužamā stāvokļa dēļ pret megariešu kolonistiem selinūntiešiem. Pārejo piedalīšanās kaŗaģājienā bija jau vairāk brīvprātīga. Jo argosieši bija sekojuši atēniešiem ne tik daudz aiz sabiedrības motīviem, cik aiz naida pret lacedaimoņiem, katrs arī sava pašreizejā personiskā labuma dēļ; viņi cīnījās tagad jōniešu pusē kā dōrieši pret dōriešiem. Mantinieši un arkadiešu algotņi bija paraduši iet kaŗā pret visiem, ko viņiem ikreiz par ienaidniekiem apzīmēja, un tā viņi arī tagad, pašlabuma dēļ, uzskatīja par saviem ienaidniekiem, tāpat kā citus, arī korintiešu pusē nostājušos arkadiešus. Algas dēļ sekoja arī krētieši un aitoļi, pie kam notika, ka krētieši, kas kopā ar rodiešiem bija Ģelu nodibinājuši, labprātīgi un algas dēļ ģāja cīņā nevis kopā ar, bet pret pašu kolonistiem. Ari dažas akarnāņu ciltis bija saskaņā ar sabiedrības līgumu sūtījušas palīga spēkus — pa daļai ieguvumu dēļ, vairāk tomēr aiz draudzības pret Dēmosteni un labprātības pret atēniešiem. Tās nu bija tautības šaipus Jona liča, bet no itāļiem kaŗā piedalījās tūrijieši un metapontieši, kas partiju cīņu laikā bija nonākuši grūtā spaidu stāvoklī; no sicīliešiem naksieši un katanieši, no barbariem eģestieši, kas atēniešus bij ataicinājuši, un lielākā daļa siķeliešu; ārpus Sicīlijas daži tirsēnieši, kas bija naidā ar

sirakūziešiem, un par algu salīgti japigi. Tādas bija tautības, kas šinī karā stāvēja atēniešu pusē.

58. Sirakūziešiem bija palīgā nākuši viņu kaimiņi kamarīnieši un aiz tiem dzīvojošie ģelieši, pēc tam — akragantiešiem neitrāliem paliekot — pēdejiem viņā pusē esošie selinūntieši. Visi šie dzīvo pret Afriku vērstajā Sicīlijas daļā, kamēr hīmerieši nāca no Tirsēnijas jūrai pretim esošās daļas, kur viņi dzīvo kā vienīgie no hellēņiem; no šejienes arī vienīgi viņi nāca palīgā. Tās bija hellēņu tautības Sicīlijā, kurās ar sirakūziešiem bija sabiedrotas, un visi viņi bija dōrieši un neatkarīgi; bet no barbariem piedalījās vienīgi tie siķelieši, kas nebija pievienojušies atēniešiem. No hellēņiem ārpus Sicīlijas deva lacedaimoņi vienu spartieti kā kara vadoni, bet citādi tikai jaupilsoņus un heilōtus; korintieši turpretī kā vienīgie bija sūtījuši gan kuģus gan sauszemes spēkus. Leikadieši un ampraķieši piedalījās cilts radniecības dēļ⁽⁴⁾, bez tam vēl arkadiešu algotņi, kuģus sūtīja korintieši, joprojām siciōnieši, kas gāja karā pie spiedu kārtā⁽⁵⁾. Boiōtieši savukārt nāca no apvidus, kas atrodās ārpus Peloponēsas. Salīdzinot ar šiem palīga spēkiem, bija katrā ziņā lielākus kontingentus devuši paši Sicīlijas hellēņi, jo viņi apdzīvoja lielas pilsētas. Tā nu bija sapulcināti daudz hoplītu, daudz kuģu un zirgu un pārejais bars lielā skaitā, un atkal samērā ar visiem šiem tā sacīt svešajiem spēkiem bija paši sirakūzieši vislielākos kontingentus sagādājuši, gan savas pilsētas lielā apjoma dēļ, gan arī tamdēļ, ka viņiem draudēja vislielākās briesmas.

59. Tādi bija palīga spēki, kas bija pievienojušies vienai kā otrai pusei, un pieminētā brīdī tie visi bij jau ieradušies, kamēr vēlāk ne vienam ne otram nekas vairs nepienāca.

Tad nu sirakūzieši un viņu sabiedrotie ar pilnu tiesību uzskatīja par slavenu darbu, ja pēc iegūtās uzvaras jūraskaujā viņi iznīcinātu visu lielo atēniešu kara spēku un nekādā ziņā neļautu tam aizbēgt, ne pa jūru ne pa sauszemi. Tādēļ viņi tūliņ sāka noslēgt lielo ostu, kurās ieeja ir apmēram astoņas stādijas⁽⁶⁾ plata, šķērsām noenkurētām triērām, transporta kuģiem un laivām, un arī citādi izlietoja visus vajadzīgos līdzekļus gadījumam, ja atēnieši varbūt vēl reiz uzdrošinātos uz sākt jūraskauju. Tā viņu plāni bija visādā ziņā lieli.

60. Kad atēnieši redzēja ostas aizsprostīšanu un vispārīgi nomanīja sirakūziešu nodomus, viņi atzina, ka ir pēdejaais brīdis pieņemt noteiktu lēmumu. Tad sapulcējās viņu stratēģi un virsnieki ⁶⁷⁾ un apspriedās par pašreizejām grūtībām, galvenā kārtā par to, ka pārtikas nav pietiekošā daudzumā pat šim brīdim (jo iepriekš viņi bij uz Katani nosūtījuši ziņu, ka ir sagatavojušies aizbraukt, kālab pievest pārtiku nav vairs vajadzīgs ⁶⁸⁾), un tās nebūs arī uz priekšu, ja viņi neiegūs uzvaru jūraskaujā; tādēļ viņi nolēma atstāt no jūras vistālāk esošo vaļņa daļu un pašu kuģu tuvumā nostiprināt ar aizsargvalni iespējami mazāku laukumu, pietiekošu tomēr slimniekiem un kara mantām, un to tad apsargāt, bet visam pārejam kaŗaspēkam likt uziet uz kuģiem, nevien pilnīgi jūras spējīgiem, bet arī mazāk noderīgiem, un uzsākt tad kauju. Uzvaras gadījumā viņi gribēja braukt uz Katani, bet ja ciestu neveiksmi, tad sadedzināt kuģus un kaujas kārtībā doties prom pa zemesceļu, tādā virzienā, kur visdrīzākā laikā varētu sasniegt kādu draudzīgu pilsētu, vai nu tā piederētu barbariem vai hellēņiem.

Pieņēmuši šādu lēmumu, viņi tā arī darija: no augšējiem vaļņiem nonāca pamazām lejā un piepildīja visus kuģus ar ļaudīm, piespiezdami novietoties tajos ikvienu, kas kaŗadienesta vecumā būdams varēja kaut kādā ziņā lieti derēt. Tā viņi piepildīja pavisam ap 110 kuģu. Viņi lika tajos uziet arī lielam skaitam strēlnieku un šķēpnešu — kā akarnāņiem tā arī pārejējiem algotiem svešiniekiem, un rūpējās arī par visu citu kas vajadzīgs, cik tas tik grūtos apstākļos un izmisuma pilnā pasākumā bij iespējams.

Nicijs redzēja, ka pēc neparastās un lielās neveiksmes jūraskaujā viņa kaŗavīri ir mazdūšīgi un pārtikas trūkuma dēļ jo ātrāki vēlās izšķīrošu cīņu; tādēļ viņš, visam jau pa lielākai daļai gatavībā esot, sapulcināja kaŗaspēku un mēģināja apmēram šādiem vārdiem tā paļāvību stiprināt:

61. „Jūs kara vīri, kā atēnieši tā sabiedrotie! Sagaidamā cīņa būs mums visiem vienlīdz cīņa par dzīvību un tēviju, un tāda pati viņa būs arī mūsu ienaidniekiem. Jo ja mēs tagad ar savu floti iegūstam uzvaru, ikvienam būs iespējams savu dzimto pilsētu atkal redzēt. Mēs nu nedrīkstam mazdūšīgi būt un izturēties līdzīgi visnemākulīgiem cilvēkiem, kas pirmajās cīņās neveiksmi ciezdami vēlāk vienmēr ir bailu pilni un sagaida tādu

pašu nelaimi. Taisni otrādi: Jums, atēniešiem, kas esat piedzīvojuši daudz karus, un tāpat jums, sabiedrotiem, kas vienmēr esat kopā ar mums kara gājienos devušies, jums visiem vajag atminēties kara neapbrēķinamo gaitu, un tā tad pilni cerības, ka laime reizi nostāsies arī mūsu pusē, esiet gatavi izlabot pieredzētās neveiksmes šī lielā karaspēka cienīgā kārtā, kuŗš, kā jūs redzat, sastāv no jums pašiem.

62. „Nemot vērā ostas nelielo platību, kuģu sagaidāmo drūzmēšanos un ienaidnieku ierīces uz viņu kuģu klājiem, kuŗu dēļ mēs iepriekš cietām neveiksmi, mēs esam tagad kopā ar stūrmaņiem apsvēruši un izlietojuši visus vajadzīgos līdzekļus, kādi tagadejos apstākļos var pēc mūsu domām glābiņu nest. Uz kuģiem dosies nevien daudz strēlnieku un šķēpnešu, bet arī liels skaits citu ļaužu, kuŗus mēs kaujā uz atklātas jūras gan nebūtu pieaicinājuši, tādēļ ka apgrūtinot kuģus viņi neļautu mums parādīt mūsu izveicību un mākslu; bet šinī jūraskaujā, kas neizbēgami izvērtīsies par sauszemes cīņu, viņi ir noderīgi. Kādas pretierīces uz mūsu kuģiem bija vajadzīgas, mēs esam atraduši, un tā pret ienaidnieku resnajiem trieciena balķiem, no kuŗiem mums visvairāk bij jācieš, mēs esam ierīkojuši uzmetamās dzelzu ķepas, kas katru uzbrūkošo kuģi aizkavēs airēt atkal atpakaļ, ja tik jūraskareivji šādos apstākļos pildīs savu pienākumu. Patiesi, mēs esam spiesti uz kuģiem cīnīties it kā uz sauszemes, un mums, rādās, nāk par labu, ka nei mēs paši airējam atpakaļ nei viņiem ļaujām to darīt, sevišķi tamdēļ, ka arī piekraste ir mums naidīga, izņemot vienīgi tik daudz, cik mūsu kājnieku spēki no tās ir ieņēmuši.

63. „To jums vajaga prātā paturēt un visiem spēkiem cīņu turpināt; nevajaga pieļaut, ka jūs piespiež uzskriet uz sēkļa, — taisni otrādi: ja kuģis ar kuģi ir sadūries, jūs nedrīkstat agrāk izšķirties, pirms neesat hoplītus no ienaidnieku klājiem zemē notriekuši. Un to es saku hoplītiem vēl vairāk nekā kuģu ļaudīm, tādēļ ka šis darbs pienākās drīzāk tiem, kas cīnās uz klājiem; arī tagad vēl mums ir iespējams gūt uzvaru galvenokārt ar kājnieku spēkiem. Bet kuģu ļaudīm es atgādinu un reizē lūdzu — mūsu neveiksmju dēļ pārāk nezaudēt pašāvību, jo mūsu ierīces uz klājiem ir tagad labākas un kuģu skaits ir lielāks. Un ja jūs līdz šim uzskatīja par atēniešiem, lai gan jūs tādi nebijāt; ja mūsu valodu lietojot un pie mūsu parašām pie-

turoties jūs tikāt visā Helladā apbrīnoti; ja no mūsu valdības jum cēlās ne mazāks labums kā mums pašiem un tā vēl daudz vairāk nodrošināja jums cieņu pie pavalstniekiem un pasargāja no pārestībām, — apdomājiet tad nu, ka šo labumu baudīšanu sev nosargāt ir jums tiešām vērts! Kā vienīgie, kas brīvi būdami piedalāties mūsu valdībā, jūs nedrīkstat tagad viņu nodot, kad tai briesmas draud; ar nicināšanu turaties pretī korintiešiem, kurus jūs jau daudzkārt esat pārspējuši, tāpat arī sicīliešiem, no kuriem neviens, kamēr mūsu flote bija spēcīga un varena, neuzdrošinājās mums pretī stāties! Rādiet, ka neskatoties uz mūsu vājību un nelaimēm mūsu izveicība un māksla ir tomēr stiprāka par citu spēku, kurus laime atbalsta.

64. „Kas jūs starpā ir atēnieši, tiem es atgādinu atkal to, ka dzimtenes kuģu būvētavās jūs neesat atstājuši citus kuģus, līdzīgus šiem, nei hoplītus spēka pilnībā. Apdomājiet tad nu: Ja jums atgadāsies kaut kas cits nekā uzvara, tad šeit esošie pretinieki tūliņ dosies uz turieni, un dzimtenē palikušie mūsu piederīgie nespēs aizstāvēties pret vietejiem un pret klātnākušiem ienaidniekiem. Jūs paši tūliņ kritīsiet sirakūziešu rokās, — jūs zināt arī, kādā nolūkā jūs viņiem esat uzbrukuši; bet mājās palikušie nāks zem lacedaimoņu varas. Tad nu vairāk kā jebkad parādiet tagad savu drosmi, stādamies izšķirošā cīņā kā sevis tā viņu labā! Apdomājiet visi un ikviens, ka jūs, kas tagad dosities uz kuģiem, esat atēniešiem sauszemes un jūras spēki, un ka no jums atkarājās pārejo pilsoņu labklājība un Atēnu lielā slava. Atēnu labā tad ikviens lai rāda, cik viņš izveicībā vai drosmē ir citiem priekšā, jo nebūs vairs tādas izdevības, kur viņš vairāk to varētu darīt — sev par labu un visiem par svētību!“

65. Pēc šāda uzmodinājuma Nīcijs tūliņ pavēlēja kāpt uz kuģiem. Ģilips un sirakūzieši redzēja atēniešu bruņošanos un saprata, ka tie gatavojās uz jūraskauju; bez tam viņi saņēma arī ziņu par nodomāto uzbrukumu ar dzelzs ķepām. Viņi nu piemēroja visus vajadzīgos aizsardzības līdzekļus, sevišķi pret patlaban minēto uzbrukuma veidu: kuģu priekšgalus un lielu daļu sānu viņi no augšas apvilka ar ādām, lai uzmetās ķepas slidētu nost un nekur nevarētu pieķerties. Kad viss bija gatavībā, kaņavadoņi un Ģilips uzmodināja vēl savus kaņavīrus apmēram šādiem vārdiem:

66. „Ka mūsu līdz šim veiktie darbi ir skaisti un ari turpmāk mēs cīnīsimies par skaistiem mērķiem, to lielākais jūsu vairums, cienījamie sirakūzieši un sabiedrotie, rādās ziņot (jo citādi jūs nebūtu ar tik lielu uzcītību pie šī darba stājušies); bet ja varbūt kāds to vēl nav pilnā mērā sapratis, tad mēs gribam to tagad paskaidrot. Atēnieši lūk ir šinī zemē nākuši, lai kalpinātu vispirms Sicīliju, un ja tas izdotos, tad pēc tam ari Peloponēsu un visu pārējo Helladu; viņi kā vienīgi no hellēņiem, gan agrākajiem gan tagadejiem, ir jau vislielāko varu ieguvuši, un tomēr jūs kā pirmie pasaulē esat viņiem ar floti, ar ko tie visu sasnieguši, pretī stājušies, — esat viņus jūraskaujās jau uzvarējuši un droši vien uzvarēsiet ari tagad. Jo kad cilvēki piedzīvo neveiksmi kādā lietā, kur viņi šķietās pirmie esam, tad pēc tam viņi jūtās vairāk pazemoti nekā tad, ja minētās domas viņiem nepavisam nebūtu bijušas, un ja savā lepnā cerībā viņi ir vīlušies, tad ari viņu drosme izrādās zemāka par viņu patieso spēku un varu. Un tagad tas droši vien ir ar atēniešiem noticis.

67. „Bet kas attiecās uz mums, tad mūsu iepriekšējā drosme, ar ko mēs, vēl bez piedzīvojumiem būdami, devāmies riskantā cīņā, ir tagad stiprāka kļuvusi, un tā kā viņai pievienojusies pārliecība, ka mēs, pārvarēdami visdrošākos cilvēkus, esam paši visdrošākie, tad ikviena paļāvība ir divkārtīgi pieņēmusies. Bet pa laikam ir nu tā, ka jo lielāka ir paļāvība šādos pasākumos, jo lielāku cītību tā rada. Un ko no mūsu ierīcēm viņi ir atdarinājuši un pret mums vērtuši, tad pie šāda cīņas veida mēs esam jau pieraduši un būsim pret katru tādu paņēmienu labi sagatavoti. Bet ja viņu pusē uz klājiem atradīsies neparasti liels skaits hoplītu, daudzi šķēpneši, tā sakot sauszemes radījumi — akarnāņi un citi, kas uz kuģiem uzgājuši un it kā nometnē visi vienkopus būdami nespēs pat labi savas bultas raidīt, — kā tad viņi lai neapdraudētu savus kuģus, un kā lai viņi visi, nespēdami kā agrāk brīvi kustēties, paši savā starpā nesaceltu jucekli? Ari viņu kuģu lielais skaits nenesīs viņiem nekādu labumu, ja ari dažs labs no jums varbūt baidās, ka cīņa notiks starp nevienāda stipruma flotēm. Viņu daudzie kuģi lūk, atrazdamies uz nelielas platības, jo mazāk spēš panākt savus nodomus, bet mēs ar savām ierīcēm jo vie-

glāki varēsīm tos bojāt. Pēc visām vēstīm, ko mēs uzskatam par neapšaubamām, uzklausaties tad nu pilnu patiesību! Ļaunums sniedzās viņiem jau pāri galvām, pašreizejās grūtības tos smagi nospiež, un tā viņi, izmisuma pārņemti un paļaudamies vairāk uz labu laimi nekā savu varu, ir nolēmuši doties izšķirošā cīņā, cik viņu spēki to vēl atļauj, lai tad panāktu vai nu iespēju ar saviem kuģiem aizbraukt, vai arī atkāptos pa sauszemi, būdami tai pārliecībā, ka ļaunāki nekā tagad nevar vairs klāties.

68. „Iesim tā tad uzbrukumā, atcerēdamies viņu lielo apjukumu un arī laimes maiņu, ko piedzīvojuši mūsu niknākie ienaidnieki! Paturēsīm pie tam cieši prātā, ka pilnīgi likumīgi dara tie, kas gribēdami uzbrucēju sodīt liek pretiniekiem visas savas dusmas just; ka mums būs dota iespēja atriebties ienaidniekiem, — kāds darbs, kā paruna saka, ir vissaldākais⁶⁹). Ka atēnieši ir mūsu ienaidnieki, pie tam visļaunākie ienaidnieki, to jūs visi zināt; viņi taču ir nākuši mūsu zemi kalpināt. Un ja tas viņiem būtu izdevies, viņi būtu vīriešiem nodarījuši vislielākās sāpes, būtu pret sievietēm un bērniem nicinoši izturējušies un visu pilsētu negodā ieģrūduši. Tamdēļ neviens nedrīkst par glēvu izrādīties, nei par ieguvumu uzskatīt, ja tālākas briesmas neuzņemdamies mēs ļautu viņiem aiziet; arī virsroku paturēdami, viņi gan darīs to pašu. Bet ja mēs savus nodomus sasniedzam, kā tas ir sagaidams; ja sodam viņus un visai Sicīlijai vēl vairāk nodrošinām brīvību, ko viņa līdz šim baudījusi, — tad cīņas alga ir skaista. Ļoti reti ir tie pasākumi, kas neveiksmes gadījumā nodara vismazāk zaudējumu, bet laimīgi beidzoties atnes vislielāko labumu.“

69. Šādiem vārdiem uzmudinājuši savus karavīrus, arī sirakūziešu vadoņi un Ģilips lika komandām kāpt uz kuģiem, tiklīdz ieraudzīja atēniešus to pašu daram. Otrā pusē Nicijs bij uztraukts pašreizejā stāvokļa dēļ, jo patlaban jūrā dodoties viņš redzēja, cik lielas un cik tuvu ir jau briesmas. Kā jau pa laikam mēdz notikt lielās cīņās, tā arī viņš domāja, ka viscaur vēl kaut kā trūkst un arī runāts vēl nav diezgan, un tā viņš atkal uzrunāja ikvienu kuģa virsnieku, piesaukdams to viņa paša un tēva vārdā un arī pēc cilts piederības, — uzaicinādams, lai neviens, kas ir kaut kādu slavu ieguvis, nepamet šo savu priekšrocību, un visi tie, kuŗu senči ir redzami izcēlušies, lai

neaptumšo viņu slavas spožumu. Viņš atgādināja viņiem tēviju, kas nevien pati bauda visskaistāko brīvību, bet arī atļauj ikkatram iekārtot savu dzīvi bez kādiem priekšrakstiem un ierobežojumiem. Viņš runāja vēl par citām lietām, kādas cilvēki līdzīgos apstākļos mēdz pieminēt, nebaidīdamies, ka visu to varētu uzskatīt par sen pazīstamiem motīviem, tādēļ ka katru reizi runa iet par vienu un to pašu — par sievietēm un bērniem un tēvijas dieviem; tomēr pārdzīvojamā uztraukumā to tura par noderīgu un ceļ visiem priekšā.

Pēc šādas runas, ar ko Nīcijs šķitās nevis kaut ko pietiekošu bet tikai visvajadzīgāko sacījis, viņš devās uz priekšu un aizveda kājnieku spēkus līdz jūras krastam, kur nostādīja tos iespējami garā līnijā, lai uz kuģiem esošiem rastos jo lielāka drosme. Pa to laiku Dēmostens, Menandrs un Eitidēms, kā atēniešu flotes vadoņi uzkāpuši uz kuģiem, atstāja reidu un devās taisni uz ostas aizsprostojumu un vajā atstāto izeju, lai ar varu izlaustos cauri atklātā jūrā.

70. Sirakūzieši ar sabiedrotiem bija jau reidu atstājuši ar apmēram tik pat daudz kuģiem kā iepriekš, un gaidīja ar vienu eskadru pie ieejas, bet bij arī visapkārt ostai nostājušies, lai no visām pusēm reizē uzbruktu atēniešiem un lai arī kājnieku spēki nāktu palīgā, ja kuģi būtu piespiesti kaut kur piestāties pie krasta ⁷⁰). Sirakūziešu flotes vadoņi bija Sikans un Agatarchs, kuņģi ieņēma kuģu līnijas spārnus, kamēr Pitēns ar korintiešiem atradās centrā.

Atēnieši, nonākuši pie aizsprostojuma, ar pirmo joni pārspēja tur nostādītos kuģus un mēģināja aizsprostojumu izjaukt; bet kad pēc tam no visām pusēm viņiem bruka virsū sirakūzieši ar sabiedrotiem, tad kauja vairs nenotika pie aizsprostojuma vien, bet arī pašā ostā, un tik nikna cīņa vēl nekad iepriekš nebija piedzīvota. Jo airētāji abās pusēs parādīja vislielāko dedzību piebraukt pie pretinieka, ja pavēle tika dota; stūrmaņi sacentās savā starpā, lai rādītu jo lielāku mākslu, un jūraskareivji, kuģim ar kuģi saduroties, darīja visu iespējamo, lai panākumi uz klājiem nebūtu vājāki par citās vietās parādīto mākslu un izveicību. Tā ikviens savā vietā centās būt pirmais. Uz neliela laukuma te nu sadūrās daudz kuģu, — tas lūk bija vislielākais kuģu skaits, kāds jebkad bija cīnījies uz tik mazas platības, jo abas flotes kopā ņemot netrūka daudz

no 200 kuģiem⁷¹). Un tā kā nebij iespējams nedz atpakaļ airēt nedz pārraut pretinieka līniju, tad parasto uzbrukuma veidu reti izlietoja; biežāki notika vienkāršas sadursmes, kad kuģis ar kuģi nejauši sastapās, vai nu bēgot vai arī citam piebraucot klāt. Kamēr kuģis vēl tuvojās, no klājiem lielā daudzumā uz to raidīja šķēpus, bultas un akmeņus; bet kad notika sadursme, jūraskareivji cīnījās vīrs pret vīru, mēģinādami katrs uziet uz pretinieku kuģa. Daudz vietās atgadījās arī, ka lielā drūzmā daži bij uzbrukuši, bet no otras puses uzbruka viņiem pašiem; notika arī, ka divi un dažreiz vairāk kuģu bija neizbēgami saķērušies ar vienu, tā kā stūrmaņiem nācās no vieniem vairīties un citiem uzbrukt, pie tam nevis kādā vienā atsevišķā gadījumā, bet daudzām kārtām un visās pusēs. Tik daudziem kuģiem saduroties izcēlās arī liels troksnis, kas radīja nevien uztraukumu, bet neļāva arī virsnieku balsis sadzirdēt. No abām pusēm proti atskanēja viņu daudzkārtējie saucieni un kliedzieni, kā to prasīja nevien viņu amata pienākums, bet arī pašreizejā sacensība. Atēniešiem viņu virsnieki sauca, lai izgādā iespēju aizbraukt, lai šinī izšķirošā brīdī izlieto visus spēkus un izcīna atgriešanos dzimtenē, — bet sirakūziešiem un sabiedrotiem, ka ir skaisti, ja viņi neļaus ienaidniekiem aizbēgt un ikviens līdz ar uzvaru augsti pacels savas tēvijas slavu. Bez tam arī kara vadoņi abās pusēs, redzēdami kādu bez neatvairama iemesla atkāpjamos, piesauca vārdā kuģa virsnieku, un atēnieši tad jautāja, vai viņi atkāpjās varbūt tamdēļ, ka nīknāko ienaidnieku zeme viņiem ir jau mīlāka nekā jūra, kurās valdību viņi ar tik daudz pūlēm ieguvuši, — bet sirakūzieši, vai viņi grib bēgt no tiem, kas visādā ziņā, kā katram redzams, paši grib bēgt un izglābties.

71. Jūraskaujā vēl neizšķirtai turpinoties, kājnieku spēki piekrastē piedzīvoja abās pusēs lielu dvēseles cīņu un uztraukumu. Vietejo⁷²) godkārībai pieaugot, tie vēlējās vēl slavenākus darbus, bet šurpu nākušie⁷³) baidījās, ka lietu gaita neņem vēl ļaunāku virzienu. Visai atēniešu cerībai pamatojoties uz floti, viņu bailes par nākotni ne ar ko nebija salīdzinamas, un neparastā kārtā, stāvēdami uz sauszemes, viņi bija piespiesti noskatīties jūras kaujā. Scenerija atradās tuvumā, bet ne visi skatījās reizē uz vienu un to pašu vietu, un kas nu savejos redzēja kaut kādā punktā virsroku paturam, tie gan matīja drosmi

un piesauca dievus, lai neatņem viņiem atgriešanos dzimtenē; bet kas redzēja neveiksmi ciešam, tie sāka skaļi vaimanāt un notikumu redzot zaudēja lielākā mērā palāvību nekā paša notikuma dalībnieki. Citi atkal, kas skatījās uz vēl neizšķirtas cīņas vietu, pārdzīvoja vissāpīgākos uztraukumus sacensības pastāvīgās svārstīšanās dēļ, savās bailēs izdarīdami pie tam miesas kustības, atbilstošas viņu dvēseles noskaņojumam; jo pastāvīgi viņi uzskatīja sevi gan par izglābtiem, gan par pazudušiem. Tā tad atēniešu kaņaspēkā, jūraskaujai neizšķirtai turpinoties, viss bija reizē dzirdams: vaimanas, prieka kliezieni; uzvaras gaviles, neveiksmes bēdas un vispārīgi visas citas dažādās skaņas, kādas lielā kaņaspēkā neizbēgami dzirdamas pa lielas cīņas laiku.

Apmēram to pašu pārdzīvoja arī kaņavīri uz kuģiem, līdz beidzot sirakūzieši ar sabiedrotiem piespieda atēniešus bēgt, pēc tam kad cīņa ilgu laiku bija turpinājusies. Sparīgi uzbrūkot, skaļi kliedzot un cits citu uzmudinot, viņi vajāja tos līdz pat piekrastei. Tad kuģi tika uzdzīti uz sēkļa drīz vienā drīz otrā vietā, un komandas, cik tās jau uz jūras nebija sagūstītas, izskrēja no kuģiem un devās uz nometni; kājnieki atkal, tagad vairs dažādi nenoskaņoti, bet vienas tieksmes pārņemti, visi vaimanādami un skaļi nopūzdamies, izmisuši piedzīvotās nelaimes dēļ, skrēja pa daļai kuģiem palīgā, pa daļai uz vēl palikušo nocietinājumu⁷⁴), lai sargātu to; vēl citi, pie tam lielākais vairums, domāja tikai par savu pašu glābiņu. Vārdu sakot, pašureiz te valdīja vislielākās izbailes un apjukums, un atēnieši te piedzīvoja apmēram to pašu, ko pie Pilas bija nodarījuši saviem ienaidniekiem; jo kad kuģi lacedaimoņiem bij iznīcināti, viņi līdz ar to zaudēja arī savus uz salu pārceļušos kaņavīrus, un tāpat arī tagad atēniešiem uz sauszemes nebija vairs nekādas cerības izglābties, ja nenotiek kāds ārkārtīgs gadījums.

72. Pēc šīs nīknās jūrascīņas, kuņā abas puses bija zaudējušas daudz cilvēku un kuģu, uzvaru guvušie sirakūzieši un sabiedrotie uzlasīja kritušos un kuģu drupas, pēc kam aizbrauca uz pilsētu un uzcēla uzvaras zīmi. Atēnieši savukārt, lielu briesmu apdraudēti, nemaz nedomāja lūgt atļauju uzlasīt kritušos vai kuģu drupas, bet gribēja tūlīn nākošā naktī doties projām.

Dēmostens tad pienāca pie Nīcija un lika priekšā apgādāt vēl palikušos kuģus ar ļaudim un ja vien iespējams, dienai austot izcīnīt izeju no ostas, jo šiem pašiem — viņš sacīja — esot derīgu kuģu vairāk pāri palicies nekā ienaidniekiem. (Atēniešiem bija palikuši ap 60 kuģu, viņu pretiniekiem ne pilni 50.) Nīcijs viņa priekšlikumu pieņēma, bet kad viņi lika airētājiem iet uz kuģiem, tie atsacījās to darīt, — tik mazdūšīgi tie bija kļuvuši pēc piedzīvotās neveiksmes, necerēdami vairs, ka varēs uzvaru gūt. Pēc tam visi vienbalsīgi nolēma aiziet pa zemesceļu.

73. Bet sirakūzietis Hermokrats bija nojautis viņu nodomu, un tā kā uzskatīja par bīstamu lietu, ja tik liels karaspēks atkāpjās pa zemesceļu un kaut kur apmeties Sicīlijā uzsāk no jauna karu ar sirakūziešiem, — tad viņš piegāja pie augstākiem amata vīriem un aizrādīja, ka nedrīkst ienaidniekiem atļaut nakts laikā aiziet, motivēdams šo savu prasību ar savām personiskām (patlaban minētām) domām. Visiem sirakūziešiem un sabiedrotiem vajagot tūlīn no pilsētas iziet un ar nocietinājumiem aizšķērsīt ceļus, ieņemt un apsargāt arī aizas. Amata vīri bija ne mazāk par viņu tādās pašās domās, jo arī tiem likās, ka viss tas ir darams; bet šie neticot — viņi sacīja — ka cilvēki, kas prieka pilni atpūšās no lielās jūraskaujās, gribēšot labprātīgi paklausīt, ņemot vēl vērā svētku laiku (jo taisni tanī dienā bija Hērakļa upursvētki). Uzvaras prieku pārņēmti, ļoti daudzi esot šinī svētku dienā dzīres sarīkojuši, un šie varētu tiem drīzāk visu citu ieteikt, nekā šādos apstākļos ņemt ieročus un iziet no pilsētas.

Kad minēto iemeslu dēļ amata vīriem priekšlikums likās neiespējams un Hermokrats viņiem neko vairs nevarēja ierunāt, tad viņš pats uz savu roku izgudro šādu apstākļiem piemērotu plānu. Baidīdamies, ka atēnieši klusumā neaizsteidzās priekšā un pa nakti neiziet caur visgrūtākām vietām, viņš krēslai metoties sūta dažus no saviem biedriem, jātnieku pavadībā, uz atēniešu nometni. Tie piejāja tik tuvu, ka viņus varēja sadzirdēt, un izlikdamies par atēniešu draugiem (jo Nīcijam bija daži cilvēki, kas viņam ziņoja par apstākļiem Sirakūzās), uzrunāja dažus un lika tiem paziņot Nīcijam, lai nakts laikā tas savu karaspēku projām neved, jo sirakūzieši ieņēmuši ceļus, bet lai mierīgi sagatavojās un aiziet nākošā dienā. Pēc tam viņi at-

kal aizjāja, bet tie, kas to bija dzirdējuši, paziņoja atēniešu stratēģiem.

74. Šāda ziņojuma dēļ stratēģi palika šo nakti te, nedomādami, ka notiek viltība. Un tā kā viņi ari tad vēl tūliņ neaizgāja, tad nolēma palikt vēl nākošo dienu, lai kaŗavīri varētu pēc iespējas labāki sakārtot visvajadzīgāko un tad doties ceļā, līdz ņemot tikai pašu uzturam nepieciešamo pārtiku, visu citu atstājot tepat.

Bet sirakūzieši un Ģilips bij ar sauszemes spēkiem jau iepriekš izgājuši no pilsētas un aizsprostojuši vietejos ceļus, pa kuŗiem atēniešiem bij jāiet; viņi bij ieņēmuši ari strautu un upju brašļus un vajadzīgās vietās nostājušies kaujas kārtībā, lai sagaidītu atēniešu kaŗaspēku un apturētu tā gājienu. Kas attiecās uz floti, tad sirakūzieši piebrauca pie atēniešu kuģiem un vilka tos no krasta jūrā. Nedaudz kuģus paši atēnieši bija sadedzinājuši, kā jau iepriekš bija nodomājuši, bet pārējos, kur kuŗais bij uz sēkļa uzskrējis, sirakūzieši pilnā mierā, nevienam viņus netraucējot, vilka ar tauvām prom un aizveda uz pilsētu.

75. Kad Nicijam un Dēmostenam viss likās pietiekoši sagatavots, kaŗaspēks trešajā dienā pēc jūraskaujas devās beidzot ceļā. Tas nu bija drausmīgs skats nevien galvenā rezultāta ziņā, t. i. ka viņi aizgāja, pazaudējuši visus kuģus, un lepno cerību vietā iedami gan paši gan dzimtā pilsēta briesmām pretī, — ari nometni atstājot ikviena acis un dvēsele saņēma sāpīgus iespaidus. Jo mirušie gulēja neaprakti, un ja kāds ieraudzīja kādu piederīgo guļot, viņu pārņēma sāpes un bailes⁷⁶⁾; bet tie, kas dzīvi būdami palika atpakaļ (tie bij ievainotie un slimie), sagādāja aizgājējiem vēl daudz lielākas sāpes nekā mirušie, un paši viņi bija nelaimīgāki par kritušiem. Vaimanādami viņi izstiepa rokas un lūdza ņemt viņus līdzī, tā novedot aizgājējus pie izmisuma. Ja kāds no viņiem ieraudzīja kaut kur savu draugu vai piederīgo, tas piesauca katru vārdā, un kad viņu teltsbiedri devās jau ceļā, viņi tiem cieši pieķērās un sekoja, cik tālu spēdami, un ja kādam tad pietrūka spēka un miesas atsacījās paklausīt, viņi palika atpakaļ, skaļi piesaucot dievus un vaimanājot, tā kā viss kaŗaspēks, asaru un izmisuma pārņemts, tikai grūtu sirdi devās prom, lai gan atstāja ienaidnieku zemi un paši jau bija pa daļai piedzīvojuši asarām neizsakamu postu, pa daļai baidījās vēl nezināmo nākotnes ciešanu. Viņi

sajuta kaunu un paši sevi stipri apsūdzēja, līdzinādamies iekarotas pilsētas iedzīvotājiem, kas bēgšanā meklē glābiņu, — pie tam lielas pilsētas, jo visa aizejošā masa bija ne mazāka par 40.000 vīriem. Un no šiem nevien visi pārejie nesa pēc iespējas sev līdzīgi noderīgus priekšmetus, bet arī cīņas gatavībā esošie hoplīti un jātnieki paši nesa neparastā kārtā savu uzdevu, pa daļai apkalpotāju trūkuma dēļ, pa daļai aiz neuzticības, jo viena daļa apkalpotāju bija sen jau aizbēgusi, kamēr lielākais vairums darīja to taisni tagad. Bet ko viņi nesa, arī tā nebija pietiekošā daudzumā, jo nometnē bija pārtikas trūkums. Patiesi, vispārīgais karaspēka bēdīgais stāvoklis, tāpat arī likteņa vienādība, kas ciešanās taču dod zinamu atvieglinājumu daudzo dalībnieku dēļ, — netika tomēr pašreizējos apstākļos par vieglu lietu uzskatīta, it īpaši, kad apdomāja lielo spožumu un dižošanas sākumā un lielo pazeminājumu beigās. Tā jau arī bija vislielākā laimes maiņa, ko hellēņu karaspēks jebkad piedzīvojis. Nākuši, lai citiem nestu kalpību, viņiem tagad vajadzēja aiziet, drīzāk jau pašiem tās baidoties; lūgšanu un kaujas dziesmu vietā, ar kādām tie jūras ekspedīciju bija sākuši, tiem vajadzēja doties atpakaļ ar pretejiem saucieniem⁷⁶); bij jāceļo nevis kā jūrniekiem, bet kā sauszemes spēkiem, palaujoties vairāk uz hoplītiem nekā uz kuģu komandām. Viss tas likās tomēr panesams salīdzinot ar lielajām briesmām, kādas vēl karājās pār viņu galvām.

76. Nīcijs, redzēdams karaspēku mazdūšīgu un pilnīgi pārvērtušos, gāja gar rindām un mēģināja viņu iedrošināt un iepriecināt, cik tas šādos apstākļos bij iespējams. Iedams no vienas nodaļas pie otras, viņš runāja vēl skaļākā balsī nekā agrāk, pa daļai aiz centības, pa daļai arī tamdēļ, lai viņu jo tālāki varētu dzirdēt un viņš atnestu kādu labumu:

77. „Ari tagadejos apstākļos, cienījamie atēnieši un sabiedrotie, mēs nedrīkstam cerību zaudēt. Daži ir vēl lielākās briesmās bijuši un tomēr izglābušies! Nedariet sev arī pārāk lielus pārmetumus piedzīvoto klizmu un tagadejo nepelnīto ciešanu dēļ. Es pats, lūk, esmu vājāks par kaut kuŗu no jums (jūs taču redzat, ko slimība man ir nodarījusi), un lai gan manā privātā dzīvē un vispārīgi man laime acimredzot ir labvēlīgāka bijusi nekā kaut kuŗam citam, es tagad tomēr esmu to pašu briesmu apdraudēts kā visvienkāršākais no jums, lai gan

pienākumus pret dieviem esmu savā dzīvē visnotaļ pildījis un pret cilvēkiem izturējies taisni un bez naida. Tamdēļ es nu esmu drošs savā cerībā uz nākotni, un patiesi, mūsu klizmu dēļ mēs baidamies vairāk nekā tas drīkstētu būt. Drīzi tas varbūt arī izbeigsies, jo ienaidnieku laimes mērs ir jau piepildīts, un ja mūsu karagājiens ir varbūt modinājis kāda dieva skaudību, tad tagad mēs esam jau pietiekoši pārmācīti⁷⁷⁾. Ari citi ir jau karā gājuši un par saviem cilvēku darbiem panesami tikuši sodīti, un tādēļ arī mēs drīkstam cerēt, ka dievi būs mums tagad žēlīgāki, jo mēs esam jau drīzāk viņu līdzjūtības nekā skaudības cienīgi. Skataties arī uz sevīm pašiem, cik teicami bruņoti un cik lielā skaitā jūs te ejat slēgtās rindās! Tā tad pārāk nebaidaties un apdomājiet arī, ka jūs jau paši par sevi esat taisni kā pilsēta, kur vien tik apmetīsities, un ka neviena cita valsts Sicīlijā nevarēs tik viegli ne jūsu uzbrukumu atsist, nei padzīt jūs no ieņemtās vietas. Bet lai mūsu gājiens būtu drošs un notiktu labā kārtībā, par to jums pašiem jā rūpējās, un ikviens lai apdomā, ka tā vieta, uz kuŗas viņš būs piespiests cīnīties, tikai uzvaras gadījumā būs viņam tēviņa un stipra pils. Mums būs arī jāsteidzās un jāiet dienu un nakti, jo mums ir maz pārtikas, un tikai tad jūs varēsiet justies drošībā, kad būsim sasnieguši kādu mums draudzīgo sīkeliešu pilsētu, jo tie aiz bailēm no sīrakūziešiem⁷⁸⁾ vēl uzticīgi turās pie mums. Pie viņiem ir jau vēstneši nosūtīti ar uzaicinājumu nākt mums pretim un ņemt arī pārtiku līdzī. Bet vispārīgi jums, kara vīriem, vajaga zināt, ka nepieciešami jābūt drošsirdīgiem, jo tuvumā nav taču nevienas vietas, kas jūs varētu uzņemt pēc glēvas bēgšanas; un ja jūs tagad no ienaidniekiem izglābsities, tad pārējie skatīsiet atkal to, pēc kā ikviena sirde ilgojās⁷⁹⁾, bet jūs, atēnieši, no jauna pacelsiet savas valsts lielo varu, ja tā arī būtu uz leju noslīdējusi, — jo vīri ir valsts un nevis cietas pils un kuģi bez vīriem.“

78. Ar šādu uzmodinošu runu Nīcijs gāja gar karaspēku, un ja kur kādus redzēja izklaidā un nevis noteiktā kārtībā ejot, tad nostādīja tos pienācīgā vietā, un tāpat darija arī Dēmostens, runādams uz savejiem apmēram līdzīgus vārdus. Karaspēks tad nu gāja garena četrstūra veidā, pa priekšu Nīcija pulki, pēc tam Dēmostens ar savu nodaļu. Mantu nesēji un vairums pārējo kalpotāju atradās hoplītu vidū. Kad viņi nonāca

pie pārejas par Anapu, viņi atrada te sirakūziešu un sabiedroto nodaļu, kuŗa bija gaŗ upi nostādīta; to viņi padzina, ieņēma brasli un gāja tad tālāk. Bet sirakūzieši uzbruka ar jātniekiem un viņu viegli bruņotie meta šķēpiem.

Šinī dienā nogājuši ap 40 stādijas, atēnieši pavadīja nakti pie kāda uzkalna; bet nākošā dienā, rīta agrumā, viņi devās tālāk un nogāja ap 20 stādijas, nonākdami kādā līdzenumā un apmezdamies te nometnē. Viņi gribēja šeit esošās mājās dabūt pārtikas līdzekļus — jo apvidūs bij apdzīvots — un no šejienes arī ūdeni ņemt sev līdzī, tādēļ ka nākamā apgabalā, pa kuŗu viņi gribēja iet, tas daudz stādiju tālumā tikai reti bij atrodams. Bet sirakūzieši bija viņiem pa tām starpām aizsteigušies priekšā un sākuši ar valni nocietināt turpmākā ceļa aizu. Tas bija jau no dabas stiprs uzkalns, kam abās pusēs bija grava ar stāviem krastiem. To sauca par Akrajas klinti.

Nākošā dienā atēnieši gāja tālāk, un sirakūziešu un to sabiedroto jātnieki un šķēpneši, kuŗu bija liels skaits, traucēja viņus no abām pusēm, piejādami klāt un mezdami šķēpiem. Atēnieši ilgi cīnījās un tad atgriezās atpakaļ vecajā nometnē. Bet tagad viņi vairs nevarēja tikpat labi pārtiku dabūt kā iepriekš, jo jātnieku dēļ nebija vairs iespējams nometni atstāt.

79. Agrā rītā viņi devās atkal ceļā un ātriem soļiem ejot nonāca pie nostiprinātā uzkalna, bet atrada savā priekšā uz nocietinājuma smagi bruņotus kājnieku spēkus, nostādītus gaŗā līnijā, tādēļ ka vieta bija šaura. Atēnieši tad uzbruka un gribēja nocietinājumu ieņemt, bet no stāvā uzkalna viņus ķēra daudz bultu (jo no augšas viņus varēja diezgan viegli trāpīt), un tā viņi neko neizdarījuši atgāja atkal atpakaļ un atpūtās. Tai pašā laikā bija dzirdami daži pārkoņa grāvieni un iestājās lietus, kā tas pret rudeni bieži mēdz atgadīties. Bet līdz ar to atēnieši zaudēja vēl vairāk paļāvību un domāja, ka arī tas viss notiek, lai viņi ietu bojā. Viņiem vēl atpūšoties, Ģilips un sirakūzieši nosūta kādu kaŗaspēka nodaļu, lai tā ar valni ieslēgtu viņus arī no muguras puses, aizšķērsījot ceļu, pa kuŗu tie bija nākuši; bet atēnieši izsūtīja daļu no saviem ļaudīm pretim un ieslēgšanu aizkavēja. Pēc tam viņi ar visu savu kaŗaspēku atkāpās vēl tālāk un iegāja vairāk līdzenumā⁸⁰⁾, kur pavadīja nakti.

Nākošā dienā viņi gāja uz priekšu, bet sirakūzieši uzbruka viņiem no visām pusēm un daudzus ievainoja, un kad atēnieši tiem uzbruka, tie atkāpās, bet kad atēnieši gāja atpakaļ, tie uzbruka no jauna, galvenā kārtā pēdejām nodaļām, izmēģinādami, vai nevarētu varbūt visu kaŗaspēku izklidināt, padzenot to pa mazām daļām. Šādā kārtā atēnieši ilgu laiku pretojās, bet pēc tam, pagājuši uz priekšu piecas vai sešas stādijas⁸¹⁾, apstājās un atpūtās līdzenumā, un arī sirakūzieši viņus atstāja, aiziedami uz savu nometni.

80. Kad nu kaŗaspēkam aptrūka visi pārtikas līdzekļi un tamdēļ bija lielas grūtības jācieš; bez tam arī daudzi bija smagi ievainoti ienaidnieku daudzkartejo uzbrukumu laikā, tad sekojošā naktī Nīcijs un Dēmostens nolēma aizdedzināt pēc iespējas vairāk ugunsuru un vest tad kaŗaspēku prom, tomēr ne vairs pa to ceļu, kādu sākumā bija nodomājuši iet, bet uz jūras pusi, t. i. preteajā virzienā un nevis tur, kur gaidīja sirakūzieši⁸²⁾. Šis ceļš vispāri neveda kaŗaspēku Katanes virzienā, bet uz Sicīlijas otru pusi, uz Kamarīnu un Ģelu un turienes hellēņu un barbaru pilsētām.

Tā tad aizdedzinājuši daudz ugunsuru, viņi nakts laikā devās ceļā. Bet kā jau bieži atgadās ar visiem kaŗa pulkiem (un jo lielāki tie ir, jo drīzāki tas notiek), kad bailes un uztraukums tos pārņem, it īpaši naktī caur naidīgu zemi ejot un no tuvumā esošiem ienaidniekiem bēgot, — tā arī tagad kaŗaspēkā izcēlās izbailes un apjukums. Tad Nīcija nodaļa, kuŗa gāja kā pirmā, gan palika kopā un aizgāja tālu uz priekšu, bet Dēmostena pulki, kuŗi sastādīja apmēram pusi no visa kaŗaspēka vai arī vairāk, atšķīrās un gāja jau ne visai noteiktā kārtībā. Dienai austot viņi tomēr⁸³⁾ pienāca jūras tuvumā, uznāca uz Elōras ceļa un gāja pa to uz priekšu, lai vēlāk, nonākuši pie Kaciparējas upes, ietu gar to augšup zemes vidienē, kur cerēja sastapt siķēliešus, pēc kuŗiem bija sūtījuši⁸⁴⁾. Bet kad viņi sasniedza šo upi, tad arī te atrada diezgan stipru sirakūziešu nodaļu, kuŗa cēla valni un palisādes, lai aizšķērsītu viņiem brasli. Sirakūziešus viņi padzina, pārgāja par upi un devās tad atkal tālāk uz kādu citu upi, ko sauc par Erineju; šādu padomu viņiem bija devuši ceļa vadoņi.

81. Kad uzausa diena un sirakūzieši redzēja, ka atēnieši aizgājuši, tad lielākais vairums pārmeta Ģilipam, ka tas ar no-

domu esot ļāvis tiem aiziet. Viņi tomēr steidzīgi uzsāka vajāšanu pa to ceļu, kur tie bija gājuši (jo uzzināt to nebija grūti) un panāca tos ap brokasta laiku. Sastapuši Dēmostena pulkus, kuŗi kā pēdejie gāja lēnāk un diezgan nekārtīgi, tādēļ ka naktī bij izcēlies apjukums, — viņi tiem tūliņ uzbruka un uzsāka cīņu, pie kam sirakūziešu jātnieki ielenca tos bez lielām pūlēm (jo tie no pārejā kaŗaspēka bija šķirti) un sadzina tos vienuviet.

Nīcija kaŗaspēks bija pa tām starpām 150 stādijas⁸⁵) uz priekšu pagājis, jo Nīcijs veda savejos diezgan ātri, būdams tai pārliecībā, ka pašreizejos apstākļos nevar izglābties ar brīvprātīgu pretošanos un cīņu, bet ar jo ātrāku atkāpšanos, ielaižoties cīņā tikai nepieciešamas vajadzības gadījumā.

Dēmostenam bija jau līdz šim pa lielākai daļai daudz biežāki grūtības jācieš nekā Nīcijam, tādēļ ka viņš atkāpās kā pēdejaiss un ienaidsieki uzbruka viņam kā pirmajam, — un kad viņš tagad redzēja sirakūziešus vajājot, tad nedomāja vairs tik daudz par tālāko atkāpšanos cik par nostāšanos kaujas kārtībā; bet tā kavējoties, viņš tiek visapkārt ielenkts un pārdzīvo ar savejiem lielu uztraukumu. Jo viņi bij iedzīti kādā vietā, kur visapkārt bija valnis, ar izeju abās pusēs — tas bij eļļas koku dārzs, — un no visām pusēm viņi tika apšaudīti. Ka sirakūzieši uzbruka šādā kārtā un necīnījās vīrs pret vīru, ir pilnīgi saprotams, jo cīņa ar izmisušiem cilvēkiem nāca drīzāk atēniešiem nekā viņiem par labu, un pašreizejos jau neapšaubami laimīgos apstākļos viņi gribēja arī sevi cik necik saudzēt, kālab arī negāja priekšlaik bojā; pie tam viņi bija pārliecināti, ka arī tā, patlaban minētā kārtā, viņi atēniešus pilnīgi pārspēs un dabūs savās rokās.

82. Tā nu viņi visu augu dienu no visām pusēm apšaudīja atēniešus un to sabiedrotos, un kad beidzot Ģilips ar sirakūziešiem un to sabiedrotiem redzēja viņus jau galīgi novājinātus kā no ievainojumiem tā pārejām ciešanām, tie pieprasīja vispirms ar hēroldu, vai kāds no saliniekiem⁸⁶) nevēlās pārnākt pie šiem, jo šie garantējot tiem brīvību, — un tiešām, pie viņiem arī pārgāja dažu, tomēr ne daudzu pilsētu kaŗavīri. Pēc tam padevās arī viss pārejaiss Dēmostena kaŗaspēks, ar nosacījumu, ka jāatdod ieroči, bet neviens nedrīkst tikt nonāvēts ne ar nelikumīgu notiesāšanu nei cietumā, nedz arī atņemot visnepieciešamo pārtiku. Tā padevās pavisam 6000 cilvēku. Nauda, kas tiem bija,

tiem bij jāatdod, iemetot apgriestos vairogos, un tā tika piepildīti četri vairogi. Saņemtos gūstekņus sirakūzieši tūlīņ noveda uz pilsētu.

Kas attiecās uz Nīciju un viņa nodaļu, tad šīnī dienā tie nonāca līdz Erinejas upei, pārcēlās par to un apmetās nometnē uz kāda uzkalna.

83. Nākošā dienā sirakūzieši Nīciju panāca un lika tam sacīt, ka Dēmostena pulki padevušies, un ari viņš lai dara tāpat. Viņš tomēr negribēja tam labi ticēt, tālab viņam atļāva nosūtīt jātnieku un pārliecināties. Kad pēdejaais ātri aizjāja un pēc tam atnesa vēsti par padošanos, Nīcijs lika ar hēroldu Ģilipam un sirakūziešiem sacīt, ka ir ar mieru atēniešu vārdā noslēgt šādu līgumu: Nauda, ko sirakūzieši izdevuši kara vajadzībām, tikšot viņiem atmaksāta, ar nosacījumu, ka tie atļauj viņam un viņa karaspēkam netraucēti aiziet; kamēr nauda nav samaksāta, viņš došot ķīlniekus no atēniešu vidus, vienu vīru pret katru talantu. Bet sirakūzieši un Ģilips šos nosacījumus nepieņēma, uzbruka viņam, ieslēdza no visām pusēm un apšaudīja viņa pulkus līdz pat vēlam vakaram. Arī šiem bija grūtības jācieš maize un pārtikas trūkuma dēļ, viņi tomēr gribēja nakts kļusumu nogaidīt un doties tad prom. Bet kad viņi ņēma ieročus rokā, sirakūzieši to pamanīja un uzsāka kaujas dziesmu dziedāt. Tagad atēnieši redzēja sevi piespētus un nolika ieročus atkal zemē, izņemot kādus 300 vīrus, kas ar varu izlauzās caur ienaidnieku sargposteņiem un aizgāja nakts laikā, kā kurais spēdams.

84. Dienai austot ⁸⁷⁾ Nīcijs veda savu karaspēku uz priekšu, bet sirakūzieši ar sabiedrotiem uzbruka viņiem tāpat kā iepriekš, no visām pusēm apšaudot un šķēpus metot. Atēnieši tagad steidzās uz Asinaras upi, jo tā kā no visām pusēm viņiem uzbruka un nodarīja grūtības liels skaits jātnieku un pārejaais ienaidnieku bars, tad pārejot upi viņi cerēja savu stāvokli uzlabot; bez tam ari nogurums un slāpes piespieda viņus iet uz turieni. Nonākuši pie upes, viņi metās tanī iekšā, neievērodami vairs nekādu kārtību, jo ikviens gribēja kā pirmais tikt pāri, un ari ienaidnieki uzmākdami apgrūtināja jau pāreju. Piespiesti cieši kopā iet, viņi krita cits pār citu un samina cits citu; dažī, šķēpu ķerti, dabūja tūlīņ galu, citi sapinās savās mantās un straume aizrāva viņus prom.

Upes otrā pusē nostājušies sirakūzieši šāva pa tām starpām no stāvā krasta lejā uz atēniešiem, kas pa lielākai daļai kāri dzēra,, dziļajā upes gultnē it kā kamolā sapinušies. Peloponēsieši, nokāpdami lejā, nogalināja ļoti daudzus no upē esošiem, un lai gan ūdens drīz vien sabojājās, sajaukdamies ar dūņām un asinim, to tomēr dzēra, un ļaužu bars vēl kāvās viņa dēļ.

85. Beidzot, kad līķi jau lielā skaitā gulēja upē cits pēc citu un kaņaspēks bija bojā gājis, pa daļai pie pašas upes, pa daļai arī — kas bija tālāk aizbēguši — jātņieku uzbrukumu dēļ, Nīcijs padevās Ģilipam, kuņam uzticējās vairāk nekā sirakūziešiem. Ar viņu pašu, viņš sacīja, Ģilips un lacedaimoņi varot darīt ko gribot, tikai lai izbeidzot nonāvēt pārejos kaņavīrus. Tad Ģilips arī pavēlēja ņemt tikai gūstā, pie kam tomēr daudz tika noslēpti⁸⁸⁾, bet pārejie sapulcināti vienuviet. Sirakūzieši izsūtīja arī kādu nodaļu, lai vajātu augstāk minētos 300, kas nakts laikā bij izlauzušies caur sargposteņiem, un tā arī tie tika saņemti. Galu galā to kaņavīru skaits, kas tika sapulcināti nodošanai valsts rīcībā, nebija liels⁸⁹⁾, bet ļoti daudz bija tādu, kas slepeni bija nogādāti savrūp, tā kā vēlāk visa Sicīlija bija viņu pilna, — viņi lūk nebija saņemti uz vienošanās pamata, līdzīgi Dēmostena nodaļai. Liels skaits bij arī cīņā kritis, jo pēdējā kaujā notika liela asins izliešana — viena no vislielākām šinī Sicīlijas kaņā. Daudzi bij arī krituši pārejo uzbrukumu laikā, kādi minētam ceļojumam notiekot bieži bij atgadījušies. Daudziem tomēr izdevās izglābties, pa daļai šinī gadījumā, pa daļai vēlāk, kad tie izbēga no verdzības. Visi viņi atrada patvērumu Katanē.

86. Sirakūzieši ar sabiedrotiem sapulcējās un atgriezās tad pilsētā, līdzī ņemdami iespējami lielu vairumu gūstekņu un atņemtus ieročus. Viņū rokās kritušos atēniešus un to sabiedrotos viņi ievēda akmeņu laustuvē, kas pēc viņū domām bija visdrošākā apsardzības viēta, bet Nīciju un Dēmostenu lika pret Ģilipa grību nogalināt. Ģilips proti uzskatīja par vislielāko slavu, ja neatkarīgi no citiem panākumiem pārvestu lacedaimoņiem savu pretinieku kaņavadoņus. Pie tam vēl atgadījās, ka vienu no tiem, t. i. Dēmostenu, lacedaimoņi noturēja par savu nīknāko iēnāidnieku — notikumū dēļ uz salas⁹⁰⁾ un pie Pilas, otru turpretī par savu labāko draugu, atkal tā pašā iemesla dēļ. Jo Nīcijs, ieteikdams atēniešiem noslēgt mieru, bija rūpējies par salā

saņemto gūstekņu atbrīvošanu, par ko lacedaimoņi savukārt bija viņam no sirds pateicīgi, un tas bij arī galvenais iemesls, kādēļ viņš uzticējās un padevās Ģilipam. Bet starp sirakūziešiem bija daži, kas ar Nīciju bija sarunas veduši, un tie nu, kā stāsta, baidījās, ka viņš, spaidu kārtā nopratināts⁹¹), neatzīstās un nesatricina viņu dzīves laimi; citi atkal, un sevišķi korintieši, bija norūpējušies, ka viņš kā bagāts cilvēks neuzpērk attiecīgās personas un neaizbēg, pēc kam viņa dēļ tiem atkal varētu draudēt jaunas briesmas⁹²). Šie laudis nu griezās pie sabiedrotiem un panāca viņa notiesāšanu. Tā viņš aiz šāda vai ļoti līdzīga iemesla pazaudēja savu dzīvību, lai gan no visiem mana laikmeta hellēņiem viņš vismazāk bija pelnījis tik nelaimīgas beigas, jo visā savā dzīvē viņš sekoja cēliem principiem.

87. Ar akmeņu laustuvē ieslodzītiem gūstekņiem sirakūzieši apgājās pirmajā laikā ļoti cietsirdīgi. Daudzos dziļā un nelielā telpā ieslodzītos mocīja sākumā dedzinošie saules stari līdz ar smacējošo karstumu, jo telpa bija bez jumta; bet vēlāk nāca vēsās rudens naktis, kuŗas līdz ar temperatūras maiņu radīja slimības. Tā kā ierobežotās telpas dēļ viņi visas savas vajadzības izdarīja tanī pašā vietā un turklāt to liķi, kas mira no ievainojumiem, temperatūras maiņas un citiem tamlīdzīgiem iemesliem, gulēja vienkopus cits uz cita sakrauti, tad smaka bija nepanesama; bez tam vēl mocīja izsalkums un slāpes. Jo astoņu mēnešu laikā katrs gūsteknis dabūja dienā ne vairāk, kā vienu mēriņu ūdens un divi mēriņi maizes⁹³). Ar vienu vārdu, visas ciešanas, kas šādā vietā ieslodzītiem jāpiedzīvo, viņiem bija pilnā mērā jāizbauda. Tā viņi visi kopā pavadīja ap 70 dienu, bet pēc tam viņus pārdeva verdzībā, izņemot atēniešus un visus tos sicīliešus un itāļus, kas karā bija piedalījušies⁹⁴). Lai gan gūstekņu vispārīgo skaitu ir grūti gluži pareizi noteikt, tas tomēr nebija mazāks par 7000.

Tā nu bija vislielākā cīņa šinī karā un pēc manām domām arī visā hellēņu vēsturē, cik mēs no nostāstiem to pazīstam, — pie kam uzvarētājiem tā atnesa visspožāko slavu, bet uzvarētiem vislielāko nelaimi. Visādā ziņā un katrā veidā pārspēti, tie bija — nemaz nerunājot par ārkārtīgiem zaudējumiem — tā sakot līdz kaklam postā ieskrējuši, jo sauszemes un jūras spēki un itin viss bija bojā gājis. No lielā skaita tikai nedaudzi atgriezās dzimtenē. Tādi bija notikumi Sicīlijā.

Astotā grāmata.

Slimības un nāves dēļ Tūcidids nepaspēja astoto grāmatu pilnīgi izstrādāt, tādēļ šeit tiek sniegts tikai tās sākums, kur ir attēlots iespaids, kādu uz Helladas valstīm darīja Sicīlijas notikumi.

413 1. Kad vēstis par šiem notikumiem nonāca Atēnās, te ilgu laiku negribēja ticēt, ka viss tik pilnīgi un galīgi pazaudēts; neticēja pat visvairāk ievērojamiem kaņavīriem, kas bij izglābušies no pašām cīņām un atnesa noteiktas ziņas. Bet kad beidzot atēnieši skaidri redzēja visu patiesību, viņus pārņēma sašutums par rētoriem, kas jūrasekspedīciju bij ieteikuši, it kā viņi paši nebūtu par to balsojuši; viņi ļaunojās arī uz zīlniekiem un praviešiem un visiem tiem, kas toreiz iedvēsmē bija viņiem modinājuši cerību, ka iekaros Sicīliju. Katrā ziņā un no visām pusēm nāca pār viņiem bēdas; visus pārņēma bailes un vislielākais uztraukums notikušā dēļ. Jo nevien katrs atsevišķi bija zaudējumus cietis, arī visai valstij bija tik daudz hoplītu un jātņieku un jaunu kaņavīru bojā gājis, ka acimredzot tos vairs nevarēja ar jauniem, tikpat labiem spēkiem aizvietot. Kuģu būvētavās viņi neredzēja pietiekošu skaitu kuģu, nei naudu valsts kasē, vai airētājus kuģiem, un tā viņi šādos apstākļos necerēja vairs uz izglābšanos, būdami tais domās, ka ienaidnieki pēc tik lielas uzvaras tūliņ nāks ar savu floti no Sicīlijas uz Peiraju. Tāpat arī ienaidnieki pašā Helladā, kuŗi toreiz visādā ziņā bija otrtik stipri bruņojušies, uzbrukšot viņiem tagad visai sparīgi — gan no sauszemes gan no jūras, un reizē ar tiem arī pašu sabiedrotie (pavalstnieki). Viņi tomēr domāja, ka nedrīkst piekāpties, bet jātūrās pretī, ciktāl viņu rīcībā esošie līdzekļi to atļauj; tādēļ viņi nolēma sarīkot floti, sagādājot kokus un naudu kur vien varēdami; vajagot nodrošināties arī pret sabiedrotiem, galvenokārt pret Eiboju. Lai samazinātu izdevumus, viņi gribēja ierobežoties pilsētas pārvaldes ziņā un iecelt iestādi no vecākiem

vīriem, kuŗi vajadzīgos gadījumos apspriestos par valsts apstākļiem. Pašreizejās izbailēs viņi bija gatavi — kā jau tauta mēdz darīt — visās lietās ievest vislabāko kārtību. Kā nolēmuši, tā viņi arī darīja, un līdz ar to beidzās vasara.

2. Nākošā ziemā, ievērojot atēniešu lielo nelaimi Sicīlijā, visus hellēņus tūliņ pārņēma liels uztraukums. Tie no viņiem, kas vēl nevienai partijai nebija pievienojušies, neturēja vairs par iespējamu no kaŗa atturēties, ja arī neviens viņus uz to neaicinātu: vajagot taču pašiem no sevis iet pret atēniešiem. Viņi domāja, ka atēnieši, Sicīlijā uzvaru guvuši, būtu arī ikvienam no viņiem uzbrukuši, un priekšā stāvošais kaŗš ilgšot tikai īsu laiku, — tomēr esot skaisti tanī piedalīties. Savukārt lacedaimoņu sabiedrotie cerēja visdrīzākā laikā atsvabināties no lielām grūtībām, ja tik parādīšot vēl lielāku uzcītību nekā līdz šim; galvenokārt tomēr pašu atēniešu pavalstnieki, neaprēķinot pat savus spēkus, bija gatavi atkrist, jo par pašreizejo stāvokli viņi sprieda kaislību pārņemti un nepaturdami ne tik daudz apdomības, lai jautātu, vai nākošā vasarā paši spēs noturēties. Bet lacedaimoņu valsts visu šo apstākļu dēļ matīja jaunu drosmi, ievērojot visvairāk to, ka sabiedrotie no Sicīlijas, kuŗiem nepieciešama vajadzība bija floti devusi, droši vien pavasara sākumā ieradīsies Lacedaimonā ar lieliem spēkiem. Tā tad viņi, katrā ziņā labu cerību pilni, gribēja bez vārda runas nodoties kaŗa darbībai, ņemot vērā, ka tam laimīgi beidzoties viņi nākotnē atsvabināsies no tik lielām briesmām, kādas viņiem būtu draudējušas no atēniešu puses, ja šie savu varu būtu vēl pastiprinājuši ar Sicīlijas spēkiem; viņi saprata arī, ka atēniešu varai sabrūkot viņi paši bez šaubām pārvaldīs visu Helladu.

Piezīmes.

Piektā grāmata.

¹⁾ Pītōjas (= Delfu) svētkus svinēja ik pa 4 gadiem reizi, augusta mēnesī, Krīsas līdzenumā, Pītōjas Apollōnam par godu. Pa šo svētku laiku katrai kara darbībai visā Helladā vajadzēja aprimt.

²⁾ Sal. I, 8. nod. un III, 104. nod.

³⁾ Farnaks bija dižkēniņa vietnieks (satraps) Dascilejas provincē, pie Melnās jūras.

⁴⁾ Sk. pirmā sējuma beigās ievietoto paskaidrojumu par attāluma mēriem.

⁵⁾ Olintieši apmainīja viņu gūstā esošos atēniešus pret chalcidiešiem, kas atradās atēniešu gūstā.

⁶⁾ T. i. Strīmonas rietumu pusē.

⁷⁾ Iekavās ieslēgtie vārdi laikam nav paša Tūcidida rakstīti.

⁸⁾ Pilsētu varēja pārrēdzēt no augstā uzkalna, uz kura atradās Kleōna kaŗaspēks.

⁹⁾ Vairoģus kaŗavīri turēja kreisajā rokā, kālab labie sāni nebij aizsargāti pret ienaidnieku bultām un šķēpiem.

¹⁰⁾ Kāds senātnes rakstu komentātors saka: „Kas atkāpjoties kustina galvas un šķēpus un neaiziet mierīgi un vispāri bez bailēm, tie nemēdz ienaidniekiem pretoties.“

¹¹⁾ Brasids izgāja no pilsētas pa divejiem vārtiem, no kuriem pirmie veda uz palisādēm.

¹²⁾ Atēnieši neuzticējās Kleōnam, baidīdamies viņa neizveicības dēļ.

¹³⁾ Sal. I, 101. un sek. nod.

¹⁴⁾ Visi viņi bija pilntiesīģie („vienlīdzīģie“) pilsoņi.

¹⁵⁾ Zeva dēls un pusdievs ir grieķu teiksmainais varonis Hēraklis, ko spartiešu ķēniņi uzskatīja par savu ciltstēvu. Hērakļa „cers“ (pēcnācējs) ir Pleistoanakts.

¹⁶⁾ Izteiciens „ar sudraba lemesnicu art“ norāda uz badu un dārdzību.

¹⁷⁾ Likajs ir kalns Arkadijā, uz kuŗa atradās Zeva svētnica.

²²⁾ Mēcibernieši, sanieši un singieši, sekodami Perdika patvēruma tiesības, bet arī privāta nama ērtības (pēdejās tanī nama daļā, kuŗa neatradās uz tempļa zemes).

¹⁹⁾ Pēc Tūcidida komentātorā Steipa (Steup) domām, 13.—17. nod. un 17. nod. pirmā daļa nav paša Tūcidida rakstīta.

²⁰⁾ Pēc šī vārda grieķu tekstā laikam izlaists apmēram šāds teikums: Visas pilsētas Trāķijas piekrastē, kuŗas atkritušas no atēniešiem un pievienojušās lacedaimoņiem, lacedaimoņi atdod atēniešiem.

²¹⁾ T. i. meslus, kādus atēniešiem maksāja sabiedrotie pēc Aristeida izdarītā novērtējuma.

²²⁾ Mēcibernieši, sanieši un singieši, sekodami Perdika padomam, bija kuŗam sākoties savas pilsētas atstājuši un ar olintiešiem apvienojušies (sal. I, 58. nod.).

²³⁾ Uz piemiņas stabiem uzrakstīja miera līguma tekstu.

²⁴⁾ Katrs mēnesis tika iedalīts trijās daļās (ik pa 10 dienām), kuŗas apzīmēja par augošo, pilno un dilstošo mēnesi. Dilstošajā ietilpa laiks, sākot ar 21. dienu, līdz mēneša beigām, Miera līgums stājās spēkā apmēram aprīļa vidū 421. g. pr. Kr.

²⁵⁾ Dionīsam par godu svinēja Atēnās 4 svētkus: 1) mazos jeb lauku dionīsijus (decembrī—janvarī), 2) lēnājus (janvarī—februārī), 3) vecos Dionīsa svētkus (antestērijus, februāra beigās), lielos jeb pilsētas dionīsijus (martā—aprīlī).

²⁶⁾ Domāti ir heilōti.

²⁷⁾ Hiacinta svētki (hiacintiji) bija vieni no galvenākiem Spartas svētkiem; tos svinēja Amiklās jūnija—jūlija mēn.

²⁸⁾ Amiklas, dienvidos no Spartas, bija senākos laikos (priekš dōriešu ienākšanas) galvenā Lakōnijas pilsēta, kuŗā atradās Apollōna templis.

²⁹⁾ T. i. blakus Atēnas statujai partenonā (akropolē).

³⁰⁾ Solliju Akarnānijā bija 431. g. ieņēmuši atēnieši; sal. II, 30.

³¹⁾ Piem., viņu kolonisti bij izdzīti no Epidamnas un Poteidajas.

³²⁾ Sk. pirmā sējuma beigās ievietoto paskaidrojumu par atēniešu naudas sistēmu.

³³⁾ Šis līgums minēts tikai šinī vietā.

³⁴⁾ Miera līgumā ar lacedaimoņiem Sciōne bij atstāta atēniešu ziņā (V, 18.). Atkritušos sciōniešus nogalināt atēnieši bija nolēmuši jau agrāk (IV, 122.). Par platajiešiem sk. II, 78. un III, 24. nod.

³⁵⁾ Neveiksmes atēnieši bija piedzīvojuši kaujās pie Dēlija un Amfipoles.

³⁶⁾ Par jaunpilsoņiem (neodamōdiem) sauca laikam atbrīvotos heilōtus, pirmajā laikā pēc viņu atbrīvošanas.

³⁷⁾ Patiesībā Mesēniju; Lakōnija te saprotama plašākā nozīmē, pieskaitot tai arī Mesēniju.

³⁸⁾ Šinī nodaļā attēlotie apstākļi aizrāda uz satricināto un nedrošo stāvokli Spartā. Ja brīvību tagad dāvināja lielākam skaitam heilōtu, tad tas liecina, ka Spartā bija sajūtams trūkums brīvu, kaņādienestam noderīgu pilsoņu. — Soda piemērošanu Sfaktērijas salas gūstekņiem, kuņiem atņēma dažas pilsoņu tiesības, bija laikam panākuši tikai nedaudzi atsevišķi cilvēki, kas savu iespaidu drīz vien atkal zaudēja, ar ko arī izskaidrojās pilsoņu tiesību atdošana bijušiem gūstekņiem.

³⁹⁾ Ar „Atona nogali” te ir apzīmēta Chalcidikas nogale Akte ar Atona kalnu. Uz minētās nogales atradās kā Dīja tā arī Tisa, un abas šīs pilsētas bij ar atēniešiem sabiedrotas. Ja dījieši uzbruka Tisai un to ieņēma, tad naidis ar atēniešiem viņiem bija neizbēgams; vēlāk viņi no Atēnām arī atkrita (V, 82.).

⁴⁰⁾ Lai atdotu to atēniešiem; Panaktu bij ieņēmuši boiōtieši.

⁴¹⁾ Efori Lacedaimonā mainījās katru gadu. Viņi stājās amatā rudens ēkvinokcijā, kad lacedaimoņiem sākās jauns gads.

⁴²⁾ Piem., neatdodot Cinosūrijas novadu, ko argosieši pieprasīja.

⁴³⁾ Sk. II, 4. piez.

⁴⁴⁾ Par šīm boiōtiešu padomes četrām nodaļām nekas tuvāks nav zinams.

⁴⁵⁾ Sal. 18. nod.

⁴⁶⁾ Šis noteikums gan neatradās sabiedrības līguma tekstā (23. nod.), bet bija vēlāk pievienots, jo tiesība grozīt noteikumus bija pašā līgumā paredzēta.

⁴⁷⁾ Sal. 32. nod.

⁴⁸⁾ Ap 555. g. pr. Kr. (sal. Hērodota darba I, 82. nod.).

⁴⁹⁾ Alcibiāds bij apmēram 30 gadu vecs. Viņam bija radniecīgas attiecības ar lielo valstsvīru Perikli.

⁵⁰⁾ 3 aiģīniešu oboli ir drusku vairāk par 4 atiešu oboliem, kuŗu vērtība līdzinās apm. Ls 0,72. Viena aiģīniešu drachma = 10 atiešu oboliem (Ls 1.80).

⁵¹⁾ Tas nozīmē, ka bij jāziedo pilnīgi pieauguši dzīvnieki.

⁵²⁾ Par šeit minētām iestādēm maz vai nekas nav zinams.

⁵³⁾ Trīsdesmit dienas priekš Olimpijas svētkiem izejot no Atēnām, sūtņi varēja vēl laikā nonākt Olimpijā, lai piedalītos svētkos.

⁵⁴⁾ Olimpijas svētkus svinēja ik pa četri gadiem reizi, un tāpat svinēja arī panatēnājus, bet abi šie svētki neiznāca vienā un tai pašā gadā, jo panatēnājus svinēja katrā trešajā olimpiādes gadā (par olimpiādi sauca četru gadu ilgo laikmetu — no vieniem Olimpijas svētkiem līdz otriem). Pirmos Olimpijas svētkus svinēja 776. g. pr. Kr. un laika rēķinā atsevišķos gadus apzīmēja kā pirmās, otrās, trešās u. t. t. olimpiādes 1., 2., 3. vai 4. gadu.

⁵⁵⁾ T. i. akropolē.

⁵⁶⁾ Sal. 27., 29. un 31. nod.

⁵⁷⁾ Par pankratiju sauca dažu sacīkstes veidu kombināciju.

⁵⁸⁾ Olimpija ar slaveno Zeva svētnīcu atradās Ēlidā; šīs svētnīcas un šeit svinamo svētku dēļ ēlejieši prasīja, lai viņu novads būtu aizsargāts no kaut kuŗām kuŗa operācijām.

⁵⁹⁾ Šī daļa nāca par labu Zeva svētnīcai Olimpijā.

⁶⁰⁾ Harpina atradās netālu no Olimpijas.

⁶¹⁾ Ieņemdami un nopostīdami Azīnu, argosieši bija saudzējuši Apollōna svētnīcu; par ganību lietošanu epidauriešiem vajadzēja maksāt zinamas nodevas svētnīcai par labu.

⁶²⁾ Scillaja zemesrags ir Peloponēsā, uz dienvidiem no Troizēnas.

⁶³⁾ Otrās Leiktras atradās Boiōtijā, pazīstamas ar 371. g. kauju.

⁶⁴⁾ Domatas ir perioiku pilsētas Lakōnijā.

⁶⁵⁾ Upuris pirms robežas pāriešanas.

⁶⁶⁾ Šīni mēnesī (no pusaugusta līdz pusseptembrim) iekrita daudz svētku, tādēļ viss mēnesis bija svēts.

⁶⁷⁾ Turpinādami kara darbību arī pa svētku dienām, viņi uzskatīja visu laiku, kamēr atradās uz kara lauka, vienīgi par ceturto dienu priekš Karneja mēneša sākuma. Šādu kara vilību dažreiz izlietoja, lai pārsteigtu pretinieku, kas tuvo svētku dēļ uzbrukumu negaidīja.

⁶⁸⁾ Karijas bija perioiku pilsēta.

⁶⁹⁾ T. i. stabam, kurā bij ierakstīts sabiedrības līgums ar lacedaimoņiem.

⁷⁰⁾ Sal. 35. nod.

⁷¹⁾ Argosieši domāja, ka epidauriešu karaspēks atstājis pilsētu, lai sargātu lauku īpašumus; viņi nezināja, ka pilsētā atradās lacedaimoņu garnizons.

⁷²⁾ Katram jātniekam bija savs pavadonis, t. i. viegli bruņots karavīrs, kas vajadzības gadījumā (piem. uzbrūkot vai atkāpjoties) sēdēja uz jātnieka zirga, bet cīņai notiekot nolēca un cīnījās kā kājnieks.

⁷³⁾ Sal. II, 9.

⁷⁴⁾ Starp citiem amata vīriem lacedaimoņu karaspēkam gāja līdzī divi efori.

⁷⁵⁾ Likums prasīja visstingrāko subordināciju (paklausību).

⁷⁶⁾ Nemejā viss karaspēks bija sapulcējies pēc atkāpšanās no Argosas.

⁷⁷⁾ Domāti ir atēnieši ar viņu sabiedrotiem.

⁷⁸⁾ Tā sauca kādu nelielu upi Argosas tuvumā.

⁷⁹⁾ T. i. neskatoties uz savu sašutumu par noslēgto līgumu.

⁸⁰⁾ T. i. pielaist atēniešus tautas sapulcē.

⁸¹⁾ Otra Orchomena atradās Boiōtijā.

⁸²⁾ Pret pašu piederīgiem lacedaimoņi parasti izturējās ļoti saudzīgi un apdomīgi (sal. I, 132.).

⁸³⁾ Domātas ir laikam aiģīniešu drachmas. 3 aiģīniešu drachmas līdzinājās 5 atiešu drachmām, tā tad soda nauda bij apm. Ls 18.614.

⁸⁴⁾ Vēlāk Āģīds bij atkal patstāvīgs un neatkarīgs karavadonis.

⁸⁵⁾ Sal. IV, 134.

⁸⁶⁾ Kalnainā Arkadijā bij apūdeņošanas ierīces.

⁸⁷⁾ Grieķu teksts šīnī vietā ir bojāts, tādēļ pārcēlumā atdarinātas tikai galvenās domas.

⁸⁸⁾ Viegli bruņotu kājnieku nodaļa, kuŗu izlietoja sevišķi kā priekšpulku.

⁸⁹⁾ Tā kā katras rotas pirmajā rindā bija četri vīri, tad Tūcidida aizrādījums, ka ierindas dziļums atkarājās no pulkvežiem, var nozīmēt tikai to, ka pulkveži drīkstēja rotām piešķirt dažādu stiprumu.

⁹⁰⁾ Saskaņā ar Tūcidida aizrādījumiem, viss lacedaimoņu karaspēks, kopā ar scirītiem, bija 4184 vīru liels.

⁹¹⁾ Vārdi „no jauna” ietver sevi nepareizu aizrādījumu, it kā mantinieši agrāk būtu bijuši lacedaimoņu pavalstnieki.

⁹²⁾ Agamemnona laikā.

⁹³⁾ Pirms persiešu karjiem (sal. Hērodotu, VII, 148. un sek. nod.).

⁹⁴⁾ Parasti domāja, ka ar fleitu spēli cīņā ejot godina mūzas, bet Tūcidids šo uzskatu neatzīst.

⁹⁵⁾ To viņš cer panākt, virzoties arvien vairāk uz labo pusi.

⁹⁶⁾ To viņi darija tamdēļ, lai ienaidnieki būtu spiesti lūgt atļauju uzlasīt savus kritušos.

⁹⁷⁾ Ar 510. g. sākot karagājienus ikreizes drīkstēja uzsākt tikai v i e n s ķēniņš; bija tomēr iespējams, ka otrs ķēniņš vēlāk pieveda palīga spēkus.

⁹⁸⁾ Domāti ir ķilnieki, ko orchomenieši bija devuši mantiniešiem (sal. V, 61.).

⁹⁹⁾ Sal. V, 75. nod.

¹⁰⁰⁾ Sk. 53. nod.

¹⁰¹⁾ Par chalcidiešu sabiedrību ar argosiešiem sk. 31. nod.; sabiedrību ar lacedaimoņiem viņi laikam bija slēguši pēc atkrišanas no Atēnām.

¹⁰²⁾ Skat. 75. nod.

¹⁰³⁾ Pie ģimnastikas spēlēm piederēja galvenā kārtā sacensības lēkšanā, skriešanā, diska un šķēpa mešanā.

¹⁰⁴⁾ Skat. 29. nod.

¹⁰⁵⁾ Ģimnopaīdijas bija dōriešu svētki — vasaras vidū — ar sacensībām ģimnastikā; pa daļai tiem bij ari muzikāls raksturs.

¹⁰⁶⁾ Tautas partijas piederīgie sapulcējās nelielās grupās, lai maldinātu oligarchus.

¹⁰⁷⁾ Skat. 80. nod.

¹⁰⁸⁾ Šīs domas ir galejais secinājums no sofistu mācības par „stiprākā dabiskām tiesībām”. Šai mācībai, kā zinams, pašu so-

fistu starpā cēlās stipra pretstrāva, un Platons viņu apkaņo savā dialogā „Gorgijs“.

¹⁰⁹⁾ Mēliešu iekarošana atbaidītu atēniešu sabiedrotos no atkrišanas.

¹¹⁰⁾ Mēlieši ir vājāki par citām salu valstīm — lesbiešiem, chijiešiem, samiešiem.

¹¹¹⁾ Ciltsbrāļiem ir zināmā mērā kopīgi arī uzskati un jūtas.

¹¹²⁾ Sal. 83. nod.

¹¹³⁾ Domāti ir heilōti (sal. 56. nod.).

Sestā grāmata.

¹⁾ Sal. III, 86.; IV, 2. un 65. nod.

²⁾ Šis jūrasšaurums ir tā sauktais Mesīnas ceļš, kas Sicīliju šķir no Itālijas.

³⁾ Ibērija ir Spānija, Sikanas upe varbūt ir Jukara. Līgi-
jiešus (liguriešus) ķelti atspieda līdz tagadējās Francijas dien-
vidu daļai.

⁴⁾ Itāls nav vēsturiska persona.

⁵⁾ Laikam 735. g. pr. Kr.

⁶⁾ Kolonijas sūtīja delegātus uz svētkiem, kurus svinēja
viņu tēvu pilsētā, Olimpijā, Delfos un citās vietās.

⁷⁾ Ortigijas sala.

⁸⁾ Tādēļ ka ar dambi, vēlāk ar tiltu, salu savienoja ar
Sicīliju.

⁹⁾ Arejā pilsēta ir Achradīna; vēlāk tai pievienojās lielas
priekšpilsētas — Tīcha un Neāpole.

¹⁰⁾ 727. g.

¹¹⁾ 482. g.

¹²⁾ 579. g. Akraganta ir latīņu Agrigentum.

¹³⁾ 461 g.

¹⁴⁾ Par saviem ciltsbrāļiem atēnieši uzskatīja leontīniešus,
naksiešus un kataniešus, kas kā chalcidieši piederēja pie jōniešu
cilts, tāpat kā atēnieši.

¹⁵⁾ Jaunieģūtie sabiedrotie bija kamarīnieši (III, 186), akra-
gantieši un siķelieši (III, 103, 115; IV, 25).

¹⁶⁾ Viņiem laikam bija nesaprašanās dažu juridisku jautājumu dēļ sakarā ar precībām starp abpusīgiem piederīgiem.

¹⁷⁾ Domāti ir korintieši.

¹⁸⁾ Alcibiāds ar saviem piekritējiem.

¹⁹⁾ Sal. V, 4. nod.

²⁰⁾ Domātas ir Alcibiāda un viņa partijas machinācijas; tāpat arī Kleobūla un Ksenara rīcība Spartā (sal. V, 36. un sek. nod.).

²¹⁾ Atklātā kara stāvoklī ar atēniešiem atrodās piem. korintieši; pamieru ar desmit dienu iepriekšēju atsacīšanos bija noslēguši boiōtieši.

²²⁾ Kopš 16 gadiem (sal. I, 58).

²³⁾ Otrs gadījums ir tas, ja sicīlieši nāktu zem sirakūziešu varas; Sirakūzas tad taptu par tādu pašu lielvalsti kā Atēnas.

²⁴⁾ Šie vārdi attiecas uz eģestiešiem, lai gan patiesībā tos varētu attiecināt tikai uz leontīniešiem.

²⁵⁾ Ar šiem vārdiem Nīcijs vērsās pret Alcibiādu, kam toreiz bija drusku pāri par 30 gadu.

²⁶⁾ „Pritans“ te nozīmē valdošās filas priekšsēdētāju, kurš ir arī tautas sapulces priekšsēdētājs (sal. „pielikuma“ 3. nod.).

²⁷⁾ Par likumu pārkāpšanu tautas sapulces priekšsēdētājam kā arī runātājiem draudēja apsūdzība un sods.

²⁸⁾ Alcibiāda mantu vērtēja pāri par 100 talantiem (= Ls 672.000); ievērojot toreizejo naudas vērtību, tā bij ārkārtīgi liela summa.

²⁹⁾ Upuri, mielasti, dārgi trauki.

³⁰⁾ Peloponēsas spēcīgākās valstis ir Argosa, Mantineja, Ēlida.

³¹⁾ 418. g. (sal. V, 64. un sek. nod.).

³²⁾ T. i. no Alcibiāda jaunības.

³³⁾ T. i. Nīcija laimi un Alcibiāda jaunības sparū.

³⁴⁾ Cietokšņi, tilti, ceļi.

³⁵⁾ Šis teikums attiecas uz visu kara laiku un uzskatams kā Tūcidida paskaidrojums zīmējoties uz kara vedēju valstu bruņotiem spēkiem.

³⁶⁾ T. i., ja negribat pieņemt uzskatus un dzīves veidu, kādi valda pie citiem, piem. pie konservatīviem laicedaimoņiem.

³⁷⁾ „Vieglprātība“ te laikam lietota ironiskā nozīmē.

³⁸⁾ Četri ziemas mēneši — no novembra līdz februārim.

Tūcidids, Peloponēsiešu karš, II. d.

³⁹⁾ Karagājienā piedalījās arī zinams skaits argosiešu, man-
tiniešu un ēlejiešu, pa daļai brīvprātīgi, pa daļai par maksu
salīgti.

⁴⁰⁾ Jātnieku sirakūziešiem būs katrā ziņā vairāk nekā atē-
niešiem.

⁴¹⁾ Nīcijs un viņa amata biedri.

⁴²⁾ Par mistērijām sauca tikai iesvaidītiem (draudzē uzņem-
tiem) pieejamus dievkalpojumus Eleisīnā, kušos godināja Dē-
metru un Persefoni.

⁴³⁾ Šinī un sekojošās vietās tiek tēlota demagōgiskā opo-
zīcija pret Alcibiādu, kušas priekšgalā stāvēja Androkliš; tai
bija citāds raksturs nekā Nīcija vadītai lietišķai opozīcijai.

⁴⁴⁾ Dienvid-Itālijā.

⁴⁵⁾ Piem. lēmnieši un imbrieši (sal. IV, 28. nod.).

⁴⁶⁾ Pirmās, t. i. augšējās rindas airētājiem bija visgarākās
aires un darbs bija tamdēļ grūtāks nekā otras un trešās rindas
airētājiem.

⁴⁷⁾ Ļoti terrorīgs līdzeklis!

⁴⁸⁾ Jaunātne Sirakūzās bija toreiz aristokrātiski noskaņota.

⁴⁹⁾ Sirakūzās bija 15 stratēģi, kuši vadīja arī tautas sapulci.

⁵⁰⁾ Karš te ir personificēts.

⁵¹⁾ Atēniešu dienesta rullī (karavīru sarakstā) tika ierak-
stīti karadienestam derīgie triju pirmo šķiru pilsoņi, kā smagi
bruņotie (hoplīti) galvenokārt 1. šķiras piederīgie, t. i. lielgrunt-
nieki.

⁵²⁾ Strādnieku šķiras piederīgie pildīja karadienestu kā
viegli bruņotie vai arī kā flotes kareivji.

⁵³⁾ T. i. no visām trim eskadrām.

⁵⁴⁾ Sirakūzās bija trīs ostas: lielā, mazā un Trōgīlas osta.

⁵⁵⁾ Domāts ir laikam 424. g. noslēgtais miera līgums Sicī-
lijas hellēņu starpā.

⁵⁶⁾ Šie vārdi zīmējās uz Hermeja tēlu bojātājiem.

⁵⁷⁾ Ar tautas sapulces lēmumu atklājējam bija nodrošināta
soda atlaišana.

⁵⁸⁾ Atēnieši baidījās lacedaimoņu uzbrukuma.

⁵⁹⁾ Sal. V, 84. nod.

⁶⁰⁾ Pret Tirsēnijas jūru ir vērsta Sicīlijas ziemeļu daļa.

⁶¹⁾ Dažas sīkeliešu pilsētas atradās pie jūras.

⁶²) Olimpīejs bija Zevas svētnīca Anapas upes dienvidu pusē, lielās ostas tuvumā.

⁶³) Iepriekš minētā puse ir rietumu, otra — ziemeļu puse, kur atradās uzkalni.

⁶⁴) Daskons ir zemesrags pie lielās ostas.

⁶⁵) Tas veda no Sirakūzām uz Elōras upes grīvu.

⁶⁶) Piem. cercīrieši.

⁶⁷) Domāti ir galvenā kārtā atēniešu karavīri.

⁶⁸) Kauja notika laikam novembrī.

⁶⁹) Lai pārvestu tos uz Atēnām un apglabātu karavīru kapos (sal. II, 34. nod.).

⁷⁰) Temenīts ir Sirakūzu pilsētas daļa, vēlākā Neāpole.

⁷¹) Sal. 49. nod.

⁷²) Eiboju iekarodami, atēnieši izraidīja Hestijas iedzīvotājus.

⁷³) Pirmā kārtā te domātas atēniešu kolonizētās salas (I, 12.).

⁷⁴) Aizrādījums, ka Sirakūzas ir sabiedrotas ar citām valstīm, piem. Ģelu un Selinūntu, pa daļai arī ar siķeliešiem.

⁷⁵) Šie vārdi sacīti ironiskā nozīmē. Patiesībā atēnieši, iekarodami Sirakūzas, grib padot savai varai arī pārejos sicīliešus, kas palikuši vieni paši būs spiesti meklēt draudzību ar atēniešiem.

⁷⁶) Šie vārdi jāsaprot ironiskā nozīmē; patiesībā reģijiešiem vajadzēja nostāties atēniešu pusē, lai palīdzētu saviem ciltsbrāļiem leontīniešiem.

⁷⁷) T. i. sabiedrības līguma dēļ ar atēniešiem.

⁷⁸) Atēniešiem, kas ir jōnieši.

⁷⁹) Sirakūziešiem, kas ir dōrieši un tās pašas salas apdzīvotāji.

⁸⁰) Sicīlijas kopīgais labums ir viņas brīvība.

⁸¹) Atēniešu runātājs ar to grib teikt, ka starp jōniešiem un dōriešiem pastāv nevien cilts atšķirība, bet arī politiska pretešķība.

⁸²) Pēc toreizejo atēniešu uzskatiem spēks un vara deva tiesību par citiem valdīt (sal. V, 85.).

⁸³) Patiesībā tikai pie Maratonas atēnieši vieni paši (ja nekaita nedaudzos platajiešus) ieguva uzvaru par persiešiem.

⁸⁴) Kā tagad piem. Hermokrata runa.

⁸⁵⁾ Šis teikums zīmējās uz atēniešu attiecībām pret chalci-
diešiem Eibojā.

⁸⁶⁾ Domāti ir galvenokārt cefallēnieši un zacintieši.

⁸⁷⁾ Sal. 83. nod.

⁸⁸⁾ Šie vārdi nozīmē, ka sirakūzieši sagrābs savās rokās val-
dību par Sicīliju.

⁸⁹⁾ Citiem vārdiem: pret tādām pilsētām atēnieši ar savu
floti maz ko varētu iesākt.

⁹⁰⁾ Sal. 84. nod.

⁹¹⁾ Ar pēdejiem vārdiem ir domāti atēnieši.

⁹²⁾ Šādā gadījumā sirakūzieši varēja kamarīniešiem at-
riekties.

⁹³⁾ Par atēniešu sabiedrotiem kamarīnieši uzskata sevi tam-
dēļ, ka viņiem bija līgums ar leontīniešiem, kuņiem atēnieši sū-
tīja palīdzību (sal. III, 86.); par sirakūziešu sabiedrotiem viņi
var sevi uzskatīt uz izlīguma pamata starp visām Sicīlijas hel-
lēņu pilsētām (sal. IV, 65.).

⁹⁴⁾ Tirsēnija ir Etrūrija (Vidus-Itālijā). Starp atēniešiem
un etrusciešiem jau no seniem laikiem pastāvēja tirdzniecības
satiksme.

⁹⁵⁾ Sal. V, 61. un sek. nod.

⁹⁶⁾ Alcibiāda senči bija lacedaimoņu godakonsuli Atēnās
(sal. V, 43.).

⁹⁷⁾ Par tādiem Alcibiāds uzskata Nīciju un tā piekritējus.

⁹⁸⁾ T. i. Alcibiāds un viņa senči no alkmeonīdu dzimtas.
Šis dzimtas piederīgie palīdzēja likvidēt Cilona apvērsuma mē-
ģinājumu (I, 126.) un kopā ar lacedaimoņiem padzina no Atē-
nām Hipiju.

⁹⁹⁾ Nevis kādu atsevišķu partiju.

¹⁰⁰⁾ Kartāgiešu valstij piederēja Sardīnija, Korsika, pilsē-
tas Afrikā un dažas vietas Sicīlijā. Ar vārdiem „viņus pašus“ ir
apzīmēta kartāgiešu galvenā pilsēta — Kartāga.

¹⁰¹⁾ T. i. cietokšņu celšanas Atikā.

¹⁰²⁾ Pēdejaais izteiciens laikam attiecās uz atēniešu vergiem,
kuņi varēja pārbēgt pie lacedaimoņiem.

¹⁰³⁾ Ja lacedaimoņi okupētu daļu Atikas, tad tiktu traucēta
tiesu darbība, bet no tiesu iestādēm atēniešiem nāca ieņēmumi
soda naudas veidā.

¹⁰⁴⁾ Sekojošie Alcibiāda argumenti ir sofismīgi un raksturo viņu kā patmīlīgu, nepastāvīgu un nenoteiktu cilvēku.

¹⁰⁵⁾ Domāti ir tikai sirakūziešu un korintiešu sūtņi.

¹⁰⁶⁾ Epipolas ir augsts līdzenums Sirakūzu rietumos, pa lielākai daļai ar stāvām nogāzēm ziemeļu un dienvidu pusē; rietumu pusē ir Eiriēla smaile.

¹⁰⁷⁾ Tapsas pussala (tagad Magnisi) atrodās ziemeļrietumos no Lauvasraga (Leōna).

¹⁰⁸⁾ Labdals atradās Epipolu augstaines ziemeļrietumos.

¹⁰⁹⁾ Epipolu vidū.

¹¹⁰⁾ Apvietināta nometne, no kurienes atēnieši cēla vaļņus — ziemeļu virzienā uz Trōgīlu un dienvidu virzienā uz lielo ostu; līdz ar to riņķveidīgais forts ir aplencamā vaļņa sastāvdaļa.

¹¹¹⁾ „Otrā jūra“ ir ziemeļu piekrastē, pie Trōgīlas.

¹¹²⁾ Ar pēdejo teikumu autors paskaidro, ka dienvidu pusē atēnieši nevarēja sirakūziešus traucēt celt savu šķērsvalni.

¹¹³⁾ Laikam vārti sirakūziešu šķērsvalnī.

¹¹⁴⁾ Sal. 75. nod.

¹¹⁵⁾ Minētie 300 un arī kāda daļa no pienākušajiem atēniešu galveniem spēkiem.

¹¹⁶⁾ Šis purvs ir tā sauc. Lisimelēja.

¹¹⁷⁾ Nepabeiguši vaļņa būvi uz ziemeļiem no riņķveidīgā forta, atēnieši sāk celt valni dienvidu virzienā — uz lielās ostas pusi. Drīzā laikā nenobeigdami pirmo valni, viņi nodarīja kļūdu.

¹¹⁸⁾ Palisādes viņi cēla vairāk gar purva malu, kur zeme ir jau cietāka; tagad šī vieta nav vairs purvainā.

¹¹⁹⁾ T. i. gar Anapas kreiso krastu, lai tad pa kādu vēl nenojauktu tiltu pārietu otrā pusē un nonāktu nocietinājumā pie Olimpieja.

¹²⁰⁾ Ap 300 metru.

¹²¹⁾ Trepes, stateņus u. t. t.

¹²²⁾ Šis valnis bija septiņas līdz astoņas stādijas garš, un divkārsš tas bija tamdēļ, ka no muguras puses atēniešus apdraudēja sirakūziešu garnizons Olimpiejā. Divkārsš bija laikam arī valnis uz Epipolu augstaines.

¹²³⁾ Sal. 93. nod.

¹²⁴⁾ Viņa tēvs Kleandrīds, no Spartas izraidīts, nonāca Tūrijos un ieguva te pilsoņu tiesības.

¹²⁵) Terinas jūraslīcis (tagad Golfo S. di Eifemia) atrodās Itālijas rietumu piekrastē, kur Ģilips tomēr nav bijis; tā tad „iepretim“ apzīmē līniju no Itālijas dienvidu piekrastes pāri sauszemei līdz Terinas jūraslīcim.

¹²⁶) Laupīšanas gājienus izdarīja Pilā novietotie mesēnieši.

Septītā grāmata.

¹) Rietumu Lokri atradās Dienvid-Itālijā. Šī pilsēta, tāpat kā Taranta, turējās sirakūziešu un lacedaimoņu pusē.

²) T. i. braukt gar Sicīlijas austrumu piekrasti.

³) Sirakūzu ostā, vai nu lielajā vai mazajā.

⁴) Braucot uz Hīmeru, t. i. rietumu virzienā, Sicīlija paliek pa kreisi.

⁵) Neskatoties uz savu nevērību, zīmējoties uz peloponēsiešu flotes pienākšanu.

⁶) Jūrasšaurums starp Itāliju un Sicīliju (starp Rēģiju un Mesēni).

⁷) Ģilipam pienākot.

⁸) Ieņemot Labdala fortu, Ģilipa kaņaspēks nonāk atēniešu aizmugurē.

⁹) Ar šo šķērsvalni sirakūzieši gribēja aizkavēt atēniešus pabeigt sava uz Trōģilu vadošā vaļņa būvi, ar kuŗu Sirakūzas būtu tikušas pilnīgi ieslēgtas.

¹⁰) Dienvidu virzienā no riņķveidīgā forta.

¹¹) Plēmmiriņa ir tagadejā Madalēnas pussala, lielās ostas dienvidu piekrastē, pretim Ortīgijai.

¹²) T. i. mazās ostas, kas atradās sirakūziešu rokās.

¹³) T. i. lielās ostas, kur stāvēja atēniešu flote; lielās ostas ziemeļu piekrastē atradās arī daļa sirakūziešu flotes (sal. 22. nod.).

¹⁴) Dabīgā Sicīlijas piestātne ir pie Mesēnes (sal. VI, 48.).

¹⁵) T. i. starp atēniešu vaļņa ziemeļdaļu un sirakūziešu šķērsvalni.

¹⁶) Tīmajš stāsta, ka Ģilipam esot pievienojušies daudz ļaužu.

- ¹⁷⁾ Šie vārdi stāv sakarā ar 6. grām. 73. nod.
- ¹⁸⁾ Perdiks bij ar atēniešiem atkal izlīdzis (sal. IV, 125; V, 6; VI, 7).
- ¹⁹⁾ Šie trākieši bij atēniešu algotņi.
- ²⁰⁾ No slapjuma cietušie kuģi ir smagāki un viņu kustības lēnākas.
- ²¹⁾ T. i. kuģus uzvilkt uz krasta un izkaltēt.
- ²²⁾ Hikaras iedzīvotāji bija pārdoti verdzībā (sal. VI, 62.).
- ²³⁾ Viņi ir visu darījuši, lai sasniegtu nolūku, kādā uz Sicīliju nākuši.
- ²⁴⁾ Sal. 7. nod.
- ²⁵⁾ Sal VI, 51. piez.
- ²⁶⁾ Sal. VI, 93.
- ²⁷⁾ 30-gadīgā miera līgumā (sal. I, 140, 145).
- ²⁸⁾ Sal. VI, 105.
- ²⁹⁾ Zemais Aigaleja kalnājs sadala Atikas līdzenumu divi daļās, no kuŗām lielākā ir austrumu daļa (Atēnu līdzenums), bet mazākā — rietumu daļa (Eleisīnas-Trījas līdzenums).
- ³⁰⁾ Deceleja pārvaldīja aizu, kas pār Parnēta kalnāju veda caur Orōpu uz Boiōtiju. Viņa atradās apmēram pusceļā no Atēnām uz Orōpu, kas toreiz piederēja atēniešiem, un šinī virzienā Tūcidids atzīmē Decelejas attālumu no Atēnām un Boiōtijas robežām.
- ³¹⁾ Plēmmirijā atēnieši bij uzcēluši trīs fortus.
- ³²⁾ Atēniešu kuģu noņemne atradās liēl lielās ostas rietumu pusē; netālu bij arī sauszemes spēku noņemne.
- ³³⁾ Dienvid-Itālijā, ziemeļos no Lokriem.
- ³⁴⁾ Dokos atradās uz krasta uzvilktie kuģi.
- ³⁵⁾ Kuģa torņos atradās kareivji, kas šķēpus mezdami atbaidīja sirakūziešus, lai tie netraucētu palisādu nojaukšanas darbus.
- ³⁶⁾ Sūnijs ir zemesrags Atikas dienvidu piekrastē.
- ³⁷⁾ Eirīps ir jūrasšaurums starp Eiboju un sauszemi.
- ³⁸⁾ 6 olektis = 3 metri.
- ³⁹⁾ Sal. VI, 66.
- ⁴⁰⁾ 2 pletri = ap 60 metru.
- ⁴¹⁾ Viņi šāva pa airu caurumiem, kuŗi bija pietiekoši plati.

⁴²⁾ Pie preču kuģiem bija piestiprināti krānbaļķi, no kuriem karājās „delfīni“, t. i. smagi dzelzs vai alvas rīki, kas uz ienaidnieku kuģiem krītot varēja tos sabojāt vai arī sadragāt.

⁴³⁾ Tā tad arī 38. nod. attēlotās neizšķirtās jūraskaujas piemiņai.

⁴⁴⁾ Sal. VI, 96.

⁴⁵⁾ Ģilipa nodaļā bija peloponēsieši un Sicīlijas hellēņi.

⁴⁶⁾ Sal. VII, 41.

⁴⁷⁾ Tas bija vēlā rudens sākums (sal. 87. nod.).

⁴⁸⁾ T. i. kamēr vēl nav sākusies ziema.

⁴⁹⁾ Lacedaimoņi bija nocietinājušies Decelejā.

⁵⁰⁾ T. i. virsnieku klātbūtnē.

⁵¹⁾ Ja ienaidnieki dabūtu jau iepriekš par atēniešu aiziešanu zināt, viņi varētu to traucēt.

⁵²⁾ Sal. VI, 97.

⁵³⁾ Evesperīdas atradās Cirenāikā; šī vieta ir tagadējā Bengasi.

⁵⁴⁾ Šī Neāpole atradās uz pussalas, kuņas smaile ir Bona rags.

⁵⁵⁾ 27. augustā 413. g. pus 10 vakarā.

⁵⁶⁾ Tas ir līcis starp Daskonu un Plēmmiriju.

⁵⁷⁾ Tādu esot 7 bijuši.

⁵⁸⁾ Kuģi bij uzdzīti uz sēkļa piekrastes daļā, kuņu atēnieši nebij ieņēmuši.

⁵⁹⁾ Sirakūzieši gribēja atēniešu kuģus novilkt no krasta, lai aizvestu tos uz savu ostu.

⁶⁰⁾ Uzbrūkot oligarchiski pārvaldītām valstīm, atēniešiem nāca par labu, ka viņu pusē tūliņ nostājās tauta, kuņa gaidīja apvērsumu. Sicīlijā viņiem šādas priekšrocības nebija.

⁶¹⁾ Sal. II, 27.

⁶²⁾ Sal. I, 114.

⁶³⁾ Driopi bija Helladas pirmiedzīvotāji, tāpat kā pelasgi un lelegi.

⁶⁴⁾ Leikadieši un ampraķieši, tāpat kā sirakūzieši, bija korintiešu kolonisti.

⁶⁵⁾ Piedalīties karā viņus laikam piespieda 418. g. ievestā oligarchiskā valdība (sal. V, 81).

⁶⁶⁾ Pēc Holma domām mazā stādīja līdzinājās apm. 150 m. (148,148 m.), tā tad 8 stādījas = apm. 1200 m.

⁶⁷⁾ Parasti apspriedās tikai stratēģi, tagad turpretī ir sa-
nākusi „ārkārteja kara padome“, kuŗā piedalās arī virsnieki.

⁶⁸⁾ Šo ziņu viņi bez šaubām bija sūtījuši pirms 50. nod. mi-
nētās saules aptumšošanās.

⁶⁹⁾ Šinī teikumā atspoguļojās antīkā morāle: aci pret aci,
zodu pret zodu. Platona darbos parādās jau pretejs uzskats,
kas atgādina katram zināmo kristīgās ticības mācību.

⁷⁰⁾ T. i. ja atēnieši ņemtu virsroku.

⁷¹⁾ Ap 110 atēniešu (VII, 60) un 76 sirakūziešu kuģu (VI,
52, 70).

⁷²⁾ Vietējie kājniņu spēki ir sirakūzieši.

⁷³⁾ Atēnieši ar sabiedrotiem.

⁷⁴⁾ Domāts ir 60. nod. pieminētais forts.

⁷⁵⁾ Bailes mirušo neapglabāšanas dēļ, jo apglabāt mirušos
bija svēts pienākums.

⁷⁶⁾ Uz „pretejiem saucieniem“ aizrādīts 75. nod.

⁷⁷⁾ Šinīs vārdos atspoguļojās sengrieķu uzskats, ka dievi ap-
skauž cilvēku pārmērīgo varu, soda viņu lepnību un greznību.

⁷⁸⁾ Siķēlieši bija no Sirakūzām atkrituši un baidījās sira-
kūziešu atriebības (sal. VI, 88).

⁷⁹⁾ Tēviju un piederīgos.

⁸⁰⁾ Tādēļ ka šaurajā ielejā viņus varēja viegli no muguras
puses ieslēgt.

⁸¹⁾ Laikam citā virzienā, nekā sākumā bija gribējuši.

⁸²⁾ Sākumā atēnieši gribēja iet uz Katani (Sicīlijas ziemeļu
piekrastē), bet tagad viņi nogriezās uz dienvidiem.

⁸³⁾ T. i. neskatoties uz atšķiršanos un nekārtību.

⁸⁴⁾ Sal. 77. nod.

⁸⁵⁾ 150 mazās stādijas = apm. 22 km.

⁸⁶⁾ Atēniešu sabiedrotie bija pa lielākai daļai salinieki.

⁸⁷⁾ Tā bij astotā diena kopš karaspēka aiziešanas no Si-
rakūzām.

⁸⁸⁾ Gūstekņus sirakūzieši noslēpa, lai vēlāk it kā savu īpa-
šumu pārdotu verdzībā.

⁸⁹⁾ Apmēram 1000. Gūstekņu vispārīgais skaits bij ap 7000
(87. nod.), no kuriem 6000 piederēja Dēmostena nodaļai (82.
nod.). Karaspēka lielākā daļa bija pa ceļojuma laiku vai nu kau-
jās kritusi, vai arī aizbēgusi.

⁹⁰⁾ Domāta ir Sfaktērijas sala.

⁰¹⁾ Nav jādomā, ka Nīciju nopratinot tiešām būtu izlietoti spaidu līdzekļi.

⁰²⁾ Ievērojot Nīcija raksturu, šādas aizdomas ir savādas.

⁰³⁾ Parasti viena cilvēka, sevišķi verga uzturam bija vajadzīgi četri mēriņi maizes. (Par mēriņa lielumu sk. IV, 11. piez.). Dēmostens stāsta, ka cirēnietis Epicerds esot ieslodzītiem atēniešiem 100 mīnas (= Ls 11.200) dāvinājis, lai viņi nenomirtu badā.

⁰⁴⁾ Augstāk minētiem 8 mēnešiem beidzoties verdzībā pārdeva laikam arī visus pārejos ieslodzītos.

Pielikums.

1. Grieķu ciltis.

Peloponēsiešu kara īstais cēlonis bija lacedaimoņu bailes no atēniešu varas pieaugšanas, kuŗa apdraudēja Peloponēsas valstu patstāvību un brīvību; bet neatkarīgi no tam starp abām kuŗa vedējām pusēm pastāvēja vēl citas pretešķības — zīmējoties uz cilts piederību un valsts formu, jo atēnieši piederēja pie jōniešu, peloponēsieši pie dōriešu cilts; Atēnās bija demokrātiska, Lacedaimonā aristokrātiska valsts iekārta. Lai izprastu šīs pretešķības, mums jāaplūko drusku tuvāki nevien atēniešu varas pieaugšana, bet arī jautājums par ciltim, kas apdzīvoja Helladu, tāpat arī valsts iekārta Atēnās un Lacedaimonā.

Bez jau minētiem jōniešiem un dōriešiem Helladā dzīvoja vēl trešā grieķu cilts — achajieši. No kurienes šīs ciltis bija nākušas?

Mēs zinām, ka grieķu valoda ir sastāvdaļa no lielās indo-eiropiešu valodu saimes (pie kuŗas pieder arī latviešu valoda). Visas vēl dzīvās indo-eiropiešu valodas (indo-irāņu, baltu-slāvu, germāņu, romāņu, ķeltu u. c.), tāpat viņām radniecīgās, bet laika gaitā izmirušās valodas (piem. trāķiešu-frigiešu, illiriešu u. c.) cēlušās no kopīga celma — indo-eiropiešu pirmvalodas. Indo-eiropiešu pirmtauta, kuŗa šo valodu runāja, bija pirms savas sadalīšanās sasniegusi zinamu kultūru: viņa nodarbojās ar zemkopību un pazina mājlopus, arklus un ratus. Agrāk pieņēma, ka šī pirmtauta dzīvojusi Āzijā, bet tagad zinātnieki pa lielākai daļai atzīst, ka viņas dzimtene, t. i. tā vieta, kur viņa dzīvoja pirms savas sadalīšanās, meklējama Eiropā. Viņas valodā jau toreiz pastāvēja divas lielas izlokšņu grupas (kuŗu galvenās savādības atspoguļojās vēlākās valodās, kālab pēdejās tagad iedala kentum- un satem-valodās); bet atsevišķas valodas un līdz ar

to tautas izcēlās tikai tad, kad pirmtautas daļas, meklējot jaunas dzīves vietas, atšķīrās no kopīgā celma. Vistālāk uz austrumiem aizgāja indieši, vistālāk uz rietumiem ķelti.

Grieķu ciltis pirms ieiešanas Helladā dzīvoja Ungārijā. No šejienes kā pirmie iespiedās Helladā j ņ n i e š i, ieņemdami Atiku, Eiboju, Cikladu salas un pēc tam Maz-Āzijas piekrastes vidus daļu. No viņu izloksnēm vislielāko nozīmi ieguva atiešu un jōniešu dialekts, tādēļ ka šie, it īpaši pirmais, tapa par vēlāk uzplaukušās grieķu literatūras valodu. — Pēc jōniešiem nāca a c h a j i e š i, kuri iekaroja Tesaliju, Boiōtiju, Lesbu un Maz-Āzijas piekrastes ziemeļu daļu (Aiolidu), bez tam Peloponēsu un Cipru. Achajiešu izloksne laikam pa daļai jaukta ar seno jōniešu dialektu. Līdz šim šo cilti sauca par aioliešiem, bet tagadējā valodas zinātne atzīst nosaukumu „achajieši“ par pareizāku. — Beidzot nāca d ō r i e š i. Viņi dzīvoja vispirms uz rietumiem no Tesalijas — Ziemeļrietumu Grieķijā (Ēpeirā), bet pēc tam iekaroja Vidus-Grieķiju, t. i. novadus, kurus bija jau ieņēmuši achajieši — Ftīotidu, Lokridu, Fōķidu, Boiōtiju, Dōridu. Viena viņu daļa iekaroja Peloponēsu (izņemot Arkadiju) un pēc tam ieņēma arī Krētu, Tēru, Mēlu, Rodu un dažas citas salas līdz ar Maz-Āzijas piekrastes dienvidu daļu.

Kad grieķi 3. gadu tūkstoši pr. Kr. sāka spiesties iekšā Balkānu pussalas dienvidu daļā, viņi atrada priekšā gan Helladā gan uz Aigajas jūras salām pirmiedzīvotājus ar samērā augstu kultūru, kuri nepiederēja pie indo-eiropiešu tautu saimes (pelasgi, lelegi, driopi u. c.). Pēc iekarošanas viena viņu daļa gan izceļoja, bet citi palika savās dzīves vietās — starp grieķiem un zem viņu varas. Pēdejiem visapkārt arī dzīvoja svešas ciltis, no kurām pie indo-eiropiešu tautu saimes piederēja illirieši un trāķieši ar frigiešiem. Illirieši izspieda dōriešus no Ēpeiras, kur tikai ap senseno Zevas svētnīcu Dodonē palika grieķu iedzīvotāji. Illirieši bez šaubām iespiedušies arī Macedonijā, un iespējams, ka tie viņi atraduši priekšā pirmātnejas grieķu ciltis, bet kura valoda — illiriešu vai grieķu — ņemusi pārsvaru, grūti noteikt. Trāķieši un frigieši dzīvoja Trāķijā, bet frigieši pēc tam pārcēlās uz Maz-Āziju. Pie kāda valodu celma, indo-eiropiešu vai cita, piederējušas citas tautības Maz-Āzijā, ar kurām grieķi nāca sakarā, piem. liķieši un līdieši, grūti nosaukt.

Svešās ciltis, no kuŗām grieķi bij ieslēgti, nav tomēr uz viņu valodu nekādu iespaidu atstājušas, vismaz tāds nav pierādams. Vienīgi no semītiem (foinīciešiem, sīriešiem, vai arī aramiešiem), kuŗu kultūra sākumā bij augstāka par grieķu kultūru, pēdējie aizņēmušies diezgan daudz vārdu, tāpat arī alfabētu, bet grieķu valodas iekšejo uzbūvi semīti nav varējuši iespaidot.

Kā jōnieši tā dōrieši nodibināja jaunas pilsētas (kolonijas) Dienvid-Itālijā un Sicīlijā, Chalcidikā (Trāķijas piekrastē) un pie Hellesponta; ļoti daudz jōniešu koloniju bij arī Melnās jūras ziemeļu un dienvidu piekrastē.

Sicīlijā pie dōriešu pilsētām piederēja: austrumu piekrastē Sirakūzas, Tapsa, Megaras; dienvidrietumos Kamarīna, Ģela, Akraganta un Selinūnta. No jōniešu pilsētām jāatzīmē austrumu piekrastē Katane un Naksā, vairāk zemes vidienē Leontīni, ziemeļu piekrastē Hīmera. Jaukta kolonija (t. i. ar jōniešu un dōriešu iedzīvotājiem) bija Zankle, vēlākā Mesēne (tagadējā Mesīna), Sicīlijas ziemeļaustrumu stūrī. — No grieķu pilsētām Dienvid-Itālijā jāpiemin dōriešu Taranta, jōniešu Lokri un jauktās kolonijas Tūriji un Rēģija. Visvairāk ievērojamā no šīm pilsētām bija lepnās Sirakūzas, kas bij ieguvušas it kā virsvaldību par lielu daļu Sicīlijas; peloponēsiešu kara sākumā tā bija republika ar aristokrātisku (oligarchisku) iekārtu.

Trāķijas piekrastē ievērojamākās pilsētas bija korintiešu (dōriešu) Poteidaja un atēniešu nodibinātā Amfipole, pie Hellesponta megariešu (dōriešu) kolonija Bizantija. Ap 80 koloniju nodibināja Melnās un Marmaras jūras piekrastē lielā tirdzniecības pilsēta Milēta (Maz-Āzijā, ar jōniešu iedzīvotājiem). Ievērojamākās kolonijas bija: Hērakleja, Sinōpe, Trapezūnta, Teodōsija, Olbija, Odesa u. c. Galvenie tirdzniecības priekšmeti bija labība un visāda veida sālītas zivis.

Peloponēsiešu karām sākoties lielākā daļa Helladas valstu un pa daļai arī kolonijas bij apvienojušās divās lielās grupās — atiešu valstī un peloponēsiešu savienībā.

2. Atiešu valsts un peloponēsiešu savienība.

Pēc pazīstamām kaujām pie Salamīnas (480. g.), Platajas un Mikales (479. g.) nodibinājās 476. g. tā sauc. Dēlas savienība,

kuŗā piedalījās vairākas hellēņu pilsētas-valstis, lai atēniešu vadībā turpinātu nacionālo cīņu ar persiešiem. Šim nolūkam savienības dalībnieki apņēmas dot kuŗus vai arī maksāt zinamas summas naudā. Dēļā atradās savienības kase un te sapulcējās arī sabiedroto padome. Mazās pilsētas jau no paša sākuma maksāja naudu, negribēdamas vai arī nespēdamas sarīkot kuŗus, bet līdz ar to viņas nonāca pilnīgā atkarībā no Atēnām. Lieļākās pilsētas turpretī baudīja zinamu patstāvību, bet kad vairākas no tām mēģināja aiz kaut kāda iemesla no savienības atdalīties, tad atēnieši pārvarēja tās cīņā, paņēma kuŗus un piespieda maksāt nodevas (meslus), un tā viņas zaudēja savu neatkarību, pārvērdamās par Atēnu pavalstniecēm. Daudz pilsētas laikam arī labprātīgi pārgāja no kuŗu došanas uz nodevu maksāšanu, jo Atēnas apzinīgi centās pēc šāda stāvokļa nodibināšanās.

Ap 454. g. šī attīstība bija sasniegusi tādu pakāpi, ka atēnieši varēja savienības kasi pārceļt no Dēlas uz Atēnām. Savienības padome bija jau savu nozīmi zaudējusi un tagad nozuda pavisam; atēnieši tad nu varēja ar kasi rīkoties pēc saviem ieskatiem, izlietojot to galvenā kārtā kuŗu būvei. Viņu vara pieauga vēl vairāk, kad 440/39. g. tie iejaucās kuŗā starp Samu un Milētu un savienības spēcīgāko dalībnieci Samu, kuŗai vienai piederēja 70 kuŗakuŗu, nospieda pavalstnieces stāvokli. Tanī pašā laikā Atēnas no jauna iekāroja atkritušo Bizantiju, ar šiem panākumiem lielā mērā iebaidīdamas pārejos sabiedrotos. Peloponēsiešu kuŗam sākoties tikai Lesba un Chija bija vēl paturējušas savu patstāvību. Tā ar pilnu tiesību varēja runāt par atēniešu valsti, pie kuŗas bez minētiem diviem patstāvīgiem savienības dalībniekiem piederēja ap 280 pilsētu un draudžu, kas no Atēnām bija pilnīgi atkarīgas, un lai gan oficiāli viņas sauca par sabiedrotām pilsētām (vai arī vienkārši pilsētām), faktiski tās bij atēniešu pavalstnieces.

Liela nozīme atēniešu valsts nostiprināšanā bija tā sauc. klērūchijām. Pirms persiešu kuŗiem Atēnas nereti nodibināja kolonijas svešās zemēs, ar ko sasniedza divus nolūkus — apgādāja nabadzīgos pilsoņus ar zemi un nodrošināja savu valdību zinamos apgabalos. Pēc persiešu kuŗiem to pašu sasniedza vieglākā ceļā — iekārotu un jau iestrādātu zemi sadalot gruntsgabalos un šos izlozējot starp nabadzīgākiem pilsoņiem. Bija tomēr starpība starp kolonijām un klērūchijām (izlozētiem gruntsga-

baliem). Kolonijām gan bija zināmi sakari ar mētopoli (tēvu pilsētu), bet citādi tās bija patstāvīgas un neatkarīgas; klērūchijas turpretī stāvēja ciešā sakarā ar Atēnām. Klērūchi (gruntsgabalu īpašnieki) gan nodibināja savas draudzes un paši gādāja par savām vajadzībām, bet viņi palika joprojām Atēnu pilsoņi un nepārtrauca saites ar savu filu un dēmu (novadu un iecirkni). Viņi varēja uzturēties arī Atēnās, lai gan pa lielākaļ daļai dzīvoja uz saviem īpašumiem. Agrākie iedzīvotāji tika vai nu izraidīti vai arī apstrādāja jauno īpašnieku zemi kā nomnieki. Cik svarīga nozīme bija šādai Atēnu politikai, redzams no tam, ka līdz 445. g. minētā kārtā bij ar zemi apgādāti apmēram 15.000 pilsoņu. Ar klērūchijām Atēnu vara gan nostiprinājās, bet tas bij arī viens no galveniem iemesliem sabiedroto — vismaz vienas daļas — naidam pret Atēnām.

Atkarīgās pilsētas un zemes bija nodevu ziņā sadalītas piecos lielos novados.

1. Salu novads, kas sastāvēja no Eibojas, Lēmnas, Imbras, Aigīnas un Cikladu salām;

2. Trāķijas novads, pie kuŗa piederēja Chalcidikas pilsētas un bez tam Amfipole, Tasa, Abdēras, Argila;

3. Hellesponta novads, kuŗā ietilpa Chersonēsas pilsētas, pirmā kārtā Sēsta, tad Perinta, Bizantija, Kalchedona; Āzijas piekrastē Cizika, Lampsaka, Abīda, Siģeja; bez tam vēl Tenedas sala;

4. Jōnijas novads, pie kuŗa kā vairāk pazīstamās pilsētas piederēja Cīma, Fōkaja, Klazomenas, Eritras, Kolofōna, Efesa, Priēne. Miūnta un Milēta;

5. Kārijas novads, kur ievērojamākās pilsētas bija Halikarnāsa un Knīda un salas Kōa un Roda. 437. g. šo novadu apvienoja ar Jōnijas novadu.

Šeit minētās pilsētas nevien maksāja nodevas, viņu atkarība no Atēnām izpaudās arī tiesas un iekšējās pārvaldes lietās. Vismaz viena daļa viņu tiesas lietu tika izlemta Atēnās, bet iekšējās pārvaldes ziņā viņu attiecības pret Atēnām nebija vienādas: tās izveidojās pēc apstākļiem, bieži vien uz sevišķa līguma pamata; tā tad atkarība bija vai nu lielāka vai mazāka.

Nodevu summu noteica atēniešu padome un galīgā veidā tautas sapulce. Uz pirmā vērtējuma pamata, kas laikam notika drīz pēc 467. g., visa nodevu summa tika noteikta 460 ta-

lantu (= Ls 3.091.200) lielumā; 437. g. šo summu paaugstināja līdz 600 talantiem (= Ls 4.032.000), bet 425. g. līdz 1200—1300 talantiem (= Ls 8.064.000—8.736.000). Šīs summas nevar uzskatīt par pārāk augstām, jo ar 460 talantiem, cik tagad var aprēķināt, varēja uzturēt ne vairāk kā 60—70 kaķakuģu; tā tad par valsts militāro drošību gādāja galvenokārt atēnieši, pie kam vēl jāievēro, ka par cietzemes spēkiem viņiem bija pa lielākai daļai vieniem pašiem jārūpējās. Grūtos brīžos viņi uzlika arī papildu nodevas, un peloponēsiešu kara laikā arī pavalstniekiem bija dažu labu reizi personiski jāpiedalās kara gaitās. — Neatkarīgi no sabiedroto nodevām, ļoti prāvus ienākumus atiešu valstij deva muitas nodokļi.

Nodevu maksātājām valstīm vajadzēja attiecīgās summas ikgadus iemaksāt Atēnās, pie kam vienu sešdesmito daļu ieskaitīja Atēnas tempļa krājumā, kuŗu uzskatīja kā rezerves kapitālu. Atēniešu kaķakuģi apbraukāja katru vasaru (astoņu mēnešu laikā) pie valsts piederīgās jūras, izdarīdami uz pavalstniekiem lielu iespaidu.

Šī atēniešu radītā valsts pelna hellēņu vēsturē vislielāko ievēribu gan politiski-militārā, gan saimnieciski-kulturālā ziņā. Te bij apvienoti plaši novadi ar apmēram 2 milj. iedzīvotāju; piekrastes līnija bija 1200 ģeogrāfiskas jūdzes gara. Visur izkaisītie atēniešu kolonisti (klērūchi), līdzīgi romiešu militār-kolonijām, noderēja par stipru atbalstu atēniešu varai; bet bez tam vēl jāievēro, ka vismaz viena daļa pilsētu sajuta, ka atkarība no Atēnām, ciktāl tā garantē dzīves drošību, ir labāka nekā pagaidu neatkarība, kuŗa katru brīdi, piem. persiešu uzbrukuma gadījumā, varēja pārvērsties par kalpību. Atiešu valstī uzplauka tirdzniecība, no kam gan lielākais labums cēlās pašām Atēnām, jo valsts vadītāji bija pratuši padarīt Atēnas arī par tirdzniecības centru. Bet kas attiecās uz kultūras dzīvi, tad laikam nekad pasaules vēsturē iedzīvotāju garīgā ročība nav bijusi tik liela kā to laiku Atēnās, pie kam arī pavalstnieku pilsētas baudīja reliģijas un garīgās kultūras ziņā vislielāko brīvību. Tā pilsētām-pavalstniecēm viņu attiecības pret Atēnām gan uzlika daudz nastu, bet deva arī ievērojamus labumus, un ja Spartas sabiedrotie vispāri baudīja lielāku patstāvību, tad tas atkarājās drīzāk no Spartas nespēka nekā no labākas gribas.

Kādā mērā atiešu valsts bija reāla vara, to rāda vislabāk apstākļi, ka tālu ārpus valsts robežām — nevien Aigajas, bet arī Marmaras, Melnās un pa daļai Adrijas jūras piekrastē — uz Atēnām skatījās kā uz hellēņu sargvalsti.

Blakus atiešu valstij pastāvēja peloponēsiešu savienība, pie kuŗas piederēja galvenokārt atsevišķas valstis Peloponēsā. Savienības mērķis bija — aizstāvēt pie viņas piederošās zemes pret ārejiem uzbrukumiem, pie kam kopīgi vedamos kuŗos virspavēlniecība atradās Spartas rokās, kamēr citādi savienības dalībnieki bija neatkarīgi. Kuŗa gadījumos ārpus savienības robežām katra valsts sūtīja uz kuŗa lauku divi trešdaļas sava kuŗaspēka, turpretī cīņās savienības robežās katrai valstij bij jāpiedalās ar visiem saviem spēkiem. Savienības dalībniekiem bij jānes arī kuŗa izdevumi, pēc katra maksāšanas spējām; pastāvīgas nodevas turpretī netika maksātas. Vajadzības gadījumos, kad bija jāpieņem lēmumi par kuŗu, mieru, līgumiem, Sparta sasauca sabiedroto sapulces, bet tās varēja notikt arī pēc sabiedroto priekšlikuma. Sapulces parasti sanāca Spartā, izņēmuma gadījumos arī citās vietās, un tanīs piedalījās atsevišķo valstu sūtņi ar vienādām balsstiesībām. Vairākuma lēmums bij obligatorisks (saistošs) pārejiem sabiedrotiem, tikai ne pašai Spartai; lēmums bija kopīgs, ja arī Sparta tam piebiedrojās, un tā varēja uzlikt naudas sodus valstij, kas nepiedalījās kopīgi nolemtā kuŗā. Kā redzams, stingras organizācijas ziņā peloponēsiešu savienība nevarēja līdzināties atiešu valstij.

Atiešu valstī bij apvienotas pilsētas un zemes, kuŗas dzīvoja galvenā kārtā jōniešu cilts piederīgie, kamēr pie peloponēsiešu savienības piederēja zemes ar dōriešu cilts iedzīvotājiem. Pa peloponēsiešu kuŗa laiku arī Sicīlijā nodibinātās hellēņu kolonijas sadalījās divi naidīgās grupās, kuŗas savstarpīgi apkuŗojās; pie tam pilsētas ar jōniešu cilts iedzīvotājiem sauca sev palīgā atēniešus, bet Sirakūzas peloponēsiešus.

3. Valsts iekārta Atēnās.

Noteiktu dzīves iekārtu Atēnās ievada ap 600. g. pr. Kr. Solōns. Šīs iekārtas pamatā bija brīvo pilsoņu iedalījums pēc radniecības saitēm. Iedzimtie pilsoņi bija sadalījušies lielākā

skaitā dzimtu, kurās apvienojās plašākās grupās — lieldzimtās (fratrijās = brālībās); šīs savukārt bij iedalītas četrās ciltīs (filās). Ar dzimtām un lieldzimtām saistījās kults — reliģiozās ceremonijas un svētki, bet no piederības pie četrām jōniešu ciltīm atkarājās politiskās tiesības, jo pilsoņu brīvības baudīja un amatus ieņēma vienīgi tie, kas piederēja pie minētām ciltīm. Bez pilsoņiem Atikā dzīvoja arī ienācēji no citām valstīm (metoiki) un bez tam vergi.

Valsts pārvaldes jautājumi bija sadalīti starp 9 augstākiem amata vīriem — archontiem, blakus kuriem pastāvēja padome no 400 vīriem. Vajadzības gadījumos tika saukta tautas sapulce, kurā, zinams, piedalījās tikai brīvie pilsoņi. Augstāko tiesas iestādi sauca par areopāgu.

Četrdesmit gadus pastāvēja šī iekārta, bet tad 560. g. pr. Kr. Peisistrats ar bruņota spēka palīdzību sagrāba varu savās rokās, palikdams par tiranu, t. i. patvaldnieku. Ar pārtraukumiem — jo divi reizes viņu no Atēnām padzina — viņš valdīja līdz 527. g., bet viņam sekoja viņa dēls Hipijs, kas valdīja līdz 510. g. (šinī gadā viņu no Atēnām padzina lacedaimoņi).

Tirānijas beidzamos 30 gados padome un tautas sapulce bija zaudējušas gandrīz visu savu nozīmi, galvenokārt tamdēļ, ka tur vairs nebija iespējams brīvi izteikt domas. Pie senajām jōniešu ciltīm piederošie pilsoņi bija tirānijas laikā faktiski zaudējuši savas tiesības, bija nostādīti vienā stāvoklī ar pārejiem iedzīvotājiem. Pēdejo skaits nebija mazs, un arvienu nāca vēl klāt jauni iecelotāji, kas parasti apmetās Atēnās un Peirajā.

Pēc Hipija padzīšanas 510. g. vajadzēja no jauna ievest noteiktu kārtību. Pie šī uzdevuma stājās alkmeonīdu dzimtas loceklis Kleistens. Atjaunot četras vecās jōniešu ciltis (filas) viņš neturēja par iespējamu, jo liela daļa Atikas iedzīvotāju nebaudītu tad pilsoņu tiesības; tādēļ viņš ievēda demokrātisku reformu, iznīcinādams vecās jōniešu ciltis un piešķirdams pilsoņu tiesības visiem brīviem atēniešiem, bez tam arī daudziem ārniekiem (metoikiem) un pat dažām augstākām vergu šķirām. Četru agrāko filu vietā viņš iedalīja visu Atiku 10 filās (= novados), bet katru filu sadalīja dažāda lieluma iecirkņos (dēmos), un tā visa Atika tagad bij iedalīta 10 filās un 174 iecirkņos. Šiem iedalījumiem bija vienīgi lokāla un politiska nozīme; tie apvienoja Atikas iedzīvotājus (izņemot vergus) no-

teiktās vienībās, ar zināmām tiesībām un pienākumiem. Iznicināams četras agrākās filas, Kleistens tomēr neaiztika dzimtas un fratrijas, kuņas pastāvēja joprojām kā ģimeņu un reliģiozā kulta savienības, lai gan bez politiskām tiesībām.

Aiz politiskiem aprēķiniem — lai atsevišķi novadi neizvirzītu savas īpatnīgās intereses pretī visas valsts interesēm — Kleistens piešķīra katrai filai iecirkņus (dēmus), kas neatradās blakus cits citam; tā filas var salīdzināt ar saimniecībām, sastāvošām no strejgabaliem. (Kāds bija filu sadalījums pirms Kleistena, t. i. vai viņas sastāvēja no vienkopus esošiem vai no strejgabaliem — nav zinams). Kleistena aprēķins izrādījās pareizs, jo vēlākā laikā atsevišķo novadu intereses netraucēja vairs visas valsts pārvaldību, kā tas bija noticis 7. gadu simtenī.

Katram iecirknim bija savs priekšnieks, pilsoņu saraksts, iecirkņa sapulces un reliģiskās ceremonijas; bij arī savi līdzekļi (nodokļu veidā) vietejo vajadzību apmierināšanai. Vārdu sakot, iecirkņi bija sīkās pašvaldības, līdzīgas mūsu pagastiem.

Ja iecirkņiem bija savas lokālās intereses ko sargāt, tad filām tādu vairs nebija, viņas bija tikai iecirkņu sakopojums politiskiem, militāriem un reliģiskiem nolūkiem, un tā filu intereses bija vienādas ar visas valsts interesēm. Katrai filai bija sava svētnica, reliģiskās ceremonijas un svētki; bij arī kopīgs zemes gabals svētku sapulcēm, kuņas notika par godu katras filas hērojam, kuņa vārdā fīla bija nosaukta. Šo hēroju — vārda devēju un demokrātijas patronu statujas atradās redzamā vietā Atēnu tirgus laukumā.

Padomes sastāvu, kuš katru gadu mainījās, Kleistens paplašināja līdz 500 vīriem, ik pa 50 no katras filas. Ap šo laiku, kā rādās, padomes vīrus sāka ievēlēt ar lozi. Sakarā ar viņu ievēlšanu pa filām, padome sadalījās 10 nodaļās, no kuņām katra pēc kārtas vadīja tekošās darīšanas 35 vai 36 dienu laikā (t. i. 6 nodaļas 35 dienu un 4 nodaļas 36 dienu laikā); gados ar 13 atiešu mēnešiem attiecīgo dienu skaits bija 38 un 39. Šo nodaļu sauca par valdošo (pritanējošo) filu, viņas locekļus par pritanēm, katras filas valdības laiku (minētās 35 vai 36 dienas) par pritaniju, padomes namu par pritanēju. Valdošā fīla, t. i. padomes nodaļa ar 50 vīriem, savukārt sadalījās 5 sekcijās, ar 10 vīriem katrā, un katra sekcija sastādīja 7 dienu laikā padomes prezīdiju, pie kam katru

dienu izvēlēja ar lozi no sava vidus padomes priekšsēdētāju, kuŗam bij uzticētas valsts kases atslēgas un pilsētas zīmogs. — Rakstvedis mainījās ar katru pritaniju un nedrīkstēja piederēt pie valdošās filas.

Padomes pirmātnējais uzdevums bija sagatavot materiālus tautas sapulces apspriešanai, bet ar laiku viņā pa lielākai daļai koncentrējās arī uzraudzība par pilsētas administrāciju.

Tautas sapulce tagad ieguva daudz lielāku nozīmi nekā tai bij agrāk, jau tamdēļ vien, ka sakarā ar Kleistena reformu stipri pavairojās viņas dalībnieku skaits. Viņā piedalījās visi brīvie pilsoņi sākot ar 20. dzīves gadu. Tautas sapulci parasti sasauca padome, bet arī stratēģiem (augstākiem kara vadoņiem) bija tiesība viņu sasaukt. Tajā prezidēja pritani (valdošā fila) un par jautājumiem lika nobalsot padomes priekšsēdētājs, bet līdzās prezīdijam atradās arī ik pa priekštāvim no pārejām 9 padomes nodaļām (nepritanējošām filām), un 4. g. s. šie 9 priekštāvji, kā rādās, bija saņēmuši savās rokās tautas sapulces vadību līdz ar tiesību likt par jautājumiem nobalsot.

Kleistena reforma, kas pilsoņiem deva vārda brīvību un vienādas tiesības, modināja atēniešos entuziasmu un cēlu patriotismu, kāds nebija novērots pat Solōna laikā. Tomēr tautas sapulce neizrādījās par noderīgu orgānu valsts vadībai. Valsts labklājība nevarēja būt nodrošināta, ja lēmumi atkarājās no tik lielas sapulces, kāda bij atēniešu tautas sapulce ar tūkstošiem dalībnieku. Tautas sapulcē katram dalībniekam bija tiesība uzstāties ar runu, neskatoties uz turību vai sabiedrisko stāvokli. Orātori, uz kuŗiem tauta klausījās, pārvaldīja Atēnas. „Atēnās, saka Fenelons, viss atkarājās no tautas, bet tauta bij atkarīga no runāta vārda.“ Kad runas māksla tapa grūtāka un prasīja jau noteiktas zināšanas, nodibinājās it kā profesionālu runātāju (rētoru) grupa, kuŗi nereti bija faktiskie valsts vadītāji. Daiļrunības attīstībai tautas sapulce bij ārkārtīgi izdevīga vieta, jo te runāja un sprieda par valsts dzīves svarīgākiem jautājumiem — par cīņu ar persiešiem, vēlāk, peloponēsiešu kara laikā, par plašās valsts apsardzību un neskaitāmām tekošām politiska, finansiela, militāra rakstura problēmām; visam tam pievienojās vēl iekšējā cīņa starp demokrātiju un aristokrātiju. Tā šī iekārta gan veicināja politiskās

daiļrunības attīstību Atēnās, bet viņa slēpa sevī arī briesmas pašai valstij, jo valsts likteņi atkarājās vai nu no runātāju godprātības vai viņu savtīgiem nolūkiem. Kamēr priekšgalā atradās tāds valstsvīrs kā Periklis, kas ar tālredzīgu skatu un drošu roku vadīja nevien tautas sapulci, bet arī visu valsts politiku, Atēnas uzplauka un sasniedza savu ziedu laiku gan ārejās varas gan kulturālās attīstības ziņā, bet pēc viņa nāves parādījās šīs iekārtas jaunās puses (demagōģija, partiju cīņas, apvērsumi), kuŗu dēļ Atēnas zaudēja nevien karu ar peloponēsiešiem, bet arī savu lielo nozīmi starp Helladas valstīm; savu iepriekšējo varu un spožo stāvokli viņas nekad vairs nespēja atjaunot. Atēnu iekārtas jaunās puses īsiem bet spēcīgiem vārdiem tēlo Tūcidids savā darbā (II,65).

Raksturīga pazīme Atēnu atklātajā dzīvē bija nevien padomes, bet arī dažu amata personu ievēlēšana ar lozi. Pēc lielajām cīņām ar persiešiem, kuŗās kopā bija piedalījušies gan bagāti gan nabadzīgie pilsoņi, arī pēdejiem gribēja dot iespēju ieņemt valsts amatus, un to visvieglāki cerēja panākt, ievēlot amata personas ar lozi, kā no bagātiem tā no mazāk turīgiem. Ar lozi tomēr ievēlēja ne visos, bet tikai dažos, pie tam ne visai svarīgos amatos (bez tam bija noteiktas arī garantijas, ka nederīgas personas amatus neieņemt). Bet ar lozi nekad netika ieņemti visatbildīgākie un visgrūtākie amati, tā piem. stratēģus (ģenerāļus) vienmēr ievēlēja tautas sapulce.

Ar lozi tika ievēlēta arī lielā tiesas iestāde, ko sauca par hēliaju. Tā pamazām izveidojās pēc Kleistena reformām, sasniegdama pilnu attīstību Perikļa laikā, kad tiesnešiem sāka maksāt noteiktu atalgojumu. Nevien ievēlēšana ar lozi, bet arī padomes vīru un tiesnešu, tāpat arī tautas sapulces dalībnieku atalgošana no valsts puses bija raksturīgās pazīmes atēniešu demokrātijā. Atalgojums bija nepieciešams, lai arī mazāk turīgiem pilsoņiem dotu iespēju piedalīties valsts dzīvē.

Sabiedriskā stāvokļa ziņā Atikas iedzīvotāji sadalījās trijās lielās grupās:

1. Brīvie pilsoņi, kas baudīja visas pilsoņu tiesības un izpildīja noteiktus pienākumus pret valsti. Peloponēsiešu kara sākumā viņu bij ap 90.000 cilvēku, to starpā ap 55.000 vīriešu pāri par 18 gadiem.

2. Ārinieki (metoiki) — citu valstu piederīgie, kas bij apmetušies uz dzīvi Atēnās, nodarbojamies te ar tirdzniecību un rūpniecību. Viņi gan baudīja valsts apsardzību, bet ne pilsoņu tiesības; no pilsoņu skaita viņiem vajadzēja izvēlēties aizbildni. Valstij par labu viņi maksāja tirdzniecības un rūpniecības nodokli un zināmas nodevas par apsardzību (kas tās nemaksāja, to pārdeva verdzībā); skaita ziņā viņi sastādīja apmēram pusi no pilsoņiem.

3. Vergi — galvenie fiziskā darba darītāji.

Tiesību un pienākumu ziņā Solōns bija visus Atēnu pilsoņus sadalījis četri grupās (nodokļu klasēs):

1. Lielgruntnieki („piecsimtūrinieki“), kas no sava lauku īpašuma ieņēma pāri par 500 pūriem *) sausu vai no teiktu daudzumu slapju produktu. Aplikšanai ar nodokļiem šīs grupas piederīgo īpašums bija novērtēts ar vienu talantu (Ls 6720);

2. Bruņinieki („jātnieki“) ražoja 300—500 pūru; viņu īpašums bija novērtēts ar 3000 drachmām (Ls 3360);

3. Mazsaimnieki (zeiģīti = pajūga īpašnieki) ar ieņēmumu pāri par 150 pūriem; viņu īpašums bija novērtēts ar 1000 drachmām (Ls 1120);

4. Algas strādnieki („tēti“) — nabadzīgi pilsoņi, kas par maksu strādāja pie bagātājiem zemes īpašniekiem darbus, kādus parasti veica vergi. Viņi piedalījās tautas sapulcē, tika (ar lozi) ievēlēti zvērināto tiesās un arī citādi baudīja pilsoņu tiesības, tikai nedrīkstēja valsts amatus ieņemt. Nodokļi viņiem nebija jāmaksā.

Bez nodokļiem un kaŗadienesta bagātākiem pilsoņiem bij uzlikti vēl citi pienākumi: viņiem vajadzēja pēc kārtas uzņemties t. sauc. leiturgijas — izdevumus un pūles vispārības labā. Šādi pienākumi bija piem. koŗu sarīkošana traģēdijai, komēdijai, svētku gājieniem u. c. (te vajadzēja sagādāt personālu dziesmām, muzikāliem priekšnesumiem un dejai u. t. t.); rotaļu izdevumi, kad atklātos svētkos vajadzēja algot un pamielot sacensību dalībniekus; sevišķi daudz izdevumu prasīja skrējienu sarīkošana ar degošām lāpām; fīlas (cilts) piederīgo pamielošana, — te vajadzēja paēdi-

*) Atiešu pūrs (medimnos) ietvēra sevī ap 52½ litra.

nāt ap 2000 viesu; svinīgas sūtniecības sarīkošana uz lielajiem svētkiem Dēlā. Visvairāk izdevumu tomēr prasīja triērarchija, t. i. triēras (karakuģa) uzturēšana kārtībā; turīga pilsoņa pienākums bij arī sagādāt kuģa komandu. Šie izdevumi, kuņus uzskatīja drīzāk par godu nekā par nastu, izlīdzināja nevienādību starp nodokļu maksātājiem.

Karadienestu vajadzēja pildīt kā pilsoņiem tā āriņkiem, dažos gadījumos arī vergiem.

Atēniešu smagi bruņotie karavīri (hoplīti) bija sadalīti pa nodaļām, pēc ikviena piederības pie noteiktas filas (novada), un katru nodaļu komandēja pie tās pašas filas piederoši virsnieki. Tāpat tas bij ar jātnieku nodaļām.

Kleistena laikā tika ievests jauns virspavēlnieku amats: tautas sapulce ievēlēja 10 stratēģus jeb ģenerāļus, pa vienam no katras filas, un tie mainījās katru gadu. Viņi bija gan sauszemes karaspēka gan flotes augstākie vadoņi. Filas savukārt ievēlēja divus jātnieku vadoņus (hiparchus). Blakus stratēģiem sākumā piedalījās karagājienos arī agrākais polemarchs — viens no 9 archontiem, bet ar laiku tas savu nozīmi zaudēja. Turpretī stratēģu vara pieauga, jo viņu rokās koncentrējās arī ārlietu vadība.

Kara dienestu lielgruntnieki pildīja kā smagi bruņotie karavīri (hoplīti)¹⁾, katrs ar savu apkalpotāju un savu bruņojumu; otras grupas piederīgie kā jātnieki, ar savu zirgu un ieročiem (vēlāk šis pienākums bij jāpilda visiem turīgākiem pilsoņiem). Jūraskareivju dienestu uz flotes pildīja galvenokārt mazsaimnieki un algotie strādnieki, bez tam āriņieki, retos gadījumos arī divu pirmo grupu piederīgie, t. i. lielgruntnieki un bruņinieki. Jūraskareivju starpā bij arī par maksu salīgti svešinieki, galvenokārt tomēr no pilsētām, kas piederēja pie atēniešu savienības; airētāji turpretī bija pa lielākai daļai algoti svešinieki. — Ba-

¹⁾ Hoplītu bruņojums bija: a) liels vairogs, kas sedza miesu no pleciem līdz ceļiem; to turēja ar piestiprinātu siksnu; b) vara cepure un krūšu bruņas; c) kāju bruņas, kas sniedzās no ceļiem līdz kaulpiem; d) īss un liks zobens; e) divi 12—16 pēdu gaži šķēpi ar koka spalvu un dzelzs smaili; arī apakšgalā bija dzelzs smailis, lai šķēpu varētu iespraust zemē. — Jātnieku bruņojums bija vieglāks nekā hoplītu. — Viegli bruņotiem kājniekiem nebija hoplītu smago bruņu; viņu ieroči bija tikai šķēps vai loks, arī linga.

gātākie ārinieki pildīja dienestu arī uz cietzemes kā hoplīti. Algas strādnieki gan nebija ievesti dienesta rullī (karavīru sarakstā), bet pēc persiešu kariem viņi tomēr piedalījās kara gājienos kā viegli bruņotie, vai arī, kā jau minēts, pildīja kopā ar mazzaimniekiem flotes dienestu; dažreiz valsts vai arī bagātākie pilsoņi apbruņoja viņus ar smagajiem ieročiem — kā hoplītus. Ārkārtīgos gadījumos kara dienestā iesauca arī vergus; tā piem. vergi piedalījās kaujā pie Maratonas un pie Arginūsu salām (pēdejiem dāvāja brīvību un pilsoņu tiesības). Pēc peloponēsiešu kara sāka ieviesties paradums turēt algotņu armiju.

4. Valsts iekārta Spartā.

Ar savu aristokrātisko iekārtu Sparta bija pretstats Atēnām. Ja Atēnu varas pamats no 500.—400. g. pr. Kr. bija vairāk kara flote un naudas saimniecība (tirdzniecība un sabiedroto nodevas), tad feodālās muižniecības vara Spartā pamatojās uz ieročiem (galvenokārt cietzemes spēkiem) un naturālo saimniecību (zemes īpašumiem). Šāda iekārta Spartā nodibinājās aiz vēsturiskiem apstākļiem.

Saskaņā ar leģendāro nostāstu, 1104. g. Peloponēsā ienāc dōrieši, hēraklīdu (teiksmainā Hērakļa pēcnācēju) Temena, Kresfōna un Aristodēma vadībā, un iekaroja visu Peloponēsu, izņemot kalnaino un neauglīgo Arkadiju. Agrākie iedzīvotāji — achajieši — tiek vai nu padzīti vai arī, palikdami savās dzīves vietās, zaudē pa lielākai daļai savu neatkarību. Iekarotāju dzimtas paliek par valdošo un privileģēto muižniecību, bet ievērojamāko dzimtu priekšstāvji top par ķēniņiem atsevišķos novados.

Spartu un viņas tuvāko apkārtni ieņēma Aristodēms; paši dōrieši dzīvoja Spartā — tādēļ viņus arī sauca par spartiešiem, bet apkārtejo sādžu iedzīvotājus viņi pārvērtā par dzimtsļaudim — heilōtiem, kas apstrādāja starp spartiešiem sadalīto zemi.

Pēc Spartas tuvākās apkārtnes ieņemšanas dōriešu starpā valdīja nekārtība un nelikumība, ko novērsa Likurģs ar savu likumu došanu (ap 830.—820. g.), ievēzdam stingru disciplīnu un noteiktu dzīves iekārtu, kura attīstīja spartiešos kareiviskas īpašības un izturību. Pa daļai šī iemesla dēļ viņiem bij arī ie-

spējams ieņemt Spartas tālāko apkārtni un pēc tam iekarot Mesēniju, kur dzīvoja viņu ciltsbrāļi — dōrieši.

Pilsētas, kas bij ar vaļņiem nocietinātas, spartiešiem bija grūtāk ieņemt nekā neapcietinātās sādžas, tādēļ arī pilsētu iedzīvotāji pēc to ieņemšanas paturēja savu personisko brīvību, lai gan nebaudīja vienādas tiesības ar spartiešiem. Pilsētu iedzīvotāju — achajiešu starpā apmetās arī dōrieši, un tā gan sākmā starp viņiem pastāvēja cilts izšķirība, bet vēsturiskos laikos šī izšķirība bija jau pilnīgi izzudusi un pilsētu iedzīvotāji, kuŗus sauca par perioikiem — apkārtejiem iedzīvotājiem (viņu pilsētas atradās ap Spartu), sastādīja nešķiramu etnisku un politisku kopību ar spartiešiem. Vienus kā otrus sauca par lakoņiem jeb lacedaimoņiem, un Hērodots uzskata Spartu tikai kā pirmo starp daudzajām lacedaimoņu pilsētām. Tomēr jāievēro, ka starp spartiešiem un perioikiem pastāvēja liela starpība pilsonisko tiesību, materiālā stāvokļa, audzināšanas un dzīves iekārtas ziņā. — Dažos gadījumos iekarotie achajieši atstāja savu dzimteni un viņu pilsētas ieņēma kolonisti no Spartas; tie bija nabadzīgākie spartiešu pilsoņi, kas pārgāja perioiku kārtā.

Perioiki nodarbojās ar tirdzniecību un rūpniecību, bet viņiem bij arī zemes īpašumi, lai gan mazāki nekā spartiešu gruntsgabāli. Par zemi viņi laikam maksāja nekustinama īpašuma nodokli, uz tiem pašiem pamatiem kā Spartas pilsoņi. Arī perioiku zemi laikam apstrādāja heilōti.

Spartu sauca arī par Lacedaimonu, un ar Lakōnijas vārdu apzīmēja vispirms dōriešu iekaroto Peloponēsas dienvidu daļu uz austrumiem no Taiģeta kalna, bet vēlāk Lakōnijas teritorija tika paplašināta ar iekaroto Mesēniju, uz rietumiem no Taiģeta kalna.

Spartiešu dzīves veids bija noteikts ar Likurga likumiem. Likurģs nemēģināja izlīdzināt starpību mantas un turības ziņā, bet bagātiem kā nabagiem viņš rakstīja priekšā to pašu dzīves veidu, kuŗa galvenās pazīmes bija: stingra disciplīna, paklausība likumiem un valdībai, miesas norūdišana, izturība, vienkāršība, bet arī — aristokrātiska bezdarbība, jo spartieši nenodarbojās ne ar tirdzniecību ne ar rūpniecību, un viņiem piederīgos zemes īpašumus apstrādāja heilōti. — Raksturīga īpatnība Likurga likumdošanā bija tā sauc. sisītijas, t. i. spartiešu mielasts

pie kopīgiem galdiem. Šim nolūkam katram pilntiesīgam spartietim vajadzēja piegādāt noteiktu daudzumu produktu, kuŗas tas saņēma no sava zemes īpašuma. Kas šos produktus nespēja piegādāt, nebija pilntiesīgs pilsonis — viņš neņēma vairs dalību parastajā audzināšanā un disciplīnā. Tā ar laiku pašu spartiešu starpā izveidojās it kā divas šķiras — pilntiesīgie („vienlīdzīgie“) pilsoņi no vienas puses un zemākie no otras, pie kam pēdejo bija daudz vairāk nekā pirmo.

Šāda starpība mantas ziņā bija neizbēgama tamdēļ, ka zemes īpašumi koncentrējās arvienu vairāk nedaudz personu rokās, bet bez zemes palikušie krita nabadzībā, jo nodarboties ar tirdzniecību un rūpniecību, kā jau pieminēts, spartiešiem noliedza Likurga likumi, kuŗi centās izveidot spartiešus par kareivju šķiru. Tūcidida laikā un jau kādu laiku iepriekš spartiešiem piederēja divi piektdaļas no Peloponēsas, un šie jaunie ieguvumi atļāva viņiem vai nu pārceļt nabadzīgākos pilsoņus kā perioikus uz iekarotām pilsētām, vai arī piešķirt viņiem zemi, no kuŗas tie varēja saņemt dzīves uzturam vajadzīgos produktus, neatstājot Spartu, — un tā spartiešu skaits un viņu militārais spēks netika mazināts. Tomēr tas bija tikai pagaidu līdzeklis, jo cēloņi, kas veicināja nevienādību mantas ziņā, darbojās joprojām.

Zemes īpašumi Spartā bija vienmēr nevienlīdzīgi sadalīti, un Likurģs arī nedomāja ar agrārreformu šo nevienlīdzību novērst; šāda vienaldzība pret agrāro jautājumu bij arī viens no viņa likumdošanas galveniem trūkumiem. Uzskats, ka viņš sadalījis visu zemi 9000 gruntsgabalos spartiešiem un 30.000 gabalos perioikiem — ir tikai izdoma, kas cēlusies no tam, ka šādu reformu gribēja ievest ķēniņš Āģīds III. (3. g. s. pr. Kr.).

Gruntsgabali bija nedalami un pārgāja uz vecāko dēlu; ja vīriešu kārtas mantinieka nebija — uz vecāko meitu. Aristotēls stāsta, ka zemes pirkšanu un pārdošanu Spartas likumi uzskatījuši par negodu, tomēr pastāvējusi pilnīga brīvība zemi dāvināt un novēlēt ar testamentu; saprotams, ka šādā gadījumā pirkšana un pārdošana varēja viegli notikt zem dāvinājuma vai testamenta segas, pie kam pārdevēji, notērējuši saņemto naudu, bija vēl nabadzīgāki nekā iepriekš. Aristotēls konstatē arī, ka Spartā zemes īpašumiem bijusi tendence koncentrēties nedaudz personu rokās, jo likums nekādus šķēršļus ceļā nelicis: tēvi iz-

devuši savas meitas, kam vien gribējuši, bagatās ģimenes saistījušās ar precībām parasti tikai savā starpā u. t. t.

Starp 500. un 400. g. pr. Kr. nevienlīdzība mantas ziņā bija Spartā, domājams, ne mazāka kā citās vietās Helladā. Šo nevienlīdzību veicināja arī naudas saimniecības ieviešanās. Naudas saimniecība apdraudēja feodālās muižniecības varu, kuŗa pamatojās uz zemes īpašumiem un naturālo saimniecību; tādēļ spartieši bij ievēduši likumu, kas noliedza zelta un sudraba iegūšanu, tomēr pa peloponēsiešu kara laiku šis likums netika ievērots un daži spartieši tapa ievērojami bagāti. Pārejot uz naudas saimniecību, muižnieku valsts ar savu feodālo iekārtu gāja iziršanai pretī.

Heilōti (dzimtsļaudis), kā jau pieminēts, apstrādāja spartiešu un laikam arī perioiku zemes īpašumus.

Kad dōrieši iekāroja Spartu, viņi šo iedzīvotāju šķiru atrada kā sādžu iedzīvotājus un atsevišķus zemniekus, bet vai tie bija neatkarīgi vai arī atkarīgi no iepriekšējiem zemes īpašniekiem — achajiešiem, tagad nav vairs izzināms; tomēr droši var pieņemt, ka viņi bija grieķi, kamēr vergu kārtā Atēnās vai Chijā sastāvēja no svešiniekiem.

Heilōtu kārtā sāka nodibināties tūliņ pēc tam, kad dōrieši bij iekārojuši Spartu un tās tuvāko apkārtni, bet pēc tam viņa stipri paplašinājās, kad spartieši iekāroja Mesēniju, jo arī Mesēnijas dōriešus — savus ciltsbrāļus — spartieši nospieda heilōtu kārtā, padarīdami viņus par atkarīgiem zemkopjiem. Tā nu heilōti dzīvoja visā Lakōnijā — vai nu nelielās sādžās, vai arī atsevišķās lauku mājās, gan Spartas apkārtne gan ap perioiku pilsētām.

Viņi bija saistīti pie zemes (glebae adscripti), t. i. viņiem nebija pārvietošanās tiesības, un par viņu lietošanā esošo zemi viņi maksāja zemes īpašniekam Spartā renti (nomu), kuŗa dažos gadījumos sastādīja pusi no ražas. Viņiem bija pašiem savas mājas un savas ģimenes, tāpat arī zinamas tiesības iegūt zemes īpašumus. Viņi piederēja ne tik daudz atsevišķiem zemes īpašniekiem cik valstij, tādēļ zemes īpašnieki nedrīkstēja viņus nei pārdot nei dāvināt brīvību. Heilōti dzīvoja arī Spartā un citās pilsētās, izpildīdami te mājas vergu pienākumus.

Valsts pastāvīgi iesauca heilōtus kara dienestā. Spartieši un perioiki pildīja kara dienestu kā smagi bruņotie (hoplīti), bet

heilōti kā viegli bruņotie, pie tam kaŗā viņi gāja daudz lielākā skaitā nekā spartieši (tā piem. kaujā pie Platojas 479. g. uz katru spartieti nāca septiņi heilōti). Daŗreiz valsts apbruņoja izlasītus heilōtus smagajiem ieročiem un par izeilīgu drošsirdību dāvināja viņiem brīvību. Bet spartiešu valdība baidījās arī no heilōtu drosmes un apvērsuma kāres, jo heilōtu bija daudz vairāk nekā spartiešu. Tādēļ pēdejie, lai nodrošinātu savu virskundzību, izlietoja daŗreiz pret heilōtiem necilvēcīgus līdzekļus; par vienu tādu gadījumu stāsta Tūcidids savā darbā (IV, 80.).

Lacedaimoņu valsts priekšgalā stāvēja šādas amata personas un iestādes.

1. **Divi ķēniņi**, kas piederēja pie hēraklidu dzimts. Stāsta, ka pirmajam ķēniņam Aristodēmam bijuši divi dēli, no kuŗiem tad cēlušās abas ķēniņa nama nozares (līnijas). Abi ķēniņi dzīvoja pastāvīgā nesaticībā, kālab spartieši gan bij aizsargāti pret viena vai otra ķēniņa patvarību, bet citādi šī nesaticība atstāja ļaunu iespaidu uz atklātības jautājumu nokārtošanu.

Ķēniņi bija vispirms kaŗa vadoņi, piedalījās un balsoja līdzī arī valsts padomē (ģērūsijā), un lai gan viņu politiskās tiesības bija stipri ierobeŗotas, viņiem tomēr piemita liela nozīme citādā ziņā. Viņi bija Lacedaimonas Zeva un Debesu Zeva priesteri un ik mēneša nesa dieviem ziedus, lai nodrošinātu tautai dievu aizsardzību; tā viņi pēc lacedaimoņu uzskatiem bija tautas pārstāvji dievu priekšā.

Abejas ķēniņu ģimenes, kuŗas pieskaitīja sevi ne pie dōriešiem, bet pie achajiešiem, laikam uzskatīja arī par kopīgo saiti, kas apvienoja visas trīs Lakōnijas iedzīvotāju šķiras — spartiešus, perioikus un heilōtus. To var vērot no lielajām sēru ceremonijām katra ķēniņa nāves gadījumā, kuŗas piešķīra viņa apglabāšanai ārkārtīgi svinīgu raksturu.

2. **Ģērūsija** — no 28 vecākiem un ievērojamākiem spartiešiem sastāvoša padome, kuŗa kopā ar ķēniņiem apsprieda valsts jautājumus un pieņēma attiecīgos lēmumus, kādus pēc tam iesniedza no spartiešiem sastāvošai tautas sapulcei; galvenais padomes uzdevums tomēr bija spriest tiesu krimināllietās.

3. **Tautas sapulce**. Tā lēma galvenā kārtā par kaŗa un miera jautājumiem, pie kam katrs jautājums tika iepriekš apspriests padomē. Tautas sapulcei bija pa lielākai daļai

tikai formāla nozīme, jo politisku jautājumu atklāta apspriešana nebija Spartā parasta; vienīgi pa peloponēsiešu kara laiku notika atklātas apspriedes un tauta (= spartieši) izteica savas domas, par jautājumiem nobalsojot. Amata personu priekšlikumus tautas sapulce vai nu pieņēma vai atraidīja. Vēlāk, 4. g. s. pr. Kr., viņa zaudēja vēl vairāk savu nozīmi, jau tamdēļ vien, ka turīgo un pilntiesīgo pilsoņu skaits stipri samazinājās.

4. Eforāts. Lielu nozīmi valsts dzīvē ieguva ar laiku eforāts — no pieci personām (eforiem, t. i. uzraugiem) sastāvotā iestāde. Eforus ievēlēja ik gadus pati tauta (spartieši) no sava vidus; viņi ik dienas noturēja sēdes valsts namā, kur kopīgi baudīja arī maltītes.

Sākumā efori laikam bija tautas aizstāvji pret ķēniņu un padomes varu, tā tad pielīdzināmi tribūniem Romā; bet ar laiku viņu nozīme un iespaids stipri paplašinājās, jo pat ķēniņi nonāca viņu varas sfērā. Neatbildīgo eforu rokās ar laiku apvienojās gan iekšējās pārvaldes jautājumi, gan ārejo attiecību noteikšana.

Viņi bija tiesneši civillietās un sprieda, rakstītu likumu neierobežoti; lūkojās uz kārtību atklātā dzīvē un piedalījās uzraudzībā par jaunātnes audzināšanu; viņiem bija tiesība pārbaudīt valdības iestāžu un amata personu rīcību; viņi varēja visas iestādes atcelt, amata personas apcietināt un uz nāvi apsūdzēt (notiesāt tomēr drīkstēja tikai ģērūsija). Efori varēja arī ķēniņus saukt pie atbildības un uzlikt tiem naudas sodus, varēja viņus ģērūsijā apsūdzēt un kopā ar pēdejo spriest par tiem tiesu. Viņiem bija tiesība sasaukt tautas sapulci un likt tai nobalsot, viņi bij arī tautas sapulces darbveži un pilnvarotie atklātības, sevišķi ārejās politikas jautājumos. Sākumā ķēniņi varēja uzsākt karu pret ko vien vēlējās, un neviens spartietis nedrīkstēja tam pretoties, bet vēlāki par karu un mieru lēma efori (pa lielākam daļai gan ar ģērūsijas un tautas sapulces ziņu), un ķēniņš uzņēmās komandu tikai tad, kad karaspēks devās jau ceļā, pie kam divi efori gāja karaspēkam līdzi.

Spartas iekārta, kas pastāvēja ļoti ilgu laiku — četrus vai piecus gadu simteņus, bija divejādā ziņā oligarchiska, t. i. „nedaudzo” valdība, jo spartieši kā valdošā un privileģētā muižniecība tura nospiebtā stāvoklī iekārotos zemniekus (heilētus), bet neatkarīgi no tam, zīmējoties uz pašiem spartiešiem, valsts vara

atrodās mazākuma rokās, tādēļ ka valsts amatus ieņēma galvenā kārtā turīgi un pilntiesīgie pilsoņi (dažos gadījumos arī nabadzīgākie); perioikiem turpretī valsts amati nepavisam nebija pieejami.

L i t e r a t ū r a.

Ievadam, piezīmēm un pielikumam izlietoti šādi autori:

Croiset. Histoire de la littérature grecque; tome IV, Paris, 1921.

George Grote. History of Greece, vol. II, IV. London, 1849, 1851.

Boehme - Widmann. Thukydides, für den Schulgebrauch erklärt. Leipzig, Teubner, 1894.

Thukydides, erklärt von J. Classen; fünfte Auflage bearbeitet von J. Steup. Berlin, Weidmannsche Buchhandlung, 1919.

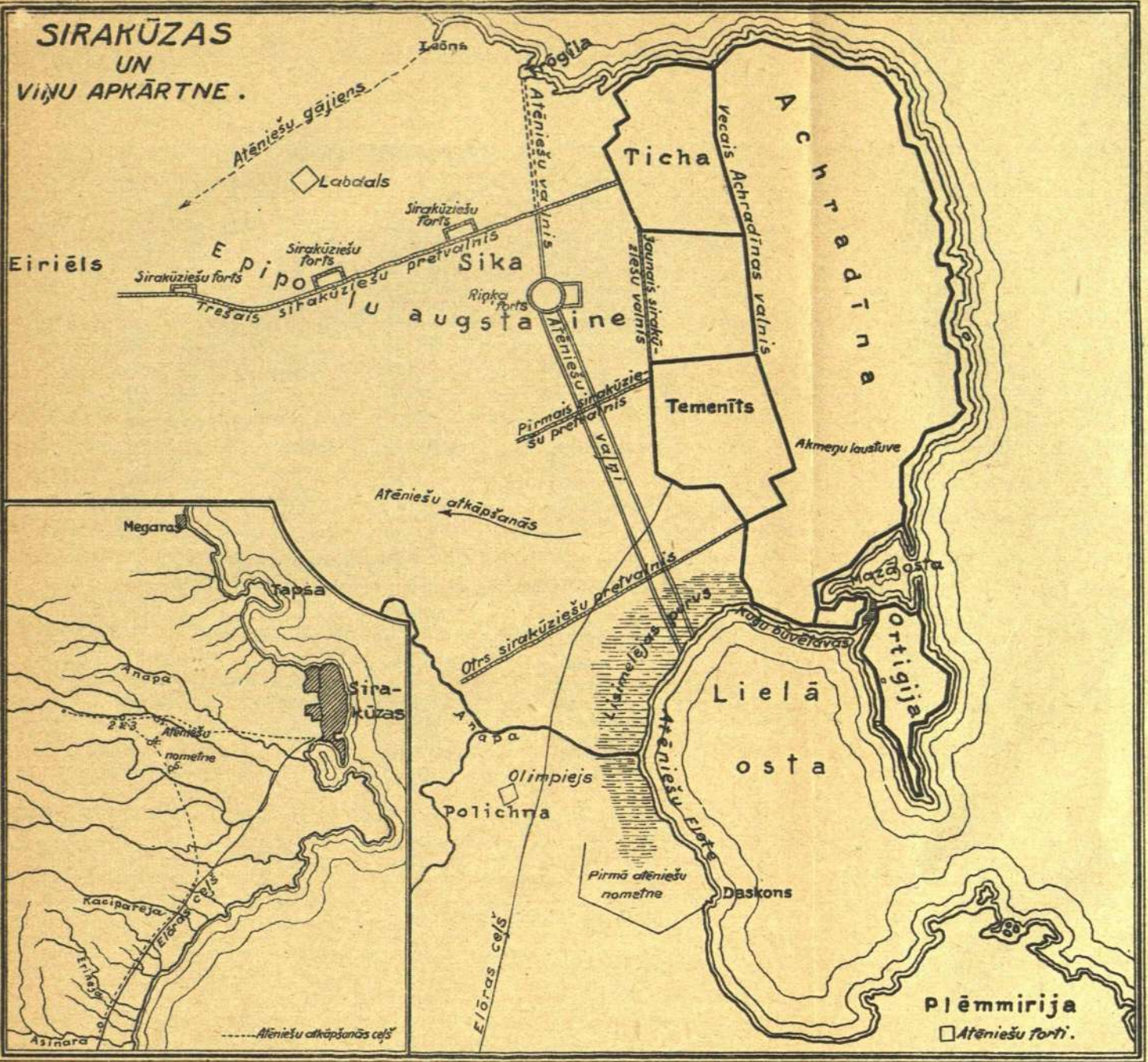
Thukydides in Auswahl. Herausgegeben von Dr. Edmund Lange; Hilfsheft, 1912, Teubner.

Prof. Dr. E. Bernheim. Einleitung in die Geschichtswissenschaft. Sammlung Göschen, Berlin und Leipzig, 1920.

Dr. Herm. Hirt. Handbuch der griechischen Laut- und Formenlehre (Einleitung). Heidelberg, 1912, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.

Thukydides' Geschichte des Peloponnesischen Krieges. Übersetzt und erläutert von Prof. Dr. Adolf Wahrmond. Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung, Berlin - Schoeneberg. (Labs pārcēlums, lai gan vairāk vietās neatbilst jaunākajiem saņegumiem Tūcidida teksta kritikā un izpratnē).

**SIRAKŪZAS
UN
VIŅU APKĀRTNE .**

Kļūdu izlabojumi.

	Iespiests	Jālasa
4. lp. 8. rindā no apakšas	šejiņas	šejienes
4. " 6. " " "	arī	arī
5. " 1. " " augšas	siciliešiem	sicilīšiem
5. " 10.11. " " "	draudrības	draudzības
6. " 2. " " "	ēdōniešus	ēdōniešus
12. " 4. " " "	Pleistonaktam	Pleistoanaktam
15. " 3. " " "	tik pat	tikpat
15. " 12. " " apakšas	bet	un
38. " 9. " " augšas	izlemj	izspriež
40. " 14. " " "	izcēlās	izcēlās
58. " 21. " " "	daļas	daļa
59. " 9. " " "	un	no
59. " 7. " " apakšas	Milētidiem	Miletidiem
81. " 15. " " "	ka	kas
96. " 4. " " "	pusē.	pusē,
133. " 9. " " augšas	apvienojušies	apvienojusies
158. " 2. " " apakšas	neved	nevedot
162. " 2. " " augšas	gar	gar

171. lp. 4. rindā no augšas iespiests:

²²⁾ Mēcibernieši, sanieši un šingieši, sekodami Perdika pa-

jālasa:

¹⁸⁾ Šādā namā dzivodams, Pleistoanakts baudīja nevien pa-

	Iespiests	Jālasa
185. lp. 4. rindā no augšas	saules	mēness
185. " 15. " " apakšas	ziemeļu	austrumu
191. " 7. " " "	izlemta	izspriesta
194. " 4. " " augšas	religiōzās	religiskās
195. " 3.4. " " "	religiōzā	religiskā
204. " 2. " " "	Platojas	Platajas

Cena Ls 3.—